

การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3
โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว

ปริญญานิพนธ์
ของ
วาสนา พวยอ้วน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
พฤษภาคม 2547
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๓

378.189

๐๔๙1ก

การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3
โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว

บทคัดย่อ

ของ

วาสนา พวยอ้วน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว

พฤษภาคม 2547

๑

๒๕๔๗/๐๖๒ ๓

วาสนา พวยอ้วน. (2547). *การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว*. ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทนา วงษ์อินทร์, อาจารย์ชวลิต รวยอาจิน.

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว ปีการศึกษา 2546 ประชากรเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 จำนวน 231 คน กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน เป็นนักเรียนที่มีคะแนนจากแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับน้อย จำนวน 32 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 16 คน และกลุ่มควบคุม 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน และโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ค่าร้อยละของคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน $t - test$ Dependent Sample และ $t - test$ Independent Sample

ผลการศึกษาค้นคว้าสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง
2. นักเรียนกลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนทั้งโดยรวมและรายด้านเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนกลุ่มที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน กับนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Wasana Poyuan. (2004). *A Study and Developing of Leadership Characteristics of Level III Students of Bantannopakaw School in Sa Kaeo Province.*

Master Thesis, M.Ed. (Guidance and Counseling Psychology). Bangkok :
Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee :
Assist Prof.Dr.Nanthana Wong-In, Inst.Chawalit Ruayajin.

The purpose of this experimental research was to study and develop leadership characteristics of level III students of Bantannopakaw School in Sa Kaeo Province in the academic year 2003. The population of leadership characteristics study were 231 students. The subject of 32 students were randomly selected from the students whose leadership characteristics scores were in lower level. The subjects were then randomly divided into an experimental group and a control group, each group consisted of 16 students. The research instruments were Leadership Characteristics Questionnaire and the Leadership Characteristics Development Program. The data were analyzed by frequency, percentage, t - test for dependent samples and t - test for Independent samples.

The results of the study were as follows :

1. The leadership characteristics of 231 Mathayom Suksa III students as a whole and each aspect were in average level.
2. The leadership characteristics of the students in the experimental group before and after participated in the leadership characteristics developing program were significant differences at .01 level.
3. The leadership characteristics of the students participated in the leadership characteristics developing program and the leadership characteristics of the students nonparticipated in the leadership characteristics developing program were significantly difference at .01 level.

A Study and Developing of Leadership Characteristics of Level III Students of
Bantannopakaw School in Sa Kaeo Province

AN ABSTRACT
BY
WASANA POYUAN

Present in partial fulfillment of the requirement for the
Master of Education degree in Guidance and Counseling Psychology
At Srinakharinwirot university
May 2004

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ระดับช่วงชั้นที่ 3
โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว

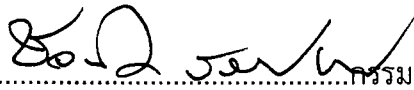
ของ
นางสาววาสนา พวยอ้วน

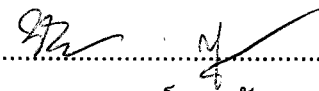
ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

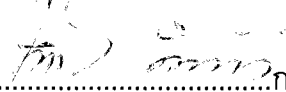

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. นภาพร หะวานนท์)
วันที่ 24 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2547

คณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์


.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทนา วงษ์อินทร์)


.....กรรมการ
(อาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ)


.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทา สุทธิรักษา)


.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(อาจารย์ไพศาล อันประเสริฐ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทนา วงษ์อินทร์ ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์ และอาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านทั้งสองเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์เวชนี กรีทอง อาจารย์ ดร. พาสนา จุลรัตน์ และอาจารย์มณฑิรา จารุเพ็ง ที่กรุณาให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งให้กำลังใจและเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทา สุวัทนา และอาจารย์ไพศาล อันประเสริฐ ที่กรุณาเป็นกรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติมในการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณคุณณาจารย์ ในภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่าน ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่าง ๆ ตลอดจนความรัก ความเมตตา และคอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านธารนพเก้าและผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านชะมะนาว ที่กรุณาอนุญาตให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตอบแบบสอบถาม และเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน และขอขอบใจนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการและคณาจารย์ โรงเรียนบ้านธารนพเก้า ที่ให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ และกำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ วิชาเอกจิตวิทยาการแนะแนวทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำ และกำลังใจในการทำปริญญานิพนธ์ครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ คุณตา คุณแม่ และน้อง ของผู้วิจัย ที่ให้ความช่วยเหลือ และกำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ ที่ผู้อ่านได้รับจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นคุณความดีของบิดา มารดา ตลอดจนผู้มีพระคุณของผู้วิจัยทุกท่าน

วาสนา พวยอ้วน

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้า.....	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	5
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	5
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	5
ตัวแปรที่ศึกษาค้นคว้า.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในงานวิจัย.....	10
สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า.....	10
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำ.....	11
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำ.....	11
ความหมายของผู้นำ.....	11
ความหมายของภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ.....	12
ความสำคัญของความเป็นผู้นำ.....	13
แนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ.....	14
ทฤษฎีความเป็นผู้นำ.....	15
การศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำตามทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ.....	16
บทบาทของผู้นำนักเรียน.....	24
แนวความคิดเกี่ยวกับความสามารถในการเป็นผู้นำ.....	25
การพัฒนาความเป็นผู้นำ.....	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำ.....	30
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	30
งานวิจัยในประเทศ.....	32
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่ม.....	34
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม.....	34
ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม.....	34

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2 (ต่อ)		
	จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม.....	36
	ขนาดของกลุ่ม.....	39
	คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม.....	40
	ลำดับขั้นของกระบวนการกลุ่ม.....	43
	เวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกลุ่ม.....	44
	กิจกรรมที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม.....	45
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม.....	46
	งานวิจัยในต่างประเทศ.....	46
	งานวิจัยในประเทศ.....	47
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ.....	48
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ.....	48
	ความหมายของบทบาทสมมติ.....	48
	จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติ.....	49
	ขั้นตอนการใช้การแสดงบทบาทสมมติ.....	51
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ.....	52
	งานวิจัยในต่างประเทศ.....	52
	งานวิจัยในประเทศ.....	53
	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง.....	53
	เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง.....	53
	ความหมายของกรณีตัวอย่าง.....	53
	คุณค่าของกรณีตัวอย่าง.....	54
	การเขียนกรณีตัวอย่าง.....	55
	ประเภทของกรณีตัวอย่าง.....	55
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง.....	56
	งานวิจัยในต่างประเทศ.....	56
	งานวิจัยในประเทศ.....	56
3	วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	58
	การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	58

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3(ต่อ) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า.....	58
วิธีดำเนินการรวบรวมข้อมูล.....	63
แบบแผนการทดลอง.....	65
วิธีดำเนินการทดลอง.....	65
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	68
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	69
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	77
สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	77
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	79
อภิปรายผล.....	80
ข้อเสนอแนะ.....	83
บรรณานุกรม.....	85
ภาคผนวก.....	96
ภาคผนวก ก.....	97
ภาคผนวก ข.....	107
ภาคผนวก ค.....	122
ภาคผนวก ง.....	206
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	211

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	การเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3.....	64
2	แบบแผนการทดลองแบบ Randomized Control Group Pretest - Posttest Design.....	65
3	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์การกระจายของคะแนนจาก แบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียน บ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว.....	69
4	ความถี่ และร้อยละของคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามระดับคุณลักษณะ ความเป็นผู้นำของนักเรียน.....	70
5	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t ของคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของ นักเรียน กลุ่มทดลองก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นผู้นำของนักเรียน.....	71
6	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t ของคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของ นักเรียน กลุ่มควบคุมก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นผู้นำของนักเรียน.....	73
7	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t ของคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของ นักเรียน หลังการทดลอง ของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม.....	75
8	คะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	98
9	การเปรียบเทียบคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กลุ่ม ทดลอง ก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นผู้นำของนักเรียน.....	101
10	การเปรียบเทียบคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กลุ่ม ควบคุม ก่อนและหลังที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะ ความเป็นผู้นำของนักเรียน.....	103
11	การเปรียบเทียบคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 หลัง การทดลอง (Posttest) ของกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนา คุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน กับกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึก การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน.....	105

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง

หน้า

- | | | |
|----|--|-----|
| 12 | คำอำนาจจำแนกเป็นรายชื่อของแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของ
นักเรียนช่วงชั้นที่ 3..... | 120 |
|----|--|-----|

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม “Man is social animal” คือมนุษย์ต้องอยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นเหล่า ไม่สามารถอยู่ตามลำพังตนเองได้ การอยู่รวมกันนี้ทำให้มนุษย์ต้องมีหัวหน้า เพื่อควบคุมกลุ่มให้กลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่มดำเนินชีวิตร่วมกันด้วยความสุขเรียบร้อย (ทวิบุรณ หอมเย็น. 2530 : 1) ซึ่งสอดคล้องกับ กวี วงศ์พุ่ม (2539 : 141) เราไม่สามารถอยู่เพียงโดดเดี่ยวได้ จึงจำเป็นต้องหาสมัครพรรคพวกมารวมกลุ่มกัน และโดยธรรมชาติของมนุษย์จะเกิดผู้นำขึ้นโดยอัตโนมัติไม่ว่าจะได้มาโดยการเลือกตั้ง การยอมรับ หรือด้วยคำสั่งก็ตาม ดังนั้น ผู้นำของกลุ่มจึงเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับหรือคัดเลือกให้อยู่เหนือกลุ่มมีบทบาทหน้าที่และมีคุณสมบัติพิเศษเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่ม สามารถควบคุมหรือชี้้นำให้สมาชิกเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อปฏิบัติการกิจให้บรรลุเป้าหมายได้ (ทัศนาศ แสงวงศ์. 2542 : 42) สังคมไทยในปัจจุบันมีปัญหาเกิดขึ้น ได้แก่ ปัญหาอาชญากรรม โสเภณี โสเภณีเด็ก ยาเสพติด และโรคเอดส์ ซึ่งเป็นปัญหาร้ายแรงที่กำลังกระทบมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม มีผู้เชื่อว่าเป็นอันตรายต่อความอยู่รอดของมนุษยชาติ ยังมองไม่เห็นทางแก้ไข สังคมไม่มีพลังของการแก้ปัญหาเพราะขาดจุดมุ่งหมายร่วมกัน และขาดการรวมพลังที่จะแก้ปัญหา สะท้อนสภาพขาดภาวะผู้นำที่จะนำให้มนุษย์มีจุดมุ่งหมายร่วมกันได้ (ประเวศ วะสี. 2540 : 14) อีกทั้งการที่คนเรามาอยู่รวมกันเป็นหมู่ กลุ่ม ชุมชน สังคม นั้นเป็นการมาอยู่รวมกันเพียงภายนอกส่วนข้างในนั้นมักค่อนข้างกระจัดกระจายมีความแตกต่างกันหลายประการ ดังจะเห็นได้จากคนแต่ละคนต่างมีความคิด ความรู้สึก ความสามารถที่แตกต่างกัน บุคคลที่จะมาช่วยประสานให้คนทั้งหลายได้อยู่ร่วมกัน ทำงานด้วยกัน เดินไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งใจคือผู้นำ นั่นเอง (พรนพ พุกกะพันธ์. 2544 : 1)

คุณลักษณะความเป็นผู้นำเป็นสิ่งที่ฝึกฝนและพัฒนาได้ โดยมนุษย์แต่ละคนก็มีความเป็นผู้นำอยู่ในตัวทั้งนั้น ต่างกันก็เพียงบางคนมีมากบางคนมีน้อย และการเป็นผู้นำมิได้เป็นมาแต่กำเนิด ย่อมสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2525 : 26) ซึ่งสอดคล้องกับ ชวนใจ คำวัฒนา (2537 : 2) กล่าวว่า ลักษณะความเป็นผู้นำ มิได้สืบสายโลหิตแต่เป็นสิ่งที่สามารถเรียนรู้ปลูกฝัง เสริมสร้างและพัฒนาได้ในภายหลัง นิคม ชนะไพฑูรย์ (2535 : 1) ได้กล่าวว่า การเป็นผู้นำไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นจากพันธุกรรม หรือพรสวรรค์ แต่สามารถฝึกฝนให้เกิดขึ้นได้ แต่พื้นฐานโดยทั่วไปของสังคมไทย ยังต้องการผู้นำที่มีทักษะและคุณธรรมอยู่มาก ดังนั้นลักษณะความสามารถในการเป็นผู้นำจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งเสริมให้เยาวชนมีลักษณะความเป็นผู้นำ เพื่อที่จะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพต่อไป ซึ่งเป็นสิ่งที่

สถาบันการศึกษาควรนำไปปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง เพราะสถาบันการศึกษานั้นมีหน้าที่ปลูกฝัง อบรม ขัดเกลา และพัฒนาบุคลิกภาพที่เหมาะสมให้กับเยาวชนซึ่ง สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษา โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้น กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (กระทรวง ศึกษาธิการ. 2545 : 1)

คุณลักษณะความเป็นผู้นำเป็นองค์ประกอบสำคัญที่นักเรียนทั่วไปควรมีเพราะจะทำให้ นักเรียนเหล่านั้นสามารถทำงานของตนเองและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและ บรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้นั้นเอง ดูบริน (DuBrin. 1998 : 25-35) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะ ความเป็นผู้นำที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไป คือ มีความเชื่อมั่นในตนเอง การสร้างความไว้วางใจ การกล้าแสดงออก มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความกระตือรือร้น มีความเอื้ออารีหรือเป็นคนอบอุ่น และคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะด้าน บุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน คือ มีความคิดริเริ่ม มีความเข้าใจอารมณ์และความเห็นอกเห็นใจ ผู้อื่น ควบคุมตัวเองได้ มีความกล้าหาญ และสามารถแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับ กวี วงศ์พุ่ม (2539 : 117-123) ได้กล่าวว่าคุณลักษณะความเป็นผู้นำ คือ มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความคิด ริเริ่ม มีความต้องการที่จะนำ มีความอุสาหะพยายาม มีความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา

การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน วัยที่สมควรจะได้รับการพัฒนาทาง ด้านบุคลิกภาพ เพื่อหาเอกลักษณ์ของตนเอง นักเรียนในช่วงชั้นที่ 3 เป็นวัยที่เหมาะสม เพราะเป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัดความสนใจของตนเอง และพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัว (กระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 9) ซึ่งสอดคล้องกับ ช่อลัดดา ขวัญเมือง (2541 : 50-51) ได้กล่าวว่า วัยนี้เป็นวัยที่มีความสัมพันธ์กับ กลุ่มเพื่อนมาก มีการรวมกลุ่มกันและมีพฤติกรรมเหมือน ๆ กัน ต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น เป็นวัยที่พยายามที่จะวิเคราะห์ค่านิยมของตน ถ้าผู้ใหญ่ช่วยสร้างค่านิยมให้วัยรุ่นก็จะหา เอกลักษณ์ได้ง่ายขึ้น พัฒนาการทางด้านสังคมของอีริกสัน (Erikson) เป็นช่วงที่พัฒนาความมี เอกลักษณ์ หรือความสับสนในบทบาท ถ้าเด็กมีเอกลักษณ์ในตนเองมีจุดเด่นหรือความสามารถใน ด้านใด เด็กก็จะไม่สับสนในบทบาทของตน หรือไม่รับบทบาทที่ไม่พึงประสงค์ของผู้อื่นมาเป็น ของตนเอง ดังนั้นวัยรุ่นต้องพัฒนาความมั่นใจในตัวเอง โดยทำงานที่ได้รับมอบหมายหรืองานที่ สนใจ ต้องรู้จักคาดการณ์ล่วงหน้า ตั้งผลสัมฤทธิ์ของงานเพื่อเป็นแรงจูงใจให้มีความพยายาม ทำงานไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ วัยรุ่นต้องการประสบการณ์ที่ทำให้รู้จักบทบาททางเพศเพื่อได้แสดง ลักษณะและบทบาทได้ถูกต้องเป็นที่ยอมรับของสังคม อีกทั้งควรได้รับการฝึกฝนให้เป็นตัวของ ตัวเอง เพราะต้องแสดงบทบาทเป็นผู้นำและผู้ตามในกลุ่ม ดังนั้นวัยรุ่นต้องแสดงบทบาทออกมา หมายถึงความมั่นใจในตัวเองที่จะพัฒนาความเป็นนำ (จตุพร เพ็งชัย. 2534 : 181) ซึ่งสอดคล้อง

กับ นวลละอ อ สุภาพล (2527 : 94) กล่าวว่า ความสามารถของวัยรุ่นในการเป็นผู้นำ หรือผู้ตาม เกิดขึ้นพร้อม ๆ กันและสถานภาพทั้งสองนี้ เป็นตัวชี้ให้เห็นถึงอำนาจของตัวเองในสังคม เด็กวัยรุ่นควรได้รับการฝึกให้เป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจในตัวเอง ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้เขา พัฒนาความเป็นผู้นำให้เกิดขึ้น

โรงเรียนบ้านธารนพเก้ามีนโยบายของโรงเรียนคือต้องการให้นักเรียนเป็นตัวของตัวเอง สามารถนำตนเองได้ ซึ่งนักเรียนต้องมีคุณลักษณะที่มีความรับผิดชอบ มีความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออกในด้านการกระทำและความคิด สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีวินัยในตนเอง (โรงเรียนบ้านธารนพเก้า : 23) ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้มีความสำคัญกับนักเรียนในด้านการเรียนที่จะทำให้ผลการเรียนดีขึ้น นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข และสามารถนำเอาคุณลักษณะเหล่านี้มาพัฒนาตนเองเพื่อให้นักเรียนมีลักษณะที่สามารถนำตนเองได้โดยไม่ต้องถูกควบคุมทั้งด้านความคิดหรือการกระทำจากคนอื่น ซึ่งผู้วิจัยได้พูดคุยกับอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่สอนนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 พบว่านักเรียนมีคุณลักษณะที่ยังไม่ตรงกับนโยบายของโรงเรียน คือ นักเรียนยังขาดด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองต้องถามเพื่อนหรืออาจารย์ก่อนจึงสามารถตัดสินใจได้ ไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นให้คนอื่นรับรู้ ขาดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ โดยต้องขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากอาจารย์และบุคคลอื่นก่อน และจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า เมื่อมอบหมายงานให้นักเรียนทำ บางครั้งต้องคอยดูแลนักเรียนตลอดเวลาเพื่อให้นักเรียนทำงานนั้นให้สำเร็จเมื่อนักเรียนทำงานไม่ถูกต้องจะทำให้นักเรียนเกิดความท้อแท้จนไม่สามารถแก้ไขข้อบกพร่องของงานได้ เมื่อให้นักเรียนคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ โดยไม่เหมือนคนอื่นนักเรียนส่วนใหญ่จะทำได้ ผลงานที่ออกมาจะมีลักษณะที่คล้าย ๆ กัน ถ้ามีกิจกรรมเกี่ยวกับการพูดเพื่อให้คนอื่นเข้าใจและให้คนอื่นเห็นด้วย เช่น การแนะนำตนเองเพื่อสมัครเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียน นักเรียนที่สมัครลงเลือกตั้งจะพูดน้อยมากโดยนักเรียนที่รับฟังยังไม่เข้าใจและทราบข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนที่สมัครเลือกตั้งคณะกรรมการนักเรียนเลย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ต้องการศึกษาต่อ นักเรียนบางคนยังไม่ได้เลือกสถาบันการศึกษาที่ตนเองต้องการเรียนเพราะนักเรียนยังไม่สามารถรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจได้ ซึ่งจากที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นนี้ จะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของนักเรียนทั้งสิ้น ถ้านักเรียนมีคุณลักษณะดังที่กล่าวนี้จะทำให้นักเรียนประสบความสำเร็จในด้านการเรียน สังคม และส่วนตัวได้ ฉะนั้นสมควรที่จะมีการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนให้มีอยู่ในตัวของนักเรียนทุกคนด้วย

ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนนั้นมีวิธีการหลาย ๆ วิธี เช่น กิจกรรมกลุ่ม กลุ่มสัมพันธ์ กลุ่มฝึกอบรม การฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการใช้โปรแกรมฝึก แต่การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์จะพัฒนาโดยใช้โปรแกรมฝึกพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำทั้งนี้เพราะว่า โปรแกรมฝึกนั้นได้นำเอากิจกรรมหลาย ๆ อย่างเข้ามา คือ กิจกรรมกลุ่ม บทบาทสมมติ และกรณีตัวอย่าง

โดยกิจกรรมกลุ่ม คือ การนำเอาประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการในสมาชิกของแต่ละคนและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มโดยส่วนรวม มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดการพัฒนาในตัวบุคคลทุกคน (คมเพชร จัตรศุภกุล. 2522 : 14) ส่วนบทบาทสมมตินั้นเป็นการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมาแล้วให้ผู้เรียนสวมบทบาทนั้นโดยแสดงออกตามธรรมชาติอาสัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์และความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลัก ดังนั้น วิธีนี้จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองอย่างลึกซึ้งและยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้น่าสนใจและน่าติดตามอีกด้วย (ทิตนา แหมมณี และคนอื่น ๆ. 2522 : 201) กรณีตัวอย่างนั้นเป็นวิธีที่สามารถนำสื่อการสอนเช่น หนังสือพิมพ์ รูปภาพ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ มาผูกเป็นปัญหาในการสอนจริยศึกษาได้ กรณีตัวอย่างจึงเป็นสื่อการสอนที่สร้างขึ้นง่าย มีสาระที่น่าสนใจ ให้ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยนักเรียนจะได้ฝึกฝนกับการเผชิญเรื่องราวปัญหาที่เกิดขึ้นของบุคคลหลาย ๆ เหตุการณ์ทำให้รู้จักคิดวิเคราะห์ มีความคิดเห็นของตนเองเกิดขึ้น รู้จักประเมินค่าสิ่งต่าง ๆ และตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล (สุนน อมรวิวัฒน์ และสมพงษ์ จิตระดับ. 2528 : 623) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวาสนา รอดเชียง (2540 : 65) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดทรงธรรม จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรมดีขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากผลการวิจัยของเรณูรัชต์ ประสิทธิเกตุ (2542 : 50) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการประหยัดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) พบว่า นักเรียนมีการประหยัดมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การศึกษาคูณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ผู้วิจัยจะทำการศึกษาในภาพรวมทั้งหมดก่อนและหลังจากนั้นจะพัฒนาคูณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนที่มีคูณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนที่มีอยู่ในระดับน้อย โดยใช้โปรแกรมฝึกการพัฒนา คูณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเหล่านี้มีคูณลักษณะความเป็นผู้นำและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เพื่อที่จะได้ปฏิบัติตนเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามในสังคมต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาและพัฒนาคูณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โดยมีความมุ่งหมายดังนี้

- 1.. เพื่อศึกษาคูณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว

2.. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

3.. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนกับกลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน และผลของการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าจะประโยชน์แก่ ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ตลอดจนบุคลากรผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะได้ทราบถึงคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ตลอดจนการที่จะนำไปรวมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักเรียนกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ช่วงชั้นที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว จำนวน 6 ห้องเรียน รวมจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 231 คน

ตอนที่ 2 การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

ประชากรที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว ที่มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับน้อยจำนวน 40 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 3 เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้วที่มีคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับน้อยจำนวน 32 คน ซึ่งใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายจากนักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนจำนวน 36 คน หลังจากนั้นใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายอีกครั้ง เพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 16 คน

ตัวแปรที่ศึกษาค้นคว้า

ตอนที่ 1 ตัวแปรที่ศึกษา คือ คุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ดังนี้
คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไป

- 1.1 การติดต่อสื่อสาร
- 1.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง
- 1.3 ความมีวินัยในตนเอง
- 1.4 การกล้าแสดงออก
2. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน
- 2.1 ความเห็นอกเห็นใจ
- 2.2 ความคิดริเริ่ม
- 2.3 ความรับผิดชอบ
- 2.4 ความรอบคอบ

ตอนที่ 2 การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำ

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนถึงลักษณะที่แสดงว่านักเรียนมีความสามารถในการนำและดำเนินกิจกรรมไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญดังนี้

1.1 คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไป คือ

1.1.1 การติดต่อสื่อสาร ได้แก่ การที่นักเรียนใช้คำพูดหรือท่าทางในการติดต่อสื่อสาร โดยสามารถพูดให้สมาชิกกลุ่มเข้าใจตรงกันในเรื่องที่พูด และพูดโน้มน้าวจิตใจให้ผู้อื่นทำตามได้

1.1.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง ได้แก่ การที่นักเรียนมีความมั่นใจที่จะทำการอย่างไม่ลังเลใจ ไม่หวั่นวิตกในความสามารถของตน ไม่เลิกล้มหรือเปลี่ยนใจแม้จะมีอุปสรรค

1.1.3 ความมีวินัยในตนเอง ได้แก่ การที่นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ควบคุมอารมณ์หรือการกระทำของตนเองได้ เคารพสิทธิของผู้อื่นและมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

1.1.4 การกล้าแสดงออก ได้แก่ การที่นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง กล้าที่จะพูดถึงความรู้สึกของตนเอง และกล้าที่จะบอกถึงความต้องการของตนเองให้บุคคลอื่นรับรู้

1.2 คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน คือ

1.2.1 ความเห็นอกเห็นใจ ได้แก่ การที่นักเรียนสนใจปัญหาหรือความต้องการของผู้อื่น ให้ความช่วยเหลือกับบุคคลที่เดือดร้อน

1.2.2 ความคิดริเริ่ม ได้แก่ การที่นักเรียนแสดงถึงความคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ มีความสนใจความคิดและผลงานใหม่ ๆ ของผู้อื่น

1.2.3 ความรับผิดชอบ ได้แก่ การที่นักเรียนปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีความพยายามที่จะปรับปรุงหน้าที่ให้ดีขึ้น และยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่นั้นด้วย

1.2.4 ความรอบคอบ ได้แก่ การที่นักเรียนมีการวางแผนในการทำงาน มีการรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดก่อนการตัดสินใจ ทำงานตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้และมีการทบทวนงานที่ทำ

2. โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน หมายถึง กิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้ นักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกันก่อให้เกิดสัมพันธภาพอันดีระหว่างกันและเพื่อให้สมาชิกได้เกิดการเรียนรู้ ที่จะพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน โดยใช้กิจกรรมกลุ่ม บทบาทสมมติ และกรณีตัวอย่าง ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนในคุณลักษณะย่อยด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความเห็นอกเห็นใจ ด้านความรับผิดชอบ และด้านความรอบคอบ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยทบทวนความหมายและวิธีการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน พร้อมทั้งอธิบายขั้นตอนการร่วมกิจกรรม กติกา บางอย่างตามที่กำหนดไว้ โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ มีส่วนร่วมในการแสดงข้อคิดเห็น มีบทบาทในกิจกรรมในฐานะสมาชิกกลุ่มเพื่อให้ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์ เป็นขั้นที่นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับสิ่งที่ได้จากการร่วมกิจกรรมโดยให้สมาชิกร่วมกันแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และวิเคราะห์พฤติกรรมของสมาชิกแต่ละคนจากการที่สมาชิกร่วมกันทำกิจกรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอด จากการฟัง การสังเกต การประเมินผลในกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ เป็นขั้นที่นักเรียนได้ระดมความคิดและมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นและให้สมาชิกช่วยกันสรุป จนเกิดความเข้าใจแล้วนำมาสรุปเป็นหลักการของตนเองและสามารถนำหลักการนั้นมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ แล้วผู้วิจัยกล่าวสรุปเพิ่มเติม

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล ให้สมาชิกทุกคนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองโดยการร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะร่วมกันแล้วผู้วิจัยประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมโดยการสังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรม

2.2 บทบาทสมมติ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนในคุณลักษณะย่อยด้าน ความมีวินัยในตนเอง การกล้าแสดงออก และความรับผิดชอบ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม เป็นการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีประสบการณ์ในการฝึกคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างสถานการณ์ขึ้นมาให้สมาชิกแสดงเพื่อให้มีความเข้าใจตรงกัน โดยเลือกผู้แสดงและแจกเอกสารให้สมาชิกอ่าน เพื่อศึกษาบทบาทและจัดฉากให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง ให้สมาชิกแต่ละคนมีส่วนร่วมในการสังเกตการณ์และมีบทบาทในการทำกิจกรรมให้ฐานะที่เป็นสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นวิเคราะห์ เมื่อผู้แสดงได้แสดงบทบาทจบแล้วและสมาชิกร่วมกันวิเคราะห์และอภิปรายโดยไม่มุ่งเน้นว่าใครแสดงดีหรือไม่ดีอย่างไร และร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้แสดงและข้อคิดเห็นต่าง ๆ จากการแสดงบทบาทเพื่อให้สมาชิกมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ในบทบาทสมมติกับชีวิตจริง

ขั้นที่ 3 ขั้นฝึกเพิ่มเติม นักเรียนแสดงเพิ่มเติม โดยกำหนดสถานการณ์ที่ต้องแสดงคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน แล้วให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่ถูกต้องออกมา

ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ ให้สมาชิกแต่ละคนช่วยกันสรุปแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกภายในกลุ่มจนเกิดความเข้าใจแล้วนำมาสรุปเป็นหลักการของตนเองและสามารถนำหลักการนั้นมาเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนและผู้วิจัยกล่าวสรุปเพื่อเติม

ขั้นที่ 5 ขั้นประเมินผล เป็นขั้นที่ให้นักเรียนประเมินผลจากการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่มโดยการให้สมาชิกประเมินกันเองในกลุ่ม มีการอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดจนให้ข้อเสนอแนะร่วมกันและผู้วิจัยประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมโดยการสังเกต ความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็นและการสรุปของนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรม

2.3 กรณีตัวอย่าง เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนในคุณลักษณะย่อยด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านการกล้าแสดงออก ด้านความเห็นอกเห็นใจ และด้านความคิดริเริ่ม มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการมีส่วนร่วม ผู้วิจัยบอกวัตถุประสงค์ของการใช้กรณีตัวอย่าง ผู้วิจัยเล่าเรื่องเกี่ยวกับกรณีตัวอย่างที่นำมาใช้ ผู้วิจัยแจกเอกสารให้สมาชิกอ่าน โดยให้

นักเรียนได้ร่วมกันอภิปรายถึงเรื่องราวที่นำมาให้นักเรียนอ่านเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

ขั้นที่ 2 ขั้นการวิเคราะห์ ภายหลังจากการอ่านกรณีตัวอย่างให้นักเรียนวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ เป็นขั้นที่นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นและให้สมาชิกช่วยกันสรุป จนเกิดความเข้าใจแล้วนำมาสรุปเป็นหลักการของตนเองและสามารถนำหลักการนั้นมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนแล้ว ผู้วิจัยกล่าวสรุปเพิ่มเติม

ขั้นที่ 4 ขั้นประเมินผล ให้สมาชิกทุกคนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองโดยการร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรม ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะร่วมกันแล้วผู้วิจัยประเมินผลการเข้าร่วมกิจกรรมโดยการสังเกตความสนใจความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็นและการสรุปของนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรม

กรอบแนวความคิดในงานวิจัย

ตอนที่ 1 การศึกษาคูณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ประกอบด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- 1.1 คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไป
 - 1.1.1 การติดต่อสื่อสาร
 - 1.1.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง
 - 1.1.3 ความมีวินัยในตนเอง
 - 1.1.4 การกล้าแสดงออก
- 1.2 คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน
 - 1.2.1 ความเห็นอกเห็นใจ
 - 1.2.2 ความคิดริเริ่ม
 - 1.2.3 ความรับผิดชอบ
 - 1.2.4 ความรอบคอบ

ตอนที่ 2 การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน เป็นการใช้โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

สมมติฐานการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนแตกต่างกัน หลังได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน
2. นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนกับนักเรียนที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนี้ตัวอย่าง

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำ

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำ

1.1.1 ความหมายของผู้นำ ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายคน ซึ่งได้รวบรวมไว้ดังนี้

ฮาลบิน (Halpin. 1966 : 28-29) ได้ให้ความหมายของผู้นำไว้ 5 ลักษณะดังนี้คือ

1. ผู้นำ คือ บุคคลที่มีบทบาทหรืออิทธิพลต่อบุคคลในหน่วยงานมากกว่าบุคคลอื่น
2. ผู้นำ คือ ผู้ที่มีบทบาทเหนือกว่าผู้อื่น
3. ผู้นำ คือ บุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการทำงานในหน่วยงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้
4. ผู้นำ คือ บุคคลผู้หนึ่งซึ่งได้รับเลือกจากผู้อื่นให้เป็นผู้นำ
5. ผู้นำ คือ บุคคลผู้หนึ่งซึ่งดำรงตำแหน่งผู้นำในหน่วยงานที่หวังตำแหน่งหัวหน้า

ไฟด์เลอร์ (Fiedler. 1967 : 8) ผู้นำหมายถึง บุคคลที่ริเริ่มหรือส่งเสริมให้มีการปะทะสังสรรค์ของสมาชิกดำเนินไปด้วยดี

กู๊ด (Good. 1973 : 332) ผู้นำหมายถึง บุคคลที่ได้รับการยกย่องหรือได้รับการยอมรับว่ามีความสามารถที่จะนำหมู่คณะไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของการทำงาน

ฮิวส์ และโบดิทซ์ (Huse & Boditch. 1973 : 145) ผู้นำหมายถึง ผู้ที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้อื่น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรและของบุคคล

ไฟด์เลอร์ (Fiedler. 1996 : 405) ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งและเลือกตั้งจากกลุ่มให้เป็นผู้นำหรืออาจจะเป็นผู้ที่อิทธิพลภายในกลุ่มและผู้นำยังเป็นผู้ที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นภายในกลุ่ม เป็นจุดรวมของพฤติกรรมของสมาชิกภายในกลุ่มยังมีความสามารถเร่งเร้าให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงานทำให้งานสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้ อีกทั้งผู้นำคือผู้ที่ได้รับการยกย่องหรือได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีความสามารถในการนำกลุ่มไปสู่ความสำเร็จ

กมลรัตน์ หล้าสุขวงศ์ (2529 : 300) ได้ให้ความหมายผู้นำ หมายถึง บุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มหรือในสังคมที่มีความรู้ความสามารถในการชักจูงกลุ่มในการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ อาจโดยอำนาจ บารมี ความเชื่อ และความศรัทธา

กังวล เทียนกัณฑ์เทศ (2531 : 294) ได้ให้ความหมายผู้นำ หมายถึง บุคคลที่สามารถใช้ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารและจัดการสามารถจูงใจผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาให้ดำเนินกิจกรรมจนบรรลุเป้าหมายได้ด้วยคามพึงพอใจ

ราตรี พัฒนรังสรรค์ (2542 : 222) ได้ให้ความหมายผู้นำ หมายถึง สมาชิกกลุ่มผู้ที่มีบทบาทสำคัญกว่าผู้อื่นในด้านการนำผู้อื่น และการดำเนินกิจกรรมกลุ่มให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มที่ได้ตั้งไว้ ทั้งนี้ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับของสมาชิกกลุ่มด้วย

จากความหมายของผู้นำที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ผู้นำ คือ ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง หรือเลือกตั้งจากกลุ่มให้มีบทบาทและหน้าที่ที่จะดำเนินกิจกรรมของกลุ่มให้สำเร็จบรรลุจุดมุ่งหมายที่กลุ่มนั้นได้ตั้งไว้

1.1.2 ความหมายของภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ

ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำ (Leadership) ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้

روبินส์ (Robbins. 1989 : 302) ได้กล่าวถึงความเป็นผู้นำว่า เป็นความสามารถในการใช้อิทธิพลต่อกลุ่ม เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

รู และไบเออร์ (Rue & Byars. 1995 : 375) กล่าวว่า ความเป็นผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการชักชวนบุคคลอื่นให้มีความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะทำทุกอย่างให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

กริฟฟิน (Griffin. 1996 : 504) กล่าวว่า ความเป็นผู้นำ หมายถึง การใช้อิทธิพลบังคับกลุ่มหรือให้ทำตามวัตถุประสงค์ขององค์การ แต่เป็นการกระตุ้นพฤติกรรมของคนทีนำไปสู่ความสำเร็จของหน่วยงาน

เศาวนิต เศาณานนท์ (2542 : 4-5) ให้ความหมายของความเป็นผู้นำไว้ว่า กระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือมากกว่าพยายามใช้อิทธิพลของตนหรือกลุ่มคนกระตุ้นชี้นำ ผลักดันให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลอื่นมีความเต็มใจ และกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการ โดยมีความสำเร็จของกลุ่มหรือองค์การเป็นเป้าหมาย

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544 : 11-12) ได้สรุปความหมายของความเป็นผู้นำ ดังนี้

1. เป็นความสามารถที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นในด้านการกระทำตามที่ผู้นำต้องการและสามารถจูงใจบุคคลอื่นให้กระทำกิจกรรมที่ช่วยให้บรรลุเป้าหมายขององค์การได้
2. เป็นกระบวนการความเป็นผู้นำจากการใช้อิทธิพลที่จะควบคุมและประสานงาน กิจกรรมของสมาชิกกลุ่มให้บรรลุเป้าหมาย
3. เป็นลักษณะความสัมพันธ์ทางอำนาจอย่างหนึ่งของผู้นำจนได้รับการยอมรับนับถือในพฤติกรรมของเขาจากสมาชิกของกลุ่มและกลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
4. อิทธิพลในตัวของผู้ผู้นำที่นำมาใช้ให้เข้ากับสถานการณ์โดยการชี้แนะผ่านกระบวนการสื่อสารเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Specified goal)
5. การกระทำร่วมกันระหว่างบุคคลโดยมีบุคคลหนึ่งทำหน้าที่ให้การชี้แนะการกระทำดังกล่าวทำให้บุคคลอื่น ๆ เชื่อมมั่นในผลงานของเขา ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้จากลักษณะการแสดงออกในการชี้แนะตามที่เขาได้แนะนำไว้
6. ความคิดริเริ่มและการรักษาสภาพของความเชื่อถือในการปฏิบัติการร่วมกัน
7. การที่บุคคลที่มีอิทธิพลมากและทำให้เกิดการยอมรับเกี่ยวกับการบริหารงานประจำในองค์การ
8. เป็นกระบวนการในการใช้อิทธิพลที่มีต่อการดำเนินงานของกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การและมีการจูงใจให้เกิดพฤติกรรมในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตลอดจนใช้อิทธิพลให้กลุ่มธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตน

สหัทธยา รอดอินทร์ และจำรอง เงินดี (2545 : 95) กล่าวว่า เป็นความสามารถที่บุคคลหนึ่งใช้อิทธิพลในการโน้มน้าวจิตใจหรือจูงใจให้บุคคลอื่นร่วมมือเพื่อบรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์การ

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่บุคคลใด บุคคลหนึ่ง ใช้ความสามารถของตนที่จะกระตุ้น ชักชวน ผลักดัน จูงใจ และโน้มน้าวจิตใจของบุคคลอื่นให้มีความมุ่งมั่น ตั้งใจ เต็มใจ ให้การดำเนินงานของกลุ่มได้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ และเป้าหมายที่ตั้งไว้

1.1.3 ความสำคัญของความเป็นผู้นำ

ความเป็นผู้นำเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีความองอาจและอิทธิพลจนเป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไปที่ได้พบปะสังสรรค์ด้วย มีผลทำให้บุคคลที่มีลักษณะความเป็นผู้นำนี้ สามารถรวมพลังประสานความคิดของสมาชิกในกลุ่มให้เป็น

อันหนึ่งอันเดียวกันใน การแก้ปัญหา หรือพัฒนาองค์กรให้เกิดความเจริญก้าวหน้าตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ (สมศักดิ์ ขำอ่อน. 2532 : 27)

กิติพันธ์ รุจิรกุล (2529 : 13) กล่าวว่า เมื่อมีบุคคลอยู่ร่วมกัน ผลสำเร็จของการดำเนินงานทั้งหลายขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของผู้นำและผู้ตามซึ่งสิ่งที่สำคัญที่สุดในการที่จะทำให้การดำเนินงานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีขึ้นอยู่กับคุณภาพของผู้นำ เพราะถ้าองค์กรนั้นขาดผู้นำที่มีคุณภาพแล้วความสำเร็จในองค์กรนั้นจะไม่เกิดขึ้น

บุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2530 : 97-98) ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่าความเป็นผู้นำเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้นำปฏิบัติงานประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ความเป็นผู้นำยังเป็นลักษณะที่สำคัญของสมาชิกกลุ่มประชาธิปไตย หากสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีลักษณะความเป็นผู้นำสูงก็พลอยจะทำให้กลุ่มดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ปราณี เฉลิมโดม (2541 : 9) กล่าวว่า ผู้นำเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารงาน นำองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ ผู้นำที่มีความสามารถอาจจะมีผลทำให้เปลี่ยนพฤติกรรมของคนในองค์กร สามารถชักจูงผู้ตามให้เกิดความร่วมมือร่วมกันดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายได้ แต่ในทางตรงกันข้าม ผู้นำที่ไม่มีความสามารถ ย่อมจะเป็นผู้ทำลายขวัญของคนในองค์กรและจะเป็นผลทำให้การทำงานด้านต่าง ๆ ขาดประสิทธิภาพ

จากความสำคัญของความเป็นผู้นำ พอสรุปว่า บุคคลที่มีความเป็นผู้นำมีความสำคัญกับองค์กรโดยทำหน้าที่ช่วยประสานให้สมาชิกทำงานสำเร็จตามจุดมุ่งหมายและสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในองค์กรนั้นได้ และผู้นำยังเป็นส่วนสำคัญของสังคมประชาธิปไตย หากสมาชิกในกลุ่มมีลักษณะความเป็นผู้นำสูงแล้วจะทำให้กลุ่มดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.4 แนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ

รอส และแฮนดรี (Ross & Hendry. 1958 : 100-107) ได้กล่าวถึงแนวความคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ คือ

1. ความเป็นผู้นำเป็นคุณสมบัติที่อยู่ภายในตัวของผู้นำแต่ละคน (Leadership -as trait with in individual leader) ซึ่งในสมัยก่อนเชื่อว่า ลักษณะความเป็น ผู้นำนั้นเป็นผลมาจากพันธุกรรมที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่ในปัจจุบันเชื่อว่า สิ่งที่ทำให้บุคคลกลายเป็นผู้นำนั้นเป็นคุณสมบัติที่อยู่ภายในตัวเองของแต่ละบุคคลซึ่งสามารถที่ปลูกฝังและเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้

2. ความเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับกลุ่ม (Leadership - as a function of the group)ลักษณะความเป็นผู้นำเป็นโครงสร้างทางสังคมหรือกลุ่มมากกว่าลักษณะของแต่ละบุคคล กล่าวคือ แต่ละคนจะนำเอาลักษณะเฉพาะตัว ทักษะ ความต้องการส่วนตัวติดมาด้วย เมื่อเข้าสู่กลุ่มทุกคนจะต้องปรับตัว เพราะแต่ละคนและกลุ่มมีวัตถุประสงค์ และความต้องการสอดคล้องกัน ทั้งนี้ทุกฝ่ายจะได้ผลตามเป้าหมาย จะทำให้กลุ่มที่รวมตัวกันอย่างมีประสิทธิภาพ ความเป็นผู้นำ

กลุ่มถูกกำหนดโดย ทัศนคติ ความต้องการของกลุ่มมากกว่าบุคลิกภาพของบุคคลเพียงคนเดียว ดังนั้น ความเป็นผู้นำจึงเป็นลักษณะธรรมชาติหรือเป็นคุณสมบัติของกลุ่ม

3. ความเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์ (Leadership - as a function of the situation) โดยสถานการณ์ที่กลุ่มที่เป็นอยู่ในขณะนั้นก่อให้เกิดผู้นำขึ้นได้รวมทั้งวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีขององค์กรนั้น ดังนั้น สถานการณ์ทำให้เกิดผู้นำขึ้น

แนปปี และเกอร์เชนฟีลด์ (Napier & Gershenfeld. 1973 : 136-151)

ได้กล่าวถึงแนวความคิดที่เกี่ยวกับความเป็นผู้นำ คือ

1. ความเป็นผู้นำเป็นลักษณะทางพันธุกรรม เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด (Leadership – as trait)

2. ความเป็นผู้นำเกิดขึ้นได้จากตำแหน่ง หน้าที่การงาน การทำงานในตำแหน่งใดย่อมมีลักษณะความเป็นผู้นำอันเนื่องมาจากตำแหน่งที่เป็นอยู่นั้น (Leadership - as position)

3. ความเป็นผู้นำเกิดขึ้นได้เนื่องจากสถานการณ์ บางสถานการณ์ต้องการคนที่มีคุณสมบัติแบบหนึ่ง หากผู้ใดมีคุณสมบัติเช่นนั้นพร้อมอยู่แล้วบุคคลนั้นก็พร้อมที่จะเป็นผู้นำได้ (Leadership – as situation)

4. พฤติกรรมสมาชิกในกลุ่มทำให้เกิดความต้องการ และวัตถุประสงค์ที่ทำให้เกิดความต้องผู้นำแบบนั้นขึ้นมา ฉะนั้นการเป็นผู้นำแบบใด จึงขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของกลุ่มเป็นไปแบบใด (Leadership – as functional roles of members)

1.1.5 ทฤษฎีความเป็นผู้นำ

สต็อกดิลล์ (Stogdill. 1974 : 17-23) ได้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ คือ

1. ทฤษฎีบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ (Great man Theory) ทฤษฎีนี้จะกล่าวว่าความเป็นผู้นำมาจากการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษหรือเป็นผลมาจากพันธุกรรม ผู้นำจะมีความแตกต่างจากบุคคลอื่น ๆ เช่น ความเฉลียวฉลาด ความสามารถในการสื่อสาร ซึ่งจะมีคุณสมบัติเหนือกว่าคนอื่น ๆ จะนำไปสู่ทฤษฎีคุณลักษณะของความเป็นผู้นำ (Trait Theories of Leadership) ที่จะอธิบายถึงบุคลิกภาพและอุปนิสัย

2. ทฤษฎีสิ่งแวดล้อม (Environment Theory) ทฤษฎีนี้จะกล่าวว่าความเป็นผู้นำเกิดจากสภาวะแวดล้อม เวลา สถานที่ สถานการณ์ และโอกาส ซึ่งสิ่งแวดล้อมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ก่อให้เกิดผู้นำ ความเป็นผู้นำจะขึ้นอยู่กับกาลเวลาใดเวลาหนึ่ง และสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง เมื่อเวลาและสถานที่เปลี่ยนไปความเป็นผู้นำก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย

3. ทฤษฎีส่วนบุคคลและสถานการณ์ (Personal – situational Theory) ทฤษฎีจะกล่าวว่าความเป็นผู้นำจะเกิดขึ้นได้จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสถานการณ์ซึ่งต้องอาศัยองค์ประกอบหลาย ๆ อย่างมารวมกัน คือ ลักษณะบุคลิกภาพของผู้นำ

ธรรมชาติของกลุ่ม สมาชิกของกลุ่ม เหตุการณ์และปัญหาที่กลุ่มเผชิญอยู่ หน้าที่ของผู้นำคือ การกำหนดเป้าหมายและหาวิธีการที่จะบรรลุเป้าหมายนั้น ฉะนั้นความเป็นผู้นำจึงขึ้นอยู่กับสถานการณ์เป็นสำคัญ

4. ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์และความคาดหวัง (Interaction - expectation Theory) ทฤษฎีนี้จะให้ความสำคัญกับองค์ประกอบ คือ การกระทำ (Action) การปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และความรู้สึก (Sentiment) ฉะนั้นผู้นำต้องมีความสามารถในการกระทำ มีมนุษยสัมพันธ์ และสามารถควบคุมความรู้สึกได้ดีตามสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่ สมาชิกของกลุ่มจะชื่นชอบความเป็นผู้นำนั้น

5. ทฤษฎีมนุษยนิยม (Humanistic Theory) ทฤษฎีนี้จะกล่าวว่า พัฒนาการขององค์การที่มีประสิทธิภาพและความสามัคคี ผู้นำจะต้องรู้ถึงความต้องการของจิตใจมนุษย์ว่าต้องการอะไรเพื่อผู้นำจะหาทางส่งเสริม ควบคุม หรือจูงใจในลักษณะที่เหมาะสม เพื่อให้องค์การนั้นประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่คาดหวังไว้ ดังนั้น ความสำเร็จและความล้มเหลวขององค์การจึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการเป็นผู้นำของแต่ละบุคคล

6. ทฤษฎีการแลกเปลี่ยน (Exchange Theory) ทฤษฎีนี้จะกล่าวถึงปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งผู้นำและผู้ตามจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน คือ ผู้ตามจะให้ความยกย่อง ให้เกียรติกับผู้นำ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับความช่วยเหลือของผู้นำ ซึ่งจะมีผลทำให้กลุ่มบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้

1.1.6 การศึกษาคูณลักษณะความเป็นผู้นำตามทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาคูณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนโดยศึกษาจากทฤษฎีคุณลักษณะผู้นำ โดยได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงทฤษฎีนี้ ดังต่อไปนี้

แนดเลอร์ และทัชแมน (Nadler & Tushman. 1990 : 82) ได้สรุปถึงคุณลักษณะความเป็นผู้นำ ดังนี้

1. การสร้างวิสัยทัศน์ (Envision) ประกอบด้วยคุณลักษณะคือ การพัฒนาและสื่อสารด้านการแลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์การกำหนดความคาดหวังไว้อย่างสูงและมีความสามารถนำผู้อื่นได้ด้วยการเป็นตัวอย่างที่ดี

2. การสร้างแรงจูงใจ (Motivate) ประกอบด้วยคุณลักษณะคือ ความทะเยอทะยาน ความเชื่อมั่น และความมุ่งมั่นที่จะไปสู่ความสำเร็จ

3. มีความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น (Enabling) ประกอบด้วยคุณลักษณะคือ การสนับสนุนผู้อื่น ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการให้ความเชื่อมั่นผู้อื่น

คูซ และพอสเนอร์ (Kouzes & Posner. 1995 : 21) ได้สรุปถึงคุณลักษณะความเป็นผู้นำดังนี้

1. มีความซื่อสัตย์ (Honest)

2. สามารถคาดการณ์ไกลได้ (Forward - looking)
3. มีความสามารถในการจูงใจ (Inspiring)
4. มีความสามารถ (Competent)
5. มีจิตใจยุติธรรม (Fair - minded)
6. เป็นผู้ให้การสนับสนุน (Supportive)
7. มีจิตใจกว้างขวาง (Broad - minded)
8. มีความเฉลียวฉลาด (Intelligent)
9. มีความกล้าหาญ (Courageous)
10. เป็นที่พึ่งกับบุคคลอื่นได้ (Dependable)

ดูบริน (DuBrin. 1998 : 25-35) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำ ดังนี้

1. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไป (General personality traits)
 - 1.1 ความเชื่อมั่นในตนเอง (Self – confidence)
 - 1.2 การสร้างความไว้วางใจได้ (Trustworthiness)
 - 1.3 ลักษณะที่เด่น (Dominance)
 - 1.4 กล้าแสดงออก (Extroversion)
 - 1.5 มีการแสดงออกที่เหมาะสม (Assertiveness)
 - 1.6 มีความมั่นคงทางอารมณ์ (Emotional Stability)
 - 1.7 มีความกระตือรือร้น (Enthusiasm)
 - 1.8 มีอารมณ์ขัน (Sense of humor)
 - 1.9 มีความเอื้ออารีหรือเป็นคนดูอบอุ่น (Warmth)
 - 1.10 มีความอดทนสูงต่อความตึงเครียด (High tolerance for frustration)
 - 1.11 รู้จักตนเองและมีวัตถุประสงค์ในการทำงาน (Self - awareness and objectivity)
2. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน (Task -related personality traits)
 - 2.1 มีความคิดริเริ่ม (Initiative)
 - 2.2 มีความเข้าใจอารมณ์และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Sensitivity to others and empathy)
 - 2.3 มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ (Flexibility and adaptability)
 - 2.4 ควบคุมตนเองได้ (Internal locus of control)

2.5 มีความกล้าหาญ (Courage)

2.6 มีความสามารถกลับสู่สภาพเดิม (Resiliency)

สุพล ทองคลองไทร และชาญชัย อาจิณสมจารย์ (2530 : 38-39)

ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของผู้นำที่ดีดังนี้

1. ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีความต้องการในการทำอะไรรให้ได้ดีที่สุดเสมอ เขาต้องการจะเป็นผู้ที่อยู่ข้างหน้า เป็นผู้ที่ต้องการทำอะไรให้ประสบความสำเร็จ
2. ผู้นำที่ดีจะต้องมีความรับผิดชอบ ผู้นำจะต้องไม่กลัวในการค้นหาและยอมรับในข้อดกลง เขาจะต้องรับผิดชอบตามหน้าที่ของเขาเสมอ.
3. ผู้นำที่ดีจะต้องมีสมรรถนะ (capacity) ในการทำงาน ผู้นำที่ดีจะต้องเต็มใจยอมรับความต้องการในความสำเร็จทางภาวะผู้นำเสมอ เวลาที่ยาวนานและงานที่หนัก
4. ผู้นำที่ดีจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีผู้นำจะต้องเข้าเกี่ยวข้องกับพนักงานเสมอ ผู้นำจึงต้องศึกษาในตัวของพนักงาน วิเคราะห์ความต้องการของเขาและพยายามเข้าใจปัญหาของเขาความสนใจและความสามารถในการค้นหาปัญหาของพนักงาน ดูเหมือนจะเป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของผู้นำ
5. ผู้นำที่ดีจะต้องมีความกระตือรือร้นอยู่เสมอคงไม่มีใครต้องการติดตามผู้นำที่ไม่ฉลาด ดังนั้น ผู้นำที่ดีจึงต้องมีความกระตือรือร้นอยู่เสมอ จากความกระตือรือร้นของผู้นำจะทำให้พนักงานมีความกระตือรือร้นเช่นเดียวกัน
6. ผู้นำที่ดีจะต้องมีความซื่อสัตย์สูง ผู้นำใด ๆ ที่ประสบกับความสำเร็จจะต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตัวเองและผู้อื่น ผู้นำอาจจะหลอกผู้อื่นได้ชั่วคราวชั่วครว แต่ไม่ช้าการขาดความซื่อสัตย์จะทำให้ผู้นำต้องลาออกจากตำแหน่งผู้นำ คนที่ขาดความมั่นคง (insecure) หรือเป็นที่พึ่งพาของคนอื่นไม่ได้มักจะประสบความล้มเหลวในการเป็นผู้นำ

ลักษณะ ธรรมไพโรจน์ (สุนันทา เขียวนิล. 2541 : 19-21 ; อ้างอิงจาก ลักษณะ ธรรมไพโรจน์. 2532 : 36-38) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำดังนี้

1. สามารถมองเห็นจุดมุ่งหมายของกลุ่มได้อย่างชัดเจน และเล็งเห็นถึงความต้องการของกลุ่มก่อนที่ความต้องการนั้นปรากฏขึ้นแก่สมาชิกในกลุ่ม
2. มีความนับถือและศรัทธาในความรู้และความสามารถของสมาชิกในกลุ่มของตน
3. มีความรู้สึกไวและตอบสนองต่อสถานการณ์และเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ
4. มีความรู้สึกไวและเข้าใจพฤติกรรมและความสามารถของของบุคคลแต่ละคน
5. ไม่เฝ้าหาภัยภัยยศชื่อเสียงเพื่อตนเองโดยใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือ

6. มีความจริงใจต่อสมาชิกและการปฏิบัติงาน
 7. มีความกระหาย กระตือรือร้น และความกล้าในการทำงาน
 8. เปิดเผยตรงไปตรงมา แต่ต้องใช้ความคิดที่สุ่มรอบคอบ
 9. เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ เป็นที่พึ่งของคนอื่นได้
 10. ความมั่นใจในตนเองรู้ในความสามารถของตนเองตลอดจน
 การพัฒนาความสามารถนั้น และในขณะเดียวกันก็รู้ข้อบกพร่องของตนเองด้วย และแก้ไขปรับปรุง
 ข้อบกพร่องนั้น

11. มีความรู้บางสาขาและทักษะบางประการที่จำเป็นต่อกลุ่ม
 หรือมีความสามารถในการสรรหาบุคคลที่มีความสามารถช่วยเหลือกลุ่มเมื่อมีความจำเป็น

12. มีอารมณ์ขันในบางครั้งการหัวเราะจะช่วยให้สมาชิกมี
 การผ่อนคลายความตึงเครียดได้

13. มีความรู้ทางจิตวิทยา ทำให้เข้าใจความรู้สึกนึกคิด และ
 การกระทำของบุคคลได้

กวี วงศ์พุ่ม (2539. 117-123) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะความเป็นผู้นำ
 ดังนี้

1. บุคลิกภาพ (Personality) เป็นเรื่องที่ติดมากับตัวของบุคคล
 แต่ละคนในส่วนที่สามารถปรับปรุง แก้ไข ให้ดีขึ้น บุคลิกภาพดังกล่าวคือ

1.1 ความสามารถในการปรับตัวเป็นความสามารถทั่วไปของ
 บุคคล

1.2 ความต้องการที่จะนำ ซึ่งอาจจะเป็นความสามารถใน
 ส่วนเล็ก ๆ มองไม่เห็นชัดนัก แต่ก็สามารถค้นหาได้

1.3 ความมั่นคงทางอารมณ์ซึ่งแต่ละคนจะมีนิสัยทางด้าน
 การคงที่ของอารมณ์ การควบคุมอารมณ์ได้มากน้อยเพียงใดความเป็นตัวของตัวเอง มีอำนาจใน
 การตัดสินใจต่าง ๆ ตามสภาพสังคมและวัฒนธรรม

1.4 ความอดุสาหะพยายาม หมายถึงความอดทนของแต่ละ
 บุคคลที่จะพยายามฟันฝ่าอุปสรรคนานาประการ

1.5 ความคิดสร้างสรรค์ ถือเป็นพรสวรรค์ของคนเรา
 อย่างหนึ่งที่มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ แล้วคิดออกมาเป็นรูปธรรม

1.6 ความทะเยอทะยาน เป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการ
 ความสะดวกสบาย

1.7 ความคิดริเริ่ม ซึ่งสามารถปรับตัวได้เพราะความคิด
 ต่างๆ จะแปลก ๆ ใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา หากทุกคนได้ใช้ความคิดดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา
 เพราะการคิดแต่ละคนนั้นย่อมแตกต่างกันออกไป

2. ความรู้ความสามารถ (Intelligence) สมองของคนเรานั้น
ธรรมชาติสร้างมาเพื่อใช้สติปัญญาให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ความรู้ ความสามารถเห็นได้จาก

2.1 เซอร์ปัญญา คนทุกคนมีสติปัญญา ความเฉลียวฉลาด
แตกต่างกันไปอาจจะด้วยสาเหตุหลาย ๆ ประการ ทั้งเรื่องพันธุกรรม สภาพแวดล้อม
การแข่งขัน การฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้ที่สนใจในการศึกษาเล่าเรียน

2.2 ความแม่นยำในการตัดสินใจ เพราะเราต้องตัดสินใจอยู่
ตลอดเวลาในการทำงาน การดำรงชีวิต การตัดสินใจที่แม่นยำจึงต้องอาศัยประสบการณ์

2.3 ระดับความรู้ ทุกคนสามารถศึกษาเล่าเรียนได้ไม่เท่ากัน
เพราะสมองแต่ละคนไม่สามารถรับอะไรได้อย่างเต็มที่ คือ มีการจดความจำไว้เท่ากันก็จริงแต่การ
รับรู้การถ่ายทอดอาจจะมีบางสิ่งบางอย่างแตกต่างกันออกไป เราจึงวัดระดับความรู้ได้จากการ
ศึกษาในระดับที่สูง ๆ ขึ้นไปของแต่ละคน

2.4 ความคล่องแคล่วในการใช้ภาษา สื่อภาษาเป็นเรื่องที่
สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ทุกชาติจะมีภาษาของตนเองหรือไม่ก็ตามแต่การพูดก็เป็นการสื่อ
ความหมายให้สามารถเข้าใจกัน ผู้นำมีความสามารถในการพูด การเขียน ย่อมได้เปรียบกว่า

3. คุณลักษณะด้านสังคม (Social Skill) การเข้าสังคมเป็นของ
คนทุกคน เพราะคนเราไม่สามารถอยู่คนเดียวได้ในโลก การเข้าสังคมของคนแต่ละระดับต้องมี
พิธีรีตรอง แตกต่างกันไปตามสภาพการณ์และเหตุการณ์นั้น ๆ คุณลักษณะด้านสังคมมีดังนี้

3.1 การรู้จักประนีประนอม การที่เราทำงานร่วมกับคนอื่น
ผลประโยชน์เป็นเรื่องที่มีความสำคัญไม่น้อยด้วยเหตุนี้จึงต้องการคนที่จะมาประสาน
ผลประโยชน์หรือเป็นคนที่ชอบประนีประนอมให้ทุกคนที่ร่วมงานเกิดความพอใจ

3.2 ความสามารถในการบริหาร งานบริหารเป็นการใช้ศิลปะ
ซึ่งแต่ละคนไม่สามารถใช้ได้ทัดเทียมกันด้วยข้อจำกัดต่าง ๆ นานา การศึกษาเล่าเรียนก็จะเป็นส่วน
ประกอบในการบริหารได้บ้างเช่นกัน

3.3. ความร่วมมือ ถือเป็นเรื่องสำคัญมากในการเป็นผู้นำ
เพราะผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่สามารถชักจูงให้ผู้ร่วมงาน ตั้งใจทำงานหรือทำตามที่คุณำต้องการด้วย
ความเต็มใจ

3.4 ความเป็นที่นิยมชมชอบ เราคงจะเคยเข้าไปในงานเลี้ยง
และพบคนหนึ่งซึ่งจากสีหน้า ท่าทาง เป็นบุคคลที่เรามองเดี่ยวเดียวเกิดความรู้สึกอยากรู้จัก อยาก
ทักทาย มีความเลื่อมใสศรัทธา ยิ่งเมื่อเห็นเขาพูดจาด้วยแล้วเกิดความนิยมชมชอบตามมา

3.5 ความเป็นนักการทูต การที่คนเราเป็นนักการทูตที่ดีนั้น
ต้องอาศัยปฏิภาณไหวพริบมากมาย เพราะต้องเอาใจเขามาใส่ใจเรา ต้องโน้มน้าวเรื่องใหญ่ ๆ ที่
เกิดขึ้นแก้ปัญหาให้กลายเป็นเรื่องเล็ก ต้องใช้ความสามารถหลาย ๆ ด้านประกอบกัน ซึ่งไม่ใช่
การพูดเป็นเพียงอย่างเดียว

4. คุณลักษณะด้านกายภาพ (Physical Characteristics) ถือเป็นเรื่องที่ติดตัวมาอย่างความผิดปกติ นับเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการดำรงชีพ การที่ร่างกายของคนเราได้รับการออกกำลังกาย เห็นได้ชัดซึ่งสิ่งเหล่านี้จะสามารถแก้ไขปรับปรุงด้วยการให้อาหารหรือรับประทานอาหารที่ถูกสุขลักษณะ รวมทั้งการออกกำลังกายที่เหมาะสมด้วยคุณลักษณะด้านกายภาพมีดังนี้

4.1 ส่วนสูง ถึงแม้ทุกคนไม่สามารถจะสูงทัดเทียมกัน แต่ก็เป็นที่ประจักษ์แล้วว่าการรับประทานอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการนั้นมีส่วนทำให้คนเราสูงได้ไม่เพียงเพราะพันธุกรรมเพียงอย่างเดียว

4.2 น้ำหนัก การควบคุมน้ำหนักจะเห็นได้ชัดจากนักมวย เพราะการควบคุมต่าง ๆ ย่อมเกิดผลตามที่เรากำลังต้องการ หรือเป็นไปตามเป้าหมายระหว่างบุคคล มีนักจิตวิทยาได้ทำการทดสอบเรื่องน้ำหนักกับการเป็นภาวะผู้นำเหมือนกัน แต่ไม่มีความสำคัญอย่างมีนัยสำคัญ

4.3 การฝึกฝนให้ใช้ความคิด การใช้สมอง การนั่งสมาธิ ล้วนแต่มีส่วนทำให้จิตใจเยือกเย็น สามารถพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นผู้นำได้ในที่สุด

4.4 ความสมบูรณ์ของร่างกาย การรักษาตนให้พ้นจากโรคภัย ถือเป็นลาภอันประเสริฐตามหลักของพระพุทธศาสนา ดังนั้น ความสมบูรณ์ต้องมีส่วนประกอบด้านอื่นด้วย เช่นการรักษาความอบอุ่นของร่างกาย การพักผ่อนที่เพียงพอ การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2539 : 131) ได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่เป็นผู้นำ ดังนี้

1. มีความคิดกว้างไกล และลึก
2. มีความสามารถในการใช้ภาษา มีความคิดริเริ่ม และเป็นคนที่ฉลาด
3. มีความสำเร็จด้านวิชาการและด้านบริหาร
4. มีความรับผิดชอบและมีความอดทน
5. เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและปรับตัวเข้ากับสังคมได้
6. มีฐานะดีทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม
7. ระดับจิตใจสูง

วีระวัฒน์ ปันนิตามัย (2540 : 38-43) ได้สรุปเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำ ดังนี้

1. แสดงความเป็นของแท้ (authenticity) หมายความว่า ผู้นำต้องเป็นผู้ที่แสดงความเชื่อมั่นศรัทธาในสิ่งที่ตนยึดถือต่อค่านิยมเชิงสร้างสรรค์อย่างแท้จริง สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีของหน่วยงาน มีความเป็นต้นแบบในความคิด คำพูด และการกระทำ

2. การมีวิสัยทัศน์ (vision) หมายความว่า ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์จะเห็นคุณค่าของประสบการณ์ที่รับรู้ได้เห็นมีเจตจำนงอันแน่วแน่ต่อหลักการมากกว่าคำนึงถึงบุคคลสามารถพินิจพิจารณาภาพแวดล้อมทั้งในและนอกองค์กรในแง่มุมมองของอดีตและปัจจุบัน คาดคะเนพยากรณ์และสร้างภาพในอนาคตได้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง แล้วสื่อสารให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

3. ต้องมีความกล้าตัดสินใจ (decisiveness) หมายความว่า ต้องทำการตัดสินใจที่เหมาะสมทันกาลและต้องตัดสินใจภายใต้ข้อมูล และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ผู้นำต้องสามารถเลือกชนิดของการตัดสินใจได้ดี

4. แสดงความใส่ใจ (focus) หมายความว่า ผู้นำจะต้องเลือกที่ใส่ใจและสนใจในบางเรื่อง ผู้นำไม่ควรใส่ใจเสียเวลาในทุกเรื่องขององค์กร หรือให้ความสำคัญในบางเรื่องเท่ากันหมด การจัดลำดับความสำคัญกับงานที่กำลังมีความสำคัญมาก

5. สร้างความรู้สึกประทับใจเป็นส่วนตัว (personal touch) หมายความว่า ผู้นำที่ดีต้องสามารถสร้างศรัทธา และความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา รู้จักการใช้ช่องทางการสื่อสารอย่างไม่เป็นทางการได้อย่างถูกกาลเทศะ รู้จักสร้างเสริมขวัญและกำลังใจ ผู้นำที่ดีมีความสามารถสร้างความประทับใจได้ดี ซึ่งนอกจากจะแต่งกายดี ถูกกาลเทศะ บุคลิก ท่าทางที่ดีแล้วยังรู้จักสร้างลักษณะ "feel good and look good" ให้แก่ตนเองและผู้อื่นได้

6. มีความสามารถในการสื่อสารและเก่งคน (communication and people skills) หมายความว่า ผู้นำต้องมีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร มารยาท การให้เกียรติ ผู้นำที่ฉลาดต้องเป็นผู้ฟังที่ดี การฟังคือ การได้โอกาสได้เรียนรู้ข่าวสาร

7. การพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ (Ever forward) หมายความว่า ผู้นำต้องทำงานหนัก เครียด จึงต้องหาวิธีที่จะพัฒนา ซ่อมเสริมสุขภาพกายและใจของตนอยู่เสมอให้มีพลังร่วมเกื้อหนุนทางกาย จิตใจ สมอง อารมณ์ สังคม เพื่อนำมาปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ลักษณะการทำงานของผู้นำที่ดี คือ ไม่แสดงความย่อท้อ เหนื่อยหน่าย มองโลกในแง่ดี แสดงหาความรู้ ความสนใจ ทั้งที่เกี่ยวกับงานและส่วนตัว

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2541 : 285) ได้กล่าวว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความเป็นผู้นำ ได้แก่ มีความรู้ในเชิงวิชาการ กล้าหาญทางจริยธรรม เป็นผู้นำที่มีความซื่อสัตย์เด็ดขาดเมื่อจำเป็น เยือกเย็นเมื่อประสบปัญหา ท่วงทำนองนับถือ กระตือรือร้นเมื่อทำงาน มนุษย์สัมพันธ์สูงส่ง มั่นคงและรอบคอบ อยู่ในกรอบของศีลธรรม

ทัศนาศาสตร์ (2542 : 66) ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำที่ดีมีลักษณะหลายประการ คือ มีความรู้ความสามารถ มีบุคลิกภาพดี มีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีมนุษยสัมพันธ์ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความเชื่อมั่นในตนเอง และมีวิสัยทัศน์

อารี พันธุ์ณี (2543 : 75) ได้กล่าวถึงลักษณะของบุคคลที่มีความเป็นผู้นำ ได้แก่ เป็นผู้รอบรู้ มีความมานะอดทน มีความพยายาม มีความขยันหมั่นเพียร

มีแรงจูงใจ มีความกระตือรือร้น มีความรับผิดชอบ กล้าเสี่ยง มีความมั่นใจในตัวเอง ซื่อสัตย์ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความริเริ่ม และมีบุคลิกภาพที่ดี

จำลอง นักฟิสิกส์ (2543 : 4) ได้สรุปคุณลักษณะของบุคคลที่มีความเป็นผู้นำที่ดี ดังนี้

1. มีความรับผิดชอบสูง
2. มีความขยันหมั่นเพียร
3. มีความอดทนอดสาหัส
4. มีความซื่อสัตย์สุจริตมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และความกระตือรือร้นในการทำงาน
6. มีทักษะในการวินิจฉัยสั่งการ
7. มีการรักษาระเบียบวินัยที่ดี
8. มีความตรงต่อเวลาและสามารถบริหารเวลา
9. มีบุคลิกภาพที่ดี

มัลลิกา ดันสอน (2544 : 67-69) ได้กล่าวถึงผู้นำที่มีประสิทธิภาพไว้ ดังนี้

1. ผู้นำต้องสามารถติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่ม ตลอดจนเปิดกว้างและรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกและบุคคลอื่น เพื่อพัฒนาและปรับปรุงให้การทำงานในกลุ่มมีประสิทธิภาพ

2. ผู้นำต้องมีความสามารถในการทำงาน และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นทั้ง ภายในและภายนอกกลุ่ม ซึ่งจะทำงานดำเนินไปสู่เป้าหมายอย่างราบรื่น สมาชิกมีความสุขและความพอใจในงาน บุคคลภายนอกยอมรับและให้ความช่วยเหลือให้งานสำเร็จได้ด้วยดี

3. ผู้นำต้องตัดสินใจอย่างเด็ดขาด (Decisive) ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และโปร่งใส ทำการวิเคราะห์ปัญหาอย่างเป็นระบบและถี่ถ้วน โดยยอมเสียเวลาในการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม ดีกว่าให้เกิดความผิดพลาดที่ต้องมาแก้ไขในภายหลัง นอกจากนี้ ยังต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจ เพื่อให้การตัดสินใจมีความสมบูรณ์และเป็นที่ยอมรับ

4. ผู้นำต้องรู้จักแบ่งงานและมอบหมายงานให้เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ตามหลักการจัดคนให้เหมาะสมกับงาน (Put the right man on the right job at the right time) ซึ่งจะเตรียมความพร้อมและเป็นการพัฒนาสมาชิกให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และประสบการณ์ที่สูงขึ้น เพื่อให้เขาสามารถปฏิบัติงานแทน และผู้นำจะได้ก้าวหน้าต่อไปในอนาคต

5. ผู้นำต้องติดตามดูแล ประเมิน แนะนำ และแก้ไขปัญหาในการทำงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอเพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดและพัฒนางานให้มีคุณภาพ ตลอดจนสร้างความรู้สึกผูกพันระหว่างผู้นำและสมาชิก

6. ผู้นำต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยต้องทำสิ่งถูกต้องในสถานการณ์ที่เหมาะสม (Doing the right things in the right situation) ซึ่งเขาจะต้องศึกษาและวิเคราะห์ในสถานการณ์นั้น ๆ ก่อนที่จะลงมือทำ

7. ผู้นำที่ดีต้องมีจริยธรรมและคุณธรรมในการปกครองคน โดยให้ความเสมอภาคและยุติธรรมเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมไม่กอบโกยผลประโยชน์เข้าตัวตลอดจนต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ของพวกพ้องจนลืมความถูกต้องในสังคม

คุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ได้กล่าวข้างต้น สามารถแบ่งคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนออกเป็นคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไป ได้แก่ ความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นให้เข้าใจและทำตามได้มีความมั่นใจในความสามารถของตนเองที่จะทำสิ่งใดจนประสบความสำเร็จปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมและสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง และการกล้าแสดงออกถึงความคิดเห็น ความรู้สึก ความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ได้ และคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน ได้แก่ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยการแสดงถึงความสนใจและการให้กำลังใจผู้อื่น มีความคิดริเริ่มคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ เกิดขึ้น มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย และมีความรอบคอบที่จะวางแผน การตัดสินใจจากข้อมูลที่ได้ศึกษาเพื่อให้งานบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ คุณลักษณะความเป็นผู้นำนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้นำ ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างยิ่งเพราะจะทำให้สมาชิกเกิดความเชื่อถือ เชื่อมั่น เชื่อฟัง และให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง อันจะทำให้การงานบรรลุเป้าหมายได้

1.1.7 บทบาทของผู้นำนักเรียน

ผู้นำย่อมมีบทบาทแตกต่างกันไปตามลักษณะของกลุ่มและสถานการณ์ ผู้นำนักเรียนก็ควรจะมีบทบาทในหน้าที่ของนักเรียน ซึ่ง สุวิธ รัตนะรัตน์ และ ประทวน ศิธรพงษ์ (สมศักดิ์ ขำอ่อน. 2535: 13 ; อ้างอิงจาก สุวิธ รัตนะรัตน์ และ ประทวน ศิธรพงษ์. 2526 : 28) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้นำนักเรียนไว้ว่า

1.สร้างความสามัคคีมีระเบียบวินัยในหมู่คณะผู้นำนักเรียนจะต้องสามารถควบคุมให้สมาชิกทุกคนเคารพสิทธิและหน้าที่ของตน และผู้อื่น

2. สร้างเสริมความรับผิดชอบ และรู้จักการทำงานร่วมกันในระบบกลุ่มในการทำงานร่วมกันทุกคนควรได้เรียนรู้ฝึกฝนหาประสบการณ์ผู้นำต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสมาชิกเป็นอย่างดี และช่วยให้สมาชิกเกิดความรับผิดชอบในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย

3. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมทางสร้างสรรค์ ผู้นำนักเรียนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยตรงและยังต้องชักชวนให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่

4. ส่งเสริมให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและต่อสังคม

1.1.8 แนวความคิดเกี่ยวกับความสามารถในการเป็นผู้นำ

พรรณราย ทรัพย์ประภา (2531 : 78-79) ได้กล่าวว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงควรจะต้องประกอบด้วยทักษะหรือความสามารถ 3 ประการ คือ

1. ความสามารถทางเทคนิค (Technical Skills) หรือ เก่งงาน เป็นความรู้เกี่ยวกับวิธีการทำงาน จัดเป็นความสามารถขั้นปฏิบัติงานเฉพาะอย่าง ที่ผู้นำจะต้องรู้ แม้ว่าจะไม่ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองก็ตาม โดยปกติ ความสามารถนี้จะได้มาด้วยการศึกษาอบรม การฝึกงาน หรือการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง

2. ความสามารถทางมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Skills) หรือ เก่งคน เป็นความสามารถในการเข้ากับคนได้ เข้าใจพฤติกรรมของแต่ละบุคคล ความสามารถที่จะใช้ถ้อยคำที่ถูกต้องใจเพื่อนร่วมงาน เพื่อชักจูงให้เขาเหล่านั้นปฏิบัติตามหรือยกเว้นการปฏิบัติ อย่างใดได้ตามที่ต้องการ ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยให้ได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายยิ่งขึ้น ความสามารถในการเชิงมนุษยสัมพันธ์นี้ผู้นำอาจได้มาด้วยการฝึกฝนอบรม และจากประสบการณ์ประกอบกับบุคลิกภาพส่วนตัวของผู้นำเอง

3. ความสามารถในการนึกคิด (Conceptual Skills) หรือ เก่งคิด เป็นความสามารถในการนึกคิดต้องอาศัยสติปัญญา และการฝึกฝน ผู้นำที่ดีจะต้องสามารถเข้าใจปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างถ่องแท้ สามารถแยกแยะประเด็นได้ถูกว่าอะไรเป็นอะไรสามารถวิเคราะห์หรืออย่างเป็นระบบว่า อะไรเป็นสาเหตุและอะไรเป็นผลที่ตามมา ใครเป็นผู้กระทำให้เกิด ควรส่งเสริมหรือควรจะคัดค้านการกระทำนั้น ๆ หรือ ปัญหาใดมีธรรมชาติอันจะนำมาซึ่งเหตุการณ์ชนิดใด

อวยพร ดัฒนขยกุล และเรมวล นันท์ศุภวัฒน์ (2543 : 8-11) ได้กล่าวถึง ความสามารถในการเป็นผู้นำ ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบดังนี้

1. บุคลิกลักษณะ ผู้นำที่มีความสามารถจะมีบุคลิกลักษณะส่วนบุคคลที่มีลักษณะพิเศษซึ่งเป็นที่ดึงดูดใจแก่ผู้ที่อยู่รอบข้างและทำให้ผู้ที่อยู่รอบข้างยอมรับทั้งในด้านความสามารถและความสำเร็จ ตลอดจนทำให้ผู้ที่อยู่รอบข้างเกิดความเชื่อมั่น ไว้วางใจ และเกิดความรู้สึกกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติตามที่ผู้นำต้องการ ฉะนั้นผู้นำต้องมีลักษณะดังนี้

1.1 ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง คือรู้จักจุดแกร่งของตนเองและสามารถที่จะชี้แจงและพัฒนาจุดแกร่งของตนเอง และสามารถที่จะปรับความสามารถและจุดอ่อนของตนให้เข้ากับงาน และมีความกล้าที่จะเสี่ยงและตัดสินใจ

1.2 ความมีพลังกำลังในการทำงาน คือเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้น และมีพลังกำลังในการทำงาน มองอนาคตในแง่ดีและพร้อมที่จะทำให้คนรอบข้างมีความกระตือรือร้นในการทำงาน

1.3 การมีทักษะและความสามารถในการทำงาน ผู้นำจะต้องมีทักษะที่จำเป็นในการทำงานที่ตนเองรับผิดชอบ มีทักษะและความสามารถเพียงพอที่จะเป็นแม่แบบหรือตัวอย่างแก่ผู้อื่นได้ ผู้นำจะต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและกว้างขวางในสถานการณ์หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานที่ตนเองรับผิดชอบ

1.4 ความมีคุณธรรม คือ มีความซื่อสัตย์ น่าไว้วางใจ ผู้นำจะต้องทำในสิ่งที่ตนเองพูดได้ มีความสม่ำเสมอในการกระทำของตน จึงต้องมีคุณธรรม รับผิดชอบในการกระทำของตนเองและยึดหลักการของความถูกต้อง

2. ความสามารถในการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การติดต่อสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญของผู้นำในการติดต่อกับผู้อื่น การติดต่อสื่อสารอาจใช้ทั้งคำพูดและไม่ใช้คำพูดแต่จะใช้ท่าทางแทนก็ได้ ผู้นำจำเป็นที่จะใช้การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ผู้นำที่มีความรู้จะต้องสามารถพูดให้สมาชิกเข้าใจในเรื่องที่พูด มีทักษะในการฟังที่ดี เรียนรู้ช่องทางการติดต่อสื่อสารที่คนในกลุ่มใช้เป็นประจำ ค้นหาวิธีการติดต่อสื่อสารแบบใหม่ให้แก่มกลุ่ม เพื่อใช้เป็นกลยุทธ์ให้เกิดการติดต่อสื่อสารทั่วถึงกันในกลุ่ม การติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเน้นการทำให้คนในกลุ่มมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยผู้นำสามารถทราบความต้องการและแรงดลใจของคนในกลุ่มมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่จะผลักดันให้กลุ่มแสวงหาเพื่อให้ได้มาซึ่งกลุ่มต้องการสามารถวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็งของคนในกลุ่มรวมทั้งเปิดใจกว้างพอที่จะยอมรับ จุดอ่อนและจุดแข็งของคนในกลุ่มได้ ความสามารถในการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นทักษะสำคัญในการสื่อสาร วิสัยทัศน์ของผู้นำ เพื่อทำให้เปลี่ยนที่พึงประสงค์ โดยการติดต่อสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้การรับรู้วิสัยทัศน์ร่วมกันในกลุ่ม ทำให้ทุกคนในกลุ่มเห็นเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงในทิศทางเดียวกันมีการแลกเปลี่ยนค่านิยมของสมาชิกกลุ่มด้วยความรู้สึกที่เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม และความรู้สึกถึงความสำคัญของตนเองในกลุ่ม อันจะเป็นแรงจูงใจและทำให้เกิดจิตวิญญาณของการทำงานร่วมกัน

ความสามารถในการติดต่อสื่อสารยังครอบคลุมถึงการสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลนอกกลุ่ม ที่ทำให้เกิดเครือข่ายในการทำงาน ซึ่งเป็นช่องทางให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นนอกกลุ่ม ซึ่งหมายถึงการเพิ่มพูนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นสำหรับการทำงานและการค้นพบแนวทางในการทำงานใหม่สำหรับกลุ่ม

1. ความสามารถในการนำความคิดไปสู่การกระทำ คือผู้นำที่มีความสามารถจะต้องจัดสิ่งแวดล้อมให้สมาชิกกลุ่มเกิดความรู้สึกในการทำงานอย่างมีเป้าหมาย (goal) มีทิศทางและมีความต้องการสิ่งที่ดีกว่าในอนาคต

เป้าหมาย คือ ผลลัพธ์ครั้งสุดท้ายที่พึงปรารถนา ผู้นำที่มี
 สามารถจะต้องพยายามปรับตนเองและคนในกลุ่มมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน ผู้นำจะต้องคิดอยู่เสมอ
 ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและสามารถบอกเป้าหมายของคนในกลุ่มได้ ผู้นำจะต้องรู้
 เป้าหมายของคนในกลุ่มหรือเป้าหมายชีวิตของบุคคลนั้น เป้าหมายของกลุ่มซึ่งมีที่มาจากการมี
 ส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม และเป้าหมายของสิ่งแวดล้อมซึ่งมีที่มาจากอิทธิพลมาจากบรรยากาศ
 ของหน่วยงานหรือกลุ่ม ภาวะเศรษฐกิจและสังคมขององค์กร หรือเจตคติของชุมชน การปฏิบัติที่มี
 ประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นได้เมื่อเป้าหมาย 3 ระดับนี้มีความสอดคล้องกัน ผู้นำจะต้องช่วยเหลือให้กลุ่ม
 สามารถระบุเป้าหมายชีวิตของตนเอง ของกลุ่มและสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจน สามารถเห็นแนวทางใน
 การปฏิบัติและสอดคล้องกัน

ในการลงมือปฏิบัติ (Action) ผู้นำที่สามารถจะต้องจัดสิ่งแวดล้อม
 ให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันและมีการทำงานอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ มีการวางแผนการปฏิบัติ
 งานร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและกำหนดวิธีการปฏิบัติร่วมกันโดยใช้ทรัพยากรที่
 คุ่มค่า ในขณะเดียวกันก่อให้เกิดความเห็นและการยอมรับในความสามารถของผู้นำกลุ่มด้วย เพื่อ
 ให้การปฏิบัติงานสามารถบรรลุเป้าหมาย ผู้นำต้องสามารถจัดหาและแสวงหาทรัพยากรสนับสนุน
 หรือจัดการนำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ ในขณะเดียวกันจัดสิ่งแวดล้อมให้สมาชิกกลุ่มเกิดความรู้สึก
 เป็นอิสระในการทำงาน และมีความมั่นใจในความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้น ในบางกรณีผู้นำ
 สามารถเป็นผู้ริเริ่มก่อนเป็นคนแรก ทั้งที่เป็นการกระทำทางด้านการคิด การให้ข้อเสนอแนะ และ
 การนำแผนงานไปสู่การปฏิบัติ แม้ว่ากิจกรรมที่กระทำนั้นไม่เคยกระทำมาก่อน เป็นแบบอย่างที่ดี
 ในการกล้าเผชิญปัญหา การกล้าเสี่ยงและเรียนรู้จากข้อผิดพลาด ตลอดจนการประเมินผลการ
 กระทำของตนเองจากข้อมูลย้อนกลับจากคนในกลุ่มทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อใช้ในการ
 การพัฒนาตนเอง และสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับกับผู้อื่นทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทาง
 การอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ว่าการกระทำของสมาชิกกลุ่มสามารถส่งผลให้บรรลุ
 เป้าหมายได้หรือไม่

การสร้างแรงจูงใจในการทำงานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การให้
 รางวัลแก่สมาชิกกลุ่มที่สามารถปฏิบัติงานได้ดีและถูกต้อง เป็นสิ่งที่ผู้นำจะต้องคำนึงเสมอใน
 ระหว่างที่ปฏิบัติงานในกลุ่มที่ตนเองนำ การให้รางวัลไม่จำเป็นต้องเป็นวัตถุสิ่งของ แต่อาจเป็นคำ
 ชมเชย ทั้งที่เป็นการชมเชยทั้งต่อหน้าและลับหลัง การเลี้ยงฉลองเล็ก ๆ อย่างเป็นกันเอง การจัด
 ให้มีการพัฒนาความรู้และทักษะในการทำงาน และเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมใน
 การตัดสินใจ ซึ่งทำให้สมาชิกกลุ่มรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและเกิดแรงจูงใจในการทำงานให้บรรลุเป้า
 หมายอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นับเป็นกิจกรรมสร้างแรงจูงใจที่ผู้นำจะต้องจัดให้เกิดขึ้นใน
 ขณะทำงาน

1.1.9 การพัฒนาความเป็นผู้นำ

กวี วงศ์พุด (2539 : 147-151) ได้กล่าวถึงการพัฒนาความเป็นผู้นำไว้ดังนี้

1. การพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีด้านความรู้ความสามารถ
 - 1.1 การศึกษาอบรมหรือสัมมนา (Seminar) ซึ่งจะได้ความรู้วิทยาการใหม่ ๆ ให้กับตนเอง
 - 1.2 การศึกษา (Study) ซึ่งหมายถึง การเล่าเรียนเพิ่มเติมเพื่อให้มีวุฒิเพิ่มขึ้นทั้งนี้เพราะพนักงานบางคนมีความรู้สูงกว่าหากสามารถไปเรียนในชั้นเรียนได้ย่อมเป็นประโยชน์ต่อตนเอง แต่ทั้งนี้ไม่ควรให้เสียงาน หรือมองหาหลักสูตรที่ใช้เวลานอกเวลางาน และควรพิจารณาเลือกศึกษาเพื่อพัฒนาตนเอง
 - 1.3 การศึกษาด้วยการหาประสบการณ์ (Learned Experience) เป็นการฝึกหัดตนเองเป็นคนช่างสังเกต ช่างถาม เอาใจใส่ต่องาน ทำงานชนิดไม่กลัว ความเหนื่อยยาก ศึกษาด้วย ตนเองจนเกิดความชำนาญและสามารถสอนคนอื่นได้ในที่สุด
2. การพัฒนาบุคลิกภาพของผู้นำ
 - 2.1 จงเป็นคนใจกว้างขวาง (Be Open – Minded)
 - 2.2 จงให้ความร่วมมือกับผู้อื่น (Be Cooperation)
 - 2.3 จงเป็นตัวของตัวเอง (Have Confidence)
 - 2.4 จงแสวงหาคำแนะนำ (Seek Advice)
 - 2.5 จงลงมือกระทำจนกว่าจะถูกต้อง (Take Action)
 - 2.6 จงตรวจสอบความก้าวหน้าของท่าน (Check your progress)
3. การพัฒนากิริยาท่าทาง
 - 3.1 การมอง ต้องมองด้วยสายตาสุภาพเรียบร้อย มองคู่สนทนาด้วยความจริงใจ
 - 3.2 การแต่งกาย ต้องสะอาด เรียบร้อย ใช้สีที่เหมาะสมตามกาลเทศะการพูดต้องพูดในสิ่งที่เกิดประโยชน์ ควรหัดเป็นคนฟังคนอื่นบ้าง
 - 3.3 การเดิน มีลักษณะสง่างาม ออกผาย ไหล่ผึ่ง อย่าเดินให้เกิดเสียงดัง
 - 3.4 การแสดงท่าทาง ต้องแสดงให้พองาม เหมาะสมกับการพูดไม่มากจนน่าเกลียด
 - 3.5 ทักษะในการทำงาน คล่องแคล่วว่องไว มีความชำนาญงาน
 - 3.6 สุขภาพ แข็งแรง และจิตใจสมบูรณ์

4. การพัฒนากิริยามารยาทในการทำงาน
 - 4.1 มีมารยาทในการพูด การสนทนา การฟัง
 - 4.2 มีมารยาทในการนั่ง การยืนและการเดิน
 - 4.3 มีมารยาทในการแต่งกายให้ถูกกาลเทศะ
 - 4.4 มีมารยาทในการเรียกชื่อผู้อื่น
 - 4.5 มีมารยาทในการแนะนำบุคคลให้รู้จักกัน
 - 4.6 มีมารยาทที่จะชมเชยหรือยกย่องผู้อื่น
 - 4.7 มีมารยาทในการสำรวจและเก็บความรู้สึก
 - 4.8 มีมารยาทไม่วิจารณ์ในลักษณะซุบซิบนินทา
 - 4.9 มีมารยาทในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
 - 4.10 มีมารยาทในการสอนงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา
5. การพัฒนาแนวความคิดของผู้นำ
 - 5.1 เป็นการฝึกฝนสมองมีความคิด ความจำดีตลอดเวลา
 - 5.2 ทำให้เกิดสิ่งที่มีประโยชน์ใหม่ ๆ เกิดขึ้น
 - 5.3 ทำให้เกิดการท้าทาย เป็นการทำให้คนมีความกล้าที่จะ

คิดจะทำ

- 5.4 ทำให้เกิดความเข้าใจกันและมีเหตุผลมากขึ้น
- ปัจจัยที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการคิดมีดังนี้
1. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
 2. มีร่างกายและจิตใจสมบูรณ์
 3. มีความสนใจและอยากรู้อยากเห็น
 4. มองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการคิด
 5. มีความพยายามในการคิด ไม่ท้อถอยที่จะคิดเรื่องยาก ๆ
 6. เป็นคนที่ชอบของใหม่ ๆ อยู่เสมอ
 7. ชอบหาเหตุผล เพื่อประกอบการอธิบายให้เข้าใจ
 8. มีความสามารถในการจำได้ดี
 9. มีความอดทนต่อการรอคอยความสำเร็จ
 10. ชอบเสี่ยง ชอบทำสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ
 11. ชอบมองปัญหากว้าง
 12. เป็นคนช่างสังเกต ช่างสงสัย
 13. เป็นคนมีสมาธิ
 14. ชอบทำตามแนวความคิดให้สำเร็จ

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544 : 276-287) ได้กล่าวถึงการพัฒนาความเป็นผู้นำ ดังนี้

1. การพัฒนาภาวะผู้นำด้วยการสร้างการรับรู้ด้วยตนเอง (Leadership development through self-awareness) การรับรู้หรือการรู้จัก (Awareness) เป็นการหยั่งลึกหรือเข้าใจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง การรับรู้หรือ การรู้จักตนเอง (Self-awareness) ถือเป็นกลไกสำคัญที่ควรเน้นหรือจดจำในการพัฒนาตนเอง (Self-development) ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะต้องมีการป้อนกลับด้วยตนเอง

2. การพัฒนาภาวะผู้นำด้วยการสร้างวินัยในตนเอง (Leadership development through self-discipline) การสร้างวินัยในตนเอง (Discipline) เป็นการปฏิบัติตนด้วยการควบคุมตนเองให้สามารถปฏิบัติตามระเบียบหรือกฎเกณฑ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ถือเป็นการพัฒนาตนเองวิธีหนึ่งในการพัฒนาภาวะผู้นำ ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณา ด้านการสร้างวินัยในตนเองด้วย การสร้างวินัยในตนเอง (Self-discipline) จะแสดงบทบาทในการตรวจสอบพฤติกรรมของบุคคลเมื่อมีความต้องการในการพัฒนาตนเองเกิดขึ้นผู้นำจำเป็นต้องมีการทบทวนอยู่เสมอว่าได้มีการปรับปรุงในสิ่งที่จำเป็นหรือไม่ ตัวอย่าง ผู้นำต้องการการพัฒนาในตนเองมีการติดต่อสื่อสารที่ดีมากขึ้นกว่าเดิมเพื่อจะได้เพิ่มความเป็นผู้นำที่มีความสามารถพิเศษ บุคคลนั้นจำเป็นต้องมีวินัยในตนเองเพื่อใช้ความพยายามอย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดการสื่อสารที่ดีมากขึ้น เมื่อจะต้องเข้าไปในสถานการณ์ที่เหมาะสม

3. การได้รับคำแนะนำจากบุคคลที่อาวุโสกว่า (Mentoring) เป็นการที่ผู้ที่มีอาวุโสมากกว่ามีประสบการณ์มากกว่าช่วยเหลือพนักงานที่มีอาวุโสน้อยกว่าให้มีความก้าวหน้าสูง โดยการให้คำแนะนำการช่วยเหลือ และการกระตุ้นต่าง ๆ พื้นฐานประสบการณ์อีกประการหนึ่ง การพัฒนาขีดความสามารถของภาวะผู้นำ คือ การสอนงาน โดยผู้นำหรือเพื่อนร่วมงานที่มีประสบการณ์และมีความรู้ บุคคลเหล่านี้จะทำหน้าที่สอนงาน แนะนำแนวทางช่วยเหลือด้านอารมณ์ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาภาวะ ผู้นำให้แกร่งขึ้น ๆ ได้

1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำ

1.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

ซอร์ (แก้วจิต มากปาน. 2540 : 40-41 ; อ้างอิงจาก Shaw. 1981 : 329) ได้ศึกษาการยึดความคิดของตนเองของผู้นำกลุ่มที่มีผลต่อกลุ่ม โดยใช้ผู้นำที่ได้รับการฝึกให้แสดงพฤติกรรมยึดความคิดของตนเองเป็นหลักในระดับต่าง ๆ กัน พบว่า ผู้นำที่ไม่ยึดความคิดของตนเองคือ ยอมรับความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม ทำให้กลุ่มเป็นเอกฉันท์ได้ นอกจากนี้กลุ่มจะมองว่าผู้นำแบบนี้เป็นผู้นำที่มีความสามารถ และเที่ยงตรงกว่าผู้นำที่ยึดความคิดของตนเองเป็นหลัก

ลูเอินเบอร์ก และโอนสไตน์ (Lunenburg & Ornstein. 1991 : 133) ได้รวบรวมงานวิจัยของมหาวิทยาลัยโอไฮโอ เกี่ยวกับการครองงานและการครองคน (The Ohio

State Studies : Initiating Structure and Consideration) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหาพฤติกรรมของผู้นำที่ทำให้องค์การบรรลุเป้าหมาย งานวิจัยมุ่งตอบคำถามที่ว่าผู้นำแสดงพฤติกรรมออกมาอย่างไร และพฤติกรรมเหล่านั้นมีผลต่อการทำงาน และความพอใจของกลุ่มอย่างไร งานวิจัยครั้งนี้ได้รวบรวมนักวิจัยจากสาขาต่าง ๆ เช่น ด้านจิตวิทยา สังคมวิทยา และเศรษฐศาสตร์ พัฒนาและใช้เครื่องมือพฤติกรรมผู้นำ (Leader Behavior) และสถานการณ์ต่าง ๆ กันใช้กลุ่มตัวอย่างจากหน่วยงานรบ ทหารอากาศ บุคลากรฝ่ายพลเรือนและผู้บริหารของทหารเรือ ผู้นำจากภาคอุตสาหกรรม ผู้นำกลุ่มนักศึกษาและประชาชน ครู ครูใหญ่และผู้บริหารระดับสูงการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้มีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 องค์ประกอบ คือ การครองงานและการครองคน

การครองงาน (Initiating Structure) หมายถึง การที่ผู้นำเน้นที่การทำงาน เพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ มีการจัดงานและกำหนดงานที่ต้องการสร้างเครือข่ายการสื่อสาร สร้างความสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา และการประเมินผลการทำงานให้ทุกคนทำโดยเฉพาะกำหนดมาตรฐาน การทำงาน เน้นการผลิตให้ทันเวลา แนะนำให้ใช้ขั้นตอนที่คงที่แจ้งให้ผู้นำทราบว่าผู้นำคาดหวังอะไรจากเขา และดูว่าสมาชิกที่ทำงานได้ทำงานเต็มความสามารถแล้ว

การครองคน (Consideration) หมายถึง ผู้นำได้ให้ความไว้วางใจ ความนับถือ ความอบอุ่น ความสนับสนุน อันเกี่ยวข้องกับสวัสดิการของผู้ใต้บังคับบัญชาการเป็นเพื่อนและเข้าถึงง่าย มีการปฏิบัติต่อสมาชิกเท่าเทียมกัน ถ้าคะแนนการครองคนสูงกว่าความใกล้ชิดระหว่าง ผู้นำกับผู้ใต้บังคับบัญชาห่างเหินกันผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้นำที่มีประสิทธิภาพจะต้องปฏิบัติงาน โดยมุ่งทั้งคนและ ผลของงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และบังเกิดผลดีต่อองค์การ

แมนอซ (Munoz. 1995 : 1049) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะของความเป็นผู้นำที่ประสบผลสำเร็จของนักธุรกิจและผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้นำของอเมริกันอเมริกันจำนวน 52 คน พบว่าลักษณะของความเป็นผู้นำ คือ คุณลักษณะของตนเอง สัมพันธภาพในความช่วยเหลือ การทำงานร่วมกับบุคคลอื่น มีพลัง มีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น มีการแข่งขัน และมีความรับผิดชอบ

หยาง (Yang. 1997 : 379A) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสอนพฤติกรรมความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในไต้หวัน สาธารณรัฐประชาชนจีนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาวิธีการจัดการกับอุปสรรคในการสอน พฤติกรรมความเป็นผู้นำ และแนะนำในการปรับปรุงให้แก่พวกเขา โดยการสุ่มตัวอย่างจากผู้บริหาร จำนวน 120 คน และครู ผู้สอนจำนวน 10 คน การศึกษาพบว่าอุปสรรคต่อความเป็นผู้นำ คือ การขาดแคลนเวลาของผู้บริหาร การขาดความรู้ของครูในการสอน การขาดแคลนงบประมาณ ปัญหาของหลักสูตร ความบกพร่องในการประเมินค่าของครู และที่สำคัญที่สุดคือ ความรู้ในหลักสูตรและการสอน

การวิจัยในครั้งนี้ได้เสนอวิธีการปรับปรุงคือ การฝึกการสอนให้ครู การเพิ่มผู้ร่วมงาน เพิ่มงบประมาณ และการปรับปรุงหลักสูตร

ออลลิซัน (Allison. 1998 : 2471-A) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับทัศนวิสัยความเป็นผู้นำในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยการศึกษารายกรณี จำนวน 12 คน พบว่าวิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่นจนประสบความสำเร็จนั้นคือ การสนับสนุน การทำงานร่วมกันกับผู้อื่นระหว่างตนเองกับองค์กร การร่วมกันแก้ปัญหา การสนับสนุนสมาชิกที่มีความพยายามสร้างสัมพันธภาพและเห็นคุณค่าของผู้อื่นซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

อูเล็ทท์ (Ouellette. 1999 : 2390) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณลักษณะประสบการณ์และพฤติกรรมของนักเรียนที่ก่อให้เกิดความเป็นผู้นำได้ พบว่านักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม หรือกีฬา เด็กจะได้ฝึกผู้นำจากผู้ฝึกซ้อม ครู ผู้ปกครอง ซึ่งคอยสนับสนุนให้คำแนะนำ ทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่น มั่นมั่นในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ จึง ทำให้เด็กเกิดความความเป็นผู้นำได้

1.2.1 งานวิจัยในประเทศ

สาลิ จบศรี (2531 : 48) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองสิบสาม "พิวศรีราษฎร์บำรุง" จังหวัดปทุมธานีซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยต่ำ จำนวน 16 คน แล้วนำมาสุ่มเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 8 คน ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ญาณี ยิ้มมงคล (2536 : 102-121) ได้ศึกษาลักษณะการเป็นผู้นำของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า

1. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีลักษณะการเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยมากที่สุด รองลงมาคือ ลักษณะการเป็นผู้นำแบบอิตินิยมและลักษณะการเป็นผู้นำแบบเสรีนิยม ตามลำดับ

2. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่เรียนแผนการเรียนวิทยาศาสตร์และแผนการเรียนศิลป์ มีลักษณะการเป็นผู้นำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ฐานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดาสูง ปานกลาง และต่ำ มีลักษณะเป็นผู้นำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่บิดามารดามีการศึกษาระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา มีลักษณะการเป็นผู้นำแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ชูศักดิ์ แสนปัญญา (2536 : 34) ได้ศึกษาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการศึกษาพบว่า

1. ผลการเปรียบเทียบคะแนนความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย พบว่า หลังการทดลองนักเรียนมีคะแนนความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย พบว่า หลังการทดลอง นักเรียนมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. เมื่อพิจารณาความถี่เฉลี่ยของพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนเป็นรายบุคคล และทั้งกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ระยะที่สาม ซึ่งเป็นระยะหลังการทดลองสูงกว่าระยะที่ 1 ก่อนการทดลอง

4. พฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยที่นักเรียนปฏิบัติมากที่สุดคือ การเปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น รองลงมาคือ การให้ข้อเสนอแนะในการทำงาน การปรึกษาเพื่อวางแผน การควบคุมสถานการณ์และการใช้มติกลุ่มโดยลำดับ

5. นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง คือ มีความตั้งใจขณะเรียน ชอบและกระตือรือร้นที่จะเรียน รู้จักวางแผนก่อนทำงาน มีโอกาสทำงานร่วมกับเพื่อน มั่นใจพร้อมที่จะเป็นผู้นำกลุ่ม

6. กราฟแสดงความถี่ของพฤติกรรมความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยในช่วงหลังการทดลองมีแนวโน้มลดลง แสดงว่ากิจกรรมกลุ่มมีผลทำให้ความเป็นผู้นำของนักเรียนแบบประชาธิปไตยของนักเรียนสูงขึ้นได้

ชวนใจ คำวัฒนา (2537 : 68) ได้ศึกษาการใช้กลุ่มฝึกอบรมที่มีต่อความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ความแตกต่างระหว่างคะแนนบุคลิกภาพความเป็นผู้นำโดยส่วนรวมและแยกเป็นรายด้าน คือ ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความมีวินัยในตนเอง ก่อนการฝึกและหลังการฝึกของกลุ่มทดลอง ปรากฏว่านักเรียนที่เข้าร่วมกลุ่มฝึกอบรมมีบุคลิกภาพความเป็นผู้นำโดยส่วนรวม และแยกเป็นรายด้านภายหลังการฝึกสูงกว่าก่อนการฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กรองเงิน วีระวงศ์สุวรรณ (2540 : 71-74) ได้ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของบุคลิกภาพความเป็นผู้นำของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร พบว่า องค์ประกอบบุคลิกภาพของผู้นำนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีองค์ประกอบคือ ความคิดสร้างสรรค์ ความยุติธรรม ความเชื่อมั่นในตนเอง และความใจกว้าง

สุนันทา เขียวนิล (2541 : 71) ได้ศึกษาผลการฝึกลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคนิคที่มีลักษณะความก้าวร้าวแตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2541 ที่มีลักษณะก้าวร้าวสูงและมีลักษณะก้าวร้าวต่ำ แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองได้รับการฝึกทักษะผู้นำตามโปรแกรมฝึกทักษะความเป็นผู้นำ พบว่า นักเรียนในกลุ่มการทดลองมีลักษณะความเป็นผู้นำหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง ทั้งในด้านความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสิ่งสำคัญในการฝึกคือโปรแกรมการฝึกกิจกรรมต่าง ๆ การมีส่วนร่วมใน การทำงานอย่างมีระบบ การแก้ปัญหาาร่วมกัน และบรรยากาศที่เป็นกันเองของการฝึก

สุขวสา จันทรอินทร์ (2542 : 67-69) ได้ศึกษาผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อความเป็นผู้นำของนักเรียนนายเรือชั้นปีที่ 1 โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่านักเรียนนายเรือมีความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุกัญญา วรรณบุตร (2543 : 60) ได้ศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นหัวหน้าและรองหัวหน้าชั้นเรียน มีคุณลักษณะความเป็น ผู้นำอยู่ในลักษณะที่มาก และมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตามโครงการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำ

จากผลของการวิจัยทั้งต่างประเทศและในประเทศ จะเห็นว่าได้ศึกษาความเป็นผู้นำที่ประสบความสำเร็จในลักษณะบุคลิกภาพ ลักษณะการทำงานที่แตกต่างกัน โดยผู้นำที่ประสบความสำเร็จนั้นเกิดจากคุณลักษณะที่อยู่ภายในของตัวผู้นำเองซึ่งผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่3โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

2.1.1 ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม

แฮร์โรลด์ (Harrold. 1952 : 492-504) ได้กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม คือ กระบวนการที่ทำให้ทุกคนมีโอกาสรวมกันเป็นกลุ่มเพื่อแก้ปัญหหรือทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน

โอลเซน (Ohlsen. 1970 : 6-7) ได้สรุปความหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ 2 ประการ คือ

1. กิจกรรมกลุ่มที่ผู้นำเป็นผู้ให้ข้อมูล รายละเอียดต่างๆแก่สมาชิกหรือผู้นำ การอธิบายเพื่อสมาชิกได้บรรลุถึงความมุ่งหมายต่างๆ ของกลุ่มโดยปกติผู้นำกลุ่มชนิดนี้จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษา อาชีพ และสังคม และส่งเสริมให้สมาชิกในกลุ่มนำข้อมูลเหล่านี้

มาอภิปราย เพื่อให้ประโยชน์สำหรับตน เช่น การปฐมนิเทศ การปัจฉินิเทศ หรือกิจกรรมต่างๆ ที่จัดไว้ในชั่วโมง เป็นต้น ในการทำกิจกรรมกลุ่มนี้ ครูจะเป็นผู้ดำเนินวางแผนงานกลุ่มให้สมาชิก

2. กิจกรรมกลุ่มต่างๆ ที่สมาชิกเป็นผู้ดำเนินการ คือผู้เรียนได้วางแผนร่วมกัน จัดขึ้นเอง เช่น กลุ่มอภิปรายในเรื่องต่างๆ ที่ผู้เรียนสนใจหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นต้น

คมเพชร จิตรศุภกุล (2522 : 16) ได้กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม คือ การนำเอาประสบการณ์มาวางแผนแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการในสมาชิกแต่ละคน และการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มโดยส่วนรวม มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ประสบการณ์ในกลุ่มจะทำให้เกิดการพัฒนาด้านตัวบุคคลทุกคน

บุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2526 : 35) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม คือ กิจกรรมใดๆ ที่ให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง เนื่องจากมีโอกาสวิเคราะห์พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นตลอด

สรศักดิ์ โลชู (2530 : 10) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม คือ การจัดกิจกรรมขึ้นมาแล้วให้ทุกคนมีส่วนร่วมทั้งความคิด และลงมือกระทำภายในสถานการณ์ที่มี การยอมรับซึ่งกันและกัน เคารพในกติกาของกลุ่มจนเกิดการพัฒนาความคิด ความเข้าใจและพฤติกรรมของบุคคลอันเป็นผลต่อตนเองและคนอื่นที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ประนอม เดชชัย (2531 : 100-101) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการโดยกลุ่ม ทำเป็นกลุ่ม กิจกรรมประเภทนี้จะช่วยฝึกประสบการณ์ต่างๆ ของผู้เรียนให้พัฒนาขึ้น เช่น ช่วยให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกทักษะทางสังคม ฝึกให้ผู้เรียนยอมรับมติของกลุ่ม เพื่อพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยของผู้เรียน

ทศพร มณีศรีขำ (ถนัดกิจ ยามาลี. 2543 : 14 ; อ้างอิงจาก ทศพร มณีศรีขำ. 2539 : 21) กล่าวถึง สิ่งที่เกิดเป็นพิเศษในเรื่องของกิจกรรมกลุ่ม คือ วิทยาการศึกษาจะมีลักษณะเป็นการศึกษาจากประสบการณ์ และปฏิบัติจริงโดยผู้ศึกษาจะเข้าไปเป็นส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้ และปฏิบัติงานจริงตามที่จัดขึ้น ซึ่งลักษณะดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาได้ศึกษาอย่างสนุกสนานมีชีวิตชีวา และท้าทายความคิด ความสามารถของแต่ละบุคคล รวมทั้งสมาชิกแต่ละคนยังได้รับประสบการณ์การเรียนรู้อย่างกว้างขวางจากสมาชิกคนอื่น ๆ ด้วย

วาสนา รอดเชียง (2540 : 12-13) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม คือ การจัดประสบการณ์ขึ้นมาให้แก่ผู้เรียน แล้วให้ทุกคนมีส่วนร่วมทั้งความคิดและลงมือกระทำภายในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ร่วมกันวิเคราะห์พฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้น ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นและกล่าวถึงประโยชน์ที่ได้รับจากกิจกรรมจนสมาชิกเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเกิดการพัฒนาความคิด ความเข้าใจ อันเป็นผลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

ถวิลวัลย์ อัมรินทร์ (2543 : 18) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ที่ทำให้สมาชิกในกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน และปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในกลุ่ม ทำให้สมาชิกแต่ละคนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และสามารถนำประสบการณ์ที่ได้จากกลุ่มไปพัฒนาตนเองในด้านต่างๆตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

สมศักดิ์ นาคนาม (2545 : 8-9) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม คือ การที่บุคคลมารวมกันโดยนำประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ของแต่ละคนมารวมกันในการวางแผนในการทำงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ และจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาของบุคคลในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านสังคม คือทำให้เข้าใจตนเองและผู้อื่นสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

อรัญญา วันกิ่ง (2546 : 13) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม คือ กระบวนการที่เกิดจากบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มาร่วมกันในการวางแผน กระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อให้บรรลุในวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน โดยมีการวิเคราะห์พฤติกรรมของสมาชิกเองและผู้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองได้ ทำการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

จากความหมายของกลุ่มกลุ่มข้างต้นสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การจัดประสบการณ์และกิจกรรมต่างๆให้แก่สมาชิกในกลุ่มได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ภายในกลุ่มจะมีปฏิสัมพันธ์กัน มีการร่วมมือแก้ไขปัญหาจะทำให้มีผู้เรียนมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักวางแผนในการทำงาน เพื่อให้การทำงานได้บรรลุตามจุดประสงค์ที่วางไว้ และส่งผลกระทบต่อพัฒนาของบุคคลในด้านต่างๆ

2.1.2 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม

แทรกซ์เลอร์ และนอร์ท (Traxler & North. 1957 : 320) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

1. เพื่อให้การศึกษาอบรมแก่บุคคลที่ยังไม่คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากประสบการณ์ที่ได้รับได้แก่การจัดกิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการศึกษาเล่าเรียน
3. เพื่อเป็นรากฐานในการศึกษาเล่าเรียน
4. เพื่อการปรับตัว การบำบัด รักษาความเจริญงอกงามของบุคคลและกลุ่ม

เบนเนท (Bennett. 1963 : 5-9) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มมีดังนี้

1. กิจกรรมกลุ่มได้เปิดโอกาสให้สมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้ทางด้านการศึกษา อาชีพ สังคม และส่วนตัว จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางโรงเรียนจัดขึ้น เช่น

1.1 การปฐมนิเทศนักเรียนที่เข้าใหม่ เพื่อให้เขาได้รับประโยชน์จากโรงเรียนมากที่สุด

1.2 การได้มีโอกาสศึกษาถึงปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นกลุ่มและช่วยให้ได้รับประสบการณ์กลุ่มในชีวิตที่โรงเรียนของเขาอันจะช่วยให้พฤติกรรมของบุคคลและกลุ่มเป็นไปในแนวทางที่สังคมยอมรับ

1.3 การศึกษากลุ่มเรื่องปัญหาของการเจริญเติบโต เพื่อให้รู้จักปรับตัวให้สมกับวัยอย่างมีเหตุผล

1.4 การศึกษากลุ่มเพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อตนเอง พัฒนาความสนใจ ความสามารถ บุคลิกภาพ ลักษณะเด่นของตนเอง และการปรับตัวทางสังคมและส่วนตัว

1.5 การศึกษากลุ่ม เพื่อหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพที่จะส่งเสริมการเรียนรู้

1.6 การศึกษากลุ่มถึงเรื่องชีวิตการทำงาน และการปรับตัวต่ออาชีพความก้าวหน้าทางด้านอาชีพ

1.7 ช่วยกลุ่มให้เรียนรู้ที่จะสร้างโครงการและวางแผนอาชีพในระยะยาวที่เหมาะสม

1.8 ช่วยให้กลุ่มเรียนรู้ที่สร้างโครงสร้างและวางแผนการศึกษาในระยะยาวที่เหมาะสม

1.9 ช่วยพัฒนามาตรฐาน ค่านิยมของบุคคล อันจะช่วยให้เขาสามารถเลือกประสบการณ์ในด้านต่างๆของชีวิต และพัฒนาปรัชญาของตนเองได้

2. กิจกรรมของกลุ่มก่อให้เกิดผลทางการบำบัดรักษา จากการที่ได้ปลดปล่อยความตึงเครียด ได้มีความเข้าใจ และได้ข้อคิดจากปัญหาต่างๆของบุคคลมากขึ้นทั้งศึกษาปัญหาของบุคคลที่คล้ายกัน ในบรรยากาศที่อ่อนโยนและนำมาแก้ไข ปรับปรุงบุคลิกภาพ และวิถีชีวิต กิจกรรมกลุ่มเปิดโอกาสให้บุคคลได้วินิจฉัยตนเองและผู้อื่น

3. กิจกรรมกลุ่มช่วยให้บุคคลบรรลุจุดมุ่งหมายของการแนะแนวอย่างมีประสิทธิภาพ

4. กิจกรรมกลุ่มช่วยให้การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพราะกลุ่มช่วยให้เข้าใจภูมิหลังและลักษณะทั่วไปของปัญหาต่างๆ

บัทตัน (Button. 1974 : 1-2) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม คือ ส่งเสริมให้มนุษย์ได้เติบโตและพัฒนา โดยเฉพาะทักษะด้านสังคมและด้านความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ดังนั้นการจัดกิจกรรมกลุ่มจึงเป็นการสร้างโอกาสให้มนุษย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในบรรยากาศที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน ผู้ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มพยายามช่วยกลุ่มและช่วยบุคคลแต่ละคนเพื่อทำงานไปสู่จุดมุ่งหมาย

ทองเรียน อมรัชกุล (2520 : 5-6) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

1. เพื่อให้การศึกษาอบรมแก่บุคคลที่ยังไม่คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัย หรือในโรงเรียน โดยการจัดโครงการ เช่น ปฐมนิเทศ นักเรียนใหม่ หรือนำไปจัดในรูปแบบของการแนะแนวได้ตลอดทั้งปี
2. เพื่อเป็นรากฐานที่นำไปสู่การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล เพราะทำให้นักเรียนคุ้นเคยกับครูแนะแนวในขณะที่เข้าร่วมกิจกรรม
3. เพื่อการปรับตัว การบำบัดรักษา และความเจริญงอกงามของบุคคลในกลุ่มนอกจากนี้กิจกรรมกลุ่มยังสามารถนำมาเป็นเครื่องช่วยในการแก้ไขเรื่องส่วนตัว เช่น การปรับปรุงบุคลิกภาพ การพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น

วินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรศุภกุล (2522 : 170-172) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มว่า เพื่อนำมาพัฒนาบุคคลโดยอาศัยผู้จัดกิจกรรมกลุ่ม ที่มีความสามารถตลอดจนรู้กระบวนการของการจัดกิจกรรมกลุ่มเป็นอย่างดี สาเหตุที่เราใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาบุคคลนั้น ก็เพราะการเรียนรู้ โดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ จะทำให้บุคคลได้รับประสบการณ์ตรง นอกจากจะได้ปฏิบัติแล้วยังเกิดความรู้สึกต่างๆขึ้นด้วย ผลจากการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มจะทำให้บุคคลซาบซึ้งประทับใจมากกว่าที่จะสอนบุคคลให้มีการพัฒนาตนเองโดยใช้วาจาเพียงอย่างเดียวจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มอาจแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจตนเอง การได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์ หรืออยู่ร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม จะมีส่วนช่วยบุคคลรู้จักและเข้าใจตนเองได้ดีขึ้น
2. เพื่อให้เกิดความเข้าใจบุคคลอื่น เมื่อสมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ก็ย่อมจะทำให้เกิดการเรียนรู้และรู้จักซึ่งกันและกันดี
3. เพื่อให้สามารถทำงานร่วมกันกับบุคคลอื่นได้ดี
4. การจัดกิจกรรมกลุ่ม เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านใดแก่สมาชิก ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายว่าต้องการจะให้เกิดการเรียนรู้ด้านใด ก็จัดให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายนั้น

นอกจากนี้ ประพนอม เดชชัย (2531 : 101-102) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกลุ่มไว้ดังนี้

1. เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ คือ ความเข้าใจตัวเองและเข้าใจบุคคลอื่นในกลุ่ม ซึ่งจะทำให้บุคคลปรับตัวเองเข้ากับบุคคลในกลุ่มได้ เกิดการเรียนรู้เรื่องของตนได้ดีขึ้น เช่น รู้ข้อบกพร่องของตนเอง หรือรู้ว่าตนเป็นคนอย่างไร เมื่อเทียบกับบุคคลในกลุ่ม เกิดความเข้าใจบุคคลอื่นในกลุ่ม โดยที่สมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมร่วมกันย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันได้ดี ทราบถึงข้อดีข้อเสีย ข้อบกพร่องทั้งของตนเองและคนอื่น อันจะเป็นแนวทางให้เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน คิดช่วยเหลือกัน ตลอดจนการปรับตัวเข้าหากันด้วย

2. เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการทำงานหรือแก้ปัญหาต่างๆ ร่วมกันประสบการณ์ที่จัดในกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกัน เพราะไม่มีมนุษย์คนใดอยู่คนเดียวในโลกได้โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ฉะนั้นการฝึกกิจกรรมกลุ่มในการเรียนการสอน จะช่วยฝึกให้บุคคลเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำงานร่วมกันและร่วมมือแก้ปัญหา

3. เพื่อให้ผู้เรียนฝึกความรู้สึกทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมในระหว่างร่วมกิจกรรมกลุ่ม เช่น ฝึกความรู้สึกอดทน ฝึกการยอมรับความคิดเห็นของส่วนรวม เป็นต้น สิ่งที่ได้มาจากกิจกรรมกลุ่มเหล่านี้จะไปช่วยพัฒนาตัวบุคคลและสังคมต่อไป

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองและผู้อื่นพร้อมที่จะปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาตนเองให้อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข

2.1.3 ขนาดของกลุ่ม

อ็อตตาเวย์ (Ottaway. 1966 : 7) กล่าวว่า กลุ่มควรมีขนาดเล็ก เพราะจะช่วยให้ สมาชิกมีโอกาสแสดงออกได้อย่างเป็นอิสระทั่วถึงกัน โดยสมาชิกไม่ต้องใช้เสียงดังมาก นักเรียนทุกคนในกลุ่มก็ได้ยินอย่างทั่วถึงกัน ดังนั้นกลุ่มควรมีขนาดอย่างมากที่สุด 12 คน ส่วนขนาดของกลุ่มที่มีขนาดเหมาะสมมากที่สุดนั้น ควรจะมีสมาชิก 9-12 คน จึงจะทำให้การทำงานบังเกิดผลดีที่สุด

ชอร์ (Shaw. 1981 : 3) กล่าวว่า กลุ่มย่อยควรมีสมาชิก 10 คน เป็นอย่างมาก ถ้าจำนวนสมาชิก 30 คนขึ้นไป ก็จะจัดเป็นกลุ่มใหญ่ แต่ก็อาจจะแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้และมีความเห็นว่าจำนวนสมาชิกมีใช้ปัญหาสำคัญ และการร่วมมือในการทำงานของสมาชิกจะมีความสำคัญต่อการทำงานของกลุ่มมากกว่า

คมเพชร จัตรศุกกุล (2530 : 26) กล่าวว่าขนาดของกลุ่มอาจจะเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการพิจารณาธรรมชาติการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม กลุ่มที่มีขนาดแตกต่างกันจะทำให้กระบวนการปฏิสัมพันธ์แตกต่างกันออกไปด้วยในกลุ่มสมาชิกมากเกินไปจนความจำเป็นสมาชิกจะต้องทำงานซ้ำซ้อนกัน บางคนคาดหวังว่าจะรับผิดชอบเองทั้งหมดในขณะที่สมาชิกคนอื่นรู้สึกคับข้องใจที่ไม่มีงานทำไม่มีโอกาสได้ใช้ทักษะที่ตนเองมีอยู่ ขนาดของกลุ่มไม่ควรเกิน 15 คน กลุ่มจะใหญ่เท่าใด ย่อมขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสถานการณ์ จุดมุ่งหมายของกลุ่มแหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือในกลุ่ม และระดับวุฒิภาวะของบุคคลในกลุ่ม

จากขนาดของกลุ่มที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมในการทำแต่ละกิจกรรม ควรมีสมาชิกตั้งแต่ 6-12 คน ไม่ควรเกิน 15 คน ถ้ามากเกินไปจะทำให้ไม่มีปฏิสัมพันธ์ในการทำงานได้ จะทำให้การจัดกิจกรรมไม่บรรลุเป้าหมาย

2.1.4 คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม

โรเจอร์ (ปริศนา ชาญวิชัย. 2546 : 17 ; อ้างอิงจาก Rogers. 1970 : 121-122) ได้กล่าวถึง ผลการศึกษาวิจัยของกิบบี (Gibb) ที่พบว่า การเข้าร่วมกลุ่มจะให้ผลส่งเสริมทางด้านจิตวิทยา กล่าวคือ จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ทางความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ตลอดจนเปิดเผยความรู้สึก ความจริงใจ และเป็นธรรมชาติ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการความสามารถในการควบคุมความรู้สึกต่าง ๆ ของตนเอง มีการแสดงพฤติกรรมที่ตรงกับความรู้สึกของตน มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หมายความว่าบุคคลยอมรับ ตนเองพัฒนาในเรื่องของคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง และมีความมั่นคงยิ่งขึ้นในด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น ได้แก่ การใช้อำนาจน้อยลง มีการยอมรับผู้อื่นมากขึ้น ลดการสั่งสอนและการควบคุมคนอื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้นและมีความรู้สึกพึงพากันและกัน เชื่อในความสามารถของบุคคล มีการแก้ปัญหาโดยการทำงานกลุ่ม และเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

พนม ลิ้มอารีย์ (2522 : 56-57) กล่าวถึง คุณค่าของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มว่า

1. กลุ่มเป็นสนามสำหรับทดลองฝีมือ (Testing Ground) ของบุคคล โดยบุคคลได้อาศัยกลุ่มเพื่อทดลอง หรือแสดงความสามารถ
2. กลุ่มจะเป็นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เจตคติ ความคิดเห็น และ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม จะได้ผลจากการเข้ากลุ่มในการปรับปรุงเจตคติ นิสัยใจคอของตน โดยมีสมาชิกเป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน
3. กลุ่มช่วยให้ผู้เข้าร่วมเกิดความรู้สึกปลอดภัย ให้ความอบอุ่นให้กำลังใจ ให้ความรัก เป็นเครื่องบำรุงขวัญของสมาชิกด้วย การทำให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เป็นที่รัก และได้รับการยกย่องจากกลุ่ม จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มมีความเข้าใจตนเอง เกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย เชื่อมมั่นในตนเอง เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นบุคคลที่มีค่าคนหนึ่งและอยากทำประโยชน์ให้กับกลุ่มมากยิ่งขึ้น
4. กลุ่มช่วยเสริมสร้างพลังทางร่างกาย เช่น การออกกำลังกาย เป็นกลุ่มหรือการฝึกหัดสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นกลุ่ม จะช่วยให้สมาชิกมีความอดทนที่จะฝึกมากขึ้นซึ่งเป็นผลดีแก่สมาชิก

พัชนี วรกวิน (2522 : 149-150) ได้กล่าวว่า คุณค่าของกิจกรรมกลุ่ม คือ ด้านทัศนคติต่อตนเอง การได้เข้าร่วมกลุ่มเป็นการแสดงถึงการยอมรับของกลุ่มทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ความอบอุ่นและรู้สึกว่าตนเองนั้นมีค่า ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และในการเข้าร่วมกลุ่มนั้น จะต้องมีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน มีการกระทำร่วมกันซึ่งเป็นโอกาสให้ได้ทำความเข้าใจตนเองและสมาชิกอื่นในกลุ่มพยายามแก้ไขข้อบกพร่องของตนทำให้มีภาพแห่งตนดีขึ้นและยังมีผลต่อทัศนคติต่อผู้อื่น ยอมรับเหตุผล ความคิดเห็น เคารพสิทธิและหน้าที่ซึ่งกันและกัน

ซึ่งจะมีผลต่อการให้ความช่วยเหลือในการทำงานกลุ่ม หากได้รับการยอมรับจากสมาชิกรู้สึกว่าสมาชิกในกลุ่มหวังดีกับตน สมาชิกแต่ละคนมีทัศนคติที่ดีต่อกัน จะทำให้เกิดความสามัคคี และเมื่อลงมือทำงานจะได้รับความร่วมมืออย่างดี

ศุภวดี บุญญวงค์ (2527 : 3-4) ได้กล่าวถึงคุณค่าของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

1. คุณค่าด้านการพัฒนา

1.1 กิจกรรมกลุ่มสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของนักเรียนได้ซึ่งความต้องการเหล่านี้ ได้แก่ ต้องการให้ผู้อื่นยอมรับ ยกย่องเคารพในศักดิ์ศรี และคุณค่าของตน ต้องการความอบอุ่น มั่นคงและปลอดภัย ถ้าหากกิจกรรมกลุ่มมีประสิทธิภาพก็จะส่งผลให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าคุณค่าตนประสบความสำเร็จ เคารพในคุณค่าของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองและให้ความร่วมมือในกิจกรรมกลุ่มอย่างเต็มที่

1.2 พัฒนาทางด้านสังคมและอารมณ์ของนักเรียน ช่วยให้เกิดความเห็นอกเห็นใจเข้าใจยอมรับผู้อื่นเรียนรู้กระบวนการให้และการรับซึ่งเป็นพื้นฐานความเข้าใจเบื้องต้นของการอยู่ร่วมกันในสังคม รู้จักวิธีการควบคุมอารมณ์ของตน มีความอดทน มองโลกในแง่ดี มีน้ำใจเป็นนักกีฬาและสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้

1.3 พัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยม ทัศนคติ และปทัสถานของสังคมจากการปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มนักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับความคาดหวังของกลุ่มที่มีต่อคนทั้งพฤติกรรมและทัศนคติ เพื่อเป็นแนวทางประสบการณ์ตัดสินใจเลือกสิ่งที่ดีและเหมาะสมที่สุด เกี่ยวกับการตั้งกฎเกณฑ์ต่างๆของกลุ่ม ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมพิจารณาแสดงความคิดเห็นด้วย

1.4 พัฒนาค่านิยมเกี่ยวกับอาชีพ การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม จะช่วยให้ทราบข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับอาชีพ มีการเตรียมวางแผนเกี่ยวกับอาชีพของตนในอนาคต ได้เรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านความสามารถ ความสนใจฐานะทางเศรษฐกิจซึ่งมีส่วนสัมพันธ์กับการตัดสินใจเลือกอาชีพที่แตกต่างกันของบุคคล

1.5 พัฒนาความสามารถและทักษะต่างๆ ซึ่งนักเรียนได้ใช้ฝึกความสามารถตลอดจนทักษะต่างๆอย่างเต็มที่ในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เช่น การพูดในที่สาธารณะ การอภิปรายกลุ่ม และการวางแผนงาน

2. คุณค่าด้านการวิจัย ผู้นำกิจกรรมสามารถสังเกตพฤติกรรมต่างๆของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มทำให้นักเรียนเข้าใจลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ทราบถึงพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคในการเข้าร่วมกลุ่ม เพื่อจะได้หาวิธีปรับปรุง แก้ไข และให้ความช่วยเหลือต่อไปสำหรับนักเรียนเองก็ได้มีโอกาสศึกษาตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ทำให้ทราบขอบเขตความสามารถของตนเพื่อที่จะเข้าใจและยอมรับตนเองอย่างใกล้ชิดยิ่งความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น

3. คุณค่าด้านการบำบัด การจัดกิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีบำบัดอย่างหนึ่ง เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาเป็นกรณีพิเศษ และต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด ดังตัวอย่าง นักเรียนที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์ ก็เข้าร่วมกิจกรรมค่ายพักแรมภาคฤดูร้อน มีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่น เผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นเพิ่มขึ้น และปรับปรุงลักษณะนิสัยของตนเสียใหม่

4. คุณค่าต่อสถานศึกษาและชุมชน เมื่อนักเรียนพัฒนาด้านต่างๆ จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มย่อมส่งผลให้การทำงานกลุ่มในสถานศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ลดปัญหาต่างๆ ได้มากนักเรียนก็จะเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสถานศึกษา และนั่นคือยอมเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนด้วย

นอกจากนี้ คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2530 : 15-19) ได้กล่าวถึงคุณค่าของกิจกรรมกลุ่มว่า

1. คุณค่าในด้านพัฒนาการ (Development Values) เช่น สนองความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคล การสร้างพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมการพัฒนาการทางด้านทัศนคติ ความสนใจ ความสามารถ ตลอดจนความเจริญงอกงามทั้งทางด้านความรู้ และทักษะ

2. คุณค่าด้านการวิจัย (Diagnostic Values) สำหรับผู้นำกลุ่ม เมื่อมีการทำกิจกรรมกลุ่มจะทำให้มีโอกาสที่สังเกตสมาชิกในกลุ่มแต่ละคน ทำให้เกิดความเข้าใจเป็นอย่างดีในตัวสมาชิกในกลุ่ม

3. คุณค่าในการบำบัด (Therapeutic Values) ในการรวมกลุ่มของบุคคลจะมีค่าต่อการบำบัดเป็นอย่างดี โรงพยาบาลและคลินิก จะนำวิธีทางกลุ่มไปใช้ในการรักษาคนไข้ โดยการบำบัดทางจิตวิทยากับคนไข้เป็นกลุ่ม (Group Psychotherapy) สำหรับโรงเรียนผู้เรียนที่มีปัญหาล้ายคลึงกันอาจได้รับความช่วยเหลือโดยการให้คำปรึกษากลุ่ม (Group counseling) แต่สำหรับผู้เรียนที่มีปัญหาเล็กน้อย จะได้รับประโยชน์จากการร่วมกิจกรรม เช่น การพัฒนานิสัยของตนเอง เป็นต้น

4. คุณค่าต่อโรงเรียนและชุมชน (Values to school and Community) การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ทำให้บุคคลมีความสามารถ มีคุณค่า สร้างประโยชน์ให้แก่โรงเรียนและชุมชนได้

จากคุณค่าของกิจกรรมกลุ่มอาจกล่าวสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่มทำให้สมาชิกสามารถเข้าใจตนเอง และผู้อื่นทำให้สมาชิกเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ ความอบอุ่น ความปลอดภัย มีกำลังใจ มีความเข้าใจตนเองเพิ่มขึ้น เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีวินัยในตนเอง มีการยอมรับผู้อื่นมากขึ้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น มีความอดทนมากขึ้นลดการสั่งสอน และการควบคุมคนอื่น จึงทำให้สามารถพัฒนาตนเองได้ เพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2.1.5 ลำดับขั้นของกระบวนการกลุ่ม

เยาวยา เดชะคุปต์ (2517 : 163-166) ได้แบ่งลำดับขั้นการเรียนรู้ตาม ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ไว้เป็น 4 ระยะ คือ

1. ระยะการมีส่วนร่วม เป็นระยะที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม หรือ คิดค้นแสวงหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลจากการเรียนรู้จะเกิดจากตัวผู้เรียนโดยตรง การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการทำกิจกรรมจะเป็นกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกๆด้าน คือ

1.1 การมีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย ได้แก่การที่ผู้เรียนได้ทำ กิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น หรือการค้นคว้า สืบสวนสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะต้องแสดงออกทาง กายและวาจาในการสื่อความหมายกับผู้อื่น เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้

1.2 การมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจ คือความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ เกี่ยวกับสิ่งที่กระทำนั้น ความรู้สึกเกิดขึ้นจะนำไปสู่การเรียนรู้ แนวคิด และการเรียนรู้ในทาง ด้านเนื้อหาเป็นอย่างดี จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถจดจำเนื้อหาได้นานอีกด้วย

1.3 การมีส่วนร่วมทางด้านปัญญาหรือสมอง คือ การที่ผู้เรียน ได้เห็นจริงหรือประจักษ์แจ้ง มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้และสร้างแนวความคิดจากสิ่งที่เรี ยนรู้ นั้น ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาความคิด และเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองใน การทำงาน การตัดสินใจ การวิเคราะห์และสรุปสิ่งที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

1.4 การมีส่วนร่วมในทางสังคม คือ การมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น จะทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ มีการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์ ความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ความเชื่อ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างกว้างขวางและเกิดผลดีอีกด้วย

2. ระยะวิเคราะห์ เป็นระยะที่ผู้เรียนจะร่วมกันวิเคราะห์ประสบการณ์ และการเรียนรู้ทันทีหลังจากที่ลงมือกระทำกิจกรรม จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวาง สามารถ ประเมินความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการเรียน ผลการเรียนรู้ ตลอดจนช่วยผู้เรียนให้ รู้จักตนเองดียิ่งขึ้น

3. ระยะสรุปและประยุกต์หลักการ เป็นระยะที่ผู้เรียนจะรวบรวม แนวคิดที่ตนค้นพบแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นผู้อื่น และสรุปหลักการของตนเอง ซึ่งผู้เรียนสามารถทำได้สองลักษณะ คือ

3.1 การประยุกต์เพื่อการปรับปรุงบุคลิกภาพหรือการพัฒนา ตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้นรวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นตลอดจนเสริมสร้างความสัมพันธ์กับ ผู้อื่น

3.2 การประยุกต์เพื่อใช้แก้ปัญหาต่างๆในอนาคต และเพื่อใช้ในการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นกว่าเดิม ตลอดจนช่วยในการคิดค้นและประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ

4. ระยะประเมิณผล โดยผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินการเรียนรู้ของตนเอง และของกลุ่มจากการอภิปราย ให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2521 : 23-24) กล่าวถึง ระยะการพัฒนาของกลุ่ม (Developmental Phase of Group) ไว้ว่า การที่จะทำให้กลุ่มเป็นกลุ่มที่สมบูรณ์นั้นกลุ่มจะต้องผ่านระยะต่างๆ 4 ระยะ คือ

1. ระยะที่บุคคลแต่ละคนมีการแข่งขันและมีศูนย์กลางอยู่ตนเอง
2. ระยะของความขัดแย้งและความคับข้องใจ
3. ระยะที่กลุ่มมีความสามัคคี
4. ระยะที่มีผลงานและยึดกลุ่มเป็นศูนย์กลาง

นอกจากนี้ วิธนา วโรตมะวิชญ์ (2530 : 252-253) กล่าวถึงลำดับขั้นตอนของการเรียนการสอนโดยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์ ไว้ดังนี้

1. ขั้นลงมือปฏิบัติ (Participation) เป็นขั้นที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม
2. ขั้นค้นพบ (Discovery) เมื่อนักเรียนได้มีส่วนร่วมโดยมีการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองแล้วเกิดความเข้าใจตนเองอันจะนำไปสู่การค้นพบสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง
3. ขั้นวิเคราะห์ (Analysis) ขั้นที่สำคัญที่สุด คือ การที่ให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์สิ่งที่ได้กระทำลงไป โดยครูจะตั้งคำถามว่า อะไร ทำไม และอย่างไร เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรวบรวมสิ่งต่างๆ ทั้งด้านความรู้และการมีส่วนร่วมทางอารมณ์ให้รวมกันเป็นจุดเดียว
4. ขั้นนำไปใช้หรือประยุกต์ใช้กับตนเองและผู้อื่น (Application) เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ก้าวหน้าไปอีกขั้นหนึ่ง คือ สามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้กับตนเองและผู้อื่นได้

จากลำดับขั้นของกระบวนการกลุ่มสรุปได้ว่า ลำดับขั้นของกิจกรรมกลุ่มประกอบด้วย การมีส่วนร่วม ขั้นวิเคราะห์ ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ และขั้นประเมินผล ซึ่งแต่ละขั้นช่วยพัฒนาผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทางด้านความคิด อารมณ์และสังคม แต่ละกิจกรรมจะทำให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่เหมาะสม

2.1.6 เวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกลุ่ม

แพทเทอร์สัน (Patterson. 1973 : 105) กล่าวว่า การให้ทำกิจกรรมเป็นกลุ่มควรจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง แต่ถ้าเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมมีน้อย อาจจะจัดสัปดาห์ละ 3 ครั้งช่วงเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสำหรับเด็กประถมศึกษาควรใช้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง เพราะเด็กอาจเกิดความเบื่อหน่ายได้

ชูชัย สมิทธิไกร (2527 : 18-19) กล่าวว่า ในการกำหนดระยะเวลาและความถี่ของการเข้ากลุ่มนั้น หากจัดทำกับสถานศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาถึงการจัดเวลาเรียนของสถานศึกษานั้นด้วย เช่น ในโรงเรียนส่วนมากจะจัดเวลาเรียนเป็นคาบๆ ละ 50 นาที เป็นต้น ซึ่งจะต้องให้สามารถกำหนดได้ว่า ควรใช้เวลาในการเข้ากลุ่มนานเท่าใด สำหรับจำนวนครั้งในการ

เข้ากลุ่มขึ้นอยู่กับเป้าหมายของกลุ่ม และธรรมชาติของสมาชิกกลุ่ม แต่อย่างน้อยที่สุดควรจะต้องเข้ากลุ่มไม่ต่ำกว่า 8 ครั้ง ถ้ามากกว่านี้ยิ่งดี

จากเวลาและจำนวนครั้งในการเข้ากลุ่ม สรุปได้ว่า ควรจัดให้เหมาะสมกับวัยของสมาชิก การเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาและเป้าหมายของกลุ่ม ควรจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้งถ้ามีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมน้อยอาจจัดสัปดาห์ละ 3 ครั้งก็ได้เวลาไม่เกิน 1 ชั่วโมง และสมาชิกของกลุ่มต้องมีเวลาเข้าร่วมกลุ่มไม่ต่ำกว่า 8 ครั้ง

2.1.7 กิจกรรมที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่ม

ทิตนา แคมมณี (2522 : 201-202) ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่ใช้ในการทำกิจกรรมกลุ่มดังนี้

1. เกม (Games) คือการที่ผู้เรียนลงเล่นด้วยตนเอง ภายใต้ข้อตกลงหรือกติกา บางอย่างที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้เรียนจะต้องตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่ง วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ และยังช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานในการเรียนด้วย

2. บทบาทสมมติ (Role playing) วิธีการในลักษณะนี้เป็นสถานการณ์สมมติ มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้น แล้วให้ผู้เรียนเข้าสวมบทบาทนั้นแสดงออกตามธรรมชาติ โดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ และให้ผู้แสดงรู้สึกถึงความนึกคิดของตนเป็นหลักวิธีการนี้มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้ง และยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศ การเรียนรู้ที่น่าสนใจและน่าติดตามด้วย

3. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือการจำลองสถานการณ์จริงหรือสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความจริง แล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้น ๆ และมีปฏิริยาโต้ตอบกัน วิธีนี้จะช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสทดลองพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงผู้เรียนอาจจะไม่กล้าแสดงออกเพราะอาจจะเป็นการเสี่ยงต่อผลที่จะได้รับ

4. กรณีตัวอย่าง (Case) คือการนำกรณี หรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้น นำมาดัดแปลง และให้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจ และฝึกฝน หาทางแก้ไขปัญหานั้น การอภิปรายจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสและเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งนำเอากรณีต่างๆ ซึ่งคล้ายกับชีวิตจริงมาใช้ จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับจริง ซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้ มีความหมายต่อผู้เรียน

5. ละคร (Acting or Dramatization) คือวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทสมมติตามที่เรียน หรือกำหนดไว้ให้โดยผู้แสดงจำต้องพยายามแสดงให้สมตามที่กำหนดไว้โดยไม่เอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง อันจะมีส่วนทำให้เกิดผลเสียต่อการแสดงบทบาทนั้นๆ วิธีการนี้เป็นวิธีช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ ทำให้เข้าใจความรู้สึก เหตุผล และพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งความเข้าใจนี้มีส่วนเสริมสร้างความ

เห็นอกเห็นใจ และการที่ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงละครร่วมกัน จะช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิด ความรับผิดชอบในการเรียนร่วมกัน และได้ฝึกการทำงานร่วมกันด้วย

6. กลุ่มย่อย (Small Group) คือการแบ่งกลุ่มออกเป็นขนาดเล็กลง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออก และช่วยให้ผู้เรียนได้ข้อมูลเพิ่มเติม

จากกิจกรรมที่ใช้ในกิจกรรมกลุ่มที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นสรุปได้ว่ากิจกรรมที่ใช้ได้แก่ เกม บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง กรณีตัวอย่าง ละคร และกลุ่มย่อย ซึ่งแต่ละกิจกรรมจะมีลักษณะแตกต่างกัน การนำมาใช้ต้องคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

2.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

ควินน และฟูล์ดส (เอกซัย เอื้อเฟื้อ. 2537 : 58 ; อ้างอิงจาก Quiana & Foulds. 1970 : 145-149) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการฝึกกิจกรรมกลุ่มต่อการเรียนรู้ความรู้ความเข้าใจตนเองของผู้เข้ารับการฝึกโดยใช้การฝึกแบบกลุ่มทบทวน ซึ่งให้ทุกคนแสดงกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงบทบาท การสื่อสารด้วยคำพูด ใช้เวลาในการฝึก 30 ชั่วโมงติดต่อกัน พบว่า ผู้ที่ได้รับการฝึกมีการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจตนเองในทางที่ดีขึ้นในด้านคุณค่าตนเองตามความเป็นจริง ด้านความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพ การควบคุมความรู้สึกและอารมณ์ของตนเอง

สเปรงเกอร์ (ลัดดาวรรณ ณ ระนอง. 2525 : 30 ; อ้างอิงจาก Sprenger. 1973 : 75) ได้วิจัยเกี่ยวกับการเรียนภาษาต่างประเทศ โดยใช้กิจกรรมกลุ่มกับกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาปีที่ 4 กับ นักศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนภาษาเยอรมันในไต้หวัน พบว่า ทุกคนได้รับความรู้อย่างมากด้วยการเรียนแบบกลุ่มย่อย ทำให้เกิดความสนใจ เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และปรับปรุงกิจกรรมร่วมกันต่างช่วยกันแก้ความผิดพลาดต่างๆที่แสดงในกลุ่มและมีการพัฒนาทักษะในการติดต่อสื่อสารอย่างมาก

เล็กซ์ (Lex. 1973 : 6093-A) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักศึกษาปีที่ 1 ในมลรัฐอินเดียนา ผู้วิจัยแบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มควบคุมใช้วิธีสอนแบบเก่ากับกลุ่มทดลองใช้วิธีการสอนโดยกิจกรรมกลุ่ม ผลการศึกษาปรากฏว่าการพัฒนาจิตใจของผู้เรียนทั้ง 2 กลุ่ม ในระหว่างการทดสอบก่อนสอนและทดสอบหลังสอนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่จากการรายงานของกลุ่มทดลอง พบว่า นักศึกษาพอใจในประสบการณ์ที่ได้รับแรงกระตุ้นให้อธิบายได้อย่างอิสระในเรื่องคำนิยามและทุกคนยินดีที่จะร่วมกิจกรรมกลุ่มอีกต่อไป

เบิร์ดเฮาเซอร์ (Birkhauser. 1985 : 103) ศึกษาผลของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่ออัตมโนทัศน์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มนักเรียน เกรด 3, 4 และ 5 จำนวน 77 คน ซึ่งมีส่วนอยู่ในชั้นตามปกติและนักเรียนซึ่งอยู่ในชั้น

เรียนไม่เกิน 6 สัปดาห์ จำนวน 75 คน พบว่าทั้งสองกลุ่มมีอัตมโนทัศน์แตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติ

2.2.2 งานวิจัยในประเทศ

นิภา วิจิตรสิริ (2525 : 62-64) ได้ทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดสระบุรี จำนวน 32 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จำนวนกลุ่มละ 16 คน พบว่า กลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมกลุ่มมีความรับผิดชอบสูงขึ้นกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรองแก้ว สาธุสนธิ์ (2529 : 44-46) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มในการพัฒนาความเสียสละของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน พบว่ากลุ่มทดลองที่ได้รับการฝึกด้วยกิจกรรมกลุ่มมีความเสียสละสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บุษบงค์ รักเรียน (2533 : 108-113) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดน้อยนพคุณ กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนวิชาสังคมศึกษา ด้วยวิธีการกลุ่มสัมพันธ์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์แตกต่างจากกลุ่มควบคุมที่เรียนวิชาสังคมศึกษาตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

วิมล หนองพงษ์ (2538 : 47-50) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครักษ์ อำเภอนครักษ์ จังหวัดนครนายก จำนวน 24 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 12 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลดีขึ้นมากกว่านักเรียนที่ได้รับข้อเสนออย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นัยนา นิยมโชค (2539 : 65-68) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีผลต่อการปฏิบัติตนกับเพื่อนของนักเรียนชาวเขาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก จำนวน 20 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนชาวเขามีที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีการปฏิบัติกับเพื่อนดีขึ้นกว่านักเรียนชาวเขาที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อรรวรรณ แก้วผ่อง (2543 : 93-96) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดน้อยใน กรุงเทพมหานคร ที่มีอายุ 13-14 ปี จำนวน 24 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่มๆละ 12 คน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม

กลุ่มมีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ได้รับคำปรึกษาในกลุ่มแบบเผชิญความจริงกับนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวมาสรุปได้ว่าผลของกิจกรรมกลุ่มช่วยให้สมาชิกมีความเข้าใจตนเองสามารถสร้างสัมพันธภาพกับคนอื่นได้ ทำให้มีการทำงานร่วมกัน มีอัตมโนทัศน์ที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น สามารถพัฒนาความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยได้ ผู้เรียนมีความรับผิดชอบและเสียสละเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำกิจกรรมในกิจกรรมกลุ่มคือ บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่างและเกม นำมาเป็นกิจกรรมในโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

3.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

3.1.1 ความหมายของบทบาทสมมติ

บทบาทสมมติได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้หลาย ๆ คน ดังนี้

แชฟเทิล และแชฟเทิล (Shaftel & Shaftel. 1967 : 83-84) ได้ให้ความหมายไว้ว่า วิธีการเรียนรู้สภาพชีวิตในสังคมโดยต้องแท้และเป็นแนวทางที่จะช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข โดยจะแฝงไว้ซึ่งมวลประสบการณ์และวิธีการแก้ปัญหาหลาย ๆ ด้าน เช่น การอภิปรายปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา และการให้ความจำกัดความโดยผ่านขั้นตอนต่าง ๆ คือ การแสดงบทบาท ปฏิกริยาตอบสนองของผู้ดูที่มีต่อผู้แสดง การเลือกบทบาทที่เหมาะสมและการสรุปการนำไปใช้

เทเลอร์ และวอลฟอร์ด (Tayler & Walford. 1972 : 19) ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้กับผู้เรียน ได้สวมบทบาทในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อฝึกว่าตนควรมีพฤติกรรมแบบใด จึงจะแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยผู้แสดงบทบาทต้องเรียนรู้บทบาทของตน ได้แก่ แรงจูงใจ ความเข้าใจของตนเองที่มีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

ลี (Lee. 1974 : 316) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้จากการดูบทบาทของผู้แสดงในสถานการณ์ที่สมมติขึ้น คือ ผู้แสดงบทบาทสมมติจะต้องคิดคำพูดและแสดงท่าทางโดยไม่มีการเตรียมบทพูดไว้ล่วงหน้า การแสดงบทบาทสมมติจะกระทำซ้ำใหม่ได้จนกว่าที่จะเป็นที่พอใจและยอมรับ

ทิสนา แคมมณี (2522 : 201-202) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นวิธีการที่มีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมติมีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมติขึ้นมา และให้ผู้เรียนเข้าสวมบทบาทนั้นและแสดงออกมาตามธรรมชาติโดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ และความรู้สึกนึกคิดของตนเป็นหลักดังนั้นวิธีการนี้จึงมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึง

ความรู้สึกและพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้งและยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้น่าสนใจและน่าติดตามอีกด้วย

เยาวพา เตชะคุปต์ (2522 : 67) ได้ให้ความหมายว่า เป็นกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้จากกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกในกลุ่มมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกัน และยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกการแสดงความคิดเห็นและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

กาญจนา เกียรติประวัติ (2524 : 89) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการแสดงบทบาทที่ไม่มีการเตรียมตัวซ้อมล่วงหน้า โดยผู้แสดงจะพยายามที่จะทำให้สถานการณ์นั้น ๆ ชัดเจนสำหรับตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้อง

ชูศรี สนิทประชากร (2525 : 14) ได้ให้ความหมายว่า เป็นวิธีการอย่างหนึ่ง เพื่อให้ผู้เรียนมีความลึกซึ้งในเรื่องที่เรียน โดยผู้สอนสร้างสถานการณ์สมมติและบทบาทสมมติขึ้นมาให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น และถือเอาการแสดงออกทั้งทางความรู้และพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปรายเพื่อการเรียนรู้ การแสดงบทบาทสมมติเป็นการฝึกให้ผู้แสดงได้ประสบกับสถานการณ์จริงในสภาพของการสมมติขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้ทดลองและเรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมของตนอย่างมีประสิทธิภาพในสภาวะต่าง ๆ

จากการที่นักวิชาการที่ให้ความหมายของบทบาทสมมติไว้ข้างต้นนี้ ได้สรุปดังนี้ การแสดงบทบาทสมมติเป็นวิธีการที่มีการกำหนดสถานการณ์สมมติขึ้นมาแล้วให้ผู้เรียนมาแสดงตามสถานการณ์ที่สมมติขึ้น โดยไม่มีการซ้อมล่วงหน้า ผู้เรียนได้แสดงออกที่ตนคิดอย่างเป็นธรรมชาติ และถือว่าเอาการแสดงออกทั้งด้านความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้เรียนมาเป็นหัวข้ออภิปรายในการเรียนรู้

3.1.2 จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติ

ทิตนา แคมมณี (2519 : 42-43) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจว่าพฤติกรรมย่อมมีสาเหตุ การที่ผู้เรียนได้แสดงบทบาทต่าง ๆ ที่ถูกจำกัดให้อยู่ในสภาพการณ์ต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจสาเหตุที่ผลักดันให้แสดงพฤติกรรม ซึ่งความเข้าใจเช่นนี้ช่วยให้ผู้เรียนไม่ตัดสินใจก่อนที่จะพิจารณาถึงสาเหตุ
2. ช่วยให้ผู้เรียนได้ผ่อนคลายความตึงเครียดที่ได้รับ ซึ่งไม่สามารถที่จะแสดงออกมาได้ การแสดงบทบาทสมมติจะช่วยให้ผู้เรียนได้ระบายความรู้สึกนั้น ๆ ออกมา
3. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ความเข้าใจนี้ทำให้ผู้เรียนรู้จักการเอาใจใส่เขา
4. ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสำรวจค่านิยมของตนเอง และหาหลักยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิต ในขณะที่ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติอยู่นั้นจะมีการกระทำและตัดสินใจให้เห็นค่านิยมของคน

5. ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเองมากขึ้น และเรียนรู้ที่จะปรับปรุงตนเองในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกฝนการปฏิบัติตนให้ถูกต้อง เหมาะสมในหลาย ๆ บทบาท เพื่อช่วยเหลือในการสำรวจและค้นหาพฤติกรรมที่ถูกต้อง และเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์

7. ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ การแสดงบทบาทสมมติแทบทุกบทบาทจะมีสถานการณ์ที่ขัดแย้งกันอยู่ ผู้แสดงต้องรู้จักคาดคะเนและคิดในหลายแง่ โดยใช้วิจารณญาณและไหวพริบในการแก้ปัญหา

8. ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การปฏิบัติตนในสังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคม การเรียนรู้การประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น

9. ช่วยฝึกให้ผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอน คือ รู้สึก คิด และ กระทำ

10. ช่วยพัฒนาความสามัคคีในกลุ่มผู้เรียนให้ดีขึ้น ในการทำงานร่วมกับสมาชิกในกลุ่มอาจมีปัญหาคัดแย้งกัน การฝึกให้ผู้เรียนยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นแนวทางนำไปสู่ความเข้าใจกัน และ ความสามัคคี

11. ช่วยให้ผู้รู้ได้รู้จักผู้เรียนอย่างลึกซึ้งขึ้นเมื่อผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมออกมา

ชูศรี สนิทประชากร (2525 : 14-15) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการแสดงบทบาทสมมติไว้ว่าการแสดงบทบาทสมมติจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องชัดเจน เพราะเรื่องนั้น ๆ จะเป็นเรื่องที่สมมติจากเรื่องจริง ซึ่งจะเป็นการฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ที่จะนำไปปฏิบัติในสภาพจริงด้วย เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออก มีการอภิปรายและวิเคราะห์เรื่องราวนั้น เป็นการฝึกให้เด็กแก้ปัญหา ตัดสินใจ และสามารถนำการแก้ปัญหาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

พรณพิศ วาณิชการ (2528 : 174-196) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการแสดงบทบาทสมมติไว้ว่าการแสดงบทบาทสมมติแต่ละครั้ง ผู้สวมบทบาทจะมีโอกาสเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ เป็นการช่วยให้ผู้สวมบทบาทแสดงความคิดสร้างสรรค์ เปิดเผย ได้สัมผัสกับความรู้สึกของตนเอง เพื่อจะนำตนเองก้าวไปสู่ชีวิต ที่มั่นคงสมบูรณ์ที่สุดที่สามารถทำได้ อีกทั้งทำให้ผู้สวมบทบาทได้เรียนรู้ในการพัฒนาตนเอง สามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ของตน ช่วยพัฒนาความมั่นใจให้กับตนเอง

จากความมุ่งหมายและประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติที่กล่าวมา สรุปได้ว่า การแสดงบทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง และมีความเข้าใจตนเองมากขึ้น มีการเรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นโดยที่นักเรียนจะได้มีโอกาสทดลองฝึกเกี่ยวกับการปฏิบัติตนในสังคมได้หลาย ๆ บทบาท เพื่อปรับพฤติกรรมให้ถูกต้องเหมาะสม สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาได้

3.1.3 ขั้นตอนการใช้การแสดงบทบาทสมมติ

ทศนา แคมมณี (2519 : 44-47) กล่าวถึงกระบวนการในการใช้การแสดงบทบาทสมมติไว้ว่า ไม่ว่าจะเป็นการใช้บทบาทสมมติแบบเตรียมบทไว้พร้อม หรือแบบไม่มีบทเตรียมไว้มีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

1. การแจกแจงและกำหนดขอบเขตของปัญหา ครูจะต้องวิเคราะห์ แยกแยะสถานการณ์ ออกมาให้ได้ว่าอะไรคือปัญหา หรือจุดที่ต้องการชี้ให้ผู้เรียนเห็น และเรียนเพื่อความเข้าใจและกำหนดขอบเขตของปัญหาที่จะสอน

2. การกำหนดสถานการณ์สมมติและบทบาทสมมติ เมื่อได้ปัญหาที่ชัดเจนแล้ว ครูจะต้องกำหนดสถานการณ์ สมมติที่ชัดเจน และเขียนบทบาทสมมติที่จะให้ผู้เรียนแสดง บทบาทที่เขียนขึ้นนั้น ควรช่วยให้ผู้เรียนฝึกฝนการแก้ปัญหาและตัดสินใจ

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง แบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอนคือ

1. การอุ่นเครื่อง หมายถึง การช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ ตรงกับเรื่องที่จะเรียน ครูอาจจะเล่าเรื่องราวหรือประสบการณ์สมมติให้ผู้เรียนฟัง

2. การเลือกตัวผู้แสดงจะเลือกผู้แสดงที่มีลักษณะใกล้เคียงหรือลักษณะตรงกันข้ามกับลักษณะของบทบาทที่มอบหมายให้ก็ได้ ในกรณีแรกจะช่วยให้กลุ่มเข้าใจปัญหาได้ดี ส่วนในกรณีหลัง การแสดงจะช่วยให้ผู้แสดงและผู้ชมเข้าใจบทบาทที่มีลักษณะแตกต่างกันออกไป

3. การจัดฉากการแสดง หลังจากการได้ผู้แสดงแล้ว จึงจัดฉากสมมติขึ้นเพื่อให้การแสดงใกล้เคียงกับความเป็นจริง อาจจะเป็นแบบง่าย ๆ จนถึงแบบหรูหรา

4. การเตรียมผู้สังเกตการณ์ จะช่วยให้ผู้เรียนหัดสังเกตและวิเคราะห์ เหตุการณ์ การเตรียมผู้ชม และผู้สังเกตการณ์เป็นสิ่งจำเป็น ไม่เช่นนั้นการอภิปรายและการวิเคราะห์หลังการแสดงจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร

5. การเตรียมความพร้อมก่อนการแสดง มีความจำเป็นในการแสดงบทบาทสมมติ ถ้าผู้แสดงมีความสบายใจจะแสดงเป็นไปตามธรรมชาติ ฉะนั้นจะต้องจัดความประหม่า ความตื่นเต้น และความวิตกกังวล ของผู้แสดงด้วยวิธีต่าง ๆ

6. การแสดง ควรเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่มีการขัดแย้งกัน เมื่อผู้แสดงต้องการความช่วยเหลือ ครูจะต้องช่วยตามโอกาส

7. การดับทการแสดง ควรมีการดับทและหยุดการแสดงเมื่อ

7.1 การแสดงได้ข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์และอภิปรายได้

7.2 กลุ่มพอที่จะเดาได้ว่าเรื่องราวเป็นอย่างไร ถ้าแสดงต่อไป

7.3 ผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไปได้ เพราะเกิดการเข้าใจผิด
บางประการ

7.4 การแสดงจบเรื่อง

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง

การวิเคราะห์การแสดงจะเป็นการอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้แสดงและผู้สังเกตการณ์ การอภิปรายจะเป็นในรูปใดนั้น มักจะขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการเรียน บางครั้งอาจมีการให้ผู้แสดงได้เปิดเผยความรู้สึกและเสนอความคิดเห็นก่อน แล้วจึงให้ผู้สังเกตการณ์เสนอความคิดเห็น การอภิปรายจะเป็นแบบตรงไปตรงมาและเน้นที่เหตุผลของการแสดง และพฤติกรรมที่แสดงออกมา

ขั้นที่ 4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม

หลังจากการวิเคราะห์และอภิปรายการแสดงแล้ว กลุ่มอาจจะเสนอแนะแนวความคิดใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาและตัดสินใจ หรือการแสดงครั้งแรกยังได้ผลไม่เป็นที่พอใจ ครูอาจจะให้มีการแสดงซ้ำหรือเพิ่มเติมก็ได้ เพื่อดูผลอีกครั้งหนึ่ง

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

หลังจากการอภิปรายเกี่ยวกับการแสดงแล้วครูควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้อภิปรายทั่ว ๆ ไป ซึ่งอาจมีการเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้อง เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำให้ผู้เรียนหาข้อสรุปหรือได้แนวความคิดรวบยอด

จากหลักการและขั้นตอนในการใช้บทบาทสมมติดังกล่าว สรุปได้ว่า การใช้บทบาทสมมติมี 2 วิธี คือ การเตรียมบทไว้ล่วงหน้า และการไม่เตรียมบทไว้ล่วงหน้า โดยมีขั้นตอนในการแสดง 5 ขั้นตอน คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นแสดง ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง ขั้นแสดงเพิ่มเติม ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป ในการแสดงบทบาทสมมติครูต้องกำหนดขอบเขตของปัญหา สถานการณ์สมมติและบทบาทสมมติ ซึ่งครูจะต้องอธิบายให้ผู้แสดงเข้าใจถึงบทบาทที่ต้องแสดงว่าทำอะไรจึงจะเหมาะสม ส่วนผู้สังเกตการณ์นั้นครูจะต้องช่วยให้รู้จักสังเกตและวิเคราะห์เหตุการณ์เพื่อที่จะได้เป็นประโยชน์ในการอภิปรายและวิเคราะห์การแสดง

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

3.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

เลเซอร์ (Layser. 1976 : 7342-A) ได้ศึกษาโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติกับนักเรียนที่มีสังคมมิติต่ำ กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มนักเรียนระดับ 3 ถึง 5 ในโรงเรียนศึกษาสองแห่งจำนวน 65 คน ผลการศึกษาพบว่า การใช้การแสดงบทบาทสมมติในการเรียนสามารถช่วยเด็กที่มีสังคมมิติต่ำ ที่มีปัญหาเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ช่วยให้เด็กปรับตัวเข้ากับเพื่อนฝูงได้ดีขึ้น ครูเข้าใจเด็กได้ดีขึ้นและมีผลดีมากสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาทางสังคมในปีต่อมา

โคโนเลย์ (Conoley. 1977: 5977-A) ได้ศึกษาผลการใช้การแสดงบทบาทสมมติในการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาเพื่อวัดพฤติกรรมของเด็กเป็นการเปลี่ยนพฤติกรรมทางสังคมโดยการใช้การแสดงละครเข้าช่วยในการสอนทดลองกับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 , 4 และ 5 จำนวน 142 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ใช้เวลาทดลอง 2 สัปดาห์ วันละ 30 นาทีทุกวัน มีการทดสอบก่อนการเรียน และหลังการเรียนกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ผลปรากฏว่า การใช้การแสดงบทบาทสมมติเข้าเป็นองค์ประกอบในการเรียนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กมากกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการแสดงบทบาทสมมติมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็ก ทำให้เด็กมีสังคมที่ดีขึ้น และเปลี่ยนจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไปสู่บุคคลอื่น ๆ มากขึ้น

3.2.2 งานวิจัยในประเทศ

ดุขฎี ทรัพย์ปรุง (2529 : 54) ได้ศึกษาผลการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานของนักเรียน โดยได้ทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 30 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 15 คน ผลการทดลองปรากฏว่าการสอนโดยการใช้บทบาทสมมติทำให้นักเรียนมีการพัฒนาความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงานมากกว่าการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อัจฉรา เนตรล้อมวงศ์ (2531 : 27) ได้ศึกษาผลการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 16 คน ผลการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอน โดยการใช้บทบาทสมมติมีต่อความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากงานวิจัยทั้งต่างประเทศและในประเทศ สรุปได้ว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นวิธีการที่สามารถช่วยเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ไปในทางที่ดีขึ้นและช่วยปลูกฝังคุณลักษณะต่าง ๆ เช่น มีความซื่อสัตย์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้ดี เห็นคุณค่าของตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะใช้บทบาทสมมติในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง

4.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง

4.1.1 ความหมายของกรณีตัวอย่าง

ทิสนา แคมมณี (2522 : 202) ได้ให้ความหมายว่า กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นวิธีสอนที่ใช้กรณีหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงนำมาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายเพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหาที่นั้น วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลที่ตนได้รับอย่างถี่ถ้วน และการอภิปรายจะช่วยให้

ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูล ช่วยให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งมีส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายมากยิ่งขึ้น

ผกา บุญเรือง (2525 : 99) ได้ให้ความหมายว่า กรณีตัวอย่าง เป็นวิธีสอนอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งใช้กรณี หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง นำมาดัดแปลง และใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ และอภิปรายกันเพื่อสร้างความเข้าใจและฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้น

สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 83) ได้ให้ความหมายว่า กรณีตัวอย่าง เป็นสื่อการสอนที่สร้างขึ้นบนระบบปัญหาและการใช้ข้อมูลที่น่าสนใจเพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีพัฒนาการและทักษะในเรื่องของความคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ การให้เหตุผล และมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาได้

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า กรณีตัวอย่าง หมายถึง วิธีการที่ใช้สื่อที่ประกอบด้วย กรณี เรื่องราว ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง นำมาดัดแปลงให้สอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการสอน แล้วเสนอเป็นตัวอย่างให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ และอภิปรายกันเพื่อสร้างความเข้าใจ และฝึกฝนหาทางแก้ไขปัญหานั้นอันจะทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะในเรื่องการคิดวิเคราะห์ ให้เหตุผล และตัดสินใจ

4.1.2 คุณค่าของกรณีตัวอย่าง

ทิตนา แคมมณี และคนอื่น ๆ (2522 : 202) กล่าวว่า วิธีการสอนโดยใช้กรณีตัวอย่าง หรือเรื่องราวต่าง ๆ นี้ จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักคิดและพิจารณาข้อมูลที่ตนได้รับอย่างถี่ถ้วนและการอภิปรายถึงเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ นั้น จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งการนำเอากรณีต่าง ๆ ซึ่งคล้ายกับชีวิตจริงมาใช้ จะช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งเป็นส่วนทำให้การเรียนรู้มีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 83) กล่าวว่า กรณีตัวอย่างเป็นสื่อการสอนที่มีสาระน่าสนใจ ให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาจริยศึกษามาก ครูสามารถสร้างกรณีตัวอย่างได้หลายรูปแบบ หลายประเภท โดยการเชื่อมโยงนำสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม สิ่งแวดล้อมชีวิตประจำวันที่น่าสนใจชวนติดตามและยังหาข้อสรุปที่เด่นชัดไม่ได้ มาปรับให้เป็นกรณีตัวอย่างแก่นักเรียนในระดับประถมศึกษาอย่างมีกระบวนการและขั้นตอนที่เหมาะสม นักเรียนที่ได้รับการฝึกฝนกับการเผชิญเรื่องราว ปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคคลหลายประเภท หลายเหตุการณ์ ในรูปแบบของกิจกรรมที่สอดคล้องกับกรณีตัวอย่างที่นำมาใช้ มีโอกาสได้รู้จักคิด วิเคราะห์แยกแยะประเด็นปัญหา มีความคิดเห็นของตนเองเกิดขึ้น รู้จักประเมินค่าสิ่งต่าง ๆ และตัดสินใจได้อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผล กรณีตัวอย่างจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักแลกเปลี่ยนความคิดประสบการณ์ ความรู้สึก เจตคติของตนเองต่อผู้อื่นด้วย การจัดกิจกรรมโดยใช้กรณีตัวอย่างทำให้ครูมีโอกาสเสริมสร้างให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะในเรื่องการทำงานกลุ่ม ทักษะการเป็นผู้นำ บทบาทสมาชิกกลุ่ม การอภิปราย กลุ่มย่อย และมติของกลุ่ม

4.1.3 การเขียนกรณีตัวอย่าง

สมพงษ์ จิตระดับ (2530 : 84) ได้กล่าวว่า การเขียนกรณีตัวอย่างเพื่อใช้ในการเรียนการสอน มีวิธีการดังต่อไปนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของกรณีตัวอย่าง เพื่อให้เกิดความชัดเจนและความเข้าใจตรงกันโดยต้องระบุให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนปฏิบัติอย่างไร คุณธรรมที่ศึกษาความคิดรวบยอดของสิ่งที่เรียนรู้
2. รวบรวมข้อมูล เหตุการณ์ เรื่องราวที่เกิดขึ้น โดยการสังเกต สัมภาษณ์ ค้นคว้าจากเอกสาร หรือหนังสือประเภทต่าง ๆ การเลือกสรรข้อมูลที่ตรงกับเรื่องราวมีสาระให้ข้อคิดจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ครูจะต้องพิจารณาให้ถี่
3. ระบุเหตุการณ์สำคัญ ๆ ของกรณีตัวอย่างให้ชัดเจน แบ่งเหตุการณ์และลำดับของเรื่องราวให้ต่อเนื่องไม่สับสนจนผู้เรียนไม่สามารถรู้เค้าโครงของเรื่องได้
4. ลงมือเขียนกรณีตัวอย่าง ใช้สำนวนภาษาง่าย ๆ กระชับรัด ไม่ยาวเกินไป และเข้าใจให้ผู้เรียนติดตามเรื่อง

4.1.4 ประเภทของกรณีตัวอย่าง

สื่อการสอนประเภทนี้ สามารถผลิตได้จากสิ่งแวดล้อม เรื่องราว เหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน เรื่องราวของบุคคลที่น่าสนใจ คำพูดหรือประโยคที่แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นต่อสิ่งที่พบ และน่าจะนำไปเป็นตัวอย่างให้ข้อคิด ข้อวิจารณ์ ข้ออภิปราย อันจะนำไปสู่การสร้างมโนคติอย่างมีเหตุผล และหลักการต่อไป ประเภทของกรณีตัวอย่างมีดังนี้ (สมน อมรวิวัฒน์ และสมพงษ์ จิตระดับ. 2528 : 641-642)

1. ข่าวนั่งหนังสือพิมพ์ กรณีตัวอย่างประเภทนี้ นิยมนำมาใช้ในการสอนจริยศึกษา ครูจะต้องอ่านข่าวเกี่ยวกับคุณธรรมที่จะนำมาสอน การพิจารณาประเด็นที่นักเรียนจะต้องอภิปราย แสดงความคิดเห็น ตลอดจนการเป็นตัวอย่างที่ดีเพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติจริงได้ด้วย
2. เรื่องสั้น เป็นเหตุการณ์เรื่องราวของคนไม่มากนัก เนื้อเรื่องไม่สลับซับซ้อน มีความแตกต่างในเรื่องของการกระทำ การแสดงออก และมีเหตุการณ์สำคัญตอนท้ายเป็นจุดสำคัญของเรื่อง เพื่อให้เกิดความรู้สึก ความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ต่อไป
3. รูปภาพ กรณีตัวอย่างประเภทนี้จะเป็นรูปภาพหรือการ์ตูน ซึ่งมีเหตุการณ์ประมาณ 3- 5 ภาพ กรณีตัวอย่างประเภทที่นักเรียนจะต้องดูและบรรยายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นได้ต่อเนื่องภาพสุดท้ายจะมีลักษณะที่ก่อให้เกิดประเด็นปัญหาในเรื่องราวของการกระทำหรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้น
4. บทสนทนาหรือคำพูด ลักษณะจะเป็นคำพูดหรือบทสนทนาที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีลักษณะที่แสดงถึงความเชื่อ ค่านิยมของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันในเรื่องเดียวกันหรืออาจเป็นบทสนทนาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะนิสัย ความประพฤติของนักเรียนที่มีส่วนที่

สัมพันธ์กับบุคคลอื่น บทคำพูด บทสนทนาที่นำมาใช้นี้ควรจะสั้น กระชับ และอาจตัดตอนเฉพาะส่วนที่สำคัญ เพื่อนำมาเสนอ และง่ายต่อการสนทนา พูดโต้ตอบกันในห้องเรียน

5. เรื่องราวติดต่อ กรณีตัวอย่างลักษณะนี้ จะเป็นเหตุการณ์ของบุคคลหลายคน มีสถานที่เกี่ยวข้องหลายแห่ง เป็นเรื่องค่อนข้างยาว มีประเด็นขบคิดหลายอย่าง มีข้อสงสัยเกิดขึ้นได้หลาย ๆ กรณี ลักษณะนี้จะเป็นการตัดตอนเรื่องราวให้สั้นกระชับลง และอาจแบ่งเรื่องราวให้เป็นชิ้นส่วนของข้อมูลย่อย ๆ ตามจำนวนชิ้นส่วนที่เหมาะสมกับเรื่องราวและจำนวนผู้เรียน

6. เรื่องเล่า การสร้างแบบนี้จะมียุทธศาสตร์ของบุคคล 4-5 คน เข้ามาเกี่ยวข้องกันในเรื่องที่เกิดขึ้น สิ่งสำคัญอยู่ที่คุณสมบัติของบุคคลมักจะมีข้อดีข้อเสียรวมกันอยู่ การพิจารณาหาเหตุผลจึงต้องดูทั้ง 2 ด้านควบคู่กันไป ก่อนจะให้เหตุผลหรือความคิดเห็นได้

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีตัวอย่าง

4.2.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

งานวิจัยที่กล่าวถึงต่อไปนี้เป็นการศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่ม เพื่อพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ที่พึงประสงค์โดยที่ได้ระบุกิจกรรมการใช้กรณีตัวอย่างไว้ในโปรแกรมด้วย ดังนี้

เทรปปา และไฟรด์ (Treppa & Frike. 1972 : 466 –468) ได้ฝึกกิจกรรมกลุ่มกับกลุ่มทดลอง จำนวน 11 คน และกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการฝึกเลย จำนวน 11 คน พบว่า กลุ่มที่ได้รับการฝึกกิจกรรมกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงความเข้าใจในตนเองไปในทางที่ดีขึ้น ในด้านความสามารถในการควบคุมตนเอง คุณค่าของการมีชีวิตอยู่ การนับถือตนเอง การยอมรับตนเอง และความเข้าใจในความเป็นมนุษย์ ความสามารถในการสร้างมนุษยสัมพันธ์และความคิดเกี่ยวกับคนในอุดมคติ

เดวิส (Davis. 1988 : 3263) ศึกษาผลการใช้ทักษะกระบวนการกลุ่มในการเรียนคณิตศาสตร์ หน่วยการแก้ปัญหา ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์และทัศนคติในการเรียนวิชา ดังกล่าวของนักเรียนเกรด 7 จำนวน 104 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ผลสัมฤทธิ์และทัศนคติในการเรียนของนักเรียนของทั้ง 2 กลุ่ม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติแต่ในขณะเดียวกันก็พบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันดีกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุม

บอร์ดแมน (Boardman. 1988 : 1952) ศึกษาผลจากการนำกระบวนการกลุ่มไปใช้ในโปรแกรม การเลิกบุหรีให้กับอาสาสมัคร 67 คน พบว่า กระบวนการกลุ่มช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของโปรแกรกดังกล่าวได้ โดยเฉพาะในเพศหญิง

4.2.2 งานวิจัยในประเทศ

อัจจิมา จินวาลา (2535 : 61-67) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่ม และกรณีตัวอย่างที่มีต่อความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองเสื่อน้อย กรุงเทพมหานคร โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 10 คน พบว่า

นักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม มีความรับผิดชอบต่อโรงเรียนสูงขึ้นกว่านักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทัศนีย์ เจริญเลิศ (2538 : 53) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทัศนคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชาณุวิทยา อำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษดีขึ้นหลังจากเข้าร่วมกับกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีทัศนคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษดีกว่านักเรียนที่ได้รับข้อเสนอแนะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อาคม หงษ์ทอง (2539 : 65-68) ได้ทำการศึกษาเรื่องผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนบ้านแบนชะโด เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ภายหลังการทดลอง นักเรียนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีน้ำใจมากขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากเอกสารและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่สนับสนุนว่ากลุ่มประเภทต่างๆ ที่รวมเรียกว่ากิจกรรมกลุ่มนั้นสามารถพัฒนาความคิดความเข้าใจและพฤติกรรมของบุคคลได้ เช่น ความมีน้ำใจ อัตมโนทัศน์ ความเข้าใจ ทัศนคติ เป็นต้น โดยใช้กิจกรรมอยู่ในลักษณะของการอภิปรายกลุ่ม กรณีตัวอย่าง การเล่นเกม การใช้สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการร่วมกิจกรรม วางแผนงาน และร่วมมือการแก้ปัญหาต่างๆ จะทำให้เกิดการพัฒนาในตัวบุคคล และกลุ่มตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ช่วงชั้นที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว จำนวน 6 ห้องเรียน รวมจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 231 คน

ตอนที่ 2 การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

ประชากรที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้วที่มีคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับน้อย จำนวน 40 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนเป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 3 เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว ที่มีคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับน้อย จำนวน 32 คน ซึ่งใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายจากนักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนจำนวน 36 คน หลังจากนั้นใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่ง เพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 16 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า มีดังนี้

1. แบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3
2. โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1. แบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

1.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน และศึกษาแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของสุนันทา เขียวนิล (2541 : 139-144) และแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนของสุกัญญา วรรณบุตร (2543 : 77-80) เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ

1.2 ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องและครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะ จำนวน 46 ข้อ เป็นแบบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ

1.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นแล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงเชิงประจักษ์ (Face Validity) โดยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน คือรองศาสตราจารย์เวณี กรีทอง อาจารย์ตร.พาสนา จุลรัตน์ และอาจารย์มณฑิรา จารุเพ็ง พิจารณาข้อความในแบบสอบถามตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหา ภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

1.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วจำนวน 46 ข้อ ไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านชัยมะนาว จำนวน 100 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง แล้วนำมาตรวจวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (Discrimination) โดยใช้เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ ซึ่งแบ่งนักเรียนออกเป็น 25 เปอร์เซนต์ ที่ได้คะแนนสูง และ 25 เปอร์เซนต์ ที่ได้คะแนนต่ำ นำค่าเฉลี่ยรายข้อของทั้งสองกลุ่มมาทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้สูตร t-test แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่า t ที่มีนัยสำคัญทางสถิติอย่างน้อยที่ระดับ .05 มาใช้ในการทดลอง ได้แบบสอบถามจำนวน 38 ข้อ มีค่า t อยู่ระหว่าง 2.041-11.521

1.5 แบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนตามที่ได้คัดเลือกไว้แล้วในข้อ 1.4 มาหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.8603

1.6 นำแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนที่ได้หาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่นแล้วไปใช้ในการวิจัยต่อไป

ตัวอย่างแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

คำชี้แจง 1. โปรดทำเครื่องหมาย × ทับตัวอักษร ก. ข. ค. ที่นักเรียนต้องการเลือกเพียงคำตอบเดียว

2. แบบสอบถามนี้ ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด ขอให้นักเรียนตอบตามความคิดเห็นเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาต่อไป

1. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไป

1.1 คุณลักษณะด้านการติดต่อสื่อสาร

(0). ในการแข่งขันกีฬาสีประจำปีโรงเรียน เนตรนภา ได้รับคัดเลือกให้เป็นประธานสีแดง อาจารย์ที่ปรึกษาประจำสีได้มอบหมายให้ เนตรนภา นำข้อมูลการจัดการแข่งขันที่จะมีขึ้นในสัปดาห์หน้าไปชี้แจงให้สมาชิกสีแดงทราบ ถ้านักเรียนเป็นเนตรนภา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

ก. สามารถพูดให้สมาชิกสีแดงรับทราบข้อมูลครบถ้วน และเข้าใจตรงกันกับข้อมูลของตนเอง

ข. สามารถพูดให้สมาชิกสีแดงรับทราบข้อมูลได้มาก แต่ยังให้อาจารย์อธิบายเสริมด้วย

ค. สามารถพูดให้สมาชิกเข้าใจได้น้อย และให้อาจารย์อธิบายเพิ่มเติม

1.2 คุณลักษณะด้านความเชื่อมั่นในตนเอง

(0). ในช่วงโมงวิชาคอมพิวเตอร์ อาจารย์ประจำวิชาได้ให้ที่บ้านซึ่งมีเนื้อหาเยอะมาก อาจารย์ประจำวิชาบอกว่าจะให้คะแนนการบ้านด้วย สุพิชชา เป็นนักเรียนคนหนึ่งในห้องเรียนนี้ ซึ่งมีผลการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์ปานกลาง ถ้านักเรียนเป็น สุพิชชา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

ก. ท้อแท้ แต่ก็สามารถทำการบ้านได้บ้าง

ข. ปรึกษาเพื่อน จนสามารถทำการบ้านได้

ค. พยายามหาหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา จนสามารถทำได้

1.3 คุณลักษณะด้านความมีวินัยในตนเอง

(0). อรุมา เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อีกประมาณ 2 เดือน จะจบการศึกษา กฎระเบียบของโรงเรียนคือ ห้ามเด็กผู้หญิงไว้ผมยาว แต่อรุมาอยากไว้ผมยาว ถ้านักเรียนเป็นอรุมา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

ก. ให้อาจารย์ลงโทษก่อน จึงสามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้

ข. ให้อาจารย์ว่ากล่าวตักเตือนก่อน จึงสามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้

ค. สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้จนจบการศึกษา

1.4 คุณลักษณะด้านการกล้าแสดงออก

(0). ในการเข้าค่ายลูกเสือ – เนตรนารีประจำปี ทางโรงเรียนได้นำนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไปเข้าค่ายที่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมีการเข้าค่ายร่วมกัน 3 โรงเรียนซึ่งเป็นโรงเรียนในอำเภอเดียวกัน กิตติมาให้ความสนใจ วิรุฬ ซึ่งเป็นนักเรียนของโรงเรียนอื่น ที่ให้ความช่วยเหลือตนเองตลอดในการเข้าค่ายครั้งนี้ ถ้านักเรียนเป็น กิตติมา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถบอกถึงความรู้สึกของตนเองให้วิรุฬทราบได้ทันที
- ข. ถ้ามีโอกาสพบกันอีกครั้ง จึงสามารถบอกถึงความรู้สึกของตนเองได้
- ค. สามารถบอกถึงความรู้สึกของตนเองให้เพื่อนสนิทฟังได้

2. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน

2.1 คุณลักษณะด้านความเห็นอกเห็นใจ

(0). กานดา เดินเข้ามาในห้องเรียนด้วยใบหน้าไม่สบายใจ ไม่พูดจากับใครเลย จีระนันท์ เป็นเพื่อนสนิทของกานดากำลังนั่งคุยกับเพื่อนในห้องอยู่ เมื่อจีระนันท์เห็นกานดามีลักษณะดังกล่าว ถ้านักเรียนเป็น จีระนันท์ นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถเข้าไปพูดคุยสอบถามถึงความไม่สบายใจของเพื่อน
- ข. สามารถเข้าไปพูดคุยถึงเรื่องที่สนุก เพื่อให้เพื่อนสบายใจ
- ค. สามารถเข้าไปนั่งให้เพื่อนบอกถึงเรื่องไม่สบายใจ

2.2 คุณลักษณะด้านการมีความคิดริเริ่ม

(0). ในช่วงชั่วโมงวิชาคณิตศาสตร์ อาจารย์ประจำวิชาได้ให้การบ้าน โจทย์คณิตศาสตร์ที่มีการแสดงวิธีทำที่ยากมาก ศุภชัย ซึ่งเป็นนักเรียนที่เรียนเก่ง ถ้านักเรียนเป็นศุภชัย นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถดูวิธีการทำจากตัวอย่างแล้ว สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับโจทย์
- ข. สามารถทำโจทย์ได้
- ค. ปรึกษากับเพื่อนจึงสามารถทำได้

2.3 คุณลักษณะด้านการมีความรับผิดชอบ

(0). วันพรุ่งนี้ สุดาวรรณ ต้องเดินทางไปเยี่ยมคุณย่าที่ต่างจังหวัด แต่สุดาวรรณต้องทำงานประดิษฐ์ส่งอาจารย์และต้องส่งงานประดิษฐ์ภายในวันพรุ่งนี้เหมือนกัน ถ้านักเรียนเป็นสุดาวรรณ นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถทำรายงานให้เสร็จแล้วนำไปส่งอาจารย์ก่อนเดินทางไปเยี่ยมคุณย่า
- ข. สามารถทำรายงานให้เสร็จก่อนไปเยี่ยมคุณย่า กลับมาจึงนำงานไปส่งอาจารย์
- ค. ไปเยี่ยมคุณย่าก่อน แล้วจึงสามารถทำงานส่งอาจารย์ได้

2.4 คุณลักษณะด้านความรอบคอบ

(0). อาจารย์ที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มอบหมายให้นักเรียนห้องของขวัญเพื่อนำไปให้นักเรียนที่ได้รับรางวัลในวันเด็ก เพื่อน ๆ จึงแต่งตั้งให้ สุนิสา เป็นหัวหน้ากลุ่ม ถ้านักเรียนเป็นสุนิสา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถวางแผนในการประชุมและการมอบหมายหน้าที่ให้สมาชิกได้
- ข. มีการประชุมแล้วสามารถมอบหมายให้ทุกคนทำงานเลย
- ค. สามารถวางแผนในการทำงานได้น้อยมาก โดยลงมือทำงานทันที

เกณฑ์การตรวจให้คะแนน

แบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ ซึ่งมี 3 ตัวเลือก คือ ก, ข, และ ค โดยกำหนดให้ระดับพฤติกรรมของแต่ละคำตอบได้คะแนนตามระดับความเข้มข้นของพฤติกรรม

ระดับ 3 มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนมาก

ระดับ 2 มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนปานกลาง

ระดับ 1 มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนน้อย

การแปลความหมาย

1. การแปลความหมายของคะแนนทั้งฉบับของนักเรียนเป็นรายบุคคลได้ โดยการนำคะแนนแต่ละข้อมารวมกันแล้วหารด้วยจำนวนข้อในแบบสอบถามก็สามารถตีความหมายของค่าเฉลี่ยได้ (ส.วาสนา ประवालพฤษ์. 2535 : 12)

คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.00 หมายถึง มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 1.67 - 2.33 หมายถึง มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.66 หมายถึง มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำอยู่ในระดับน้อย

2. การแปลผลคุณลักษณะความเป็นผู้นำรายด้านได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไป คือ การติดต่อสื่อสาร ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมีวินัยในตนเองและการกล้าแสดงออก และคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน คือ ความเห็นอกเห็นใจ ความคิดริเริ่ม ความรับผิดชอบ และความรอบคอบ โดยการนำคะแนนแต่ละข้อของคุณลักษณะความเป็นผู้นำรายด้านมารวมกันแล้วหารด้วยจำนวนข้อของคุณลักษณะความเป็นผู้นำรายด้านนั้นและใช้คะแนนเฉลี่ยเป็นเกณฑ์เหมือนกัน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 2.34 - 3.00 หมายถึงมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำรายด้านอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 1.67 - 2.33 หมายถึงมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.66 หมายถึงมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำรายด้านอยู่ในระดับน้อย

2. โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนโดยมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

2.1 ผู้วิจัยศึกษาศัพท์เฉพาะ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

2.2 ผู้วิจัยศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างเครื่องมือจากตำราและเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

2.3 ผู้วิจัยดำเนินการสร้างโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

2.4 นำโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน คือ รองศาสตราจารย์เวอร์นี กรีทอง อาจารย์ ดร.พาสนา จุลรัตน์ และ อาจารย์มณฑิรา จารุเพ็ง ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างจุดมุ่งหมาย นิยามศัพท์เฉพาะ กิจกรรม เนื้อหา วิธีการดำเนินการและการประเมินผล แล้วผู้วิจัยจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.5 นำโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านชัยมะนาว จังหวัดสระแก้ว ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 16 คน เพื่อมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับเนื้อหา วิธีการ และระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง ก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ขอนหนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านชัยมะนาว เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 จำนวน 100 คน ตอบแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนในการทดลองเครื่องมือ (Try Out) เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ได้เครื่องมือที่สมบูรณ์ในการวิจัย

2. ขอนหนังสือขอความร่วมมือเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านธารนพเก้า เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 จำนวน 231 คน ตอบแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน เพื่อคัดเลือกนักเรียนที่มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับน้อย แล้วเลือกตามความสมัครใจในการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนโดยขอความอนุเคราะห์ใช้สถานที่ของโรงเรียนบ้านธารนพเก้า

ตาราง 1 การเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้น ที่ 3

ครั้งที่	วัน/เดือน/ปี	กิจกรรม	คุณลักษณะที่พัฒนา
1	2/2/2547	ปฐมนิเทศ กิจกรรมกลุ่ม "เพราะเราคู่กัน"	สร้างความคุ้นเคย
2	4/2/2547	กิจกรรมกลุ่ม "บอกหน่อยข้างหลังฉันคืออะไร"	การติดต่อสื่อสาร
3	6/2/2547	กิจกรรมกลุ่ม "หุบใจใส่กล่อง"	การติดต่อสื่อสาร
4	9/2/2547	กิจกรรมกลุ่ม "ของขวัญจากใจ"	ความเชื่อมั่นในตนเอง
5	11/2/2547	กรณีตัวอย่าง "ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น"	ความเชื่อมั่นในตนเอง
6	13 /2/ 2547	บทบาทสมมติ "เคาท์พกฏกันเถอะ"	ความมีวินัยในตนเอง
7	16 /2/ 2547	บทบาทสมมติ "อย่าปล่อยให้คนชั่วลอยนวล"	ความมีวินัยในตนเอง
8	18 /2/ 2547	บทบาทสมมติ "กล้า ๆ หน่อย"	การกล้าแสดงออก
9	20 /2/ 2547	กรณีตัวอย่าง "พินิจจะทำอย่างไร"	การกล้าแสดงออก
10	23 /2/ 2547	กิจกรรมกลุ่ม "ร่วมด้วยช่วยกัน"	ความเห็นอกเห็นใจ
11	25 /2/ 2547	กรณีตัวอย่าง "นางสาวฟ้าผู้ใจดี"	ความเห็นอกเห็นใจ
12	27 /2/ 2547	กิจกรรมกลุ่ม "ร่วมกันคิด ช่วยกันประดิษฐ์"	ความรับผิดชอบ
13	1 /3/ 2547	บทบาทสมมติ "โลกของคนรุ่นใหม่"	ความรับผิดชอบ
14	3 /3/ 2547	กรณีตัวอย่าง "คนดีที่ต้องมีความรับผิดชอบ"	ความคิดริเริ่ม
15	8 /3/ 2547	กรณีตัวอย่าง "ทำไมต้องยอมรับ"	ความคิดริเริ่ม
16	10 /3/ 2547	กิจกรรมกลุ่ม "จะอย่างไรดี"	ความรอบคอบ
17	12/3/ 2547	กิจกรรมกลุ่ม "เที่ยวทั่วไทยจะไปไหนดี"	ความรอบคอบ
18	15 /3/ 2547	ปัจฉิมนิเทศ กิจกรรมกลุ่ม "จากใจ...ถึงใจ"	สรุปผล

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest - Posttest Design (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543 : 62) ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 แสดงแบบแผนการทดลองแบบ Randomized Control Group Pretest – Posttest Design

การกำหนดเข้ากลุ่ม	สอบก่อน	ตัวแปรอิสระ	สอบหลัง
RE	T _{E1}	X	T _{E2}
RC	T _{C1}	~ X	T _{C2}

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

R	แทน	การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่ม
E	แทน	กลุ่มทดลอง
C	แทน	กลุ่มควบคุม
T _{E1} , T _{E2}	แทน	การสอบก่อนและสอบหลังในกลุ่มทดลอง ตามลำดับ
T _{C1} , T _{C2}	แทน	การสอบก่อนและสอบหลังในกลุ่มควบคุม ตามลำดับ
X	แทน	กลุ่มทดลองที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
~X	แทน	กลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

วิธีดำเนินการทดลอง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองดังนี้

1. ก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยขอความร่วมมือให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 จำนวน 231 คน ตอบแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน แล้วคัดเลือกเฉพาะนักเรียนที่มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับน้อยได้จำนวน 32 คน ซึ่งใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายจากนักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน จำนวน 36 คน หลังจากนั้นใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 16 คนโดยกลุ่มทดลองได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ส่วนกลุ่มควบคุมให้อยู่ในสภาพปกติ แล้วเก็บคะแนนจากแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนของกลุ่มตัวอย่างเป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)

2. การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โดยใช้โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ทุกวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ระหว่างเวลา 15.30 น - 16.20 น. รวมเป็นเวลา 6 สัปดาห์ จำนวน 18 ครั้งละ 50 นาที ตั้งแต่วันที่ 2 กุมภาพันธ์ - 15 มีนาคม พ.ศ 2547 สถานที่ดำเนินการ คือ ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว

3. หลังการทดลอง

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนและนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ตอบแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนฉบับเดียวกับที่ใช้ก่อนการดำเนินโปรแกรมอีกครั้งหนึ่ง แล้วเก็บคะแนนที่ได้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

3.2 ผู้วิจัยนำคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest) และหลังการทดลอง (Posttest) ที่ได้จากแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนมาวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว

2. เปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

3. เปรียบเทียบผลต่างของคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนกับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 คะแนนเฉลี่ย

1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3 สัมประสิทธิ์การกระจาย

2. สถิติสำหรับวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

2.1 หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อโดยใช้สถิติตามวิธีการ t- test เทคนิค 25 เปอร์เซนต์ กลุ่มสูง - กลุ่มต่ำ

2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามของนักเรียนโดยหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543 : 121)

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

3.1 เปรียบเทียบผลต่างของคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ก่อน และหลังทดลอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้ t - test แบบ t - dependent sample (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543 : 160)

3.2 เปรียบเทียบผลต่างของคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยใช้ t - test แบบ t - Independent samples (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2543 : 161-162)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายผลของการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ใช้แทนความหมายดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนที่เป็นประชากร
n	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมการทดลอง
CV	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย
Mean	แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนน
S.D	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
t	แทน	ค่าสถิติ t ที่ใช้พิจารณาใน t Distribution

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว โดยคำนวณค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่า t (t - Dependent sample)
3. เปรียบเทียบผลต่างของคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน และนักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน โดยการทดสอบค่า t (t - Independent sample)

การเสนอผลการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอผลการศึกษาค้นคว้าตามลำดับ ดังนี้

1. ผลการศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว
2. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ก่อนและหลังการทดลอง

3. ผลการเปรียบเทียบผลต่างของคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน และนักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

ผลการศึกษาค้นคว้า

1. ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว ข้อมูลแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ สัมประสิทธิ์การกระจาย ของคะแนนจากแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว

n = 231

คุณลักษณะความเป็นผู้นำ ของนักเรียน	Mean	S.D.	CV	แปลผล
1.คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไป				
1.1 การติดต่อสื่อสาร	2.007	0.505	0.251	ปานกลาง
1.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง	1.899	0.425	0.224	ปานกลาง
1.3 ความมีวินัยในตนเอง	2.100	0.354	0.168	ปานกลาง
1.4 การกล้าแสดงออก	1.989	0.425	0.214	ปานกลาง
รวม	1.999	0.248	0.124	ปานกลาง
2. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่ สัมพันธ์กับงาน				
2.1 ความเห็นอกเห็นใจ	1.990	0.513	0.258	ปานกลาง
2.2 ความคิดริเริ่ม	1.996	0.510	0.256	ปานกลาง
2.3 ความรับผิดชอบ	2.026	0.408	0.202	ปานกลาง
2.4 ความรอบคอบ	1.972	0.379	0.192	ปานกลาง
รวม	1.996	0.281	0.141	ปานกลาง
คุณลักษณะความเป็นผู้นำ ของนักเรียนโดยรวม	2.003	0.213	0.106	ปานกลาง

จากตาราง 3 พบว่า คุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไปโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ระหว่าง 1.899 - 2.100 สูงสุด คือด้านความมีวินัยในตนเอง (2.100) และต่ำสุดคือ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง (1.899) ส่วนคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางคือ ระหว่าง 1.972 - 2.026 สูงสุด คือ ด้านความรับผิดชอบ (2.026) และต่ำสุดคือ ด้านความรอบคอบ(1.972) ส่วนค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไปอยู่ระหว่าง 0.168 - 0.251 สูงสุดคือ ด้านการติดต่อสื่อสาร (0.251) และต่ำสุดคือ ด้านความมีวินัยในตนเอง (0.168) และค่าสัมประสิทธิ์การกระจายของคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงานอยู่ระหว่าง 0.192 - 0.258 สูงสุดคือ ด้านความเห็นอกเห็นใจ (0.258) และต่ำสุดคือ ด้านความรอบคอบ (0.192)

2. ความถี่ และร้อยละของคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว ข้อมูลแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ความถี่ และร้อยละของคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว จำแนกตามระดับคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

คุณลักษณะ	ระดับคุณลักษณะ	ความถี่	ร้อยละของนักเรียนทั้งหมด
ความเป็นผู้นำของนักเรียน	ความเป็นผู้นำของนักเรียน		
คุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนทั้ง 8 ด้าน	มาก	16	6.926
	ปานกลาง	175	75.758
	น้อย	40	17.316
รวม		231	100.000

จากตาราง 4 พบว่า โดยรวมของนักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง นักเรียนที่มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับมาก จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 6.926 ของนักเรียนทั้งหมด อยู่ในระดับปานกลางจำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 75.758 ของนักเรียนทั้งหมด อยู่ในระดับน้อยจำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 17.316 ของนักเรียนทั้งหมด

3. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ดังแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 5

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t ของคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน กลุ่มทดลองก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

n=16					
คุณลักษณะความเป็นผู้นำ ของนักเรียน	กลุ่มทดลอง	Mean	S.D	แปลผล	t
1. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ทั่วไป					
	ก่อนทดลอง	1.333	0.211	น้อย	
1.1 การติดต่อสื่อสาร	หลังทดลอง	2.479	0.344	มาก	-12.574**
	ก่อนทดลอง	1.550	0.248	น้อย	
1.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง	หลังทดลอง	2.400	0.207	มาก	-10.283**
	ก่อนทดลอง	1.696	0.180	ปานกลาง	
1.3 ความมีวินัยในตนเอง	หลังทดลอง	2.429	0.380	มาก	-6.243**
	ก่อนทดลอง	1.675	0.218	ปานกลาง	
1.4 การกล้าแสดงออก	หลังทดลอง	2.475	0.349	มาก	-7.870**
	ก่อนทดลอง	1.564	0.129	น้อย	
รวม					-12.449**
	หลังทดลอง	2.446	0.244	มาก	
2. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่ สัมพันธ์กับงาน					
	ก่อนทดลอง	1.542	0.269	น้อย	
2.1 ความเห็นอกเห็นใจ	หลังทดลอง	2.375	0.437	มาก	-5.976**

ตาราง 5 (ต่อ)

n=16					
คุณลักษณะความเป็นผู้นำ ของนักเรียน	กลุ่มทดลอง	Mean	S.D	แปลผล	t
2.2 ความคิดริเริ่ม	ก่อนทดลอง	1.479	0.271	น้อย	-7.249**
	หลังทดลอง	2.438	0.359	มาก	
2.3 ความรับผิดชอบ	ก่อนทดลอง	1.698	0.185	ปานกลาง	-9.043**
	หลังทดลอง	2.510	0.357	มาก	
2.4 ความรอบคอบ	ก่อนทดลอง	1.677	0.239	ปานกลาง	-6.701**
	หลังทดลอง	2.458	0.295	มาก	
รวม	ก่อนทดลอง	1.599	0.142	น้อย	-9.258**
	หลังทดลอง	2.445	0.298	มาก	
คุณลักษณะความเป็นผู้นำโดยรวม	ก่อนทดลอง	1.614	0.105	น้อย	-10.798**
	หลังทดลอง	2.449	0.263	มาก	

**t (0.01 ; df 15) = 2.947

จากตาราง 5 พบว่า ภายหลังได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนโดยรวมมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่านักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนรายด้านมากขึ้นทุกด้าน หลังจากการได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 นั่นคือ นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำมากขึ้น โดยก่อนการทดลอง คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไปโดยรวมอยู่ในระดับน้อยคือระหว่าง 1.333 - 1.696 สูงสุด คือ ด้านความมีวินัยในตนเอง (1.696) และต่ำสุดคือ ด้านการติดต่อสื่อสาร (1.333) ส่วนคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงานโดยรวมอยู่ในระดับน้อยคือระหว่าง 1.479 - 1.698 สูงสุดคือ ด้านความรับผิดชอบ(1.698) และต่ำสุดคือ ด้านความคิดริเริ่ม (1.479) หลังการทดลอง พบว่า คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไปโดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ระหว่าง 2.400- 2.479 สูงสุดคือ ด้านการติดต่อสื่อสาร (2.479) และต่ำสุดคือ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง

(2.400) ส่วนคุณลักษณะบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงานโดยรวมอยู่ในระดับมากคือระหว่าง 2.375 - 2.510 สูงสุดคือ ด้าน ความรับผิดชอบ (2.510) และต่ำสุดคือ ด้านความเห็นอกเห็นใจ (2.375)

4. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มควบคุมก่อนและหลังที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ดังแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 6

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t ของคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนกลุ่มควบคุม ก่อนและหลัง ที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

n = 16					
คุณลักษณะความเป็นผู้นำ ของนักเรียน	กลุ่มควบคุม	Mean	S.D	แปลผล	t
1.คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ทั่วไป					
	ก่อนทดลอง	1.500	0.502	น้อย	
1.1 การติดต่อสื่อสาร	หลังทดลอง	1.500	0.211	น้อย	0.000
	ก่อนทดลอง	1.538	0.316	น้อย	
1.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง	หลังทดลอง	1.550	0.288	น้อย	-0.126
	ก่อนทดลอง	1.482	0.201	น้อย	
1.3 ความมีวินัยในตนเอง	หลังทดลอง	1.563	0.191	น้อย	-1.415
	ก่อนทดลอง	1.613	0.330	น้อย	
1.4 การกล้าแสดงออก	หลังทดลอง	1.600	0.219	น้อย	0.151
	ก่อนทดลอง	1.546	0.159	น้อย	
รวม					-0.155
	หลังทดลอง	1.553	0.105	น้อย	

ตาราง 6 (ต่อ)

n = 16					
คุณลักษณะความเป็นผู้นำ ของนักเรียน	กลุ่มควบคุม	Mean	S.D	แปลผล	t
2. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน					
2.1 ความเห็นอกเห็นใจ	ก่อนทดลอง	1.604	0.425	น้อย	0.251
	หลังทดลอง	1.583	0.333	น้อย	
2.2 ความคิดริเริ่ม	ก่อนทดลอง	1.583	0.375	น้อย	0.187
	หลังทดลอง	1.563	0.338	น้อย	
2.3 ความรับผิดชอบ	ก่อนทดลอง	1.490	0.177	น้อย	-2.868
	หลังทดลอง	1.667	0.192	ปานกลาง	
2.4 ความรอบคอบ	ก่อนทดลอง	1.573	0.304	น้อย	0.000
	หลังทดลอง	1.573	0.219	น้อย	
รวม	ก่อนทดลอง	1.563	0.188	น้อย	-0.815
	หลังทดลอง	1.597	0.150	น้อย	
คุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนโดยรวม	ก่อนทดลอง	1.541	0.112	น้อย	-1.291
	หลังทดลอง	1.581	0.096	น้อย	

จากตาราง 6 พบว่า คุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนของกลุ่มควบคุม ก่อนและหลังโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยก่อนการทดลอง คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไปโดยรวมอยู่ในระดับน้อยคือระหว่าง 1.482 - 1.613 สูงสุดคือ ด้านการกล้าแสดงออก (1.613) และต่ำสุดคือ ด้านความมีวินัยในตนเอง (1.482) ส่วนคุณลักษณะบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงานโดยรวมอยู่ในระดับน้อยคือ ระหว่าง 1.490 - 1.573 สูงสุดคือ ด้านความรอบคอบ (1.573) และต่ำสุดคือ ด้านความรับผิดชอบ (1.490) หลังการทดลอง พบว่า คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไปโดยรวมอยู่ในระดับน้อยคือระหว่าง 1.500 - 1.600 สูงสุดคือ ด้านการกล้าแสดงออก (1.600) และต่ำสุดคือ ด้านการติดต่อสื่อสาร (1.500)

ส่วนคุณลักษณะบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน โดยรวมอยู่ในระดับน้อย คือ ระหว่าง 1.490 - 1.604 สูงสุดคือ ด้านความเห็นอกเห็นใจ (1.604) และต่ำสุดคือ ด้านความรับผิดชอบ (1.490)

5. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 หลังการทดลอง ของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนและนักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ดังแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 7

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t ของคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน หลังการทดลอง ของนักเรียนกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง

n = 32					
คุณลักษณะความเป็นผู้นำ ของนักเรียน	กลุ่มตัวอย่าง	Mean	S.D	แปลผล	t
1.คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ทั่วไป					
1.1 การติดต่อสื่อสาร	กลุ่มควบคุม	1.500	0.211	น้อย	7.120**
	กลุ่มทดลอง	2.479	0.344	มาก	
1.2 ความเชื่อมั่นในตนเอง	กลุ่มควบคุม	1.550	0.288	น้อย	6.489**
	กลุ่มทดลอง	2.400	0.207	มาก	
1.3 ความมีวินัยในตนเอง	กลุ่มควบคุม	1.563	0.191	น้อย	5.002**
	กลุ่มทดลอง	2.429	0.380	มาก	
1.4 การกล้าแสดงออก	กลุ่มควบคุม	1.600	0.219	น้อย	6.203**
	กลุ่มทดลอง	2.475	0.349	มาก	
รวม	กลุ่มควบคุม	1.553	0.105	น้อย	9.472**
	กลุ่มทดลอง	2.446	0.244	มาก	

ตาราง 7 (ต่อ)

n = 32					
คุณลักษณะความเป็นผู้นำ ของนักเรียน	กลุ่มตัวอย่าง	Mean	S.D	แปลผล	t
2. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ที่สัมพันธ์กับงาน					
2.1 ความเห็นอกเห็นใจ	กลุ่มควบคุม	1.583	0.333	น้อย	5.261**
	กลุ่มทดลอง	2.375	0.437	มาก	
2.2 ความคิดริเริ่ม	กลุ่มควบคุม	1.563	0.338	น้อย	5.658**
	กลุ่มทดลอง	2.438	0.359	มาก	
2.3 ความรับผิดชอบ	กลุ่มควบคุม	1.667	0.192	ปานกลาง	5.828**
	กลุ่มทดลอง	2.510	0.357	มาก	
2.4 ความรอบคอบ	กลุ่มควบคุม	1.573	0.219	น้อย	5.168**
	กลุ่มทดลอง	2.458	0.295	มาก	
รวม	กลุ่มควบคุม	1.596	0.150	น้อย	7.963**
	กลุ่มทดลอง	2.445	0.298	มาก	
คุณลักษณะความเป็นผู้นำ ของนักเรียนโดยรวม	กลุ่มควบคุม	1.541	0.122	น้อย	9.568**
	กลุ่มทดลอง	2.449	0.263	มาก	

**t (.01 ; df 30) = 2.750

จากตาราง 7 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($t = 9.568$) ซึ่งแสดงว่านักเรียนที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานข้อที่ 3

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สังเขปความมุ่งหมาย สมมติฐาน และวิธีการศึกษาค้นคว้า

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โดยมีความมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนกับกลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนแตกต่างกันหลังได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน
2. นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนกับนักเรียนที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนแตกต่างกัน

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนเป็นนักเรียนที่ศึกษาอยู่ช่วงชั้นที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว จำนวน 6 ห้องเรียน รวมจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 231 คน

ตอนที่ 2 การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

ประชากรที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ช่วงชั้นที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว ที่มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับน้อย จำนวน 40 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน เป็นนักเรียนกำลังศึกษาอยู่ช่วงชั้นที่ 3 เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 ของโรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว ที่มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับน้อย จำนวน 32 คน ซึ่งใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายจากนักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน จำนวน 36 คน หลังจากนั้นใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 16 คน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน
2. โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

วิธีการดำเนินการทดลอง

วิธีการดำเนินการทดลอง มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยขอความร่วมมือให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 จำนวน 231 คน ตอบแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน แล้วคัดเลือกเฉพาะนักเรียนที่มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับน้อยได้จำนวน 32 คน ซึ่งใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายจากนักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน จำนวน 36 คน หลังจากนั้นใช้วิธีสุ่มอย่างง่ายอีกครั้งหนึ่งเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 16 คน โดยกลุ่มทดลองได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ส่วนกลุ่มควบคุมให้อยู่ในสภาพปกติ แล้วเก็บคะแนนจากแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนของกลุ่มตัวอย่างเป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)

2. การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โดยใช้โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ทุกวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ระหว่างเวลา 15.30 น – 16.20 น. รวมเป็นเวลา 6 สัปดาห์ จำนวน 18 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที

ตั้งแต่วันที่ 2 กุมภาพันธ์ -15 มีนาคม พ.ศ 2547 สถานที่ดำเนินการ คือ ห้องแนะแนวโรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว

3. หลังการทดลอง

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนและนักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนตอบแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนฉบับเดียวกับที่ใช้ก่อนการดำเนินโปรแกรมอีกครั้งหนึ่ง แล้วเก็บคะแนนที่ได้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

3.2 ผู้วิจัยนำคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest) และหลังการทดลอง (Posttest) ที่ได้จากแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนมาวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. การศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว โดยคำนวณค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน กลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ก่อนและหลังการทดลอง โดยการทดสอบค่า t (t - Dependent sample)
3. เปรียบเทียบผลต่างของคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน และนักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน โดยการทดสอบค่า t (t - Independent sample)

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จำนวน 231 คน มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาคูณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไปโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคุณลักษณะย่อยของด้านบุคลิกภาพทั่วไปที่อยู่ในระดับสูงสุด คือ ด้านความมีวินัยในตนเอง และที่อยู่ระดับต่ำสุด คือ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคุณลักษณะย่อยของด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงานที่อยู่ในระดับสูงสุด คือ ด้านความรับผิดชอบ และอยู่ในระดับต่ำสุด คือ ด้านความรอบคอบ และนักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 6.926 อยู่ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 75.758 และอยู่ในระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 17.316

2. นักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ก่อนและหลัง การได้รับโปรแกรม ฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

3. นักเรียนที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนแตกต่างกันกับนักเรียนที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนา คุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การอภิปรายผล

การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียน บ้านธารนพเก้า จากการศึกษาพบว่า

1. นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จำนวน 231 คน มีคุณลักษณะ ความเป็นผู้นำของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและเมื่อพิจารณาคุณลักษณะด้านบุคลิก ภาพทั่วไปโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคุณลักษณะย่อยของด้านบุคลิกภาพทั่วไปที่อยู่ใน ระดับสูงสุด คือ ด้านความมีวินัยในตนเอง และที่อยู่ในระดับต่ำสุด คือ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง และคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีคุณลักษณะ ย่อยของด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงานที่อยู่ในระดับสูงสุด คือ ด้านความรับผิดชอบ และที่อยู่ใน ระดับต่ำสุด คือ ด้านความรอบคอบ และนักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ใน ระดับปานกลาง ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้ เพราะทางโรงเรียนได้มีการจัดกิจกรรมทางด้านการเรียน คือ กิจกรรมวันวิทยาศาสตร์ กิจกรรมวันสำคัญ กิจกรรมด้านพระพุทธศาสนา มีการเข้าค่ายลูก เสือและเนตรนารีและการเข้าค่ายธรรมศึกษา นักเรียนทุกคนจะต้องร่วมกิจกรรมดังกล่าว การจัด กิจกรรมทางด้านกีฬานั้น ทางโรงเรียนได้ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเล่นกีฬาทุกคน โดย มีสัปดาห์ของการแข่งขันกีฬาสีและการแข่งขันกีฬาระหว่างโรงเรียน ในด้านกิจกรรมเสริมการเรียน การสอนนั้น โรงเรียนได้เปิดชุมชนต่าง ๆ คือ ชุมชนดนตรีสากล ชุมชนเกษตร ชุมชนภาษาอังกฤษ เป็นต้น ซึ่งทางโรงเรียนให้นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนที่ตนเองสนใจทุกคน จึงทำให้นักเรียนมีการกล้าแสดงออก มีความรับผิดชอบ รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีวินัยในตนเอง สามารถสื่อสารให้คนอื่นเข้าใจและคล้อยตามได้ และมีความคิดริเริ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ อูเล็ทท์ (Ouellette. 1999 : 2390) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักเรียนที่ทำให้เกิดความเป็น ผู้นำได้ ถ้านักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม หรือกีฬา เด็กจะได้ฝึกผู้นำจากผู้ฝึกซ้อม ครู และ ผู้ปกครอง ซึ่งคอยสนับสนุนให้คำแนะนำ ทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่น มุ่งมั่นในการทำงานให้ประสบ ความสำเร็จ จึงทำให้เด็กเกิดความเป็นผู้นำได้

2. นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของ นักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนเพิ่มขึ้น โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนคุณลักษณะ ความเป็นผู้นำของนักเรียนโดยรวมและคุณลักษณะย่อยของด้านบุคลิกภาพทั่วไปและคุณลักษณะ

ย่อยของด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน ก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนา
 ลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไป
 ตามสมมติฐานข้อที่ 2 แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน
 เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ได้ ซึ่งใน
 การทดลองครั้งนี้ โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนนั้น ได้ใช้
 กิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมกลุ่ม บทบาทสมมติ และกรณีตัวอย่าง ซึ่งแต่ละกิจกรรมผู้วิจัย
 ดำเนินการทดลองเป็น 4 ขั้นตอนโดย 1) ขั้นมีส่วนร่วม เป็นขั้นที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม
 ด้วยตนเองจึงเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวของนักเรียนเอง นักเรียนจึงมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการทำ
 กิจกรรมโดยเป็นสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่ม 2) ขั้นวิเคราะห์ เป็นขั้นที่นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์
 ประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้โดยลงมือปฏิบัติจริง จึงช่วยให้นักเรียนมีความรู้เพิ่มขึ้น รู้จัก
 ตนเองดีขึ้น ที่จะเป็แนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน 3) ขั้นสรุปและ
 ประยุกต์หลักการ นักเรียนได้สรุปแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับสมาชิกภายใน
 กลุ่มจนเกิดความเข้าใจและนำมาสรุปเป็นหลักการของตนเองและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต
 ประจำวันเพื่อการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนด้วย 4) ขั้นประเมินผล นักเรียนได้
 ร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองและกลุ่มด้วยการอภิปราย ให้ข้อเสนอแนะร่วมกัน และ
 กิจกรรมที่เป็นบทบาทสมมติยังมีขั้นตอนการฝึกเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกคุณลักษณะ
 ความเป็นผู้นำของนักเรียนที่ถูกต้องด้วย ซึ่งสอดคล้องกับพนม ลิมอารีย์ (2522 : 56-57) กล่าวว่า
 กิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาบุคคลได้เพราะสมาชิกทดสอบและแสดงความสามารถใน
 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เจตคติ ความคิดเห็นและสมาชิกในกลุ่มจะได้ผลจากการเข้ากลุ่มใน
 การปรับปรุงเจตคติ นิสัยใจคอของตนเอง ซึ่งมีสมาชิกเป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน จึงทำให้เกิด
 ความรู้สึกปลอดภัย อบอุ่น มีกำลังใจ มีความรัก เป็นเครื่องบำรุงขวัญของสมาชิก ช่วยให้ผู้เข้า
 ร่วมกลุ่มมีความเข้าใจตนเอง เกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย เชื่อมมั่นในตนเองด้วยนอกจากนี้
 คมเพชร จิตรศุภกุล (2530 : 15-19) ได้กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางด้าน
 อารมณ์และสังคม การพัฒนาการทางด้านทัศนคติ ความสนใจ ความสามารถ ตลอดจนทางด้าน
 ความรู้และทักษะ เมื่อมีรวมกลุ่มเกิดขึ้นจะทำให้เกิดความเข้าใจเป็นอย่างดีในตัวสมาชิกในกลุ่ม
 ดีขึ้นด้วยและช่วยให้ผู้เรียนมีโอกาพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ทำให้บุคคลมีความสามารถมีคุณค่า
 ซึ่งสอดคล้องกับโรเจอร์ (ปริศนา ชาญวิชัย. 2546 : 17 ; อ้างอิงจาก Rogers. 1970 : 121-122)
 ได้กล่าวถึง ผลการศึกษาวิจัยของกิบบี (Gibb) ที่พบว่า การเข้าร่วมกลุ่มจะให้ผลส่งเสริมด้าน
 รับรู้ทางความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น มีการเปิดเผยความรู้สึก
 มีความจริงใจ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านความสามารถในการควบคุมความรู้สึกต่าง ๆ ของ
 ตนเอง มีการแสดงพฤติกรรมที่ตรงกับความรู้สึกของตน มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติทั้งต่อ
 ตนเองและผู้อื่น พัฒนาด้านเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเองและมีความมุ่งมั่นยิ่งขึ้นในด้าน
 ทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น ได้แก่ การใช้อำนาจน้อยลง มีการยอมรับผู้อื่นมากขึ้น ลดการสั่งสอนและ

การควบคุมคนอื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้นและมีความรู้สึกพึงพากันและกัน เชื่อในความสามารถของบุคคล มีการแก้ปัญหาโดยการทำงานกลุ่ม และเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน พบว่า ขณะเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน นักเรียนให้ความสนใจและความร่วมมือเป็นอย่างดี เนื่องจากโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน มีกิจกรรมประกอบด้วยกิจกรรมกลุ่ม บทบาทสมมติ และกรณีตัวอย่าง ซึ่งนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำให้เกิดความสุขสนุกสนานในการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน นักเรียนทุกคนต่างมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน อาจเป็นเพราะว่านักเรียนรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดีโดยเคยเรียนและทำกิจกรรมร่วมกันมาแล้ว จึงทำให้บรรยากาศในการดำเนินการเป็นไปอย่างดี จึงทำให้นักเรียนกล้าแสดงออกทั้งด้านความคิด ความรู้สึก การกระทำ กล้าซักถาม และให้ข้อเสนอแนะและให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์แก่สมาชิกในกลุ่มมากขึ้นทำให้นักเรียนได้พัฒนาบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำมากขึ้น

ผู้วิจัยหลายท่านที่ใช้กิจกรรมหลากหลายในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำ ได้แก่ ชูศักดิ์ แสนปัญญา (2536 : 34) ได้ศึกษาความเป็นผู้นำของนักเรียนแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม พบว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถทำให้ความเป็นผู้นำของนักเรียนแบบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้น ได้แก่ ด้านเปิดโอกาสให้ผู้อื่นแสดงความคิดเห็น การให้ข้อเสนอแนะในการทำงาน การปรึกษาเพื่อวางแผน และการควบคุมสถานการณ์และการใช้มติกลุ่ม สุนันทา เขียวนิล (2541 : 71) ได้ศึกษาผลการฝึกลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยเทคนิคอุบลราชธานีที่มีลักษณะความก้าวร้าวแตกต่างกัน โดยใช้โปรแกรมฝึกลักษณะความเป็นผู้นำ พบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีลักษณะความเป็นผู้นำสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง คือด้านความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความคิดสร้างสรรค์ สุกัญญา วรรณบุตร (2543 : 60) ได้ศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย กรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นหัวหน้าและรองหัวหน้าชั้นเรียน มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มตามโครงการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำ

3. นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ซึ่งคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนโดยรวมของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนกับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ซึ่งเป็นไปตาม

สมมติฐานข้อที่ 3 โดยกลุ่มควบคุม นักเรียนไม่ได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆเลย จึงไม่มีการแสดงความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน จึงไม่ได้เกิดการเรียนรู้ขึ้น ดังนั้น ภายหลังการทดลอง จึงทำให้นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของดุขฎิ ทรัพย์ปรุง (2529 : 54) ได้ศึกษาผลการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงานของนักเรียน โดยได้ทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า การสอนโดยการใช้บทบาทสมมติทำให้นักเรียนมีการพัฒนาความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงานมากกว่าการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนอัจจิมา จินวาลา (2535 : 61-67) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่ม และกรณีตัวอย่างที่มีต่อความรับผิดชอบต่อโรงเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองเสื่อน้อย กรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนที่ร่วมกิจกรรมกลุ่มมีความรับผิดชอบต่อโรงเรียนสูงขึ้นกว่านักเรียนที่ได้รับการใช้กรณีตัวอย่าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 งานวิจัยของ อัจฉรา เนตรล้อมวงศ์ (2531 : 27) ได้ศึกษาผลการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอน โดยการใช้บทบาทสมมติมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ สาลี จบศรี (2531 : 48) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองสิบสาม "ผิวดรราษฏร์บำรุง" จังหวัดปทุมธานี ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยต่ำ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม มีความเป็นผู้นำแบบประชาธิปไตยสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนสามารถนำไปพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ถ้าจะฝึกทักษะของคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนต้องใช้เวลาฝึกนานกว่าการทดลองในครั้งนี้ และเลือกฝึกคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนเพียงด้านใดด้านหนึ่งที่นักเรียนขาดเท่านั้น

1.2 การจัดโปรแกรมฝึกควรศึกษากิจกรรมที่นำมาประกอบโปรแกรมว่ามีความเหมาะสมกับผู้ร่วมกิจกรรม มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน ฉะนั้นผู้นำกิจกรรมต้องมีคุณสมบัติเพียงพอในการจัดกิจกรรมทั้งในด้านบุคลิกภาพ ความรู้ และความสามารถ

1.3 ถ้าเป็นกรณีตัวอย่าง ควรมีเนื้อเรื่องที่ไม่ยาวเกินไป เพราะทำให้นักเรียนเสียเวลาในการอ่านมาก จึงทำให้นักเรียนมีเวลาในการทำกิจกรรมน้อย

1.4 การแบ่งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมควรใช้วิธีการแบ่งแบบเท่าเทียมกัน (Matching pair) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกันมากที่สุด

1.5 ควรกำหนดระยะเวลาของการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกไม่เกิน 2 ครั้งต่อสัปดาห์ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมฝึกมีเวลาในการพัฒนาตนเองได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

2.1 ควรทดลองการใช้โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนกับนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 และนักเรียนช่วงชั้นที่ 4

2.2 ควรมีการติดตามผลหลังจากเสร็จสิ้นการทดลองไปแล้ว 1 เดือน 3 เดือน และ 6 เดือน เพื่อดูประสิทธิภาพของโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

2.3 ควรมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 เช่น เพศ และระดับผลการเรียน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. (2529). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กวี วงศ์พุด. (2539). *ภาวะผู้นำ*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาชีพบัญชี.
- เกษตรศาสตร์, มหาวิทยาลัย. (2541). *ศิลปะการดำเนินชีวิต*. กรุงเทพฯ: โครงการวิชา
บูรณาการ หมวดศึกษาทั่วไป.
- กังวล เทียนกัณฑ์เทศน์. (2531). *มนุษยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริม.
- กาญจนา เกียรติประวัติ. (2524). *วิธีสอนทั่วไปและทักษะการสอน*. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- กิตติพันธ์ รุจิรกุล. (2529). *พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- แก้วจิต มากปาน. (2540). *การเปรียบเทียบผลของการฝึกอบรมการวิเคราะห์คดีต่อสัมพันธระหว่าง
บุคคลกับกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทัศนคติของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
โรงเรียนศรีอยุธยา กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยา
การแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- กรองแก้ว สาธุสนธิ์. (2529). *ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเสียสละของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา จังหวัดสระบุรี. ปรินิพนธ์. การศึกษา
มหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- กรองเงิน วีระวงศ์สุวรรณ. (2540). *การวิเคราะห์องค์ประกอบ บุคลิกภาพความเป็นผู้นำของ
นักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนของอัครสังฆมณฑล กรุงเทพมหานคร.
ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- คมเพชร จิตรสุกุล. (2521). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา
การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.*
- (2522). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: แสงรุ่งการพิมพ์.
- (2530). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา
การศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- จตุพร เฟิงชัย. (2534). *เอกสารการสอน สุขภาพจิต. ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.*
- จำลอง นักพ่อน. (2543, มิถุนายน - กรกฎาคม). "การบริหาร". *วารสารสถาบันพัฒนาผู้บริหาร
การศึกษา*. 17 (5) :4.

- ชวนใจ คำวัฒนา. (2537). *ผลการใช้กลุ่มฝึกอบรมที่มีต่อความเป็นผู้นำของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว).
- พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.
- ช่อลัดดา ขวัญเมือง. (2541). *กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียน*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- ชูชัย สมितिไกร. (2527). *สรุปคำบรรยายวิชาการฝึกงานด้านการให้คำปรึกษา*. เชียงใหม่:
ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชูศักดิ์ แสนปัญญา. (2536, ตุลาคม). "การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำแบบ
ประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดอุดรธานี". *การวิจัยเพื่อ
การศึกษา*. 18 (62) :34.
- ชูศรี สนิทประชากร. (2525). *วิธีสอนในระดับประถมศึกษาตามแนวหลักสูตรใหม่*. กรุงเทพฯ:
วัชรการพิมพ์.
- ญาณี ยิ้มมงคล. (2536). *ลักษณะการเป็นผู้นำของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสังกัด
กรมสามัญศึกษาในจังหวัดภาคใต้*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (บริหาร
การศึกษา). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.
- ดุขฎี ทรัพย์ปรุง. (2529). *ผลการใช้บทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงาน
ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดรางบัว กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- ถนัดกิจ ยามาลี. (2543). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของผู้รับ
การคุ้มครอง สถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพบ้านเกร็ดตระการ*. วิทยานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- ถวิลวัลย์ อัมรินทร์. (2543). *การศึกษาความมีน้ำใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียน
มหิดลวิทยานุสรณ์ จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยา
การแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทวีบุรณ หอมเย็น. (2530). *ความรู้พื้นฐานการเป็นผู้นำชุมชน*. ม.ป.ส.
- ทัศน แสงศักดิ์. (2542). *การเป็นผู้นำในชุมชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทัศนีย์ เจริญเลิศ. (2538). *ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทัศนคติต่อการเรียนวิชา
ภาษาอังกฤษของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชาณุวรลักษบุรี
จังหวัดกำแพงเพชร*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการศึกษา)
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทิสนา แคมมณี. (2519, กรกฎาคม-สิงหาคม). "การใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอน"
ครุศาสตร์. 6 (2) : 41- 48.

- ทิตนา แคมมณี. (2522). *กลุ่มสัมพันธ์: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่การสอนกลุ่มสัมพันธ์.
- . (2522). *คู่มือการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เล่มที่ 1*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี ;และ คนอื่น ๆ. (2522). *กลุ่มสัมพันธ์ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่มที่ 1*. กรุงเทพฯ: บุรพาศิลป์การพิมพ์.
- ทองเรือน อมรัชกุล. (2520). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- นัยนา นิยมโชค. (2539). *ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปฏิบัติตนกับเพื่อนของนักเรียนชาวเขาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก จังหวัดตาก*. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิคม ชนะไพฑูรย์. (2535). *การเปรียบเทียบผลของการเข้ากลุ่มฝึกอบรมและกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบของผู้นำนักเรียน โรงเรียนบ้านดุงวิทยา จังหวัดอุดรธานี*. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิภา วิจิตรศิริ. (2525). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองแค "สรกิจวิทยา" จังหวัดสระบุรี*. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- นวลละอ อสุภาผล. (2527). *ทฤษฎีบุคลิกภาพ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- บ้านธารนพเก้า, โรงเรียน. *ธรรมนูญโรงเรียนบ้านธารนพเก้า ปี 2542 – 2544*. สระแก้ว: โรงเรียนบ้านธารนพเก้า.
- บุษบงค์ รักเรียน. (2533). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์และวิธีสอนตามคู่มือครู*. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ . ถ่ายเอกสาร.
- บุหงา วชิระศักดิ์มงคล. (2526). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. พิษณุโลก: แผนกเอกสารและการพิมพ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- . (2530). *กิจกรรมในโรงเรียน*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- ประนอม เดชชัย. (2531). *นวัตกรรมการเรียนการสอนและแนวปฏิบัติสังคมศึกษา*. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ประภักดี กันหาชิน. (2544). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปฏิบัติตนกับเพื่อนต่างเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสุวิทย์เสรินุสรณ์ กรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- ประเวศ วะสี. (2540). *ภาวะผู้นำ: ความเป็นไปในสังคมและวิธีการแก้ไข. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน*
- ปราณี เณลิมโถม. (2541). *ลักษณะภาวะผู้นำของผู้บริหารวิทยาลัยพลศึกษา สังกัดกรมพลศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (อุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- ปริศนา ชาญวิชัย. (2546). *การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษากลุ่มแบบเกสตัลท์ที่มีต่อวิธีการเผชิญความโกรธของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญกรุงเทพมหานคร. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- ผกา บุญเรือง. (2525). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. ชลบุรี: ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน.*
- พนม ลิ้มอารีย์. (2522). *กลุ่มสัมพันธ์. มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.*
- พรนพ พุกกะพันธุ์. (2544). *ภาวะผู้นำและการจูงใจ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จามจุรีโปรดักท์.*
- พรรณพิศ วาณิชการ. (2528). *คู่มือแนะแนวการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา*
- พรรณราย ทรัพย์ะประภา. (2531). *จิตวิทยาสำหรับนักบริหาร. กรุงเทพฯ: วิชั่นอาร์ต.*
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). *วิธีการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .*
- พัชนี วรกวิน. (2522). *จิตวิทยาสังคม. นนทบุรี: โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์ปากเกร็ด.*
- มัลลิกา ดันสอน. (2544). *พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ: ด้านสุขภาพการพิมพ์.*
- เยาวพา เตชะคุปต์. (2517). *ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์สำหรับการสอนในระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการให้คำปรึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.*
- (2522). *กลุ่มสัมพันธ์ ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ เล่ม 1. กรุงเทพฯ: บุรพาติลปีการพิมพ์ .*
- ราตรี พัฒนรังสรรค์. (2542). *พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาคน. สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.*
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). *ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ: ธนรัชการพิมพ์.*

- เรณูรัชต์ ประสิทธิเกตุ. (2542). *ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการประหยัดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)*. ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว).
- กรุงเทพ ฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ละออ การุณยวณิช; และคนอื่น ๆ. (2517). *วิธีการสอนทั่วไป*. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองธรรม.
- ลัดดาวรรณ ณ ระนอง. (2525). *การทดลองใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความมีวินัยในตนเอง*. ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ ฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วาสนา รอดเชียง. (2540). *ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาพฤติกรรมประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดทรงธรรม จังหวัดสมุทรปราการ*. ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว).
- กรุงเทพ ฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2525). *พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- วินิจ เกตุขำ; และคมเพชร จัตรศุภกุล. (2522). *กระบวนการกลุ่ม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิมล หนองพงษ์. (2538). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนครักษ์ อำเภอนครักษ์ จังหวัดนครนายก*. ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วีณา วโรตมะวิชัย. (2530). *กลวิธีการเรียนและการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา*. เชียงใหม่: ภาควิชาประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วีระวัฒน์ บัณฑิตามัย. (2540, มีนาคม - เมษายน). "ว่าด้วยผู้นำ", *เพิ่มผลผลิต*. 36(8) : 38-43.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศุภาวดี บุญญวงศ์. (2527). *กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน*. สงขลา: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- เศาวนิต เศาณานนท์. (2542). *ภาวะผู้นำ*. นครราชสีมา: สถาบันราชภัฏนครราชสีมา
- ส.วาสนา ประवालพฤษ. (2535, กันยายน-ธันวาคม). "การวัดจริยธรรม". *วารสารการวัดผลการศึกษา*. 14(41).

- สรศักดิ์ โสฐ. (2530). *ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความสำนึกในหน้าที่พลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก. ถ่ายเอกสาร.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2530). *การสอนจริยศึกษาในระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สมศักดิ์ ขำอ่อน. (2532). *ผลการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อบุคลิกภาพด้านความเป็นผู้นำของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาการแนะแนว). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก. ถ่ายเอกสาร.
- สมศักดิ์ นาคนาม. (2545). *การเปรียบเทียบผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มและการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อความมีวินัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดทุ่งสวน) จังหวัดกำแพงเพชร*. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2539). *การบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- สหัทธยา รอดอินทร์ ;และ จำลอง เงินดี. (2545,กรกฎาคม-ธันวาคม). "บุคลิกภาพภาวะผู้นำ ความเห็นเยวแน่นภายในกลุ่มและสัมฤทธิ์ผลการทำงานแบบกลุ่มของพนักงานฝ่ายผลิต บริษัท วี.ซี. ชูส์ จำกัด" *สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 28(2) : 91.
- สาลี จบศรี. (2531). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อผู้นำแบบประชาธิปไตยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคลองสิบสาม "ผิ่วศรีราษฎร์บำรุง" จังหวัดปทุมธานี*. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุกัญญา วรรณบุตร. (2543). *การศึกษาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น โรงเรียนพระโขนงพิทยาลัย กรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุขวสา จันทรอินทร์. (2542). *ผลของการฝึกการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีความเป็นผู้นำ ของนักเรียนนายเรือ ชั้นปีที่ 2 โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ*. สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สุนันทา เขียวนิล. (2541). *ผลการฝึกทักษะความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเทคนิคที่มีลักษณะก้าวร้าวแตกต่างกัน*. ปรินิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สุนน อมรวิวัฒน์; และสมพงษ์ จิตระดับ. (2528). "โรงเรียนประถมศึกษากับการพัฒนา จริยธรรม". *จริยธรรม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุพล ทองคลองไทย; และชาญชัย อาจิณสมอาจารย์. (2530). *ศิลปะการเป็นหัวหน้างาน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: รุ่งแสงการพิมพ์.
- เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2525). *พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อัจจิมา จินวาลา. (2535). *การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่ม และกรณีตัวอย่างที่มีต่อ ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนคลองเสือน้อย*. ปรินิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อัจฉรา เนตรล้อมวงศ์. (2531). *ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร*. ปรินิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อรัญญา วันกิ่ง. (2546). *ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์ ด้านการจัดการอารมณ์ของตนเอง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน บุรีรัมย์พิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์*. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยา การแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อาคม หงษ์ทอง. (2539). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความมีน้ำใจของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านแบบชะโด เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร*. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อารีย์ พันธุ์ณี. (2543, มิถุนายน - กรกฎาคม). "กลวิธีในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ," *วารสารแนะแนว*. 29 (159) :75.
- เอกชัย เอื้อเฟื้อ. (2537). *การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะด้าน ความเป็นผู้นำและด้านการทำงานเป็นกลุ่มสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง*. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การอุดมศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- อรรณณ แก้วฝอง. (2543). *การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อนองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดน้อยใน กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.*
- อวยพร ตันมุขกุล; และเรมวล นันท์ศุภวัฒน์. (2543). *ความสามารถในการเป็นผู้นำของนักศึกษาพยาบาลวิชาชีพ. เชียงใหม่: ภาควิชาบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- Allison, Scarlett Mays. (1998, January). "A perspective on collaborative leadership : Synthesis of twelve case studies," *Dissertation Abstracts International*. 58 (7) : 2471-A.
- Bennett, Magaret E. (1963). *Guidance and Counseling in Group*. 2nd ed. New York: Mc Graw. Hill Boo.
- Birkhauser. (1985, July). "The Effects of Group Dynamics on self concept in the Elementary School Classroom," *Dissertation Abstracts International*. 46 (1) : 103-A .
- Boardman, Jean Alexander. (1988, September). "The Effectiveness of Structured Group International to Enhance Group Process in a Smoking Cessation Program," *Dissertation Abstracts International*. 50(7) : 1952-A.
- Button, Leslie. (1974). *Development Group Work with Adolescents*. London: University of London Press Ltd.
- Conoley, Jane Close. (1977, February). "The Effects of Interdependent Learning Tasks and Role Play On Sociometric Patterns, Work Norm measures and Behavior in Elementary Classroom," *Dissertation Abstracts International*. 37(3) : 5977-A.
- Davis, Robert Gene. (1988, May). "A Study on the Effects of Students" Use of Selected Group Process Skills on Student Achievement and Attitude During A Seventh Grade cooperation Learning Mathematics Problem Solving Unit," *Dissertation Abstracts International*. 49(11) : 2263-A.
- DuBrin, J. Andrew. (1998). *Leadership Research Finding, Practice, and Skills*. Houghton Mifflin.
- Fiedler, Fred E. (1967). *A Theory of Leadership Effectiveness*. New York: McGraw-Hill.
- Fiedler, Xlaus. (1996). *Applied Social Psychology*. London: Sage.

- Harrold, Kenneth F. (1952). "Evaluation and Research in Group Dynamics," *Education and Psychological Measurement*. PP.492-5004. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Halpin, Andrew W. (1966). *Theory and Research in Administration*. New York: Macmillan.
- Huse, Edgar; & Jane L. Boditch. (1973). *Between in Organization : A System Approach to Management*. New York: Harper & Brother.
- Kouzes, James; & Posner, Barry Z. (1995). *The Leadership Challenge : How to Keep Extraordinary Things Done in Organization*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Good, Carter Victor. (1973). *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York: McGraw-Hill.
- Griffin, Ricky W. (1996). *Management*. 5th ed. Boston: Mifflin.
- Layser, Yana. (1976, May). "The Effects of Role Playing in Elementary School Classroom on Children with Low Sociometric Status," *Dissertation Abstracts International*. 36(2) : 7343-A.
- Lee, John R. (1974). *Teaching Social Studies in The Elementary School*. New York: Free Press.
- Lex, J. J. (1973, May). "Attitude Change to Seminary Student Associated with a Course in Group," *Dissertation Abstracts International*. 33(12) : 6093-A .
- Lunenburg, F. C.; & A. C. Ornstein. (1991). *Istration*. California: A Division of Wadsworth.
- Munoz, Sylvia Cecelia. (1995, July). "Achieving and leadership styles of Mexican – American business and professional women," *Masters Abstracts International*. 35(4) : 1049.
- Nadler, David A.; & Tushman, Michael L. (1990, March). "Beyond the Charismatic Leader : Leadership and Change." *California Management Review*. 32(2) : 82.
- Napier , Rodney W.; & Malti K. Gershenfeld.(1973) *Groups : Theory and Experience*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Ohlsen, M. A. (1970). *Group Conseling*. New York: Harcourt Bace and World Inc.
- Ottaway, A. K. G. (1966). *Learning through Group Experiences*. London: Routhledge and Kengan Paul.
- Ouellette, Michel. (1999, August). "Characteristic , Experience and Behavior of University Student Leaders (Leadership)," *Dissertation Abstract International*. 59(7) : 2802.

- Patterson, C. H. (1973). *Theories of Counseling and Psychotherapy*. 2nd ed.
New York : Harder & Row.
- Robbins, Stephen P. (1989). *Organizational Behavior : Concepts, Controversies, and Applications*. 4th ed . *Englewood Cliffs*, New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Ross, Murry G.; & Chales E. Hendry. (1958). *Reading in Social Psychology*. 3rd ed.
New York: Hendry Holt and Company.
- Rue, Leslie W.; & Lloyd L. Byars. (1995). *Management*. 7th ed. Chicago: IRWIN.
- Shaftel, Fannic R.; & George Shaftel. (1967). *Role Playing for Social Value : Decision Making in The Social Studies*. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hill.
- Shaw, Marvin E. (1981). *Group Dynamic : The Psychology of Small Group Behavior*. 3rd ed. New York: McGraw-Hill Book.
- Stogdill, Ralph M. (1974). *Handbook of Leadership : A Survey of Theory and Research*.
New York: The Free Press.
- Tayler, John L.; & Rex Walford. (1972). *Simulation in the Classroom*. Middlesex,
Marmons worth: Pebguin.
- Traxler, A. E.; & North, R.. D. (1957). *Techniques of Guidance*. New York: Harper & Row.
- Treppa, Jerry A.; & Lawrence Frike. (1972, September). "Effect of Marathon Group Experience," *Journal of Counseling Psychology*. 19(2) : 466-468.
- Yany, Cgen – Sheng. (1997, August). "Instructional Leadership behaviors of elementary school principals in Taiwan, Republic of China," *Dissertation Abstracts International*. 58(2) : 379A.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

1. ตารางแสดงคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. ตารางแสดงการเปรียบเทียบคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มทดลองก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน
3. ตารางแสดงการเปรียบเทียบคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มควบคุมก่อนและหลังที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน
4. ตารางแสดงการเปรียบเทียบ คะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 หลังการทดลอง (post –test) ของกลุ่มทดลอง ที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนกับกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

ตาราง 8 แสดงคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

นักเรียน คนที่	คะแนนคุณลักษณะ ความเป็นผู้นำของ นักเรียน	นักเรียน คนที่	คะแนนคุณลักษณะ ความเป็นผู้นำของ นักเรียน	นักเรียน คนที่	คะแนนคุณลักษณะ ความเป็นผู้นำของ นักเรียน
1	63	29	64	57	75
2	73	30	60	58	60
3	75	31	62	59	82
4	77	32	60	60	57
5	86	33	59	61	88
6	63	34	84	62	87
7	60	35	85	63	63
8	71	36	75	64	87
9	74	37	86	65	104
10	74	38	96	66	80
11	76	39	88	67	88
12	70	40	77	68	87
13	74	41	80	69	77
14	62	42	74	70	101
15	80	43	82	71	79
16	82	44	85	72	79
17	70	45	80	73	86
18	63	46	104	74	101
19	68	47	87	75	106
20	74	48	86	76	83
21	77	49	51	77	97
22	58	50	83	78	74
23	94	51	79	79	76
24	77	52	61	80	88
25	87	53	62	81	57
26	86	54	63	82	91
27	80	55	86	83	81
28	79	56	74	84	88

ตาราง 8 (ต่อ)

นักเรียน คนที่	คะแนนคุณลักษณะ ความเป็นผู้นำของ นักเรียน	นักเรียน คนที่	คะแนนคุณ ลักษณะความเป็น ผู้นำของนักเรียน	นักเรียน คนที่	คะแนนคุณลักษณะ ความเป็นผู้นำของ นักเรียน
85	88	113	74	141	55
86	78	114	76	142	84
87	81	115	77	143	60
88	60	116	76	144	74
89	70	117	76	145	87
90	77	118	88	146	68
91	63	119	61	147	86
92	73	120	88	148	80
93	85	121	62	149	61
94	86	122	76	150	80
95	88	123	88	151	82
96	60	124	96	152	81
97	83	125	77	153	88
98	79	126	88	154	56
99	79	127	84	155	84
100	82	128	88	156	85
101	88	129	77	157	85
102	86	130	84	158	83
103	88	131	95	159	60
104	73	132	59	160	80
105	58	133	88	161	62
106	75	134	83	162	86
107	81	135	82	163	86
108	69	136	80	164	82
109	85	137	83	165	63
110	79	138	80	166	88
111	69	139	80	167	83
112	61	140	82	168	83

ตาราง 8 (ต่อ)

นักเรียน คนที่	คะแนนคุณลักษณะ ความเป็นผู้นำของ นักเรียน	นักเรียน คนที่	คะแนนคุณ ลักษณะความเป็น ผู้นำของนักเรียน	นักเรียน คนที่	คะแนนคุณลักษณะ ความเป็นผู้นำของ นักเรียน
169	87	197	77	225	81
170	80	198	86	226	86
171	86	199	84	227	81
172	105	200	81	228	85
173	88	201	59	229	80
174	82	202	83	230	87
175	79	203	86	231	84
176	85	204	60		
177	82	205	85		
178	87	206	82		
179	83	207	76		
180	81	208	87		
181	90	209	86		
182	101	210	80		
183	54	211	84		
184	90	212	70		
185	88	213	60		
186	88	214	82		
187	84	215	85		
188	87	216	52		
189	86	217	80		
190	56	218	62		
191	81	219	85		
192	59	220	82		
193	79	221	83		
194	87	222	74		
195	101	223	81		
196	85	224	79		

ตาราง 9 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 กลุ่มทดลองก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการพัฒนา
คุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

ก่อนการทดลอง										หลังการทดลอง									
นักเรียนคนที่	(1-3) การติดต่อสื่อสาร	(4-8) ความเชื่อมั่นในตนเอง	(9-15) ความมีวินัยในตนเอง	(16-20) การกล้าแสดงออก	(21-23) ความเห็นอกเห็นใจ	(24-26) ความคิดริเริ่ม	(27-32) ความรับผิดชอบ	(33-38) ความรอบคอบ	รวม	นักเรียนคนที่	(1-3) การติดต่อสื่อสาร	(4-8) ความเชื่อมั่นในตนเอง	(9-15) ความมีวินัยในตนเอง	(16-20) การกล้าแสดงออก	(21-23) ความเห็นอกเห็นใจ	(24-26) ความคิดริเริ่ม	(27-32) ความรับผิดชอบ	(33-38) ความรอบคอบ	รวม
1	4	8	13	10	4	5	9	10	63	1	6	10	13	13	5	7	13	13	80
2	5	10	10	7	4	4	10	8	58	2	8	13	16	13	7	7	17	15	96
3	4	8	11	8	5	5	11	10	62	3	9	13	21	15	9	9	18	18	112
4	4	8	14	9	4	5	12	7	63	4	7	13	18	12	7	8	16	15	96
5	4	9	12	9	5	5	10	9	63	5	7	11	14	11	6	6	12	13	80
6	5	7	12	7	4	5	8	13	61	6	7	12	20	14	7	8	16	15	99
7	4	7	13	9	5	6	11	6	61	7	9	12	14	11	6	6	12	12	82
8	3	6	14	7	6	5	9	9	59	8	6	12	13	10	5	6	13	14	79
9	4	7	12	8	5	4	10	12	62	9	9	13	17	12	7	7	15	16	96
10	3	9	11	7	6	4	11	12	63	10	6	10	14	10	7	8	14	12	81
11	5	10	13	10	5	5	10	6	63	11	7	12	20	11	9	6	18	15	98
12	4	8	11	10	5	4	9	12	63	12	7	13	18	13	7	9	15	14	96

ตาราง 9 (ต่อ)

ก่อนการทดลอง										หลังการทดลอง									
นักเรียนคนที่	(1-3) การติดต่อสื่อสาร	(4-8) ความเชื่อมั่นในตนเอง	(9-15) ความมีวินัยในตนเอง	(16-20) การกล้าแสดงออก	(21-23) ความเห็นอกเห็นใจ	(24-26) ความคิดริเริ่ม	(27-32) ความรับผิดชอบ	(33-38) ความรอบคอบ	รวม	นักเรียนคนที่	(1-3) การติดต่อสื่อสาร	(4-8) ความเชื่อมั่นในตนเอง	(9-15) ความมีวินัยในตนเอง	(16-20) การกล้าแสดงออก	(21-23) ความเห็นอกเห็นใจ	(24-26) ความคิดริเริ่ม	(27-32) ความรับผิดชอบ	(33-38) ความรอบคอบ	รวม
13	4	7	11	8	4	4	10	12	60	13	8	12	19	10	7	6	12	16	90
14	4	6	12	8	3	4	12	12	61	14	7	11	18	15	9	8	17	14	99
15	3	7	11	8	3	3	11	13	59	15	8	13	19	14	9	8	17	17	105
16	4	7	10	8	4	3	10	13	60	16	8	12	18	14	7	8	16	17	100
$\sum X$	64	124	190	134	74	71	163	161	981	$\sum X$	115	192	272	198	114	117	241	236	1489
M	1.333	1.550	1.696	1.675	1.542	1.479	1.698	1.677	1.614	M	2.479	2.400	2.429	2.475	2.375	2.438	2.510	2.458	2.449

ตาราง 10 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นที่ 3 กลุ่มควบคุม ก่อนและหลังที่ไม่ได้รับโปรแกรมฝึก
การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

ก่อนการทดลอง										หลังการทดลอง									
นักเรียนคนที่	(1-3) การติดต่อสื่อสาร	(4-8) ความเชื่อมั่นในตนเอง	(9-15) ความมีวินัยในตนเอง	(16-20) การกล้าแสดงออก	(21-23) ความเห็นอกเห็นใจ	(24-26) ความคิดริเริ่ม	(27-32) ความรับผิดชอบ	(33-38) ความรอบคอบ	รวม	นักเรียนคนที่	(1-3) การติดต่อสื่อสาร	(4-8) ความเชื่อมั่นในตนเอง	(9-15) ความมีวินัยในตนเอง	(16-20) การกล้าแสดงออก	(21-23) ความเห็นอกเห็นใจ	(24-26) ความคิดริเริ่ม	(27-32) ความรับผิดชอบ	(33-38) ความรอบคอบ	รวม
1	5	9	9	9	7	4	10	10	63	1	6	10	10	7	7	6	10	8	64
2	4	12	9	7	4	3	9	12	60	2	4	7	10	7	4	3	10	8	53
3	4	9	11	8	5	5	9	9	60	3	4	9	10	9	5	6	9	9	61
4	5	5	13	12	4	4	9	9	61	4	4	6	11	10	5	5	9	12	62
5	6	7	10	8	5	7	9	11	63	5	5	7	9	10	5	6	10	10	62
6	9	9	9	7	5	4	7	7	57	6	4	6	13	7	5	4	10	10	59
7	5	7	11	9	8	5	9	6	60	7	5	9	11	9	5	5	11	10	65
8	3	7	11	6	4	4	9	14	58	8	4	9	11	7	4	5	11	8	59
9	3	8	11	9	4	4	9	3	61	9	4	9	10	7	4	4	11	10	59
10	4	8	11	5	5	4	10	8	55	10	4	8	13	8	4	5	10	8	60
11	5	7	10	8	4	5	9	8	56	11	5	9	11	8	4	4	13	10	64
12	3	7	12	9	5	7	11	8	62	12	5	5	12	7	5	3	9	10	56

ตาราง 10 (ต่อ)

ก่อนการทดลอง										หลังการทดลอง									
นักเรียนคนที่	(1-3) การติดต่อสื่อสาร	(4-8) ความเชื่อมั่นในตนเอง	(9-15) ความมั่นใจในตนเอง	(16-20) การกล้าแสดงออก	(21-23) ความเห็นอกเห็นใจ	(24-26) ความกล้าเริ่ม	(27-32) ความรับผิดชอบ	(33-38) ความรอบคอบ	รวม	นักเรียนคนที่	(1-3) การติดต่อสื่อสาร	(4-8) ความเชื่อมั่นในตนเอง	(9-15) ความมั่นใจในตนเอง	(16-20) การกล้าแสดงออก	(21-23) ความเห็นอกเห็นใจ	(24-26) ความกล้าเริ่ม	(27-32) ความรับผิดชอบ	(33-38) ความรอบคอบ	รวม
13	4	8	7	9	4	6	7	9	54	13	5	7	9	8	4	6	9	9	56
14	4	7	10	8	6	4	8	9	56	14	4	9	12	9	6	4	10	12	66
15	5	6	11	9	4	5	10	9	59	15	5	7	10	7	6	5	10	8	58
16	3	7	11	6	3	5	8	9	52	16	5	7	13	8	3	4	8	9	57
$\sum X$	72	123	166	129	77	76	143	151	937	$\sum X$	72	124	175	128	76	75	160	151	961
M	1,500	1,538	1,482	1,613	1,604	1,583	1,490	1,573	1,541	M	1,500	1,550	1,563	1,600	1,583	1,563	1,667	1,573	1,581

ตาราง 11 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 หลังการทดลอง (Post-test) ของกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน กับกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับโปรแกรม ฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

กลุ่มทดลอง										กลุ่มควบคุม									
นักเรียนคนที่	(1-3) การติดต่อสื่อสาร	(4-8) ความเชื่อมั่นในตนเอง	(9-15) ความมีวินัยในตนเอง	(16-20) การกล้าแสดงออก	(21-23) ความเห็นอกเห็นใจ	(24-26) ความคิดริเริ่ม	(27-32) ความรับผิดชอบ	(33-38) ความรอบคอบ	รวม	นักเรียนคนที่	(1-3) การติดต่อสื่อสาร	(4-8) ความเชื่อมั่นในตนเอง	(9-15) ความมีวินัยในตนเอง	(16-20) การกล้าแสดงออก	(21-23) ความเห็นอกเห็นใจ	(24-26) ความคิดริเริ่ม	(27-32) ความรับผิดชอบ	(33-38) ความรอบคอบ	รวม
1	6	10	13	13	5	7	13	13	80	1	6	10	10	7	7	6	10	8	64
2	8	13	16	13	7	7	17	15	96	2	4	7	10	7	4	3	10	8	53
3	9	13	21	15	9	9	18	18	112	3	4	9	10	9	5	6	9	9	61
4	7	13	18	12	7	8	16	15	96	4	4	6	11	10	5	5	9	12	62
5	7	11	14	11	6	6	12	13	80	5	5	7	9	10	5	6	10	10	62
6	7	12	20	14	7	8	16	15	99	6	4	6	13	7	5	4	10	10	59
7	9	12	14	11	6	6	12	12	82	7	5	9	11	9	5	5	11	10	65
8	6	12	13	10	5	6	13	14	79	8	4	9	11	7	4	5	11	8	59
9	9	13	17	12	7	7	15	16	96	9	4	9	10	7	4	4	11	10	59
10	6	10	14	10	7	8	14	12	81	10	4	8	13	8	4	5	10	8	60
11	7	12	20	11	9	6	18	15	98	11	5	9	11	8	4	4	13	10	64
12	7	13	18	13	7	9	15	14	96	12	5	5	12	7	5	3	9	10	56

ตาราง 11 (ต่อ)

กลุ่มทดลอง										กลุ่มควบคุม									
นักเรียนคนที่	(1-3) การติดต่อสื่อสาร	(4-8) ความเชื่อมั่นในตนเอง	(9-15) ความมีวินัยในตนเอง	(16-20) การกล้าแสดงออก	(21-23) ความเห็นอกเห็นใจ	(24-26) ความคิดริเริ่ม	(27-32) ความรับผิดชอบ	(33-38) ความรอบคอบ	รวม	นักเรียนคนที่	(1-3) การติดต่อสื่อสาร	(4-8) ความเชื่อมั่นในตนเอง	(9-15) ความมีวินัยในตนเอง	(16-20) การกล้าแสดงออก	(21-23) ความเห็นอกเห็นใจ	(24-26) ความคิดริเริ่ม	(27-32) ความรับผิดชอบ	(33-38) ความรอบคอบ	รวม
13	8	12	19	10	7	6	12	16	90	13	4	7	9	8	6	6	9	9	56
14	7	11	18	15	9	8	17	14	99	14	4	9	12	9	4	4	10	12	66
15	8	13	19	14	9	8	17	17	105	15	5	7	10	7	6	5	10	8	58
16	8	12	18	14	7	8	16	17	100	16	5	7	13	8	3	4	8	9	57
$\sum X$	115	192	272	198	114	117	241	236	1489	$\sum X$	72	124	175	128	76	75	160	151	961
M	2,479	2,400	2,429	2,475	2,375	2,438	2,510	2,458	2,449	M	1,500	1,550	1,563	1,600	1,583	1,563	1,667	1,573	1,581

ภาคผนวก ข

1. แบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3
2. ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายชื่อของแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

แบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

คำชี้แจง

1. โปรดทำเครื่องหมาย × ทับตัวอักษร ก. ข. ค. ที่นักเรียนต้องการเลือกเพียงคำตอบเดียว

2. แบบสอบถามนี้ ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด ขอให้นักเรียนตอบตามความคิดเห็นเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาต่อไป

1. ในการแข่งขันกีฬาสีประจำปีโรงเรียน เนตรนภา ได้รับคัดเลือกให้เป็นประธานสีแดง อาจารย์ที่ปรึกษาประจำสีได้มอบหมายให้ เนตรนภา นำข้อมูลการจัดการแข่งขันที่จะมีขึ้นในสัปดาห์หน้าไปชี้แจงให้สมาชิกสีแดงทราบ ถ้านักเรียนเป็น เนตรนภา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

ก. สามารถพูดให้สมาชิกสีแดงรับทราบข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจตรงกันกับข้อมูลของตนเอง

ข. สามารถพูดให้สมาชิกสีแดงรับทราบข้อมูลได้มาก แต่ยังให้อาจารย์อธิบายเสริมด้วย

ค. สามารถพูดให้สมาชิกเข้าใจได้น้อย และให้อาจารย์อธิบายเพิ่มเติม

2. ในการทำงานกลุ่มวิชาแนะแนว สมาชิกกลุ่มมีการขัดแย้งกันเกิดขึ้นในเรื่องขั้นตอนการวางแผนการทำงาน สุมิตรา เป็นสมาชิกกลุ่มคนหนึ่ง ถ้านักเรียนเป็น สุมิตรา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

ก. สามารถอธิบายให้สมาชิกเข้าใจในการทำงานตรงกันได้

ข. สามารถอธิบายขั้นตอนการทำงานได้น้อย และต้องให้อาจารย์อธิบายเพิ่มเติม

ค. สามารถอธิบายขั้นตอนการทำงานได้บ้าง แต่ต้องให้อาจารย์ช่วยอธิบายเสริมบ้าง

3. ในการจัดงานปีใหม่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กุสุมาเป็นหัวหน้าห้อง ได้เสนอให้มีการเล่นเกม เพราะจะได้เพิ่มความสุขสนุกสนานให้กับงาน แต่เพื่อน ๆ ไม่เห็นด้วย ถ้านักเรียนเป็นกุสุมา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

ก. สามารถอธิบายเหตุผลให้เพื่อน ๆ ทั้งหมดเห็นด้วย

ข. สามารถอธิบายเหตุผลให้เพื่อน ๆ ส่วนน้อยเห็นด้วย

ค. สามารถอธิบายเหตุผลให้เพื่อน ๆ ส่วนมากเห็นด้วย

4. ในช่วงโมงวิชาคอมพิวเตอร์ อาจารย์ประจำวิชาได้ให้ที่บ้านซึ่งมีเนื้อหาเยอะมาก อาจารย์ประจำวิชาบอกว่าจะให้คะแนนการบ้านด้วย สุพิชชา เป็นนักเรียนคนหนึ่งในห้องเรียนนี้ซึ่งมีผลการเรียนวิชาคอมพิวเตอร์ปานกลาง ถ้านักเรียนเป็น สุพิชชา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

ก. ท้อแท้ แต่ก็สามารถทำการบ้านได้บ้าง

ข. ปรึกษาเพื่อน จนสามารถทำการบ้านได้

ค. พยายามหาหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา จนสามารถทำได้

5. ในงานวันปัจฉิมนิเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนในชั้นคัดเลือกให้นุติ เป็นตัวแทนขึ้นไปกล่าวถึงความประทับใจที่มีต่อสถาบันการศึกษา อาจารย์ และเพื่อน ๆ ถ้านักเรียนเป็น นุติ นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

ก. สามารถขึ้นไปพูดได้ทันที

ข. สามารถขึ้นไปพูดได้แต่ต้องมีเพื่อนขึ้นไปด้วย

ค. สามารถขึ้นไปพูดได้ ถ้ามีการเตรียมตัวล่วงหน้าก่อน

6. จิตรา เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสามารถทางด้านการร้องเพลงสากล วันหนึ่งผู้อำนวยการโรงเรียนมีความประสงค์จะส่งนักเรียนเข้าประกวดร้องเพลงสากลในงานวันคริสมาสต์ที่จะจัดขึ้นที่จังหวัด อาจารย์จึงเสนอชื่อให้จิตราเข้าประกวด ถ้านักเรียนเป็น จิตรา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

ก. สามารถเข้าประกวดด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถ

ข. ต้องไปปรึกษาผู้ปกครองก่อน จึงสามารถตอบตกลงกับอาจารย์ได้

ค. ไม่สามารถเข้าประกวดได้ จึงขอปฏิเสธ

7. น้ำผึ้ง ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ประจำวิชาวิทยาศาสตร์ ให้จัดป้ายนิทรรศการในวันวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนที่จะจัดแสดงในวันจันทร์ น้ำผึ้งได้ชักชวนเพื่อน ๆ มาจัดป้ายนิทรรศการในวันเสาร์ – อาทิตย์ จนเสร็จเรียบร้อยดีแล้ว ซึ่งสามารถจะจัดแสดงได้ในวันจันทร์ทันที แต่คืนวันอาทิตย์ได้เกิดพายุฝนตกหนัก ทำความเสียหายให้กับป้ายนิทรรศการเกือบหมด ถ้านักเรียนเป็น น้ำผึ้ง นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

ก. สามารถจัดป้ายนิเทศใหม่ได้บางส่วน

ข. สามารถจัดป้ายนิเทศใหม่ได้ทันเวลาที่กำหนด

ค. สามารถจัดป้ายนิเทศใหม่ได้ แต่เสร็จช้ากว่าที่กำหนด

8. ศุภชัย ได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนของโรงเรียนไปแข่งขันฟุตบอล ที่สนามโรงเรียนประจำจังหวัด ในการแข่งขันในครั้งนี้มีกองเชียร์ฝ่ายตรงข้ามมาก ซึ่งส่งเสียงเชียร์และดบมือให้กับนักกีฬาของตนตลอดเวลา ถ้านักเรียนเป็น ศุภชัย นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

ก. สามารถแข่งขันได้ แต่มีความวิตกกังวลกับเสียงเชียร์บ้าง

ข. สามารถแข่งขันได้ โดยให้กองเชียร์ฝ่ายตนเองส่งเสียงเชียร์มาก ๆ

ค. สามารถแข่งขันจนจบเกมได้

9. อรุมา เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อีกประมาณ 2 เดือน จะจบการศึกษากฎระเบียบของโรงเรียนคือ ห้ามเด็กผู้หญิงไว้ผมยาว แต่อรุมาอยากไว้ผมยาว ถ้านักเรียนเป็นอรุมา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

ก. ให้อาจารย์ลงโทษก่อน จึงสามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้

ข. ให้อาจารย์ว่ากล่าวตักเตือนก่อน จึงสามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบ

ของโรงเรียนได้

ค. สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้จนจบการศึกษา

10. ในวันลอยกระทงปีนี้ ทางโรงเรียนให้นักเรียนทุกคนต้องประดิษฐ์กระทงเพื่อประกวด โดยการนำอุปกรณ์การประดิษฐ์กระทงมาจากบ้าน แต่ อุษามณี นำดอกไม้มาไม่เพียงพอ ซึ่งบริเวณหน้าโรงเรียนมีดอกไม้หลายชนิด แต่มีกฎระเบียบของโรงเรียน ห้ามเด็ดดอกไม้ของโรงเรียน ถ้านักเรียนเป็น อุษามณี นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

ก. ไม่สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้ เพราะต้องลักลอบเด็ดดอกไม้

ข. สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้ โดยไม่เด็ดดอกไม้ของโรงเรียน

ค. สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนได้บ้าง โดยขออนุญาตจากอาจารย์ก่อน

11. ในช่วงโมงเรียนวิชาภาษาไทย ขณะที่อาจารย์กำลังสอนอยู่นั้น สหัชชัย สะกิดสรยุทธ เพื่อว่ากล่าวที่ สรยุทธ ไม่ได้ทำเวรประจำวัน เนื่องจาก สรยุทธ มาโรงเรียนสาย ถ้า นักเรียนเป็น สรยุทธ นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

ก. ไม่สามารถรอนอาจารย์สอนจบได้ จึงหันมาบอกเหตุผลด้วยเสียงอันทัง

ข. สามารถรอนอาจารย์สอนจบ แล้วบอกเหตุผลด้วยท่าทางปกติ

ค. สามารถรอนอาจารย์สอนจบ จึงบอกเหตุผลด้วยสีหน้าไม่พอใจ

12. การสอบวิชาคณิตศาสตร์ พนิดา ไม่สามารถทำข้อสอบได้เลย เนื่องจากข้อสอบยากมาก และ พนิดาเรียนไม่เข้าใจด้วย ในขณะนั้น อาจารย์คุมสอบมีความจำเป็นต้องออกจากห้องสอบเพราะผู้อำนวยการโรงเรียนเรียกพบด่วน ถ้านักเรียนเป็น พนิดา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

ก. ไม่สามารถควบคุมการกระทำของตนเองได้ จึงถามคำตอบจากเพื่อนทันที

ข. สามารถควบคุมการกระทำของตนเองได้ จึงนั่งทำข้อสอบต่อไป

ค. สามารถควบคุมการกระทำของตนเองได้บ้าง จึงหันไปมองเพื่อนเพื่อให้เพื่อนบอกคำตอบ

13. หทัยทิพย์ ชื้อขนมที่โรงอาหารของโรงเรียน แม่ค้าได้ทอนเงินให้เกิน ถ้านักเรียนเป็น หทัยทิพย์ นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

ก. สามารถคืนเงินที่เกินให้แม่ค้าทันที

ข. สามารถคืนเงินได้ ถ้าเข้าไปถามแล้ว แม่ค้าบอกว่าทอนเงินเกิน

ค. สามารถคืนเงินได้ ถ้าแม่ค้าทวงเงินคืน

14. มุมสบายของห้องเรียนมีหนังสือการ์ตูนอยู่หลายเล่ม เป็นหนังสือที่ให้ทุกคนในห้องเรียนได้อ่านเพื่อความบันเทิง จินตนา อยากได้หนังสือเล่มหนึ่ง ซึ่งเป็นหนังสือการ์ตูนที่สนุกมากเพื่อนำไปให้น้องอ่าน ถ้านักเรียนเป็น จินตนา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. แอบหยิบไปให้น้องอ่านแล้วไม่สามารถนำมาคืนได้
- ข. แอบหยิบไปให้น้องอ่านแล้วสามารถนำมาคืน
- ค. สามารถเก็บเงินซื้อหนังสือการ์ตูนเอง

15. พิชญา นั่งทำรายงานวิชาภาษาไทยอยู่ในห้องเรียน เขาต้องการหาเนื้อหาเพิ่มเติมเพื่อนำมาเขียนประกอบรายงานให้เสร็จสมบูรณ์ โดยต้องใช้หนังสือเรียนภาษาไทย วันนั้น พิชญา ไม่ได้นำหนังสือของตนมา แต่มีหนังสือของอุทัยวรรณ วางอยู่บนโต๊ะเรียน ถ้านักเรียนเป็น พิชญานักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. ไม่สามารถรออนุญาตเจ้าของได้ จึงนำหนังสือมาเปิดหาข้อมูลเลย
- ข. สามารถรออนุญาตเจ้าของหนังสือก่อน
- ค. นำหนังสือมาอ่านและหาข้อมูลก่อนจึงสามารถรออนุญาตเจ้าของ

16 ในการประชุมของชุมนุมศิลปศึกษาเพื่อจัดกิจกรรมหารายได้เข้าชุมนุมที่ ประชุมชุมมิมติให้มีการจำหน่ายบัตร ส.ค.ส.โดยจำหน่ายใบละ 20 บาท สุรพงศ์มีความคิดเห็นว่าบัตร ส.ค.ส. มีราคาแพงเกินไป ถ้านักเรียนเป็น สุรพงศ์ นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถแสดงความคิดเห็นได้ทันที
- ข. มีเพื่อนแสดงความคิดเห็นก่อนจึงสามารถแสดงความคิดเห็นสนับสนุน
- ค. ประธานต้องถามความคิดเห็นจึงสามารถแสดงความคิดเห็นได้

17. ในสัปดาห์หน้าจะมีงานวันเด็ก โดยจะมีกิจกรรมมากมาย อาจารย์พิจิตราเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ประชุมปรึกษาว่าจะจัดแสดงอะไรบนเวที นักเรียนทั้งหมดเงียบ ไม่มีใครกล้าแสดงความคิดเห็น จุฬาลักษณ์ มีความคิดว่าจะจัดการแสดง หลาย ๆ ชุด เพื่อให้ทุกคนได้ร่วมกิจกรรมอย่างทั่วถึง แต่พอเห็นว่าไม่มีใครแสดงความคิดเห็น ทำให้จุฬาลักษณ์ตัดสินใจไม่ถูกว่า ควรจะเสนอความคิดเห็นของตนหรือไม่ ถ้านักเรียนเป็นจุฬาลักษณ์ นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. เงียบ ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้
- ข. สามารถยกมือขึ้นแสดงความคิดเห็นได้ทันที
- ค. สามารถแสดงความคิดเห็นได้ เมื่ออาจารย์เรียก ชื่อถาม

18. โรงเรียนมีการจัดสัปดาห์การศึกษาต่อ โดยมีสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ มาแนะแนวการศึกษาต่อ ให้กับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ศิริอร ต้องการศึกษาดูระดับสายอาชีพศึกษาของสถาบันหนึ่ง แต่สถาบันนั้นให้ข้อมูลไม่เพียงพอ ถ้านักเรียนเป็น ศิริอร นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถสอบถามข้อมูลจากผู้บรรยายได้

- ข. สามารถสอบถามข้อมูลจากอาจารย์แนะแนวของโรงเรียนตนเองได้
- ค. สามารถสอบถามข้อมูลได้จากเพื่อนสนิทได้

19. ในการเข้าค่ายลูกเสือ – เนตรนารีประจำปี ทางโรงเรียนได้นำนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไปเข้าค่ายที่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมีการเข้าค่ายรวมกัน 3 โรงเรียนซึ่งเป็นโรงเรียนในอำเภอเดียวกัน กิตติมาีความประทับใจ วิรุฬ ซึ่งเป็นนักเรียนของโรงเรียนอื่น ที่ให้ความช่วยเหลือตนเองตลอดในการเข้าค่ายครั้งนี้ ถ้านักเรียนเป็น กิตติมา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถบอกถึงความรู้สึกของตนเองให้วิรุฬทราบได้ทันที
- ข. ถ้ามีโอกาสพบกันอีกครั้ง จึงสามารถบอกถึงความรู้สึกของตนเองได้
- ค. สามารถบอกถึงความรู้สึกของตนเองให้เพื่อนสนิทฟังได้

20. ในขณะที่ ดวงกมล กำลังอ่านหนังสือเพื่อเตรียมตัวสอบปลายภาคอยู่นั้น ห้องข้าง ๆ เปิดวิทยุเสียงดัง รบกวนสมาธิการอ่านหนังสือ ถ้านักเรียนเป็น ดวงกมล นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถบอกให้เปิดวิทยุเสียงเบา ๆ เพราะรบกวนการอ่านหนังสือของตน
- ข. สามารถบอกให้เพื่อนทราบ แล้วให้เพื่อนไปบอกต่อ
- ค. ไม่สามารถบอกได้ แต่ได้นำสติ๊กเกอร์ที่มีข้อความว่า "ต้องการความสงบ"

ไปติดไว้ที่หน้าห้องของตน

21. กานดา เดินเข้ามาในห้องเรียนด้วยใบหน้าไม่สบายใจ ไม่พูดจากับใครเลย จีระนันท์ เป็นเพื่อนสนิทของกานดากำลังนั่งคุยกับเพื่อนในห้องอยู่ เมื่อจีระนันท์เห็นกานดาในลักษณะนั้น ถ้านักเรียนเป็น จีระนันท์ นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถเข้าไปพูดคุยสอบถามถึงความไม่สบายใจของเพื่อน
- ข. สามารถเข้าไปพูดคุยถึงเรื่องที่สนุก เพื่อให้เพื่อนสบายใจ
- ค. สามารถเข้าไปนั่ง เพื่อให้เพื่อนบอกถึงเรื่องไม่สบายใจ

22. ในเวลาเลิกเรียน สุรัชย์ ต้องรีบไปซ้อมฟุตบอลเพราะเป็นนักกีฬาของโรงเรียน ขณะที่สุรัชย์ กำลังจะออกจากห้องเรียนนั้น อภิชาติเดินเข้ามาหาแล้วบอกว่า ตนเองมีเรื่องที่จะขอคำปรึกษา ถ้านักเรียนเป็น สุรัชย์ นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถให้คำปรึกษาอย่างเต็มที่
- ข. สามารถให้คำปรึกษาบ้าง เพราะตนเองต้องรีบไปซ้อมฟุตบอล
- ค. ไม่สามารถให้คำปรึกษาได้โดยบอกเพื่อนว่าให้ไปขอรับคำปรึกษาจาก

อาจารย์แนะแนว

23. ในขณะที่ สมพงศ์ กำลังซื้อน้ำอยู่ริมถนน มองเห็นคนตาบอดกำลังจะเดินข้ามถนนพอดีถ้านักเรียนเป็น สมพงศ์ นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถพาเดินข้ามถนนด้วยตนเอง
- ข. สามารถบอกให้คนอื่นช่วยพาข้ามถนน
- ค. ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือใด ๆ ได้เลย

24. ในชั่วโมงวิชาคณิตศาสตร์ อาจารย์ประจำวิชาได้ให้การบ้าน โจทย์คณิตศาสตร์ที่มีการแสดงวิธีทำที่ยากมาก ศุภชัย ซึ่งเป็นนักเรียนที่เรียนเก่ง ถ้านักเรียนเป็น ศุภชัย นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถดูวิธีการทำจากตัวอย่าง แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับโจทย์
- ข. สามารถทำโจทย์ได้
- ค. ปรึกษากับเพื่อนจึงสามารถทำได้

25. ขณะที่ จามจุรี นั่งคุยกับเพื่อนอยู่นั้น ธิดาพร ถู้อผลงานประดิษฐ์เศษวัสดุที่ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดในงานวันประถมศึกษาเข้ามา ถ้านักเรียนเป็น จามจุรี นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถเข้าไปดูผลงานด้วยความสนใจ แล้วสอบถามความคิดที่ทำให้เกิดผลงาน
- ข. สามารถแสดงความยินดี แล้วเดินมานั่งคุยกับเพื่อนต่อ
- ค. สามารถเข้าไปดูผลงานแล้วสอบถามถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผลงาน

26. จีราภา ไปชมนิทรรศการวันวิทยาศาสตร์ที่จัดขึ้น ที่โรงเรียนประจำจังหวัดได้มีการแสดงผลงานของนักเรียนเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ไว้มากมาย ถ้านักเรียนเป็น จีราภา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถเข้าไปดูผลงานทุกชิ้นด้วยความสนใจ
- ข. สามารถเข้าไปดูผลงานที่ได้รับรางวัลเท่านั้น
- ค. สามารถเข้าไปดูผลงานเกือบทุกชิ้น

27. วันพรุ่งนี้ สุดาวรรณ ต้องเดินทางไปเยี่ยมคุณย่าที่ต่างจังหวัด แต่สุดาวรรณต้องทำงานประดิษฐ์ส่งอาจารย์และต้องส่งงานประดิษฐ์ภายในวันพรุ่งนี้เหมือนกัน ถ้านักเรียนเป็น สุดาวรรณ นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถทำรายงานให้เสร็จแล้วนำไปส่งอาจารย์ก่อนเดินทางไปเยี่ยมคุณย่า
- ข. สามารถทำรายงานให้เสร็จก่อนไปเยี่ยมคุณย่า กลับมาค่อยนำรายงานไปส่งอาจารย์
- ค. ไปเยี่ยมคุณย่าก่อน แล้วจึงสามารถทำงานส่งอาจารย์ได้

28. ก้านพลู ได้รับการแต่งตั้ง ให้เป็นประธานให้การประดิษฐ์ดอกกุหลาบเพื่อนำไปขายในวันแห่งความรักที่จะมาถึงนี้ โดยตั้งเป้าหมายว่า ต้องหารายได้จากการขายดอกกุหลาบเป็นเงินจำนวน 5,000 บาท เพราะจะได้นำเงินมาเป็นทุนการศึกษาให้กับเด็กยากจน ถ้านักเรียนเป็น ก้านพลู นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถหารายได้ถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้
- ข. สามารถหารายได้ถึงครึ่งหนึ่งของเป้าหมายที่ตั้งไว้
- ค. สามารถหารายได้ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของเป้าหมาย

29. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้แสดงความคิดเห็นว่า ธงไชย ยังบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าห้องอยู่ ถ้านักเรียนเป็น ธงไชย นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. ลาออก เพราะตนเองไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้ดีขึ้นได้
- ข. หาข้อบกพร่องของตนเอง แล้วสามารถปรับปรุงหน้าที่ให้ดีขึ้นได้
- ค. สามารถปรับปรุงหน้าที่ให้ดีขึ้นได้บ้าง ตามความสามารถของตนเอง

30. พิชิตชัย ได้นำรายงานวิชาภาษาไทยส่งอาจารย์ เมื่ออาจารย์ตรวจแล้ว ได้เขียนว่า ควรปรับปรุงเนื้อหาให้ตรงกับสิ่งที่เราค้นคว้าแล้วนำมาส่งอีกครั้ง ถ้านักเรียนเป็น พิชิตชัย นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. ไม่สามารถทำรายงานส่งใหม่ได้
- ข. สามารถนำรายงานมาศึกษาและค้นคว้าหาเนื้อหาให้ดีขึ้น แล้วนำส่งใหม่ได้
- ค. สามารถหาเนื้อหาเพิ่มเติมเพียงเล็กน้อย แล้วนำส่งใหม่

31. จุรินทร์ ได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าในการจัดงานวันพ่อแห่งชาติที่โรงเรียน ในงานมีการจัดการประกวดวาดภาพ แต่เมื่อถึงเวลา คณะกรรมการได้บอกว่า สีที่เตรียมไว้สำหรับวาดภาพนั้นไม่ถูกต้อง ถ้านักเรียนเป็น จุรินทร์ นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถรับนำสีที่ถูกต้องมาเปลี่ยนทันที
- ข. สามารถนำสีมาเปลี่ยนให้ แต่ได้ บอกว่า เป็นความผิดของคณะกรรมการที่แจ้งกติกาไม่ชัดเจน
- ค. ไม่สามารถนำสีมาเปลี่ยนให้ได้ เพราะไม่ใช่ความผิดของตนเอง

32. ในการไปทัศนศึกษาที่ จังหวัดจันทบุรี สุวินชา เดินทางมาถึงรถเป็นคนสุดท้าย โดยบอกว่า อาภาพร ซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่มของตนบอกว่า รถออกเวลา 9.00 น. แต่ตามหมายกำหนดการรถออกเวลา 8.30 น. ถ้านักเรียนเป็น อาภาพร นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถยอมรับว่าตนเองจำเวลาผิด
- ข. สามารถยอมรับว่าตนเองรับข้อมูลมาผิด
- ค. ไม่สามารถยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้

33. อาจารย์ที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มอบหมายให้นักเรียนห่อของขวัญเพื่อนำไปให้นักเรียนที่ได้รับรางวัลในวันเด็ก เพื่อน ๆ จึงแต่งตั้งให้ สุนิสา เป็นหัวหน้ากลุ่ม ถ้านักเรียนเป็น สุนิสา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถวางแผนในการประชุม และการมอบหมายหน้าที่ให้สมาชิกได้
- ข. มีการประชุมแล้วสามารถมอบหมายให้ทุกคนทำงานได้
- ค. ลงมือทำงานทันที ไม่สามารถวางแผนได้

34. วิยะดา ได้รับมอบหมายให้เป็นตัวแทนของกลุ่มซื้ออาหารสด เพื่อนำมาประกอบอาหารในชั่วโมงเรียนวิชาคหกรรม ถ้านักเรียนเป็น วิยะดา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. จดรายชื่ออาหารก่อน แล้วสามารถซื้ออาหารได้ครบ

- ข. ซื้ออาหารก่อนแล้วจดยรายการที่หลัง จึงสามารถซื้อได้ไม่ครบ
- ค. ไม่ได้ทำรายการอาหารที่จะซื้อก่อน จึงไม่สามารถซื้อได้

35. ในการจัดการประชุมกีฬาสีของโรงเรียน พรพิมล เสนอให้มีการแข่งขันกีฬาฟุตบอลหญิง แต่ ยิ่งยศ เสนอให้มีการแข่งขันว่ายน้ำหญิง โดยแต่ละคนให้เหตุผลต่างกัน ศักดา ในฐานะประธาน ได้ให้สมาชิกลงมติเพื่อเลือกในที่ประชุม แต่ผลการลงมติดอกมาว่า ได้รับคะแนนเท่ากัน ถ้านักเรียนเป็น ศักดา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถเลือกกีฬาประเภทใดประเภทหนึ่งทันทีตามความสนใจของตนเอง
- ข. สามารถเลือกกีฬาประเภทใดประเภทหนึ่งตามเหตุผลที่ได้รับฟัง
- ค. มีการรวบรวมข้อมูลของกีฬาก่อนจึงสามารถเลือกได้

36. บัชมพู่ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้รับฟังการแนะแนวการศึกษาต่อระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จากหลายสถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ถ้านักเรียนเป็น บัชมพู่ นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถเลือกสถาบันที่ตนเองสนใจ
- ข. สามารถเลือกสถาบันตามเพื่อนสนิท
- ค. มีการรวบรวมข้อมูลก่อนตัดสินใจเลือกสถาบัน

37. ในการทดลองวิทยาศาสตร์ อาจารย์ได้อธิบายขั้นตอนวิธีการทดลอง ต้องใช้เวลา 20 นาที ที่จะทำตามขั้นตอนดังกล่าว ซึ่งใช้เวลาเกินเวลาเลิกเรียน ลลิตา มีความจำเป็นต้องไปรับน้องที่ห้องอนุบาลเพื่อกลับบ้าน ถ้านักเรียนเป็น ลลิตา นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถทำการทดลองตามขั้นตอนได้ จนได้ผลการทดลอง
- ข. สามารถทำการทดลองตามขั้นตอนได้บ้าง โดยทำการทดลองข้ามขั้นตอน
- ค. สามารถทำการทดลองได้เพียงให้หมดเวลาเรียนเท่านั้น

38. ในการทำรายงานกลุ่มของวิชาภาษาไทย ของชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ได้มีการประชุมการวางแผนในการทำงานไว้ แต่ วุฒิชัย ต้องรีบกลับบ้านก่อนเพื่อไปช่วยแม่ขายอาหารที่ตลาด ถ้านักเรียนเป็น วุฒิชัย นักเรียนจะทำได้ในข้อใด

- ก. สามารถทำงานตามแผนที่วางไว้จนสำเร็จด้วยดี
- ข. สามารถทำงานตามแผนที่วางไว้ได้บ้าง โดยเปลี่ยนแปลงขั้นตอนของงานให้เร็วขึ้น
- ค. สามารถทำงานตามแผนที่วางไว้ได้น้อย ให้งานเสร็จไม่ได้คำนึงถึง

การวางแผน

ลักษณะของแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

แบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน จำแนกคุณลักษณะความเป็นผู้นำ 2 ด้าน จำนวน 38 ข้อ โดยจัดเรียงข้อดังนี้

1. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไป มี 20 ข้อ คือ
 - ข้อ 1 – 3 คุณลักษณะด้านการติดต่อสื่อสาร
 - ข้อ 4 – 8 คุณลักษณะด้านความเชื่อมั่นในตนเอง
 - ข้อ 9 – 15 คุณลักษณะด้านความมีวินัยในตนเอง
 - ข้อ 16 – 20 คุณลักษณะด้านการกล้าแสดงออก
2. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน มี 18 ข้อ คือ
 - ข้อ 21 – 23 คุณลักษณะด้านความเห็นอกเห็นใจ
 - ข้อ 24 – 26 คุณลักษณะด้านความคิดริเริ่ม
 - ข้อ 27 – 32 คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ
 - ข้อ 33 – 38 คุณลักษณะด้านความรอบคอบ

ลักษณะการตอบเป็นแบบเลือกตอบ ซึ่งมี 3 ตัวเลือก คือ ก ข และ ค โดยกำหนดให้ระดับคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนแต่ละคำตอบมีคะแนนต่างกันตามลำดับ ดังนี้

ระดับที่ 3 มีคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับมาก

ระดับที่ 2 มีคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับที่ 1 มีคะแนนคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับน้อย

เกณฑ์การแปลผล

1. การแปลผลคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนเป็นรายบุคคลโดยการนำคะแนนแต่ละข้อมารวมกันแล้วหารด้วยจำนวนข้อในแบบสอบถามก็สามารถตีความหมายของค่าเฉลี่ยได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 2.34- 3.00 หมายถึง มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 1.67- 2.33 หมายถึง มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00- 1.66 หมายถึง มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับน้อย

2. การแปลผลคุณลักษณะความเป็นผู้นำรายด้าน ได้แก่ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพทั่วไป คือ การติดต่อสื่อสาร , ความเชื่อมั่นในตนเอง , ความมีวินัยในตนเอง และการกล้าแสดงออก และคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน คือ ความเห็นอกเห็นใจ ความคิดริเริ่ม และความรอบคอบ โดยการนำคะแนนของแต่ละข้อของคุณลักษณะความเป็นผู้นำรายด้านมารวมกันแล้วหารด้วยจำนวนข้อของคุณลักษณะความเป็นผู้นำรายด้านนั้น และใช้คะแนนเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 2.34- 3.00 หมายถึง มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย 1.67-2.33 หมายถึง มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.00- 1.66 หมายถึง มีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนอยู่ในระดับน้อย

การให้ระดับคะแนนรายข้อ

ข้อ	คะแนนที่ได้		
	ก	ข	ค
1	3	2	1
2	3	1	2
3	3	1	2
4	1	2	3
5	3	2	1
6	3	2	1
7	1	3	2
8	2	1	3
9	1	2	3
10	1	3	2
11	1	3	2
12	1	3	2
13	3	2	1
14	1	2	3
15	1	3	2
16	3	2	1
17	1	3	2
18	3	2	1
19	3	2	1
20	3	2	1
21	3	2	1
22	3	2	1
23	3	2	1
24	2	3	1
25	3	1	2
26	3	1	2
27	3	2	1
28	3	2	1
29	1	3	2

ข้อ	คะแนนที่ได้		
	ก	ข	ค
30	1	3	2
31	3	2	1
32	3	2	1
33	3	2	1
34	3	2	1
35	1	2	3
36	2	1	3
37	3	2	1
38	3	2	1

ตาราง 12 ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน
ช่วงชั้นที่ 3

ข้อ	t
1	6.331
2	5.087
3	4.569
4	3.641
5	3.198
6	2.373
7	2.589
8	2.559
9	7.906
10	2.717
11	5.334
12	3.835
13	8.651
14	4.594
15	9.982
16	8.643
17	6.389
18	6.533
19	6.155
20	6.757
21	7.501
22	6.923
23	7.814
24	2.937
25	6.319
26	11.521
27	5.358

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อ	t
28	4.638
29	7.657
30	2.989
31	5.685
32	6.778
33	2.893
34	4.485
35	3.180
36	2.041
37	10.117
38	5.586

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .8603

ภาคผนวก ค

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
1	ปฐมนิเทศ	1. เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการเข้าร่วมกลุ่มและให้รู้จักคุ้นเคยซึ่งกัน และกัน 2. เพื่อให้นักเรียนกล้าที่จะเปิดเผยตนเอง 3. เพื่อให้นักเรียนได้ทราบถึงวัตถุประสงค์วิธีการ บทบาท หน้าที่ของผู้วิจัยและบทบาทหน้าที่ของนักเรียน รวมทั้งประโยชน์ในการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน	ขั้นตอนการดำเนินการ 1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนและแนะนำตนเอง พร้อมทั้งให้นักเรียนแนะนำตนเองทีละคน ต่อจากนั้นจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม 2. ผู้วิจัยให้นักเรียนสร้างความคุ้นเคยด้วยการเล่นเกม “เพราะเรา.....คู่กัน” โดยให้นักเรียนปฏิบัติดังนี้ 2.1 ผู้วิจัยนำภาพทั้งหมดใส่ไว้ในตะกร้า โดยภาพแต่ละภาพวางคว่ำว่าหน้าทั้งหมด และให้นักเรียนเดินมาหยิบภาพไปคนละ 1 ภาพ เมื่อได้แล้วให้กลับไปนั่งที่เดิม 2.2 ให้นักเรียนจับคู่ภาพที่ตนเองถืออยู่ กับเพื่อน ที่นักเรียนคิดว่าภาพของตนเอง ควรคู่กับภาพใดของเพื่อน ภายในเวลา 2 นาที ถ้านักเรียนได้คู่แล้วให้นั่งลงตามคู่ของตนเอง 2.3 ให้สมาชิกทุกคนเตรียมหาเหตุผลว่าทำไมสิ่งของ 2 สิ่งจึงคู่กัน 2.4 ให้คู่แต่ละคู่สนทนากันโดยสอบถามข้อมูลส่วนตัวของคู่ตนเองให้ได้มากที่สุด ภายในเวลา 2 นาที 3. ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคู่ออกมาอธิบายว่า ทำไมภาพ 2 ภาพนี้ คู่กัน และแนะนำเพื่อนที่เป็นคู่ของตนในเรื่องที่ได้สอบถาม เพื่อให้เพื่อนในกลุ่มได้รู้จักมากขึ้นจนครบทุกคู่ 4. ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นจากกิจกรรมในหัวข้อต่อไปนี้ 4.1 เมื่อผู้วิจัยสั่งให้หาคู่จากภาพนักเรียนมี

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
1 (ต่อ)			นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร 4.2 การร่วมกิจกรรม “ เพราะเรา คู่กัน ” นี้ได้ข้อคิดอะไร 4.3 การร่วมกิจกรรมในครั้งนี้มีประโยชน์อย่างไร 5. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปและเสนอความคิดที่ได้จากการร่วมกิจกรรม 6. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับเนื้อหา ดังนี้ 6.1 นำข้อดีของแต่ละคนมาใช้เพื่อเป็นประโยชน์ เพราะทุกคนมีข้อดีที่แตกต่างกันไป 6.2 กล้าที่จะเปิดเผยตนเอง เพื่อให้คนอื่นรู้จักเราดีขึ้น จะทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข 7. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการ บทบาทหน้าที่ของผู้วิจัย และบทบาทหน้าที่ของนักเรียนต้องปฏิบัติ และประโยชน์ที่จะได้รับการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน 8. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามรายละเอียดต่างๆ ที่ต้องการทราบและนัดหมาย วันเวลาครั้งต่อไป การประเมินผล 1. สังเกตจากความสนใจและการร่วมทำกิจกรรมของนักเรียน 2. สังเกตจากการ การอภิปรายและแสดงความคิดเห็นของนักเรียน วิธีการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม ดังนี้
2	การติดต่อสื่อสาร	1. เพื่อฝึกให้นักเรียนสามารถใช้คำพูดให้ผู้อื่นเข้าใจเรื่องที่พูดให้ตรงกัน	ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม ดังนี้

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
2 (ต่อ)		2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักใช้ท่าทางในการสื่อสารประกอบคำพูดได้	1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยสนทนา ชักถามเกี่ยวกับการใช้คำพูดให้ผู้อื่นเข้าใจและท่าทางในการสื่อสารประกอบคำพูด 1.2 ผู้วิจัยอธิบายกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้ 1.3 ผู้วิจัยนำสติกเกอร์รูปสัตว์ต่าง ๆ ไปติดไว้ที่ด้านหลังเสื้อของนักเรียน แต่ละคนโดยมิให้เห็นว่าสติกเกอร์แผ่นดังกล่าวเป็นรูปสัตว์อะไร 1.4 ให้นักเรียนจับคู่กันแล้วให้แต่ละคนพยายามทายว่าสัตว์ดังกล่าว คือ ตัวอะไร โดยต้องปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด คือ 1.4.1 นักเรียนไม่สามารถสอบถามคู่ของตนเองได้ว่าข้างหลังเป็นรูปอะไร 1.4.2 นักเรียนต้องพยายามอธิบายและใช้ท่าทางประกอบจนคู่ของตนเองสามารถตอบชื่อสัตว์ถูกต้อง 1.5 ใช้เวลาในการทาย 2 นาที 1.6 หมดเวลาให้แต่ละคนตอบว่า สัตว์ที่ติดอยู่ข้างหลังของตน คือตัวอะไร 1.7 ผู้วิจัยเสนอคำตอบที่ถูกต้อง 1.8 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจ จากนั้นผู้วิจัยเป่านกหวีดให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมโดยใช้เวลาประมาณ 20 นาที 2. ขั้นวิเคราะห์ 2.1 นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่มๆ ละ 4 คน และร่วมกันอธิบายในหัวข้อ ต่อไปนี้ 2.1.1 การพูดอธิบายภาพของคู่ของตนเป็นอย่างไร

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
2 (ต่อ)			2.1.2 การสื่อสารให้ประสบผลสำเร็จต้องทำอย่างไรบ้าง 2.1.3 การฝึกการสื่อสารที่ดีต้องทำอย่างไร 2.1.4 การใช้คำพูดให้ผู้อื่นเข้าใจเรื่องให้ตรงกันและใช้ท่าทางในการสื่อสารแทนคำพูดมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันอย่างไร 2.2 ส่งตัวแทนสมาชิกออกมารายงานผลการอภิปรายต่อกลุ่มใหญ่ 3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ 3.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม เกี่ยวกับการพูดให้สมาชิกเข้าใจตรงกันในเรื่องที่พูด และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการพูดให้สมาชิกเข้าใจตรงกันในเรื่องที่พูด 3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมจากการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนและประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการทำกิจกรรม และให้นักเรียนไปฝึกการใช้คำพูดและท่าทางในการประกอบคำพูดเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจในเรื่องที่ตนเองพูด 4. ขั้นประเมินผล 4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน 4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
3	การติดต่อสื่อสาร	1. เพื่อฝึกให้นักเรียนพูดจาโน้มน้าวจิตใจให้ผู้อื่นทำตามได้ 2. เพื่อฝึกให้นักเรียนใช้ท่าทางในการสื่อสารประกอบคำพูดได้	วิธีดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึง การนำการฝึกการใช้คำพูดและท่าทางในการประกอบคำพูดเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจในเรื่องที่ตนเองพูด แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยสนทนา ชักถาม เกี่ยวกับพูดโน้มน้าวจิตใจให้ผู้อื่นทำตามได้ 1.2 ให้นักเรียนจับรายชื่อสิ่งของที่คู่กัน เมื่อได้รายชื่อที่คู่กันแล้วให้จับคู่กันไว้ 1.3 ผู้วิจัยจับฉลากคู่ที่จะทำการเล่นเกม 1 คู่ 1.4 ผู้วิจัยแจกรูปหัวใจให้กับนักเรียน 7 คู่ เหลืออีก 1 คู่ที่ผู้จับฉลากได้ไม่ต้องแจกรูปหัวใจให้ 1.5 ผู้วิจัยอธิบายกติกาและขั้นตอนการทำกิจกรรมดังนี้ 1.5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนทั้งคู่ออกมาพูดโฆษณาว่าตนเองเป็นประธานการจัดแสดงดนตรีของโรงเรียน ที่มีนักร้องที่มีชื่อเสียงมาร่วมงาน และระหว่างการแสดงดนตรีนั้นจะมีการแสดงตลกและการแสดงมายากลให้ชมด้วย 1.5.2 ให้นักเรียนทั้งคู่แข่งขันกันพูดและแสดงท่าทางประกอบเพื่อโน้มน้าวจิตใจเพื่อนให้คล้อยตาม ใช้เวลาคนละ 3 นาที 1.5.3 ถ้าเพื่อนคนใดมีความต้องการอยากชมการแสดงดนตรีของใครจึงหยิบรูปหัวใจที่แจกให้หย่อนลงใส่กล่องของคนนั้น 2. ขั้นวิเคราะห์ 2.1 ผู้วิจัยให้ผู้ฟังออกมารายงานผล

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
3 (ต่อ)			การปฏิบัติงาน 2.2 ให้นักเรียนทุกคนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อดังต่อไปนี้ 2.2.1 ระหว่างที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมมีความรู้สึกอย่างไร 2.2.2 การพูดโน้มน้าวจิตใจให้ผู้อื่นทำตามมีหลักในการพูดอย่างไร 2.2.3 การพูดและการใช้ท่าทางเพื่อให้ผู้อื่นคล้อยตามและทำตามตนเองมีประโยชน์ต่อตนเองอย่างไร 2.3 ให้นักเรียนที่จับคู่กันไว้มาฝึกพูดคนละ 2 นาที 2.4 นักเรียนสามารถประยุกต์กิจกรรมนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร 3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ 3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการพูดโน้มน้าวจิตใจให้ผู้อื่นทำตามและการใช้ท่าทางประกอบคำพูดเพื่อให้สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการพูดโน้มน้าวจิตใจให้ผู้อื่นทำตาม และการใช้ท่าทางประกอบคำพูดเพื่อให้สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ 3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากกิจกรรม 4. ขั้นประเมินผล 4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
3 (ต่อ)			4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน
4	ความเชื่อมั่นในตนเอง	เพื่อให้นักเรียนมีความมั่นใจที่จะทำการอย่างไม่ลังเลใจ ไม่หวั่นวิตกในความสามารถของตนเอง	วิธีดำเนินการกิจกรรม ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยสนทนา ชักถาม นักเรียนเกี่ยวกับความมั่นใจที่จะทำการอย่างไม่ลังเลใจ ไม่หวั่นวิตกในความสามารถของตนเอง 1.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลม ขยายกว้าง จัดระยะห่างพอสมควร 1.3 ผู้วิจัยบอกกติกาในการร่วมกิจกรรมกลุ่ม ดังนี้ 1.3.1. ให้นักเรียนส่งของขวัญไปรอบ ๆ วง ตามเสียงเพลง เมื่อเสียงเพลงหยุดถ้าของขวัญอยู่ที่นักเรียนคนใดให้แกะกระดาษห่อของขวัญออกชิ้นหนึ่งแล้วอ่านบัตรคำสั่ง และออกมาปฏิบัติตามคำสั่งนั้น เพื่อนๆปรบมือให้ (กิจกรรมที่นักเรียนต้องปฏิบัติคือ ร้องเพลง 1 เพลง, รำไทย , เดินตามจังหวะเพลง รำมวยจีน เป็นต้น) 1.3.2 ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมจนกระทั่งถึงกระดาษห่อของขวัญชิ้นสุดท้าย 1.4 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจ จากนั้นผู้วิจัยให้สัญญาณนกหวีดให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยใช้เวลาประมาณ 15 นาที

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
4 (ต่อ)			2. ชั้นวิเคราะห์ ให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้ 2.1 นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อได้รับความคาดหวังให้แสดงตามคำสั่ง 2.2 เวลาที่แสดงให้เพื่อน ๆ ดู มีความรู้สึกอย่างไร 2.3 เมื่อแสดงไม่ได้ มีความรู้สึกอย่างไร 2.4 ในชีวิตของคนเรานั้นมีบ้างไหมที่คิดว่ามีบางสิ่งบางอย่างทำไม่ได้ เมื่อพยายามทำหรือให้คนอื่นสอนบ้างแล้วสามารถทำได้ เมื่อทำได้แล้วมีความรู้สึกอย่างไร จงยกตัวอย่างประกอบ 2.5 เมื่อนักเรียนมีความมั่นใจที่จะกระทำการอย่างไม่ลังเลใจ ไม่หวั่นวิตกในความสามารถของตนเอง จะมีผลดีต่อตนเองอย่างไร 3. ชั้นสรุปและประยุกต์หลักการ 3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับมีความมั่นใจที่จะทำการอย่างไม่ลังเลใจ ไม่หวั่นวิตกในความสามารถของตนเอง และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับความมั่นใจที่จะทำการอย่างไม่ลังเลใจ ไม่หวั่นวิตกในความสามารถของตนเอง 3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากกิจกรรม 4. ชั้นประเมินผล 4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึง

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
4 (ต่อ)			ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน 4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน
5	ความเชื่อมั่นในตนเอง	เพื่อให้ นักเรียน มีความตั้งใจในการทำงานให้สำเร็จแม้จะมีอุปสรรคก็ไม่เลิกล้มหรือเปลี่ยนใจ	วิธีการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้กรณีตัวอย่าง ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และนำเข้าสู่เรื่องความตั้งใจในการทำงานให้สำเร็จ แม้จะมีอุปสรรคก็ไม่เลิกล้มหรือเปลี่ยนใจ 1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง “ความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จอยู่ที่นั่น” เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน 1.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยจนเข้าใจ 2. ขั้นวิเคราะห์ 2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้ 2.1.1 นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรหลังจากอ่านกรณีตัวอย่างเรื่อง “ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น” 2.1.2 นักเรียนคิดว่า จีราภา อัญมณี และเนตรดาว เป็นคนอย่างไร

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
5 (ต่อ)			2.1.3 ถ้านักเรียนเป็นนักเรียนทั้ง 3 คน จะทำอย่างไร 2.1.4 ถ้านักเรียนทั้ง 3 คน ไม่ทำการทดลองวิทยาศาสตร์ใหม่จะเกิดผลเสียอย่างไร 2.2 ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาอภิปราย 3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ 3.1 ให้นักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับความตั้งใจในการทำงานให้สำเร็จแม้จะมีอุปสรรคก็ไม่เลิกล้มหรือเปลี่ยนใจและสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับความตั้งใจในการทำงานให้สำเร็จ แม้จะมีอุปสรรคก็ไม่เลิกล้มหรือเปลี่ยนใจ 3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากกิจกรรม 4. ขั้นประเมินผล 4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน 4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน
6	ความวินัยในตนเอง	1. เพื่อให้ นักเรียน ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมได้ 2. เพื่อให้ นักเรียน รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	วิธีการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้บทบาทสมมติ ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยสนทนาซักถามนักเรียนเกี่ยวกับกฎระเบียบของโรงเรียนว่ามีอะไรบ้าง

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
6 (ต่อ)		3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักควบคุมการกระทำของตนเองได้	นักเรียนประพาดิตามระเบียบนั้น ๆ แล้วรู้สึกอย่างไร ถ้านักเรียนฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียนแล้วรู้สึกอย่างไร 1.2 ผู้วิจัยขออาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดงจำนวน 8 คน 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ทุกคนอ่าน และเตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเรื่องด้วย 1.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง 1.5 ก่อนการแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่าง ๆ ก่อน เพื่อช่วยขจัดความตื่นเต้น และความวิตกกังวล 1.6 ให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติที่ได้รับ ใช้เวลาในการแสดง 15 นาที 1.7 เมื่อผู้แสดง แสดงสิ้นสุด ผู้วิจัยให้ทุกคนปรบมือให้ 2. ขั้นวิเคราะห์ ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครในบทบาทสมมติ เรื่อง “เคารพกฎกันเถอะ” ตามหัวข้อต่อไปนี้ 2.1 ถ้านักเรียนอยู่ในกลุ่มของนักเรียนที่ไม่ได้ถอดรองเท้า นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร 2.2 บอกเหตุผลของการปฏิบัติเช่นนั้น 2.3 ถ้านักเรียนปฏิบัติตาม จักรกฤษ รัชชชัย จารึกและสาธิต จะมีผลต่อตนเองอย่างไร 2.4 นักเรียนคาดว่า จะมีผลต่อเพื่อน ๆ อย่างไร 2.5 เมื่อนักเรียนตัดสินใจ และปฏิบัติแล้ว จะสบายใจหรือไม่

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
6 (ต่อ)			2.6 การตัดสินใจของนักเรียน จัดได้ว่าเป็นการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมหรือไม่ 2.7 การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม มีผลดีต่อตนเองและสังคมอย่างไร 2.8 การควบคุมอารมณ์หรือการกระทำที่ถูกต้องจะมีผลดีต่อตนเองอย่างไร 2.9 นักเรียนเคยปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมอะไรบ้าง 3. ขึ้นแสดงเพิ่มเติม ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงบทบาทที่ถูกต้องในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม และการควบคุมอารมณ์และการกระทำของตนเอง 4. ขึ้นสรุปและประยุกต์หลักการ 4.1 ให้นักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมและควบคุมอารมณ์และการกระทำของตนเองได้และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 4.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม และควบคุมอารมณ์และการกระทำของตนเองได้ 4.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากกิจกรรม 5. ขึ้นประเมินผล 5.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 5.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
6 (ต่อ)			5.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน
7	ความมีวินัยในตนเอง	1.เพื่อให้ นักเรียน เคารพสิทธิของผู้อื่นได้ 2.เพื่อให้ นักเรียน มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองได้	วิธีการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้บทบาทสมมติ ดังนี้ 1.ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยสนทนาซักถามนักเรียนเกี่ยวกับการเคารพสิทธิของผู้อื่น และความซื่อสัตย์ว่านักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรกับบุคคลที่ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่นและไม่มี ความซื่อสัตย์ 1.2 ผู้วิจัยขออาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดงจำนวน 9 คน 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ทุกคนอ่าน และเตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเรื่องด้วย 1.4 วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง 1.5 ก่อนการแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่าง ๆ ก่อน เพื่อช่วยขจัดความตื่นเต้น และความวิตกกังวล 1.6 ให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติที่ได้รับ ใช้เวลาในการแสดง 20 นาที 1.7 เมื่อผู้แสดง แสดงสิ้นสุด ผู้วิจัยให้ทุกคนปรบมือให้ 2. ขั้นวิเคราะห์ ผู้วิจัยให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น4 กลุ่ม ๆ ละ 4 คนร่วมกันอภิปราย และวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครเรื่อง “อย่าปล่อยให้คนชั่วลอยนวล” ในหัวข้อต่อไปนี้

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
7 (ต่อ)			2.1 ใครที่รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น เพราะเหตุใด 2.2 ใครที่ไม่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เพราะเหตุใด 2.3 ใครเป็นบุคคลที่น่ายกย่องมากที่สุด เพราะเหตุใด 2.4 ถ้านักเรียนเป็นบรรณรักษ์ นักเรียนจะ ปฏิบัติอย่างไร 2.5 นักเรียนสามารถนำการทำกิจกรรม ในครั้งนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร 3. ขึ้นแสดงเพิ่มเติม ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงบทบาทที่ถูกต้อง ให้การเคารพสิทธิของผู้อื่น และ มี ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง 4. ขึ้นสรุปและประยุกต์หลักการ 4.1 ให้นักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับ การเคารพสิทธิของผู้อื่น และ มีความซื่อ สัตย์ต่อตนเอง และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน 4.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับ การเคารพสิทธิของผู้อื่นและมีความซื่อสัตย์ ต่อตนเอง 4.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรม และประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจาก กิจกรรม 5. ขึ้นประเมินผล 5.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึง ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 5.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชม ร่วมกัน 5.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็นและการสรุปของ นักเรียน

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
8	การกล้าแสดงออก	เพื่อให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ได้	วิธีการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้บทบาทสมมติ ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับการกล้าแสดงความคิดเห็นมีนักเรียนคนใดบ้างที่กล้าแสดงความคิดเห็นและมีนักเรียนคนใดบ้างที่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เพราะเหตุใด 1.2 ผู้วิจัยขออาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดงจำนวน 10 คน 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติให้ทุกคนอ่าน และเตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเรื่องด้วย 1.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง 1.5 ก่อนการแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่าง ๆ ก่อน เพื่อช่วยขจัดความตื่นเต้น และความวิตกกังวล 1.6 ให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติที่ตนเองได้รับใช้เวลาในการแสดงประมาณ 20 นาที 1.7 เมื่อผู้แสดง แสดงสิ้นสุด ผู้วิจัยให้ทุกคนปรบมือให้ 2. ขั้นวิเคราะห์ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน แล้วร่วมกันอภิปรายและวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครในบทบาทสมมติเรื่อง “กล้า ๆ หน่อย” ตามหัวข้อต่อไปนี้ 2.1 ถ้านักเรียนเป็น พสุตา นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร เมื่อไม่มีใครแสดงความคิดเห็นเลย

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
8 (ต่อ)			2.2 ถ้านักเรียนเป็นอารีย์ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไรเมื่อบอกให้เพื่อนๆ แสดงความคิดเห็น 2.3 ถ้านักเรียนเป็นมลฤดี นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร เมื่อเพื่อนเห็นด้วยกับความคิดเห็นของตนเอง 2.4 ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกคนหนึ่งที่อยู่ในห้องประชุม นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไรที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่กล้าแสดงออก 2.5 นักเรียนสามารถนำการทำกิจกรรมในครั้งนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร 3. ขั้นแสดงเพิ่มเติม ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงบทบาทที่ถูกต้องในการกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ได้ 4. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ 4.1 ให้นักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับการกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 4.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ได้ 4.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากกิจกรรม 5. ขั้นประเมินผล 5.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 5.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน 5.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือการแสดงความคิดเห็นและการสรุปของนักเรียน

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
9	การกล้าแสดงออก	เพื่อฝึกให้นักเรียนกล้าที่จะบอกถึงความรู้สึกและความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้	วิธีการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้กรณีตัวอย่าง ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และนำเข้าสู่เรื่องการกล้าที่จะบอกถึงความรู้สึกและความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ 1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม โดยให้นักเรียนนับเลข 1-4 นักเรียนที่นับเลขเดียวกันให้อยู่กลุ่มเดียวกัน 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสาร กรณีตัวอย่าง เรื่อง “พนิดาจะทำอย่างไร” เพื่อให้ นักเรียนได้ศึกษาร่วมกันแสดงความคิดเห็น 1.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัย จนเข้าใจ 2. ขั้นวิเคราะห์ 2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้ 2.1.1 นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรหลังจากอ่าน กรณีตัวอย่าง เรื่อง “พนิดาจะทำอย่างไร” 2.1.2 นักเรียนคิดว่าพนิดาเป็นคนอย่างไร 2.1.3 นักเรียนคิดว่าเพื่อน ๆ ของพนิดาเป็นคนอย่างไร 2.1.4 ถ้านักเรียนเป็นพนิดาและเพื่อน ๆ เมื่อไม่เห็นด้วยกับอาจารย์ นักเรียนจะกล้าบอกถึงความรู้สึกและความต้องการของตนเองให้อาจารย์รับรู้หรือไม่ เพราะเหตุใด 2.2 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาอภิปราย

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
9 (ต่อ)			3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ 3.1 ให้นักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับกล้าที่จะบอกถึงความรู้สึกและความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับกล้าที่จะบอกถึงความรู้สึกและความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ 3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากกิจกรรม 4. ขั้นประเมินผล 4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน 4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็นและการสรุปของนักเรียน
10	ความเห็นอกเห็นใจ	1. เพื่อให้นักเรียนสนใจปัญหาของคนอื่น 2. เพื่อให้นักเรียนสนใจความต้องการของคนอื่น 3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนได้	วิธีการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยสนทนา ชักถาม นักเรียนเกี่ยวกับให้ความสนใจปัญหาหรือความต้องการของคนอื่น และให้ความช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน 1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่มๆ ละ 4 คน โดยวิธีจับฉลากชื่อกลุ่มสมาชิกที่ได้ชื่อกลุ่มเหมือนกันอยู่กลุ่มเดียวกัน 1.3 ผู้วิจัยแจกซองวงกลมร่วมใจให้นักเรียนกลุ่มละ 1 ซองและอธิบาย

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
10 (ต่อ)			การปฏิบัติกิจกรรมดังนี้ 1.3.1 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแจกชิ้นส่วนของวงกลมให้สมาชิกคนละ 4 ชิ้น 1.3.2 ให้นักเรียนต่อชิ้นส่วนทั้ง 4 ชิ้นให้เป็นรูปวงกลมตามที่ผู้วิจัยกำหนดให้ โดยมีกติกาว่า ห้ามหยิบชิ้นส่วนของผู้อื่น แต่สามารถให้ชิ้นส่วนของตนเองกับผู้อื่นได้ 1.3.3 งานของกลุ่มจะสำเร็จก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนมีวงกลมอยู่ตรงหน้าถ้าสำเร็จแล้วให้ร้องว่า "ร่วมด้วย ช่วยกัน เฮ" 1.3.4 ใช้เวลาในการต่อรูปวงกลมภายใน 20 นาที 1.4 หลังจากอธิบายและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจแล้ว จึงให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม 2. ขั้นวิเคราะห์ ให้สมาชิกกลุ่มทั้ง 4 กลุ่มรวมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้ดังนี้ 2.1 สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มสามารถต่อรูปวงกลมได้สำเร็จทุกคนเพราะเหตุใด 2.2 กลุ่มที่ต้องใช้เวลานานในการต่อรูปวงกลม เพราะเหตุใด 2.3 ความสนใจปัญหาหรือความต้องการของผู้อื่น มีผลต่อการทำงานอย่างไร 2.4 บุคคลในสังคมให้ความช่วยเหลือกับบุคคลที่เดือนร้อน สังคมจะเป็นอย่างไร 3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ 3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุป เกี่ยวกับสนใจปัญหาและความต้องการของผู้อื่น การให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับผู้อื่นที่จะทำงานสำเร็จได้ และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
10 (ต่อ)			3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับความสนใจปัญหาหรือความต้องการของผู้อื่นและให้ความช่วยเหลือกับบุคคลที่เดือดร้อน 3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมจากการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนและประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการทำกิจกรรม 4. ขั้นการประเมินผล 4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน 4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็นการสรุปของนักเรียน
11	ความเห็นอกเห็นใจ	1.เพื่อให้นักเรียนสนใจปัญหาของคนอื่นได้ 2.เพื่อให้นักเรียนสนใจความต้องการของคนอื่นได้ 3.เพื่อให้นักเรียนให้ความช่วยเหลือกับบุคคลที่เดือดร้อนได้	วิธีการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้กรณีตัวอย่าง ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และนำเข้าสู่เรื่องการสนใจปัญหาและความต้องการของผู้อื่นให้ความช่วยเหลือกับบุคคลที่เดือดร้อน 1.2. วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน โดยให้จับฉลากกระดาษสีนักเรียนที่มีฉลากสีเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างเรื่อง “นางสาวฟ้า...ผู้ใจดี” เพื่อให้ นักเรียนได้ศึกษาร่วมกันและแสดงความคิดเห็น 1.4 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจ

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
11 (ต่อ)			2. ขั้นวิเคราะห์ นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้ 2.1 นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรหลังจากอ่านกรณีตัวอย่างเรื่อง“นางสาวฟ้า..ผู้ใจดี” 2.2 นักเรียนคิดว่าฟ้าเป็นคนอย่างไร 2.3 นักเรียนคิดว่ารุ่งเป็นคนอย่างไร 2.4 ถ้านักเรียนเป็นฟ้า นักเรียนจะให้ความช่วยเหลือกับรุ่ง อย่างไร 2.5 ถ้านักเรียนเป็นรุ่ง นักเรียนจะปรับปรุงตนเองอย่างไร 3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ 3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการให้ความสนใจปัญหาและความต้องการของคนอื่น ให้ความช่วยเหลือกับบุคคลที่เดือดร้อน และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการให้ความสนใจปัญหาและความต้องการของคนอื่น และให้ความช่วยเหลือกับบุคคลที่เดือดร้อน 3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมจากการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนและประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการทำกิจกรรม 4. ขั้นการประเมินผล 4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน 4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
12	ความคิดริเริ่ม	1. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ 2. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะทางด้านความคิด	วิธีการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยสนทนา ชักถาม นักเรียนเกี่ยวกับ ความคิดแปลกๆ ใหม่ ๆ 1.2 นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่มละ 4 คน โดยนำกิจกรรม “รวมกลุ่มจากรูปภาพ” โดยให้นักเรียนจับชิ้นส่วนของรูปภาพคนละ 1 ชิ้นแล้วนำมาต่อกันถ้านักเรียนต่อภาพได้เสร็จสมบูรณ์ได้ จะอยู่กลุ่มเดียวกัน 1.3 ผู้วิจัยแจกอุปกรณ์กลุ่มละ 1 ชุด ประกอบด้วย เส้นก้ำมะหยี่ 1 ห่อ เทปใส 1 ม้วน กรรไกร 1 อัน กระดาษโปสเตอร์แข็ง 1 แผ่น และปากกาเคมี 1 ด้าม แล้วให้แต่ละกลุ่มใช้อุปกรณ์ที่แจกให้ช่วยกันประดิษฐ์เป็นสัญลักษณ์ ของกลุ่มที่สามารถอธิบายได้ว่าเป็นรูปอะไร ความหมายว่าอย่างไร ตั้งชื่อกลุ่ม และคำขวัญประจำกลุ่มใช้เวลา 20 นาที 1.4 เมื่อหมดเวลาแล้วให้ทุกกลุ่มให้คะแนนว่ากลุ่มใดมีผลงานที่แปลกกว่ากลุ่มอื่น มีความคิดริเริ่ม ผู้วิจัยได้กล่าวคำชมเชยและให้รางวัล 2. ขั้นวิเคราะห์ นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้ 2.1 เมื่อได้ลงมือประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร 2.2 ผลงานของกลุ่มมีความแปลกใหม่กว่ากลุ่มอื่นอย่างไร

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
12 (ต่อ)			2.3 นักเรียนเคยพบเห็นงานประดิษฐ์ที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ หรือไม่ ถ้านักเรียนเคย จงยกตัวอย่างประกอบ 2.4 ถ้ามีการคิดประดิษฐ์สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เกิดขึ้นจะมีผลต่อคนเราอย่างไร 3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ 3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับความคิดที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ 3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับความคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ 3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรม และประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากการทำกิจกรรม 4. ขั้นประเมินผล 4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน 4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน
13	ความคิดริเริ่ม	1. เพื่อให้นักเรียนมีความสนใจความคิดใหม่ ๆ ของคนอื่นได้ 2. เพื่อให้นักเรียนมีความสนใจผลงานใหม่ ๆ ของผู้อื่นได้	วิธีดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้บทบาทสมมติ ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยสนทนา ชักถามนักเรียนเกี่ยวกับความสนใจความคิดและผลงานใหม่ ๆ ของผู้อื่น 1.2 ผู้วิจัยขออาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดงจำนวน 12 คน 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติ ให้ทุกคนอ่าน และเตรียมตัวแสดงพร้อมทั้งจัด

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
13 (ต่อ)			สถานที่ให้เหมาะสมกับเรื่องด้วย 1.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง 1.5 ก่อนการแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่าง ๆ ก่อน เพื่อช่วยจัดความตื่นเต้น และความวิตกกังวล 1.6 ให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติที่ตนเองได้รับ ใช้เวลาในการแสดงประมาณ 20 นาที 1.7 เมื่อผู้แสดง แสดงสิ้นสุด ผู้วิจัยให้ทุกคนปรบมือให้ 2. ขั้นวิเคราะห์ ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน แล้วร่วมกันอภิปรายและวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครในบทบาทสมมติเรื่อง “โลกของคนรุ่นใหม่” ตามหัวข้อต่อไปนี้ 2.1 ใครที่มีความคิดและผลงานที่ไม่เหมือนคนอื่นเกิดขึ้น เพราะเหตุใด 2.2 การให้ความสนใจกับผลงานใหม่ ๆ ของผู้อื่นมีประโยชน์ต่อตนเองอย่างไร 2.3 นักเรียนคิดว่าบุคคลในเรื่องนี้ ใครที่ต้องปรับปรุงตนเองเกี่ยวกับการให้ความสนใจกับผลงานใหม่ ๆ ของผู้อื่น และต้องปรับปรุงอย่างไร 3. ขั้นแสดงเพิ่มเติม ผู้วิจัยให้นักเรียนได้แสดงบทบาทสมมติที่ถูกต้องในการให้ความสนใจความคิดและผลงานใหม่ ๆ ของผู้อื่นได้ถูกต้อง 4. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ 4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับความสนใจความคิดและผลงานใหม่ ๆ ของผู้อื่น

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
13 (ต่อ)			4.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ของตนเองเกี่ยวกับการสนใจความคิดและผลงานใหม่ ๆ ของผู้อื่น 4.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากการทำกิจกรรม 5. ขั้นการประเมินผล 5.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 5.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน 5.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน
14	ความรับผิดชอบ	1. เพื่อให้ นักเรียน ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จได้ 2. เพื่อให้ นักเรียน มีความพยายามที่จะปรับปรุงหน้าที่ให้ดีขึ้นได้	วิธีดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้กรณีตัวอย่าง ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และนำเข้าสู่เรื่องการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และมีความพยายามที่จะปรับปรุงหน้าที่ให้ดีขึ้น 1.2 ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน ด้วยวิธีการจับฉลากรูปหัวใจ นักเรียนจับได้สีเดียวกันให้อยู่กลุ่มเดียวกัน 1.3 ผู้วิจัยแจกกรณีตัวอย่างเรื่อง “คนดีที่ต้องมีความรับผิดชอบ” ให้กลุ่มละ 1 ชุด ซึ่งมีจำนวนเท่ากับสมาชิกของกลุ่ม แล้วให้แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายกลุ่มย่อยโดยเน้นให้ทุกคนร่วมกันแสดงความคิดเห็นและ

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
14 (ต่อ)			สรุปผลการอภิปรายลงในกระดาษโปสเตอร์ เพื่อนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่ ใช้เวลา 20 นาที 2. ขั้นวิเคราะห์ ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันตอบคำถามดังนี้ 2.1 นักเรียนคิดว่าลักษณะนิสัยในการทำงานของดารากรเป็นอย่างไร 2.2 นักเรียนคิดว่าถ้าดารากรไม่ปรับปรุงการจัดทำ ส.ค.ส ของตนเองให้ดีขึ้นจะเกิดผลเสียอย่างไรบ้าง 2.3 นักเรียนคิดว่ามิ่งขวัญเป็นคนอย่างไร 2.4 ถ้านักเรียนเป็นมิ่งขวัญ นักเรียนจะปรับปรุงผลงานอย่างไร 3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ 3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ลุล่วง และความพยายามที่จะปรับปรุงหน้าที่ให้ดีขึ้น และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ของตนเองเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ลุล่วง และความพยายามที่จะปรับปรุงหน้าที่ให้ดีขึ้น 3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการทำกิจกรรม 4. การประเมินผล 4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
14 (ต่อ)			4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน
15	ความ รับผิดชอบ	1. เพื่อให้นักเรียนมีการยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ได้ 2. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองได้	วิธีการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้กรณีตัวอย่าง ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และนำเข้าสู่เรื่องเกี่ยวกับการยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ได้ และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง 1.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างทั้ง 4 เรื่อง ให้กับทุกกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน 1.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามข้อสงสัยจนเข้าใจ 2. ขั้นวิเคราะห์ ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันอภิปราย ดังนี้ 2.1 นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรกับการกระทำของ ทรงศักดิ์ วราวุธ กำธร และปรีศนา 2.2 นักเรียนคิดว่าการกระทำของใครบ้างที่แสดงถึง “การยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่” 2.3 นักเรียนคิดว่าผู้ที่ขาดความรับผิดชอบต่อใคร ต้องปรับปรุงตนเองอย่างไร 2.4 ถ้าสังคมมีแต่บุคคลที่ยอมรับ

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
15 (ต่อ)			ความผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองแล้วสภาพสังคมจะเป็นอย่างไร 3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ 3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับการยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน 3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์การยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้กลุ่มรับทราบ 3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากการทำกิจกรรม 4. การประเมินผล 4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน 4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน
16	ความรอบคอบ	1. เพื่อให้ นักเรียน รู้จักมีการวางแผนในการทำงานได้ 2. เพื่อให้ นักเรียน รู้จักการทำงานตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้ได้	วิธีการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนว่า ใน การปฏิบัติงานที่ประสบผลสำเร็จนั้นจะต้องมี ขั้นตอนและองค์ประกอบใดบ้าง เพราะเหตุใด 1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 8 คน โดยการจับฉลากสี

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
16 (ต่อ)			1.3 ให้แต่ละทีมเข้าแถวและผู้วิจัยแจก ข้อให้คนละ 1 คัน และลูกปิงปองให้ทีม กลุ่มละ 1 ลูก และนำตะกร้าไว้ห่างจาก คน สุดท้าย 3 เมตร 1.4 ให้สมาชิกแต่ละคนคาบด้ามข้อไว้ ที่ปากและให้สมาชิกคนที่อยู่หัวแถวนำ ลูกปิงปองไว้ที่ข้อของตนเอง 1.5 เมื่อเสียงนกหวีดดังขึ้นให้สมาชิกที่ อยู่หัวแถวล่ำเสียงลูกปิงปองจากข้อ ของของตนเองไปใส่ในข้อของสมาชิกคน ถัดไป ไม่ใช่มือหรืออวัยวะอื่นเข้าช่วย และ ไม่ให้ลูกปิงปองตกลงจากข้อด้วย ถ้าสมาชิกคนใดทำลูกปิงปองตกลงให้นำ ลูกปิงปองนั้นไปใส่ในข้อของสมาชิกที่อยู่ หัวแถวซึ่งเป็นการเริ่มต้นใหม่จนลูกปิงปอง นั้นมาอยู่ที่ข้อของคนสุดท้ายแล้วนำ ลูกปิงปองไปใช้ที่ตะกร้า 1.6 ในการแข่งขันครั้งที่ 2 ให้แต่ละกลุ่ม ช่วยกันค้นคว้าวิธีการล่ำเสียงลูกปิงปอง ไปใส่ลงในตะกร้าโดยไม่ให้ลูกปิงปองตกลง และใช้เวลาให้น้อยที่สุด 1.7 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถาม จนเข้าใจ จากนั้นผู้วิจัยให้สัญญาณนกหวีด ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยใช้ เวลาในการปฏิบัติกิจกรรม 15 นาที 2. ขั้นวิเคราะห์ ให้นักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ส่งตัวแทนออกมา รายงานว่ากลุ่มของตนมีการทำงานในครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 อย่างไร โดยมีการอธิบาย ในหัวข้อต่อไปนี้

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
16 (ต่อ)			2.1 การทำงานในครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 2 มีผลงานที่แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร เพราะเหตุใด 2.2 ความรู้สึกในการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละครั้งเป็นอย่างไร 2.3 การวางแผนในการทำงานมีความสำคัญต่องานอย่างไร 2.4 การปฏิบัติงานตามแผนที่ได้วางไว้มีความสำคัญต่องานอย่างไร 2.5 นักเรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร 3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ 3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับการวางแผนในการทำงาน และทำงานตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้ และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน 3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการวางแผนในการทำงาน และทำงานตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้ 3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากการทำกิจกรรม 4. การประเมินผล 4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน 4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
17	ความรอบคอบ	เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของการรวบรวมข้อมูลก่อนการตัดสินใจ	วิธีการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยสนทนา ชักถามนักเรียนเกี่ยวกับรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดก่อนตัดสินใจ 1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่มๆละ 4 คน 1.3 ผู้วิจัยชี้แจงกติกาการเล่น เกม โดยผู้วิจัยแจกข้อความโฆษณาจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจให้กลุ่มละ 1 ชุดและข้อความที่เป็นเงื่อนไขที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจเลือกกลุ่มละ 1 ชุด พร้อมทั้งกระดาษโปสเตอร์แข็งและปากกาเคมีกลุ่มละ 1 ชุด 1.4 ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันตัดสินใจเลือกจังหวัดที่ต้องการไปท่องเที่ยวโดยใช้ข้อความที่เป็นเงื่อนไขที่แจกให้เพื่อประกอบในการตัดสินใจ พร้อมทั้งให้เหตุผล 1.5 ให้สมาชิกช่วยกันรวบรวมแนวความคิดของกลุ่มเขียนเสนอต่อกลุ่มใหญ่และส่งตัวแทนมานำเสนอด้วย 2. ขั้นวิเคราะห์ ผู้วิจัยให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มร่วมกันอภิปราย ในหัวข้อต่อไปนี้ 2.1 ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมนักเรียนรู้สึกอย่างไร 2.2 ทำไม นักเรียนจึงเลือกแหล่งท่องเที่ยว นั้น

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
17 (ต่อ)			2.3 การรวบรวมข้อมูลก่อนตัดสินใจมีประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านใด อย่างไร 2.4 การรวบรวมข้อมูลก่อนตัดสินใจนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างไรบ้าง 3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ 3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับ รวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดก่อนตัดสินใจ และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน 3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับ รวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดก่อนตัดสินใจ 3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากการทำกิจกรรม 4. การประเมินผล 4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม 4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน 4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน
18	ปัจฉิมนิเทศ	1. เพื่อให้นักเรียนบอกประโยชน์และข้อคิดที่ได้จากการฝึกพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน	ขั้นตอนการดำเนินการ 1. ผู้วิจัยให้นักเรียนเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน 2. ผู้วิจัยแจกกระดาษรูปหัวใจสีแดงให้นักเรียนคนละ 1 ดวง 3. ให้นักเรียนเขียนถึงความประทับใจและสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วม

ครั้งที่	เรื่อง	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ
18 (ต่อ)		2. เพื่อให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนแล้วนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม	โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนในครั้งนี้ลงในกระดานรูปหัวใจสีแดง 4. เมื่อนักเรียนเขียนเสร็จ ผู้วิจัยให้นักเรียนนำดวงใจของทุกคนมาติดบนป้ายนิเทศที่เตรียมไว้ และให้สมาชิกช่วยกันตกแต่งป้ายนิเทศให้สวยงาม 5. ให้นักเรียนทุกคนแสดงความรู้สึกในการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนในครั้งนี้ 6. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงประโยชน์และข้อคิดที่ได้จากการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน 7. ผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกันสรุปผลของการฝึกคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ 8. ผู้วิจัยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนเพื่อนำคะแนนที่ได้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest) 9. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม กล่าวขอบคุณนักเรียน แจกของที่ระลึกให้นักเรียนทุกคน และปิดการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน การประเมินผล 1. สังเกตจากการสรุปผลการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะ 2. สังเกตจากการสรุปประโยชน์และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ครั้งที่ 1

เรื่อง ปฐมนิเทศ

กิจกรรม กิจกรรมกลุ่ม "เพราะเรา....คู่กัน"

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในการเข้าร่วมกลุ่มและให้รู้จักคุ้นเคยซึ่งกันและกัน
2. เพื่อให้นักเรียนกล้าที่จะเปิดเผยตนเอง
3. เพื่อให้นักเรียนได้ทราบถึงวัตถุประสงค์ วิธีการ บทบาท หน้าที่ของผู้วิจัยและบทบาทหน้าที่ของนักเรียน รวมทั้งประโยชน์ในการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนา คุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ รูปภาพของสิ่งที่คู่กัน เช่น ช้อนคู่กับส้อม ตะหลิวคู่กับกะทะ แจกันคู่กับดอกไม้
จำนวน 8 คู่

สถานที่ ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า

ขั้นตอนการดำเนินการ

1. ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียน และแนะนำตนเอง พร้อมทั้งให้นักเรียนแนะนำตนเองทีละคน ต่อจากนั้นจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม

2. ผู้วิจัยให้นักเรียนสร้างความคุ้นเคยด้วยการเล่นเกม "เพราะเรา.....คู่กัน" โดยให้นักเรียนปฏิบัติดังนี้

2.1 ผู้วิจัยนำภาพทั้งหมดใส่ไว้ในตะกร้าโดยภาพแต่ละภาพวางคว่ำหน้าทั้งหมด และให้นักเรียนเดินมาหยิบภาพไปคนละ 1 ภาพ เมื่อได้แล้วให้กลับไปนั่งที่เดิม

2.2 ให้นักเรียนจับคู่ภาพที่ตนเองถืออยู่คู่กับเพื่อน ที่นักเรียนคิดว่าภาพของตนเองควรคู่กับภาพใดของเพื่อน ภายในเวลา 2 นาที ถ้านักเรียนได้คู่แล้วให้นั่งลงตามคู่ของตนเอง

2.3 ให้สมาชิกทุกคนเตรียมหาเหตุผลว่า ทำไมสิ่งของ 2 สิ่งจึงคู่กัน

2.4 ให้คู่แต่ละคู่สนทนากันโดยสอบถามข้อมูลส่วนตัวของคู่ตนเองให้ได้มากที่สุด ภายในเวลา 2 นาที

3. ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคู่ออกมาอธิบายว่า ทำไมภาพ 2 ภาพนี้คู่กัน และแนะนำเพื่อนที่เป็นคู่ของตนในเรื่องที่ได้สอบถาม เพื่อให้เพื่อนในกลุ่มได้รู้จักมากขึ้นจนครบทุกคู่

4. ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นจากกิจกรรมในหัวข้อต่อไปนี้

4.1 เมื่อผู้วิจัยสั่งให้หาคู่จากภาพ นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร

4.2 การร่วมกิจกรรม "เพราะเรา.....คู่กัน" นี้ได้ข้อคิดอะไร

4.3 การร่วมกิจกรรมในครั้งนี้มีประโยชน์อย่างไร

5. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปและเสนอความคิดที่ได้จากการร่วมกิจกรรม

6. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับเนื้อหา ดังนี้

6.1 นำข้อดีของแต่ละคนมาใช้เพื่อเป็นประโยชน์ เพราะทุกคนมีข้อดีที่แตกต่างกันไป

6.2 ถ้าที่จะเปิดเผยตนเอง เพื่อให้คนอื่นรู้จักเราดีขึ้น จะทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

7. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีการ บทบาทหน้าที่ของผู้วิจัย และบทบาทหน้าที่ของนักเรียนต้องปฏิบัติ และประโยชน์ที่จะได้รับการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

8. ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามรายละเอียดต่าง ๆ ที่ต้องการทราบและนัดหมาย วันเวลาครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. สังเกตจากความสนใจและการร่วมทำกิจกรรมของนักเรียน

2. สังเกตจากการ การอภิปรายและแสดงความคิดเห็นของนักเรียน

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ครั้งที่ 2

เรื่อง	การติดต่อสื่อสาร
ด้าน	พูดให้สมาชิกเข้าใจตรงกันในเรื่องที่พูด
กิจกรรม	กิจกรรมกลุ่ม "บอกหน่อย ข้างหลังของนั่นคืออะไร"
วัตถุประสงค์	1. เพื่อฝึกให้นักเรียนสามารถใช้คำพูดให้ผู้อื่นเข้าใจเรื่องที่พูดได้ตรงกัน 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักใช้ท่าทางในการสื่อสารประกอบคำพูดได้
เวลา	50 นาที
อุปกรณ์	1. สติกเกอร์สัตว์ชนิดต่าง ๆ 16 แผ่น 2. นกหวีด 1 ตัว
สถานที่	ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า
วิธีการดำเนินกิจกรรม	ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยสนทนา ชักถามเกี่ยวกับการใช้คำพูดให้ผู้อื่นเข้าใจและท่าทางในการสื่อสารประกอบคำพูด 1.2 ผู้วิจัยอธิบายกิจกรรมที่จะร่วมกันปฏิบัติในครั้งนี้ 1.3 ผู้วิจัยนำสติกเกอร์รูปสัตว์ต่าง ๆ ไปติดไว้ที่ด้านหลังเสื้อของนักเรียนแต่ละคน โดยมีให้เห็นว่าสติกเกอร์แผ่นดังกล่าวเป็นรูปสัตว์อะไร 1.4 ให้นักเรียนจับคู่กันแล้วให้แต่ละคนพยายามทายว่าสัตว์ดังกล่าว คือ ตัวอะไร โดยต้องปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด คือ 1.4.1 นักเรียนไม่สามารถสอบถามคู่ของตนเองได้ว่าข้างหลังเป็นรูปอะไร 1.4.2 นักเรียนต้องพยายามอธิบายและใช้ท่าทางประกอบจนคู่ของตนเองสามารถตอบชื่อสัตว์ถูกต้อง 1.5 ใช้เวลาในการทาย 2 นาที 1.6 หมดเวลาให้แต่ละคนตอบว่า สัตว์ที่ติดอยู่ข้างหลังของตน คือตัวอะไร 1.7 ผู้วิจัยเสนอคำตอบที่ถูกต้อง

1.8 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจ จากนั้นผู้วิจัยเป่านกหวีดให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมโดยใช้เวลาประมาณ 20 นาที

2. ชั้นวิเคราะห์

2.1 นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่มๆ ละ 4 คน และร่วมกันอธิบายในหัวข้อต่อไปนี้

2.1.1 การพูดอธิบายภาพของคู่ของตนเป็นอย่างไร

2.1.2 การสื่อสารให้ประสบผลสำเร็จต้องทำอย่างไรบ้าง

2.1.3 การฝึกการสื่อสารที่ดีต้องทำอย่างไร

2.1.4 การใช้คำพูดให้ผู้อื่นเข้าใจเรื่องให้ตรงกันและใช้ท่าทางในการสื่อสารแทนคำพูดมีประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันอย่างไร

2.2 ส่งตัวแทนสมาชิกออกมารายงานผลการอภิปรายต่อกลุ่มใหญ่

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลที่ได้ จากการปฏิบัติกิจกรรม เกี่ยวกับการพูดให้สมาชิกเข้าใจตรงกันในเรื่องที่พูด และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการพูดให้สมาชิกเข้าใจตรงกันในเรื่องที่พูด

3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมจากการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนและประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการทำกิจกรรม และให้นักเรียนไปฝึกการใช้คำพูดและท่าทางในการประกอบคำพูดเพื่อให้ ผู้อื่นเข้าใจในเรื่องที่ตนเองพูด

4. ชั้นประเมินผล

4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ครั้งที่ 3

เรื่อง การติดต่อสื่อสาร

ด้าน พุดโน้มน้าวจิตใจให้ผู้อื่นทำตามได้

กิจกรรม กิจกรรมกลุ่ม "หยิบใจใส่กล่อง"

วัตถุประสงค์

1. เพื่อฝึกให้นักเรียนพุดจาโน้มน้าวจิตใจให้ผู้อื่นทำตามได้
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนใช้ท่าทางในการสื่อสารประกอบคำพุดได้

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. รูปหัวใจจำนวน 14 ดวง
2. กล่องสี่เหลี่ยม 2 กล่อง
3. นกหวีด 1 ตัว
4. ชื่อของสิ่งของที่คู่กัน 8 คู่

สถานที่ ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า

วิธีดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงการนำการฝึกการใช้คำพุดและท่าทางในการประกอบคำพุดเพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจในเรื่องที่ตนเองพุด แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม ดังนี้

1. ขั้นการมีส่วนร่วม

- 1.1 ผู้วิจัยสนทนา ชักถาม เกี่ยวกับพุดโน้มน้าวจิตใจให้ผู้อื่นทำตามได้
- 1.2 ให้นักเรียนจับรายชื่อสิ่งของที่คู่กัน เมื่อได้รายชื่อที่คู่กันแล้วให้จับคู่กันไว้
- 1.3 ผู้วิจัยจับฉลากคู่ที่จะทำการเล่นเกม 1 คู่
- 1.4 ผู้วิจัยแจกรูปหัวใจให้กับนักเรียน 7 คู่ เหลืออีก 1 คู่ที่ผู้จับฉลากได้ไม่ต้องแจก

รูปหัวใจให้

1.5 ผู้วิจัยอธิบายกติกาและขั้นตอนการทำกิจกรรมดังนี้

1.5.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนทั้งคู่ออกมาพุดโฆษณาว่าตนเองเป็นประธานการจัดแสดงดนตรีของโรงเรียน ที่มีนักร้องที่มีชื่อเสียงมาร่วมงาน และระหว่างการแสดงดนตรีนั้น จะมีการแสดงตลกและการแสดงมายากลให้ชมด้วย

1.5.2 ให้นักเรียนทั้งคู่แข่งขันกันพุดและแสดงท่าทางประกอบเพื่อโน้มน้าวจิตใจของเพื่อนให้คล้อยตาม ใช้เวลาคนละ 3 นาที

1.5.3 ถ้าเพื่อนคนใดมีความต้องการอยากชมการแสดงดนตรีของใคร จึงหยิบรูปหัวใจที่แจกให้หย่อนลงใส่กล่องของคนนั้น

2. ชั้นวิเคราะห์

2.1 ผู้วิจัยให้ผู้ฟังออกมารายงานผลการปฏิบัติงาน

2.2 ให้นักเรียนทุกคนร่วมกันอภิปรายในหัวข้อดังต่อไปนี้

2.2.1 ระหว่างที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมมีความรู้สึกอย่างไร

2.2.2 การพูดโน้มน้าวจิตใจให้ผู้อื่นทำตามมีหลักในการพูดอย่างไร

2.2.3 การพูดและการใช้ท่าทางเพื่อให้ผู้อื่นคล้อยตามและทำตามตนเอง

มีประโยชน์ต่อตนเองอย่างไร

2.3 ให้นักเรียนที่จับคู่กันไว้มาฝึกพูดคนละ 2 นาที

2.4 นักเรียนสามารถประยุกต์กิจกรรมนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร

3. ชั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการพูดโน้มน้าวจิตใจให้ผู้อื่นทำตาม และการใช้ท่าทางประกอบคำพูดเพื่อให้สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการพูดโน้มน้าวจิตใจให้ผู้อื่นทำตาม และการใช้ท่าทางประกอบคำพูดเพื่อให้สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้

3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากกิจกรรม

4. ชั้นประเมินผล

4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ครั้งที่ 4

เรื่อง	ความเชื่อมั่นในตนเอง
ด้าน	มีความมั่นใจที่จะทำการอย่างไม่ลังเลใจ ไม่หวั่นวิตกในความสามารถของตนเอง
กิจกรรม	กิจกรรมกลุ่ม "ของขวัญ...จากใจ"
วัตถุประสงค์	เพื่อให้นักเรียนมีความมั่นใจที่จะทำการอย่างไม่ลังเลใจ ไม่หวั่นวิตกในความสามารถของตนเอง
เวลา	50 นาที
อุปกรณ์	1. บัตรคำสั่ง 16 แผ่น 2. วิทย์เทป 1 เครื่อง 3. นกหวีด 1 ตัว 4. ของขวัญ 1 กล่อง (การห่อของขวัญให้ห่อเป็น 16 ชั้น โดยแต่ละชั้นจะมีบัตรคำสั่งซ่อนอยู่ด้วย)
สถานที่	ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า
วิธีดำเนินกิจกรรม	ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยสนทนา ชักถาม นักเรียน เกี่ยวกับความมั่นใจที่จะทำการอย่างไม่ลังเลใจ ไม่หวั่นวิตกในความสามารถของตนเอง 1.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนนั่งเป็นวงกลมขยายกว้าง จัดระยะห่างพอสมควร 1.3 ผู้วิจัยบอกกติกาในการร่วมกิจกรรมกลุ่ม ดังนี้ 1.3.1 ให้นักเรียนส่งของขวัญไปรอบ ๆ วง ตามเสียงเพลง เมื่อเสียงเพลงหยุดถ้าของขวัญอยู่ที่นักเรียนคนใดให้แกะกระดาษห่อของขวัญออกชั้นหนึ่งแล้วอ่านบัตรคำสั่ง และออกมาปฏิบัติตามคำสั่งนั้น เพื่อนๆปรบมือให้ (กิจกรรมที่นักเรียนต้องปฏิบัติคือ ร้องเพลง 1 เพลง, รำไทย, เต้นตามจังหวะเพลง รำมวยจีน เป็นต้น) 1.3.2 ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมจนกระทั่งถึงกระดาษห่อของขวัญชั้นสุดท้าย 1.4 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจ จากนั้นผู้วิจัยให้สัญญาณนกหวีดให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยใช้เวลาประมาณ 15 นาที

2. ชั้นวิเคราะห์

ให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มร่วมกันอภิปราย ในหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 นักเรียนรู้สึกอย่างไรเมื่อได้รับกระต๊อให้แสดงตามคำสั่ง
- 2.2 เวลาที่แสดงให้เพื่อน ๆ ดู มีความรู้สึกอย่างไร
- 2.3 เมื่อแสดงไม่ได้ มีความรู้สึกอย่างไร
- 2.4 ในชีวิตของคนเรานั้นมีบ้างไหมที่คิดว่ามีบางสิ่งบางอย่างทำไม่ได้ เมื่อพยายามทำหรือให้คนอื่นสอนบ้างแล้วสามารถทำได้ เมื่อทำได้แล้วมีความรู้สึกอย่างไร จงยกตัวอย่างประกอบ

2.5 เมื่อนักเรียนมีความมั่นใจที่จะกระทำการอย่างไม่ลังเลใจ ไม่หวั่นวิตกในความสามารถของตนเอง จะมีผลดีต่อตนเองอย่างไร

3. ชั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับมีความมั่นใจที่จะทำการอย่างไม่ลังเลใจ ไม่หวั่นวิตกในความสามารถของตนเอง และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับความมั่นใจที่จะทำการอย่างไม่ลังเลใจ ไม่หวั่นวิตกในความสามารถของตนเอง

3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากกิจกรรม

4. ชั้นประเมินผล

4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ครั้งที่ 5

เรื่อง	ความเชื่อมั่นในตนเอง
ด้าน	การตั้งใจในการทำงานให้สำเร็จ แม้จะมีอุปสรรคก็ไม่เลิกล้มหรือเปลี่ยนใจ
กิจกรรม	กรณีตัวอย่าง เรื่อง "ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น"
วัตถุประสงค์	เพื่อให้นักเรียนมีความตั้งใจในการทำงานให้สำเร็จ แม้จะมีอุปสรรคก็ไม่เลิกล้มหรือเปลี่ยนใจ
เวลา	50 นาที
อุปกรณ์	เอกสาร กรณีตัวอย่าง เรื่อง "ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น"
สถานที่	ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า

วิธีการดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้กรณีตัวอย่าง ดังนี้

1. ขั้นการมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และนำเข้าสู่เรื่องความตั้งใจในการทำงานให้สำเร็จ แม้จะมีอุปสรรคก็ไม่เลิกล้มหรือเปลี่ยนใจ

1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน

1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง "ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น" เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

1.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยจนเข้าใจ

2. ขั้นวิเคราะห์

2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

2.1.1 นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร หลังจากอ่านกรณีตัวอย่างเรื่อง "ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น"

2.1.2 นักเรียนคิดว่า จีราภา อัญมณี และ เนตรดาว เป็นคนอย่างไร

2.1.3 ถ้านักเรียนเป็นนักเรียนทั้ง 3 คน จะทำอย่างไร

2.1.4 ถ้านักเรียนทั้ง 3 คน ไม่ทำการทดลองวิทยาศาสตร์ใหม่จะเกิดผลเสียอย่างไร

2.2 ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาอภิปราย

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ให้นักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับความตั้งใจในการทำงานให้สำเร็จ แม้จะมีอุปสรรคก็ไม่เลิกล้มหรือเปลี่ยนใจ และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับความตั้งใจในการทำงานให้สำเร็จ แม้จะมีอุปสรรคก็ไม่เลิกล้มหรือเปลี่ยนใจ

3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากกิจกรรม

4. ขั้นตอนประเมินผล

4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

กรณีตัวอย่าง เรื่อง “ความพยายามอยู่ที่ไหนความสำเร็จอยู่ที่นั่น”

ในชั่วโมงวิชาวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นชั่วโมงสุดท้ายของการเรียนในวันนี้ ในห้องทดลองนั้น ครูสิริพรเดินเข้ามาและบอกว่า “วันนี้จะมีการทดลองเกี่ยวกับเรื่องการละลายของสาร ให้นักเรียนทดลองและนำผลการทดลองส่งครูภายในวันนี้ ครูจะได้ให้คะแนน ถ้ากลุ่มใดไม่ส่งผลการทดลอง จะไม่มีคะแนนเก็บค่ะ” ต่อจากนั้นครูสิริพรได้อธิบายขั้นตอนการทำการทดลองจนนักเรียนทุกคนเข้าใจแล้ว นักเรียนทุกคนจึงลงมือทำการทดลอง ขณะที่กลุ่มของ จีราภา อัญมณี เนตรดาว ทำการทดลองใกล้เสร็จแล้วแต่เกิดอุบัติเหตุทำให้หลอดการทดลองกลิ้งตกลงจากโต๊ะตกลงบนพื้นห้อง จึงทำให้หลอดการทดลองแตก นักเรียนทั้งกลุ่มตกใจมาก จีราภา พูดขึ้นว่า “ใกล้จะได้ผลการทดลองอยู่แล้ว ไม่น่าตกลงมาแตกเลย ฉันจะต้องไปเรียนพิเศษด้วย ถ้าทำการทดลองใหม่ ต้องใช้เวลานาน ฉันต้องอดเรียนพิเศษแน่ ๆ” อัญมณีจึงพูดว่า “ฉันก็มีธุระเหมือนกัน ฉันจะต้องรีบไปซ้อมบาสเกตบอล เพราะอาทิตย์หน้าต้องลงแข่งขันด้วย จะทำอย่างไรดีนะ” ส่วนเนตรดาวก็พูดขึ้นว่า “ใช้ว่าพวกเธอจะมีธุระคนเดียว ฉันจะต้องรีบกลับบ้านเพื่อไปช่วยแม่เตรียมอาหารเพื่อนำไปขายที่ตลาดได้รึ” แต่เมื่อปรึกษากันแล้วก็ถึงความเห็นว่าการต้องทำการทดลองใหม่ แม้จะเสียเวลาและจะทำให้ทุกคนไปทำกิจกรรมของตัวเองซ้าก็ตามจนได้ผลการทดลองที่น่าพอใจและทำรายงานผลการทดลองส่งอาจารย์ได้ตามกำหนด

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ครั้งที่ 6

เรื่อง	ความมีวินัยในตนเอง
ด้าน	การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม และควบคุมอารมณ์และการกระทำของตนเองได้
กิจกรรม	บทบาทสมมติ "เคาท์พกฏกันเถอะ"
วัตถุประสงค์	1. เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมได้ 2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ 3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักควบคุมการกระทำของตนเองได้
เวลา	50 นาที
อุปกรณ์	เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง "เคาท์พกฏกันเถอะ"
สถานที่	ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า

วิธีการดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้บทบาทสมมติ ดังนี้

1. ขั้นการมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยสนทนากลุ่มนักเรียนเกี่ยวกับกฎระเบียบของโรงเรียนว่ามีอะไรบ้าง นักเรียนประพฤติตามระเบียบนั้น ๆ แล้วรู้สึกอย่างไร ถ้านักเรียนฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียน แล้วรู้สึกอย่างไร

1.2 ผู้วิจัยขออาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดงจำนวน 8 คน

1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติ ให้ทุกคนอ่าน และเตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเรื่องด้วย

1.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง

1.5 ก่อนการแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่าง ๆ ก่อน เพื่อช่วยขจัดความตื่นเต้น และความวิตกกังวล

1.6 ให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติที่ได้รับ ใช้เวลาในการแสดง 15 นาที

1.7 เมื่อผู้แสดง แสดงสิ้นสุด ผู้วิจัยให้ทุกคนปรบมือให้

2. ขั้นวิเคราะห์

ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันวิเคราะห์และอภิปรายเกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครในบทบาทสมมติ เรื่อง "เคาท์พกฏกันเถอะ" ตามหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 ถ้านักเรียนอยู่ในกลุ่มของนักเรียนที่ไม่ได้ถอดรองเท้า นักเรียนจะปฏิบัติ
อย่างไร
- 2.2 บอกเหตุผลของการปฏิบัติเช่นนั้น
- 2.3 ถ้านักเรียนปฏิบัติตาม จักรกฤษ รัชชชัย จารึกและสาริต จะมีผลต่อตนเอง
อย่างไร
- 2.4 นักเรียนคาดว่า จะมีผลต่อเพื่อน ๆ อย่างไร
- 2.5 เมื่อนักเรียนตัดสินใจ และปฏิบัติแล้ว จะสบายใจหรือไม่
- 2.6 การตัดสินใจของนักเรียน จัดได้ว่า เป็นการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม
หรือไม่
- 2.7 การปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมมีผลดีต่อตนเองและสังคมอย่างไร
- 2.8 การควบคุมอารมณ์หรือการกระทำที่ถูกต้องจะมีผลดีต่อตนเองอย่างไร
- 2.9 นักเรียนเคยปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมอะไรบ้าง
3. ขั้นแสดงเพิ่มเติม
- ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงบทบาทที่ถูกต้องในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม
และการควบคุมอารมณ์และการกระทำของตนเอง
4. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ
- 4.1 ให้นักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม และ
ควบคุมอารมณ์และการกระทำของตนเองได้และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน
- 4.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม และ
ควบคุมอารมณ์และการกระทำของตนเองได้
- 4.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจาก
กิจกรรม
5. ขั้นประเมินผล
- 5.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วม
กิจกรรม
- 5.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน
- 5.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของ
นักเรียน

บทบาทสมมติ เรื่อง “เคารพกฎกันเถอะ”

ในตอนเช้าของวันหนึ่ง หลังจากที่เข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์และปฏิบัติกิจกรรมหน้าเสาธงเสร็จเรียบร้อยแล้วนักเรียนเดินเข้าชั้นเรียนตามระเบียบของโรงเรียนนักเรียนทุกคนจะต้องถอดรองเท้าก่อนที่จะขึ้นบนอาคารเรียนทุกคน และจักรกฤษ ธวัชชัย จาริก และสาธิต ก็ถอดรองเท้า โดยปฏิบัติตามกฎเป็นอย่างดี และจักรกฤษก็เตือนชัยวัฒน์และศราวุธให้ถอดรองเท้า แต่ชัยวัฒน์และศราวุธแสดงสีหน้าไม่พอใจออกมา โดยทั้งสองคนอ้างว่า พื้นอาคารเรียนเปียอนจะทำให้รองเท้าของตนเปื้อน ถ้าสวมรองเท้าขึ้นบนอาคารเรียน ก็จะไม่ต้องซักรองเท้าของตนมากนัก และรองเท้าก็ใช้ได้นาน และทั้ง 2 คนก็คิดว่าไม่มีใครเห็นด้วย ทั้งชัยวัฒน์และศราวุธก็สวมรองเท้าที่มีสีโคลนติดพื้นรองเท้าเดินย่ำขึ้นไปบนอาคารเรียนจึงทำให้พื้นอาคารเรียนสกปรก ขณะที่กรรมการนักเรียนของโรงเรียนซึ่งเดินตรวจความสะอาดของห้องเรียนแต่ละห้องมาเห็นเข้าจึงนำชัยวัฒน์และศราวุธมาพบกับอาจารย์สงศรีซึ่งเป็นอาจารย์ฝ่ายปกครองเพื่อลงโทษตามระเบียบของโรงเรียนต่อไป

ให้นักเรียนแสดงบทบาทเป็น จักรกฤษ ธวัชชัย จาริก สาธิต ชัยวัฒน์ ศราวุธ กรรมการนักเรียน และอาจารย์สงศรี

บทบาทของจักรกฤษ ธวัชชัย จาริก และสาธิต

ท่านเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่งเข้าวันหนึ่งเมื่อท่านเดินขึ้นอาคารเรียนซึ่งมีกฎระเบียบว่านักเรียนทุกคนจะต้องถอดรองเท้าเดินขึ้นอาคารเรียน เพราะถ้าไม่ปฏิบัติตามจะทำให้พื้นอาคารเรียนสกปรก ท่านได้ถอดรองเท้าเดินขึ้นอาคารเรียนเหมือนนักเรียนคนอื่น ๆ แต่ได้เห็นเพื่อนของท่านชื่อ ชัยวัฒน์ และ ศราวุธ ไม่ถอดรองเท้า ท่านจึงได้เข้าไปเตือน แต่เพื่อนของท่านทั้งสองคนไม่ปฏิบัติตาม ยังฝ่าฝืนกฎระเบียบของโรงเรียน โดยอ้างว่ารองเท้าจะสกปรก ทำความสะอาดยาก

บทบาทของชัยวัฒน์และศราวุธ

ท่านเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่งเข้าวันหนึ่งท่านใส่รองเท้าขึ้นไปบนอาคารเรียนโดยกลัวว่าถ้าถอดรองเท้าจะทำให้รองเท้าเปื้อน ซักออกยากเมื่อมีเพื่อนมาเตือนให้ถอดรองเท้าก็ไม่ได้ปฏิบัติตามและทำท่าทางไม่พอใจอีก เมื่อกรรมการนักเรียนมาพบ จึงทำให้ถูกกรรมการนักเรียนนำตัวไปพบอาจารย์ฝ่ายปกครอง ทำให้ท่านถูกลงโทษจากอาจารย์ฝ่ายปกครอง โดยการไปทำความสะอาดพื้นระเบียงหน้าห้องเรียน

บทบาทของกรรมการนักเรียน

ท่านเป็นกรรมการนักเรียนมีหน้าที่สอดส่องและดูแลความประพฤติของนักเรียน เข้าวันหนึ่งในขณะที่ท่านกำลังเดินตรวจความประพฤติของนักเรียนอยู่นั้น ได้พบนักเรียนที่ไม่ ถอดรองเท้าขึ้นบนอาคารเรียน ท่านจึงนำนักเรียนดังกล่าวไปพบกับอาจารย์ฝ่ายปกครอง

บทบาทของอาจารย์สงศรี อาจารย์ฝ่ายปกครองของโรงเรียน

ท่านเป็นอาจารย์ฝ่ายปกครองของโรงเรียนมีชื่อว่า อาจารย์สงศรี เข้าวันหนึ่ง กรรมการนักเรียนนำนักเรียนที่ไม่ได้ถอดรองเท้าเดินขึ้นบนอาคารเรียนมาพบท่านจึงทำโทษโดยตัดคะแนนความประพฤติของนักเรียนและให้นักเรียนไปทำความสะอาดที่พื้นระเบียงหน้าห้องเรียนด้วย

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ครั้งที่ 7

เรื่อง	ความมีวินัยในตนเอง
ด้าน	เคารพสิทธิของผู้อื่น และ มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง
กิจกรรม	บทบาทสมมติ "อย่าปล่อยให้คนชั่วลอยนวล"
วัตถุประสงค์	1. เพื่อให้นักเรียนเคารพสิทธิของผู้อื่นได้ 2. เพื่อให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองได้
เวลา	50 นาที
อุปกรณ์	เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง "อย่าปล่อยให้คนชั่วลอยนวล"
สถานที่	ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า

วิธีการดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้บทบาทสมมติ ดังนี้

1. ขั้นการมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยสนทนาซักถามนักเรียนเกี่ยวกับการเคารพสิทธิของผู้อื่นและความซื่อสัตย์ ว่านักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรกับบุคคลที่ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่นและไม่มี ความซื่อสัตย์

1.2 ผู้วิจัยขออาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดงจำนวน 9 คน

1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติ ให้ทุกคนอ่าน และเตรียมตัวแสดง พร้อมทั้ง จัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเรื่องด้วย

1.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง

1.5 ก่อนการแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่าง ๆ ก่อน เพื่อช่วยขจัด ความตื่นเต้น และความวิตกกังวล

1.6 ให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติที่ได้รับ ใช้เวลาในการแสดง 20 นาที

1.7 เมื่อผู้แสดง แสดงสิ้นสุด ผู้วิจัยให้ทุกคนปรบมือให้

2. ขั้นวิเคราะห์

ผู้วิจัยให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 4 คนร่วมกันอภิปราย และ วิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครเรื่อง "อย่าปล่อยให้คนชั่วลอยนวล" ตามหัวข้อต่อไปนี้

2.1 ใครที่รู้จักเคารพสิทธิของผู้อื่น เพราะเหตุใด

2.2 ใครที่ไม่มีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เพราะเหตุใด

2.3 ใครเป็นบุคคลที่น่ายกย่องมากที่สุด เพราะเหตุใด

2.4 ถ้านักเรียนเป็นวรรณชัย นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร

2.5 นักเรียนสามารถนำการทำกิจกรรมในครั้งนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร

3. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงบทบาทที่ถูกต้องให้การเคารพสิทธิของผู้อื่นและมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

4. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ให้นักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับการเคารพสิทธิของผู้อื่น และมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการเคารพสิทธิของผู้อื่น และมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง

4.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากกิจกรรม

5. ขั้นประเมินผล

5.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

5.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

5.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

บทบาทยุทธคดี เรื่อง “อย่าปล่อยให้คนชั่วลอยนวล”

ในห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 เป็นเวลาพักกลางวัน นักเรียนทุกคนได้ลงไปรับประทานอาหารที่โรงอาหารของโรงเรียนซึ่งเป็นอาคารที่ตั้งอยู่ห่างจากอาคารเรียนมาก อรณัฐ เป็นนักเรียนที่เรียนห้องนี้ ได้เดินเข้ามาในห้องเรียนเพื่อมาเอาหนังสือเรียนไปนั่งอ่านที่ห้องสมุด กับเพื่อนเพราะเหลืออีก 1 สัปดาห์เท่านั้นจะถึงวันสอบปลายภาคเรียนแล้ว แต่ด้วยความรีบร้อนจึงลืมกระเป๋าตังค์ไว้ที่โต๊ะเรียน วรรณชัยเดินเข้ามาในห้องเรียนเพื่อมาเอางานประดิษฐ์นำเสนอ อาจารย์ ได้เห็นกระเป๋าตังค์วางอยู่บนโต๊ะเรียน ไม่ทราบว่าเป็นของใคร จึงไม่กล้าหยิบเอาไปคืนเจ้าของ ในขณะที่วรรณชัย เดินออกมาจากห้องเรียนนั้นได้เดินสวนทางกับวรรณ จึงได้ทักทาย จึงได้ทราบว่า วรรณจะเดินเข้าไปในห้องเรียนเพื่อไปเอาสมุดการบ้านเพื่อนำไปส่งอาจารย์ เมื่อวรรณเข้าไปในห้องเรียนได้เห็นกระเป๋าตังค์จึงได้เปิดดู พบเงินจำนวนหนึ่ง จึงได้เอากะเป๋าตังค์นั้นไป โดยตนเองต้องการใช้เงินดังกล่าวเพื่อซื้อเสื้อผ้าชุดใหม่เพื่อใส่ไปทัศนศึกษาตอนปิดภาคเรียน ขณะที่อรณัฐนั่งอ่านหนังสืออยู่ห้องสมุดนั้น ได้คิดขึ้นได้ว่า ตนเองลืมกระเป๋าตังค์ที่ห้องเรียน จึงรีบมาเอาแต่มาถึงห้องเรียน อรณัฐไม่พบกระเป๋าตังค์ดังกล่าวแล้ว จึงนำเรื่องไปบอกอาจารย์บุญเกิด ซึ่งเป็นอาจารย์ฝ่ายปกครองเพื่อสืบหากระเป๋าตังค์ เมื่ออาจารย์ฝ่ายปกครองได้ทำการสืบสวนจึงได้ทราบว่า วรรณเป็นบุคคลที่น่ากระเป๋าตังค์ไป จึงลงโทษตามระเบียบของโรงเรียนต่อไป

ให้นักเรียนแสดงบทบาทของ อรณัฐ วรรณ วรรณชัย อาจารย์บุญเกิด และเพื่อน ๆ

บทบาทของอรณัฐ

ท่านชื่ออรณัฐ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ได้เดินเข้ามาในห้องเรียนเพื่อเอาหนังสือเรียนไปอ่านกับเพื่อนที่ห้องสมุด ด้วยความรีบร้อนจึงลืมกระเป๋าตังค์ไว้ ในขณะที่นั่งอ่านหนังสืออยู่ที่ห้องสมุดนั้นคิดขึ้นได้ว่า ท่านวางกระเป๋าตังค์ไว้ที่ห้องเรียน จึงรีบเดินกลับไป แต่ไม่พบกระเป๋าตังค์แล้ว ทำให้ท่านเสียใจมาก เพราะในกระเป๋านั้นมีเงินที่ของคุณแม่มาเพื่อซื้ออุปกรณ์การเรียนด้วย ท่านจึงไปบอกกับอาจารย์ฝ่ายปกครองเพื่อให้สืบหากระเป๋าตังค์ของท่านด้วย

บทบาทของวรรณ

ท่านชื่อวรรณ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 เข้ามาในห้องเรียนในตอนพักกลางวัน เพื่อนำสมุดการบ้านไปส่งอาจารย์ ขณะที่เดินเข้าห้องเรียนนั้นได้เดินสวนกับวรรณชัย จึงหยุดทักทาย เมื่อเข้ามาในห้องเรียนมองเห็นกระเป๋าตังค์วางไว้ที่โต๊ะเรียนจึงเปิดดู พบว่าในกระเป๋านั้นมีเงินจำนวนหนึ่ง จึงเอากะเป๋าตังค์มาเพราะท่านอยากซื้อเสื้อผ้าชุดใหม่เพื่อเตรียมไว้ใส่ในการไปทัศนศึกษาตอนปิดเทอมนี้ ท่านจึงรีบออกจากห้องทันที เมื่ออาจารย์ฝ่ายปกครองเรียกมา

สอบถามท่านไม่ยอมรับว่าเป็นคนที่นำกระเป๋าสตางค์ของอรนุชมา แต่เมื่อมีพยานเห็นว่าท่านเดินเข้ามาในห้องเรียนตอนพักกลางวัน ท่านจึงยอมรับ

บทบาทของวรรณชัย

ท่านชื่อวรรณชัย เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 ได้เดินเข้ามาในห้องเรียนเพื่อเอางานประดิษฐ์ไปส่งอาจารย์ พบว่ามีกระเป๋าสตางค์วางไว้บนโต๊ะเรียนแต่ไม่ทราบว่าเป็นของใคร ท่านจึงไม่กล้าที่จะเอาไปคืนเจ้าของขณะที่เดินออกมาจากห้องเรียนนั้นได้เดินสวนทางกับวรรณจึงหยุดทักทาย เมื่ออาจารย์ฝ่ายปกครองสืบสวนหาบุคคลที่นำเอากระเป๋าสตางค์ไป จึงได้เป็นพยานบอกว่า ท่านเห็นวรรณเดินเข้ามาในห้องเรียน

บทบาทของอาจารย์บุญเกิด

ท่านชื่ออาจารย์บุญเกิด เป็นอาจารย์ฝ่ายปกครอง เมื่อนักเรียนมาแจ้งว่ากระเป๋าสตางค์ของตนเองหาย จึงสืบสวนหาบุคคลที่นำกระเป๋าสตางค์ของเพื่อนไป และทำการลงโทษกับนักเรียนคนนั้น

บทบาทของเพื่อน ๆ

พวกท่านเป็นเพื่อน ๆ ของอรนุช ได้ช่วยอรนุชหากระเป๋าสตางค์ และช่วยบอกข้อมูลอาจารย์เกี่ยวกับเพื่อน ๆ ในห้องเรียนว่าใครที่น่าเป็นคนที่เอากะเป๋าสตางค์ไปมากที่สุด

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ครั้งที่ 8

เรื่อง	การกล้าแสดงออก
ด้าน	กล้าแสดงความคิดเห็นของตนเอง
กิจกรรม	บทบาทสมมติ "กล้า ๆ หน่อย"
วัตถุประสงค์	เพื่อให้นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ได้
เวลา	50 นาที
อุปกรณ์	เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง "กล้า ๆ หน่อย"
สถานที่	ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า

วิธีการดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้บทบาทสมมติ ดังนี้

1. ขั้นการมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยสนทนากลุ่มนักเรียนเกี่ยวกับการกล้าแสดงความคิดเห็นมีนักเรียนคนใดบ้างที่กล้าแสดงความคิดเห็น และมีนักเรียนคนใดบ้างที่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น เพราะเหตุใด

1.2 ผู้วิจัยขออาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดงจำนวน 10 คน

1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติ ให้ทุกคนอ่าน และเตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเรื่องด้วย

1.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง

1.5 ก่อนการแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่าง ๆ ก่อน เพื่อช่วยขจัดความตื่นเต้น และความวิตกกังวล

1.6 ให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติที่ตนเองได้รับ ใช้เวลาในการแสดงประมาณ 20 นาที

1.7 เมื่อผู้แสดง แสดงสิ้นสุด ผู้วิจัยให้ทุกคนปรบมือให้

2. ขั้นวิเคราะห์

ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน แล้วร่วมกันอภิปรายและวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครในบทบาทสมมติเรื่อง "กล้า ๆ หน่อย" ตามหัวข้อต่อไปนี้

2.1 ถ้านักเรียนเป็นพสุตา นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร เมื่อไม่มีใครแสดงความคิดเห็นเลย

2.2 ถ้านักเรียนเป็นอารีย์ นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร เมื่อบอกให้เพื่อน ๆ แสดงความคิดเห็น

2.3 ถ้านักเรียนเป็นมลฤดี นักเรียนจะรู้สึกอย่างไร เมื่อเพื่อนเห็นด้วยกับความคิดเห็นของตนเอง

2.4 ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกคนหนึ่งที่อยู่ในห้องประชุม นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไรที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้ที่กล้าแสดงออก

2.5 นักเรียนสามารถนำการทำกิจกรรมในครั้งนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร

3. ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงบทบาทที่ถูกต้องในการกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ได้

4. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ให้นักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับการกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ได้

4.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากกิจกรรม

5. ขั้นประเมินผล

5.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

5.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

5.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

บทบาทสมมติ เรื่อง “กล้า ๆ หน่อย”

อาจารย์พรพิมล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 /2 ได้เข้าแจ้งให้นักเรียนทราบว่า ในวันที่ 1 มกราคมนี้ ทางโรงเรียนจะทำบุญตักบาตรในวันขึ้นปีใหม่ หลังจากนั้นแต่ละห้องก็นำอาหารมารับประทานร่วมกัน อาจารย์พรพิมลได้มอบหมายหน้าที่ให้ พสุตา หัวหน้าเป็นผู้รับผิดชอบและดำเนินการประชุมเพื่อตกลงเรื่องรายการอาหารที่จะตักบาตรและรับประทานเพื่อสังสรรค์ และกิจกรรมที่ทุกคนจะร่วมเล่นในครั้งนี้นี้ ดังนั้น พสุตา จึงบอกให้เพื่อน ๆ ทราบว่า ตอนกลางวันในเวลาพักเที่ยงเมื่อทุกคนรับประทานอาหารเสร็จแล้วให้มาพร้อมกันที่ห้องเรียนเพื่อประชุมเตรียมการในวันขึ้นปีใหม่ เมื่อการประชุมเริ่มขึ้นพสุตา ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดงานให้เพื่อน ๆ ทราบ ตอนแรกไม่มีใครแสดงความคิดเห็นเลย อารีย์จึงแสดงความคิดเห็นเรื่องอาหารโดยให้เพื่อน ๆ เสนอรายการอาหารคนละ 1 อย่างแล้วจะลงมติเลือกให้เหลือเพียง 5 อย่างเท่านั้น มลฤดี เมื่อเห็นเพื่อนแสดงความคิดเห็นจึงกล้าที่จะเสนอความคิดเห็นบ้างโดยเสนอให้มีกิจกรรมร่วมเล่นด้วยกันคือ กิจกรรมเหยียบลูกโป่งและแก้อีตดนตรี อาหารนั้นได้เสนอแกงเขียวหวานไก่ เพื่อน ๆ เห็นด้วย ส่วนนภาพรเสนอให้มีการจับฉลากของขวัญกัน และเพื่อน ๆ ร่วมแสดงความคิดเห็นด้วย

ให้นักเรียนแสดงเป็น อาจารย์พรพิมล พสุตา มลฤดี นภาพร อารีย์ และเพื่อน ๆ

บทบาทของอาจารย์พรพิมล

ท่านชื่อพรพิมล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 ได้เข้ามาแจ้งให้นักเรียนทราบว่าในวันที่ 1 มกราคมนี้ ทางโรงเรียนจะจัดงานวันปีใหม่ ท่านต้องการให้นักเรียนจัดเตรียมการกันเอง โดยท่านจะให้ความช่วยเหลือค่าใช้จ่ายเรื่องอาหารเป็นบางส่วน

บทบาทของพสุตา

ท่านชื่อพสุตา เป็นหัวหน้าห้องชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 /2 ทางโรงเรียนจะจัดงานวันขึ้นปีใหม่ ท่านได้ตกลงกับอาจารย์พรพิมลซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาว่าจะนัดประชุมเพื่อน ๆ เพื่อเตรียมการในการจัดงานครั้งนี้ ท่านจึงนัดประชุมแล้วแจ้งรายละเอียดของการจัดงานให้เพื่อน ๆ ทราบ ไม่มีใครแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องอาหารและกิจกรรมที่จะร่วมเล่นในครั้งนี้นี้เลยท่านจึงขอให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นด้วย

บทบาทของอารีย์

ท่านชื่ออารีย์ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 / 2 ขณะที่มีการประชุมเรื่องการจัดงานวันปีใหม่อยู่นั้น ท่านเห็นว่าไม่มีใครเสนอความคิดเห็นเลย ท่านจึงเสนอให้เพื่อน ๆ ทุกคนเสนอรายการอาหารคนละ 1 อย่าง เพราะทุกคนมีสิทธิ์เสนอความคิดเห็น แล้วให้มีการลงมติเสียงส่วนใหญ่เลือกรายการอาหารเพียง 5 อย่าง

บทบาทของมลฤดี

ท่านชื่อมลฤดี เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/ 2 ท่านเป็นคนที่ไม่ชอบขัดใจใคร ไม่ชอบพูดมาก ในการประชุมแต่ละครั้งท่านไม่เคยแสดงความคิดเห็นเลย แต่ในการประชุมครั้งนี้มีเพื่อน ๆ ให้แสดงความคิดเห็น ท่านจึงเสนอความคิดเห็นของตนเอง โดยเสนอให้มีการเล่นเกมเหยียบลูกโป่งและเก้าอี้ดนตรี และได้เสนอรายการอาหารคือ แกงเขียวหวานไก่

บทบาทของนภาพร

ท่านชื่อนภาพร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 ในการประชุมครั้งนี้ ท่านได้เสนอให้มีการจับสลากของขวัญเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนของขวัญกัน โดยกำหนดราคาของขวัญไว้อย่างต่ำ 20 บาท

บทบาทของเพื่อน ๆ

พวกท่านเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 เมื่อหัวหน้าห้องเรียกประชุมเกี่ยวกับการจัดงานขึ้นปีใหม่ พวกท่านจึงมาประชุม แล้วได้เสนอรายการอาหารคนละอย่าง และลงมติเลือกรายการอาหารและกิจกรรมด้วย เมื่อเห็นเพื่อน ๆ แสดงความคิดเห็นของตนเองออกมา จึงได้กล่าวชื่นชม โดยเฉพาะมลฤดีที่มีความกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ครั้งที่ 9

เรื่อง	การกล้าแสดงออก
ด้าน	กล้าที่จะบอกถึงความรู้สึกและความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้
กิจกรรม	กรณีตัวอย่าง เรื่อง "พินิดาจะอย่างไร"
วัตถุประสงค์	เพื่อฝึกให้นักเรียนกล้าที่จะบอกถึงความรู้สึกและความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้
เวลา	50 นาที
อุปกรณ์	เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง "พินิดาจะอย่างไร"
สถานที่	ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า

วิธีการดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้กรณีตัวอย่าง ดังนี้

1. ขั้นการมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และนำเข้าสู่เรื่องการกล้าที่จะบอกถึงความรู้สึกและความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้

1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน โดยให้นักเรียนนับเลข 1-4 นักเรียนที่นับเลขเดียวกันให้อยู่กลุ่มเดียวกัน

1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสาร กรณีตัวอย่าง เรื่อง "พินิดาจะอย่างไร" เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาร่วมกันและแสดงความคิดเห็น

1.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัย จนเข้าใจ

2. ขั้นวิเคราะห์

2.1 นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

2.1.1 นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร หลังจากอ่าน กรณีตัวอย่างเรื่อง "พินิดาจะอย่างไร"

2.1.2 นักเรียนคิดว่าพินิดาเป็นอย่างไร

2.1.3 นักเรียนคิดว่าเพื่อน ๆ ของพินิดาเป็นอย่างไร

2.1.4 ถ้านักเรียนเป็นพินิดาและเพื่อน ๆ เมื่อไม่เห็นด้วยกับอาจารย์ นักเรียนจะกล้าบอกถึงความรู้สึกและความต้องการของตนเองให้อาจารย์รับรู้หรือไม่ เพราะเหตุใด

2.2 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาอภิปราย

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ให้นักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับกล้าที่จะบอกถึงความรู้สึกและความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับกล้าที่จะบอกถึงความรู้สึกและความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้

3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรมและประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากกิจกรรม

4. ชั้นประเมินผล

4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วม กิจกรรม

4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

กรณีตัวอย่าง เรื่อง “พินิจจะทำอย่างไร”

พินิดาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 วันหนึ่งในชั่วโมงคณิตศาสตร์ อาจารย์สุนทรีย์ได้เข้ามาสอนในเรื่อง เศษส่วน โดยอาจารย์อธิบายทีละขั้นตอน แต่พินิดาฟังอาจารย์ไม่ทัน จึงไม่เข้าใจเรื่องที่อาจารย์สอนแต่ไม่กล้าถาม เพราะพินิดารู้สึกอายเพื่อน ๆ กลัวเพื่อนจะว่าเธอไม่ฉลาดทั้ง ๆ ที่อาจารย์ได้ถามอยู่บ่อย ๆ ว่าใครไม่เข้าใจตรงไหน เมื่อไม่มีนักเรียนคนใดซักถามข้อสงสัย อาจารย์จึงให้โจทย์บนกระดานคำตอบพินิดาก็ไม่สามารถทำได้ และไม่ทราบว่าจะปฏิบัติอย่างไร พินิดาได้แต่มองเพื่อน ๆ ทำ ส่วนเพื่อน ๆ ก็ตั้งใจทำโจทย์ที่อาจารย์ให้ เมื่ออาจารย์เฉลยคำตอบพร้อมกับแสดงวิธีทำบนกระดาน นักเรียนส่วนใหญ่ทำได้ถูกต้อง ยกเว้นพินิดาที่นั่งอึดอัดเพราะว่าไม่ได้ทำเลย อาจารย์สุนทรีย์ก็สอนต่ออีกเรื่อง การคูณเศษส่วน คราวนี้นักเรียนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ พรสุดายกมือขึ้นถามข้อสงสัย อาจารย์สุนทรีย์ตอบคำถามอย่างชัดเจน ต่อจากนั้น สาวิตรีได้สอบถามข้อสงสัยของตนอีก และนักเรียนคนอื่นที่มีข้อสงสัยก็ยกมือขึ้นถาม อาจารย์สุนทรีย์ก็ตอบคำถามอย่างชัดเจนอีก การกระทำของเพื่อน ๆ ทำให้พินิดารู้สึกว่าการถามคำถามไม่ใช่เป็นเรื่องที่น่าอายและน่ากลัวเลย พินิดาจึง ตัดสินใจยกมือขึ้นถามบ้าง โดยอนุญาตถามตั้งแต่การทำเศษส่วน อาจารย์สุนทรีย์ก็อธิบายทีละ ขั้นตอนทำให้พินิดาเข้าใจและเป็นการทบทวนให้กับนักเรียนคนอื่น ๆ ด้วย พอท้ายชั่วโมง อาจารย์เริ่มถามคำถามจากเนื้อหาที่ได้เรียนไปในวันนี้ นักเรียนส่วนใหญ่ยกมือขึ้นตอบปัญหาพร้อมทั้งพินิดาด้วย เมื่อข้อคำถามใดที่พินิดาและเพื่อน ๆ ไม่เห็นด้วยกับอาจารย์ นักเรียนก็จะแย้งโดยมีเหตุผลของตนเอง ซึ่งวิธีการเหล่านี้ทำให้การเรียนการสอนสนุกสนาน เพราะนักเรียนมีความสนใจในบทเรียน อาจารย์สุนทรีย์ได้ชมเชยพินิดาและเพื่อน ๆ ว่าเป็นเด็กที่จะมีความกล้าที่จะซักถามข้อสงสัยของตนเอง และกล้าที่จะคัดค้านเมื่อไม่เห็นด้วย ซึ่งเป็นวิธีการเรียนที่ดี จากวันนั้นพินิดาและเพื่อน ๆ ต่างมีความกล้าที่จะแสดงออกโดยไม่เกรงกลัวว่าคนอื่นจะวิจารณ์ตนอย่างไร และเมื่อไม่เห็นด้วยกับสิ่งใดก็ตามก็สามารถคัดค้านได้เพื่อความถูกต้อง จึงทำให้ผลการเรียนของพินิดาดีขึ้น

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ครั้งที่ 10

เรื่อง	ความเห็นอกเห็นใจ
ด้าน	สนใจปัญหาหรือความต้องการของคนอื่น ให้ความช่วยเหลือกับบุคคลที่เดือดร้อน
กิจกรรม	กิจกรรมกลุ่ม "ร่วมด้วย ช่วยกัน"
วัตถุประสงค์	1. เพื่อให้นักเรียนสนใจปัญหาของคนอื่น 2. เพื่อให้นักเรียนสนใจความต้องการของคนอื่น 3. เพื่อให้นักเรียนรู้จักช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนได้
เวลา	50 นาที
อุปกรณ์	ชิ้นส่วนวงกลมรวมใจ 4 ชุด
สถานที่	ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า
วิธีการดำเนินกิจกรรม	ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยสนทนา ชักถาม นักเรียนเกี่ยวกับให้ความสนใจปัญหาหรือความต้องการของคนอื่น และให้ความช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อน 1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่มๆ ละ 4 คน โดยวิธีจับฉลากชื่อกลุ่มสมาชิกที่ได้ชื่อกลุ่มเหมือนกันอยู่กลุ่มเดียวกัน 1.3 ผู้วิจัยแจกซองวงกลมรวมใจให้นักเรียนกลุ่มละ 1 ซองและอธิบายการปฏิบัติกิจกรรมดังนี้ 1.3.1 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแจกชิ้นส่วนของวงกลมให้สมาชิกคนละ 4 ชิ้น 1.3.2 ให้นักเรียนต่อชิ้นส่วนทั้ง 4 ชิ้นให้เป็นรูปวงกลมตามที่ผู้วิจัยกำหนดให้โดยมีกติกาว่า ห้ามหยิบชิ้นส่วนของผู้อื่น แต่สามารถให้ชิ้นส่วนของตนเองกับผู้อื่นได้ 1.3.3 งานของกลุ่มจะสำเร็จก็ต่อเมื่อ สมาชิกทุกคนมีวงกลมอยู่ตรงหน้า ถ้าสำเร็จแล้วให้ร้องว่า "ร่วมด้วย ช่วยกัน เอ" 1.3.4 ใช้เวลาในการต่อรูปวงกลมภายใน 20 นาที

1.4 หลังจากอธิบายและเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจแล้ว จึงให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม

2. ขั้นวิเคราะห์

ให้สมาชิกกลุ่มทั้ง 4 กลุ่มรวมกันอภิปราย ในหัวข้อต่อไปนี้ดังนี้

2.1 สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มสามารถต่อรูปร่างกลมได้สำเร็จทุกคนเป็นเพราะเหตุใด

2.2 กลุ่มที่ต้องใช้เวลานานในการต่อรูปร่างกลม เพราะเหตุใด

2.3 ความสนใจปัญหาหรือความต้องการของผู้อื่น มีผลต่อการทำงานอย่างไร

2.4 บุคคลในสังคมให้ความช่วยเหลือกับบุคคลที่เดือดร้อน สังคมจะเป็นอย่างไร

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุป เกี่ยวกับสนใจปัญหาและความต้องการของผู้อื่น การให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือกับเพื่อนที่จะทำงานสำเร็จได้ และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับความสนใจปัญหาหรือความต้องการของผู้อื่นและให้ความช่วยเหลือกับบุคคลที่เดือดร้อน

3.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมจากการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนและประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการทำกิจกรรม

4. ขั้นการประเมินผล

4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ครั้งที่ 11

เรื่อง	ความเห็นอกเห็นใจ
ด้าน	สนใจปัญหาและความต้องการของคนอื่น ให้ความช่วยเหลือกับบุคคลที่เดือดร้อน
กิจกรรม	กรณีตัวอย่าง เรื่อง "นางสาวฟ้า..ผู้ใจดี"
วัตถุประสงค์	1. เพื่อให้นักเรียนสนใจปัญหาของคนอื่นได้ 2. เพื่อให้นักเรียนสนใจความต้องการของคนอื่นได้ 3. เพื่อให้นักเรียนให้ความช่วยเหลือกับบุคคลที่เดือดร้อนได้
เวลา	50 นาที
อุปกรณ์	1. เอกสาร กรณีตัวอย่าง เรื่อง "นางสาวฟ้า..ผู้ใจดี" 2. ฉลากสี 4 สี ๑ ละ 4 แผ่น
สถานที่	ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า

วิธีการดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้กรณีตัวอย่าง ดังนี้

1. ขั้นการมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และนำเข้าสู่เรื่องการสนใจปัญหาและความต้องการของคนอื่น ให้ความช่วยเหลือกับบุคคลที่เดือดร้อน

1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ๑ ละ 4 คน โดยให้จับฉลากกระดาษสีนักเรียนที่มีฉลากสีเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน

1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง "นางสาวฟ้า...ผู้ใจดี" เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาร่วมกันและแสดงความคิดเห็น

1.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามข้อสงสัยจนเข้าใจ

2. ขั้นวิเคราะห์

นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

2.1 นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรหลังจากอ่านกรณีตัวอย่างเรื่อง "นางสาวฟ้า..ผู้ใจดี"

2.2 นักเรียนคิดว่าฟ้าเป็นคนอย่างไร

2.3 นักเรียนคิดว่ารุ่งเป็นคนอย่างไร

2.4 ถ้านักเรียนเป็นฟ้า นักเรียนจะให้ความช่วยเหลือกับรุ่งอย่างไร

2.5 ถ้านักเรียนเป็นรุ่ง นักเรียนจะปรับปรุงตนเองอย่างไร

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับการให้ความสนใจปัญหาและความต้องการของคนอื่น ให้ความช่วยเหลือกับบุคคลที่เดือดร้อน และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการให้ความสนใจปัญหาและความต้องการของคนอื่น และให้ความช่วยเหลือกับบุคคลที่เดือดร้อน

3.2 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมจากการปฏิบัติกิจกรรมของนักเรียนและประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการทำกิจกรรม

4. ขั้นการประเมินผล

4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

กรณีตัวอย่าง เรื่อง “นางสาวฟ้า..ผู้ใจดี”

ฟ้ากับรุ่งเป็นเพื่อนรักกัน เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนแห่งหนึ่งวันหนึ่ง ฟ้าไม่สบายใจมากที่ตนเองมาโรงเรียนสายต้องถูกอาจารย์ฝ่ายปกครองเรียกพบเพื่อว่ากล่าว ตักเตือนไม่ให้มาโรงเรียนสายอีก ฟ้ากลัวใจมากอยากมีเพื่อนพูดคุยปรับทุกข์ด้วย ดังนั้น เมื่อพบ รุ่งที่ห้องเรียนจึงพูดกับรุ่งด้วยใบหน้าที่แสดงถึงความวิตกกังวลว่า “ฉันรู้สึกไม่สบายใจเลยที่ถูก อาจารย์ฝ่ายปกครองเรียกเข้าพบ ถ้าฉันมาโรงเรียนสายอีกครั้งเดียวจะถูกตัดคะแนน ความประพฤติ ฉันไม่อยากมาโรงเรียนสายหรอก แต่มีเหตุจำเป็นจริง ๆ ฉันต้องตื่นแต่เช้าเพื่อไป ช่วยแม่ขายน้ำเต้าหู้และปาท่องโก๋ที่ตลาดเช้าทุกวัน เพราะพ่อของฉันป่วยไม่สามารถช่วยแม่ได้” รุ่งฟังเรื่องราวของฟ้าแล้วได้แต่พยักหน้าและไม่พูดเลย พอตีห้าหมื่นเดินมา รุ่งจึงเข้าไปพูดคุยกับ แม่หม่อมด้วยเรื่องที่สนุกสนาน โดยไม่สนใจฟ้าอีกเลย

สัปดาห์ต่อมา รุ่งเดินเข้ามาในห้องเรียนด้วยดวงตาที่แดงกล้า เมื่อเห็นหน้าฟ้าก็ร้องไห้ สะอึกสะอื้น พร้อมทั้งกล่าวว่า “ฉันไปดูผลการสอบวิชาคณิตศาสตร์ ผลการสอบของฉันตก ฉันจะทำอย่างไรดี ถ้าแม่ของฉันทราบ ท่านคงเสียใจ เหนือนี้ก็เป็นเทอมสุดท้ายของการเรียนแล้ว จะมีการสอบซ่อมในวันจันทร์นี้แล้ว ฉันอ่านหนังสือไม่เข้าใจเลย ฉันกลัวใจจริง ๆ” เมื่อฟ้าได้ฟัง ดังนั้นจึงพูดปลอบใจรุ่งว่า “ฉันเห็นใจเธอจริง ๆ เธออย่าร้องไห้เลย ฉันจะช่วยทบทวนบทเรียนให้ เธอเอง ถ้าเธอไม่เข้าใจ มาถามฉันได้นะ ฉันเชื่อว่าเธอต้องสอบแก้ตัวผ่านแน่ ๆ” รุ่งมีความละอายใจ ตัวเองมากที่ไม่เคยสนใจความต้องการและปัญหาของเพื่อนเลย จึงพูดกับฟ้าว่า “เธอช่างเป็น เพื่อนที่ดี ให้ความช่วยเหลือฉันทุกอย่าง ต่อจากนี้ไป ฉันจะเป็นคนที่ให้ความสนใจกับปัญหาและความต้องการของคนอื่นบ้าง ถ้าฉันมีโอกาสช่วยเหลือใครได้ ฉันก็พร้อมที่จะช่วย” ฟ้าจึงบอกกับ รุ่งว่า “การช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนเป็นความสุขอย่างหนึ่งของคนเรา และจะทำให้สังคมน่าอยู่ขึ้น มากค่ะ”

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ครั้งที่ 12

เรื่อง ความคิดริเริ่ม

ด้าน การที่นักเรียนแสดงถึงความคิดแปลกๆ ใหม่ ๆ

กิจกรรม กิจกรรมกลุ่ม "ร่วมกันคิดช่วยกันประดิษฐ์"

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกคิดประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ
2. เพื่อฝึกให้นักเรียนได้ฝึกทักษะทางด้านความคิด

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. เส้นก้ำมะหยี่ 4 ห่อ
2. เทปใส 4 ม้วน
3. กรรไกร 4 อัน
4. กระดาษโปสเตอร์แข็ง 4 แผ่น
5. ปากกาเคมี 4 ด้าม
6. รูปภาพ 4 รูป ตัดออกรูปละ 4 ส่วน
7. ขอรางวัล 4 ชิ้น

สถานที่ ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า

วิธีการดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม ดังนี้

1. ขั้นการมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยสนทนา ชักถาม นักเรียนเกี่ยวกับ ความคิดแปลกๆ ใหม่ ๆ

1.2 นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่มละ 4 คน โดยนำกิจกรรม "รวมกลุ่มจากรูปภาพ" โดยให้นักเรียนจับชิ้นส่วนของรูปภาพคนละ 1 ชิ้นแล้วนำมาต่อกันถ้านักเรียนต่อภาพได้เสร็จสมบูรณ์ได้ จะอยู่กลุ่มเดียวกัน

1.3 ผู้วิจัยแจกอุปกรณ์กลุ่มละ 1 ชุด ประกอบด้วย เส้นก้ำมะหยี่ 1 ห่อ เทปใส 1 ม้วน กรรไกร 1 อัน กระดาษโปสเตอร์แข็ง 1 แผ่น และ ปากกาเคมี 1 ด้าม แล้วให้แต่ละกลุ่มใช้อุปกรณ์ที่แจกให้ช่วยกันประดิษฐ์เป็นสัญลักษณ์ ของกลุ่มที่สามารถอธิบายได้ว่าเป็นรูปอะไร ความหมายว่าอย่างไร ตั้งชื่อกลุ่ม และคำขวัญประจำกลุ่มใช้เวลา 20 นาที

1.4 เมื่อหมดเวลาแล้วให้ทุกกลุ่มให้คะแนนว่ากลุ่มใดมีผลงานที่แปลกกว่ากลุ่มอื่น มีความคิดริเริ่ม ผู้วิจัยได้กล่าวคำชมเชยและให้รางวัล

2. ขั้นวิเคราะห์

นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 เมื่อได้ลงมือประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไร
- 2.2 ผลงานของกลุ่มมีความแปลกใหม่กว่ากลุ่มอื่นอย่างไร
- 2.3 นักเรียนเคยพบเห็นงานประดิษฐ์ที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ หรือไม่ ถ้านักเรียนเคย

จงยกตัวอย่างประกอบ

- 2.4 ถ้ามีการคิดประดิษฐ์สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เกิดขึ้นจะมีผลต่อคนเราอย่างไร

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

- 3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับความคิดที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ
- 3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับความคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ
- 3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรม และประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจาก

การทำกิจกรรม

4. ขั้นประเมินผล

- 4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วม

กิจกรรม

- 4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน
- 4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของ

นักเรียน

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ครั้งที่ 13

เรื่อง ความคิดริเริ่ม

ด้าน มีความสนใจความคิดและผลงานใหม่ ๆ ของผู้อื่น

กิจกรรม บทบาทสมมติ เรื่อง "โลกของคนรุ่นใหม่"

วัตถุประสงค์ 1. เพื่อให้นักเรียนมีความสนใจความคิดใหม่ ๆ ของคนอื่นได้
2. เพื่อให้นักเรียนมีความสนใจผลงานใหม่ ๆ ของผู้อื่นได้

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ เอกสารบทบาทสมมติ เรื่อง "โลกของคนรุ่นใหม่"

สถานที่ ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า

วิธีดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้บทบาทสมมติ ดังนี้

1. ขั้นการมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยสนทนา ชักถามนักเรียนเกี่ยวกับความสนใจความคิดและผลงานใหม่ ๆ ของผู้อื่น

1.2 ผู้วิจัยขออาสาสมัครเพื่อเตรียมการแสดงจำนวน 12 คน

1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารบทบาทสมมติ ให้ทุกคนอ่าน และเตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเรื่องด้วย

1.4 ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติเป็นผู้สังเกตการณ์การแสดง

1.5 ก่อนการแสดงผู้วิจัยให้นักเรียนลองแสดงบทบาทต่าง ๆ ก่อน เพื่อช่วยขจัดความตื่นเต้น และความวิตกกังวล

1.6 ให้ผู้แสดงเริ่มแสดงบทบาทสมมติที่ตนเองได้รับ ใช้เวลาในการแสดงประมาณ 20 นาที

1.7 เมื่อผู้แสดง แสดงสิ้นสุด ผู้วิจัยให้ทุกคนปรบมือให้

2. ขั้นวิเคราะห์

ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน แล้วร่วมกันอภิปรายและวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมของตัวละครในบทบาทสมมติเรื่อง "โลกของคนรุ่นใหม่" ตามหัวข้อต่อไปนี้

2.1 ใครที่มีความคิดและผลงานที่ไม่เหมือนคนอื่นเกิดขึ้น เพราะเหตุใด

2.2 การให้ความสนใจกับผลงานใหม่ ๆ ของผู้อื่นมีประโยชน์ต่อตนเองอย่างไร

2.3 นักเรียนคิดว่าบุคคลในเรื่องนี้ ใครที่ต้องปรับปรุงตนเองเกี่ยวกับการให้ความสนใจกับผลงานใหม่ ๆ ของผู้อื่น และต้องปรับปรุงอย่างไร

3. ชั้นแสดงเพิ่มเติม

ผู้วิจัยให้นักเรียนได้แสดงบทบาทสมมติที่ถูกต้องในการให้ความสนใจความคิดและผลงานใหม่ ๆ ของผู้อื่นได้ถูกต้อง

4. ชั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

4.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับความสนใจความคิดและผลงานใหม่ ๆ ของผู้อื่น

4.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ของตนเองเกี่ยวกับการสนใจความคิดและผลงานใหม่ ๆ ของผู้อื่น

4.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรม และประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากการทำกิจกรรม

5. ชั้นการประเมินผล

5.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

5.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

5.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

บทบาทสมมติ เรื่อง “โลกของคนรุ่นใหม่”

ทางโรงเรียนได้มีการจัดงานวันวิทยาศาสตร์ขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้ส่งผลงานของตนเองเข้าประกวด โดยมีรางวัลมากมาย การประกวดผลงานในครั้งนี้ให้ชื่อ “โลกของคนรุ่นใหม่” โดยผลงานที่เข้าประกวดนั้นต้องเป็นผลงานที่มีความแปลกใหม่ ไม่เหมือนกับบุคคลอื่น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนแห่งหนึ่งมีการตื่นเต้นและกระตือรือร้นที่จะประดิษฐ์ผลงานของตนเพื่อส่งเข้าประกวด อาจารย์แคทรียาซึ่งเป็นอาจารย์ประจำวิชาวิทยาศาสตร์และเป็นกรรมการตัดสินผลงานคนหนึ่งได้นำรายละเอียดของการส่งผลงานเข้าประกวด และกติกาการตัดสินให้นักเรียนทราบและนักเรียนได้สอบถามข้อมูลจนเข้าใจดีแล้วจึงไปประดิษฐ์ผลงานของตนเอง เมื่อถึงวันวิทยาศาสตร์ ปรากฏว่าบุษกรได้รับรางวัลชนะเลิศ ชีระเดช ได้รับรางวัลรองชนะเลิศ ส่วนทิภากรและมารตรีได้ส่งผลงานเข้าประกวดเหมือนกันแต่ผลงานของทั้งคู่ไม่ได้รับรางวัล ในขณะที่เพื่อน ๆ เข้ามาดูผลงานของบุษกรและชีระเดชด้วยความสนใจแต่ทิภากรและมารตรีไม่ได้ให้ความสนใจเลย

บทบาทของอาจารย์แคทรียา

ท่านชื่ออาจารย์แคทรียา อาจารย์ประจำวิชาวิทยาศาสตร์และเป็นคณะกรรมการตัดสินผลงานทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนแห่งหนึ่งได้เข้ามาแจ้งให้นักเรียนทราบว่าโรงเรียนจะจัดงานวันวิทยาศาสตร์ซึ่งและมีกิจกรรมมากมาย และมีการประกวดผลงานการประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต้องส่งผลงานของตนเองเข้าประกวดทุกคน เพื่อผลงานเหล่านั้นจะเป็นคะแนนเก็บกลางภาคเรียนของแต่ละบุคคลซึ่งได้สอบถามความเข้าใจแล้วจึงมีความหวังว่านักเรียนคงมีผลงานที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ ส่งเข้าประกวด

บทบาทของบุษกร

ท่านชื่อ บุษกร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในการประดิษฐ์ผลงานเข้าประกวดในครั้งนี้ท่านได้ประดิษฐ์ผลงานที่ชื่อว่า “แจว 2004” เมื่อผลการตัดสินออกมา ผลงานของท่านได้รับรางวัลชนะเลิศ ท่านดีใจและภูมิใจในผลงานนั้นมาก เพื่อน ๆ ให้ความสนใจในผลงานของท่าน

บทบาทของชีระเดช

ท่านชื่อว่า ชีระเดช เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่งผลงานประดิษฐ์ที่มีชื่อว่า “จันรึกตะวัน” และได้รับรางวัลรองชนะเลิศท่านดีใจและภูมิใจกับผลงานประดิษฐ์ของท่านมาก เพื่อน ๆ ให้ความสนใจในผลงานของท่าน และมีความคิดว่าตั้งแต่นี้ไปจะติดตามผลงานใหม่ ๆ ของคนอื่นอยู่เสมอ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาผลงานของตนเองให้ก้าวหน้าตลอดเวลา

บทบาทของทิภากร

ท่านชื่อว่า ทิภากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การประกวดครั้งนี้ ท่านจึงได้ประดิษฐ์ผลงานของตนเองโดยลอกผลงานทางวิทยาศาสตร์จากหนังสือที่อ่านโดยให้ชื่อผลงานว่า “กังหันรัก” ผลงานของท่านไม่ได้รับรางวัล และไม่ได้ให้ความสนใจกับผลงานของเพื่อนที่ได้รับรางวัลด้วย เพราะมีกิจกรรมที่น่าสนใจบนเวที ท่านจึงรีบวิ่งไปที่กิจกรรมนั้น

บทบาทของมารตรี

ท่านชื่อว่า มารตรี เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การส่งผลงานในครั้งนี้น่าสนใจลอกเลียนแบบผลงานการประดิษฐ์ของนักประดิษฐ์สมัครเล่นที่ได้รับรางวัลโดยอ่านพบจากหนังสือ โดยให้ชื่อผลงานว่า “ตุ๊กตาร้องเพลง” ผลงานของท่านไม่ได้รับรางวัล และไม่ได้ให้ความสนใจในผลงานที่ได้รับรางวัลเหมือนกัน

บทบาทของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ท่านเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้ความสนใจกับผลงานของเพื่อนที่ได้รับรางวัล ซึ่งจะเข้าไปชื่นชมผลงานและสอบถามถึงความรู้สึกและแนวความคิดที่ทำให้เกิดผลงานนี้

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ครั้งที่ 14

เรื่อง	ความรับผิดชอบ
ด้าน	การปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และมีความพยายามที่จะปรับปรุงหน้าที่ให้ดีขึ้น
กิจกรรม	กรณีตัวอย่าง "คนดี....ที่ต้องมีความรับผิดชอบ"
วัตถุประสงค์	1. เพื่อให้นักเรียนปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จได้ 2. เพื่อให้นักเรียนมีความพยายามที่จะปรับปรุงหน้าที่ให้ดีขึ้นได้
เวลา	50 นาที
อุปกรณ์	1. เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง "คนดี...ที่ต้องมีความรับผิดชอบ" 2. กระดาษโปสเตอร์แข็ง 4 แผ่น 3. รูปหัวใจ 4 สี ๆ ละ 4 ดวง
สถานที่	ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า
วิธีดำเนินกิจกรรม	ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้กรณีตัวอย่าง ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และนำเข้าสู่เรื่องการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และมีความพยายามที่จะปรับปรุงหน้าที่ให้ดีขึ้น 1.2. ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน ด้วยวิธีการจับฉลากรูปหัวใจ นักเรียนจับได้สีเดียวกันให้อยู่กลุ่มเดียวกัน 1.3. ผู้วิจัยแจกกรณีตัวอย่างเรื่อง "คนดี...ที่ต้องมีความรับผิดชอบ" ให้กลุ่มละ 1 ชุด ซึ่งมีจำนวนเท่ากับสมาชิกของกลุ่ม แล้วให้แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายกลุ่มย่อยโดยเน้นให้ทุกคนร่วมกันแสดงความคิดเห็นและสรุปผลการอภิปรายลงในกระดาษโปสเตอร์เพื่อนำเสนอต่อกลุ่มใหญ่ ใช้เวลา 20 นาที 2. ขั้นวิเคราะห์ ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันตอบคำถามดังนี้ 2.1. นักเรียนคิดว่าลักษณะนิสัยในการทำงานของดารากรเป็นอย่างไร 2.2. นักเรียนคิดว่าถ้าดารากรไม่ปรับปรุงการจัดทำ ส.ค.ส ของตนเองให้ดีขึ้นจะเกิดผลเสียอย่างไรบ้าง

2.3 นักเรียนคิดว่ามีขวัญเป็นอย่างไร

2.4 ถ้านักเรียนเป็นมีขวัญ นักเรียนจะปรับปรุงผลงานอย่างไร

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนสรุปเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ลุล่วง และความพยายามที่จะปรับปรุงหน้าที่ให้ดีขึ้น และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ของตนเองเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ลุล่วง และความพยายามที่จะปรับปรุงหน้าที่ให้ดีขึ้น

3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรม และประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการทำกิจกรรม

4. การประเมินผล

4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

กรณีตัวอย่าง เรื่อง “คนดี...ที่ต้องมีความรับผิดชอบ”

ดารากร เป็น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ที่ปรึกษาชมรมศิลปะให้มีหน้าที่ในการจัดทำบัตร ส.ค.ส เพื่อจำหน่ายให้กับนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ เพื่อนำรายได้มาจัดกิจกรรมของชมรมศิลปะในภาคเรียนที่ 2 ซึ่ง ดารากร มีฝีมือในการวาดภาพจึงได้นัดประชุมกับสมาชิกชมรมศิลปะที่ตนเองเป็นประธานชมรมอยู่ สมาชิกให้ความร่วมมือกับดารากรเป็นอย่างดี จึงได้จัดทำ บัตร ส.ค.ส มาจำนวนหนึ่ง และนำไปฝากขายที่ร้านค้าสหกรณ์ของโรงเรียน ในการขาย บัตร ส.ค.ส ในวันแรกนั้น มีผู้มาสนใจซื้อน้อย โดยลูกค้าบอกว่า บัตร ส.ค.ส. มีสีที่ไม่สะดุดตาและรูปภาพไม่ทันสมัย เจ้าหน้าที่สหกรณ์จึงมาบอกกับดารากร เมื่อ ดารากร ได้รับทราบข้อมูลดังนั้น จึงได้มีการประชุมกับสมาชิกชมรมศิลปะเพื่อหาวิธีการแก้ไข สมาชิกส่วนใหญ่เห็นด้วยกับดารากรที่จะนำบัตร ส.ค.ส มาระบายสีให้สวยงามกว่าเดิม และทำบัตร ส.ค.ส ที่ทันสมัย โดยมีการวาดภาพการ์ตูนที่อยู่ในความนิยม ชื่นชอบของเด็ก ๆ แต่สมาชิกบางคนไม่เห็นด้วยกับการปรับปรุงผลงานในครั้งนี้ โดยเฉพาะ มิ่งขวัญที่เป็นสมาชิกใหม่ของชมรมศิลปะ โดยให้เหตุผลว่า เป็นการเสียเวลาที่จะต้องมาปรับปรุงบัตร ส.ค.ส เราควรจะจำหน่ายในราคาที่ถูกกว่าท้องตลาดเพื่อจะได้จำหน่ายเร็ว ๆ แต่ดารากร และ สมาชิกคนอื่น ๆ ไม่เห็นด้วยจึงทำให้ มิ่งขวัญไม่พอใจที่จะทำงานในครั้งนี้ จึงขอลาออกจากการเป็นสมาชิกชมรมศิลปะ แต่เมื่อ บัตร ส.ค.ส ได้ปรับปรุงให้มีสีที่สวยงามและสะดุดตา พร้อมทั้งภาพการ์ตูนที่ทันสมัย จึงทำให้การจำหน่ายในครั้งนี้ประสบผลสำเร็จ มีรายได้มากพอที่จะนำมาใช้ในการทำกิจกรรมภายในชมรมศิลปะได้

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ครั้งที่ 15

เรื่อง	ความรับผิดชอบ
ด้าน	การยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่
กิจกรรม	กรณีตัวอย่าง เรื่อง "ทำไมต้องยอมรับ"
วัตถุประสงค์	1. เพื่อให้นักเรียนมีการยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ได้ 2. เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองได้
เวลา	50 นาที
อุปกรณ์	เอกสารกรณีตัวอย่าง เรื่อง "ทำไมต้องยอมรับ" ทั้ง 4 เรื่อง 1. เรื่อง ใคร...ทำเอกสารเปียก 2. เรื่อง เจ้าชายสายเสมอ 3. เรื่อง ขอโทษครับ..ผมผิดเอง 4. เรื่อง ทำไม ต้องรับผิดชอบ
สถานที่	ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า
วิธีการดำเนินกิจกรรม	ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม โดยใช้กรณีตัวอย่าง ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์และนำเข้าสู่เรื่องเกี่ยวกับการยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ได้ และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง 1.2 ผู้วิจัยให้นักเรียนแบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 4 คน 1.3 ผู้วิจัยแจกเอกสารกรณีตัวอย่างทั้ง 4 เรื่อง ให้กับทุกกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน 1.4 เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามข้อสงสัยจนเข้าใจ 2. ขั้นวิเคราะห์ ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันอภิปราย ดังนี้ 2.1 นักเรียนมีความคิดเห็นอย่างไรกับการกระทำของ ทรงศักดิ์ วราวุธ กำธร และปรีศนา 2.2 นักเรียนคิดว่าการกระทำของใครบ้างที่แสดงถึง "การยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่" 2.3 นักเรียนคิดว่าผู้ที่ขาดความรับผิดชอบคือใคร ต้องปรับปรุงตนเองอย่างไร

2.4 ถ้าสังคมมีแต่บุคคลที่ยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองแล้วสภาพสังคมจะเป็นอย่างไร

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับการยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์การยอมรับความผิดพลาดที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้กลุ่มรับทราบ

3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรม และประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากการทำกิจกรรม

4. การประเมินผล

4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

กรณีตัวอย่าง เรื่อง ใคร....ทำเอกสารเปียก

ทรงศักดิ์เป็นหัวหน้าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง เป็นนักเรียนที่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดีจนเป็นที่ไว้วางใจของอาจารย์และเพื่อน ๆ วันหนึ่งอาจารย์ได้มอบหมายเอกสารสำคัญ เรื่อง ทุนการศึกษาของนักเรียน ให้นำไปให้กับผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อนำเอกสารส่งทางจังหวัดต่อไป ขณะที่ทรงศักดิ์กำลังเดินผ่านห้องพักครูนั้น อาจารย์ดาร์ณีได้เรียกให้นำแจกันดอกไม้ไปใส่น้ำเพื่อนำมาจัดดอกไม้ใหม่ จึงทำให้ทรงศักดิ์ต้องวางเอกสารเรื่อง ทุนการศึกษา ไว้ที่โต๊ะในห้องพักครู แต่เมื่อทำงานให้กับอาจารย์เสร็จ จึงเดินมาเอาเอกสารดังกล่าว พบว่าได้ตกลงไปที่พื้นห้องและถูกน้ำที่พื้นห้อง จึงทำให้เอกสารดังกล่าวเปียกและสกปรกจนไม่สามารถนำไปให้ผู้อำนวยการโรงเรียนได้ ทรงศักดิ์จึงนำเอกสารดังกล่าวมาคืนให้กับอาจารย์ และบอกว่า เป็นความผิดของตนเองที่ไม่มีความระมัดระวังจนทำให้เอกสารเสียหาย อาจารย์จึงเปลี่ยนเอกสารให้ใหม่และให้ทรงศักดิ์นำไปให้ผู้อำนวยการอีกครั้ง

กรณีตัวอย่าง เรื่อง เจ้าชายสายเสมอ

วรารุช เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง จะมาโรงเรียนสายทุกวัน ซึ่งวรารุชจะเป็นคนนอนดึก เพราะติดรายการโทรทัศน์มาก เมื่อมาโรงเรียนสายจึงไม่ทันเข้าเรียนในชั่วโมงแรกของวันซึ่งเป็นชั่วโมงวิชาคณิตศาสตร์ที่วรารุชไม่ชอบเรียนและไม่ชอบอาจารย์ที่สอนด้วย เมื่ออาจารย์ที่ปรึกษาได้ทราบจากอาจารย์ประจำวิชาจึงเรียกวรารุชเข้าพบเมื่ออาจารย์สอบถามถึงสาเหตุของการมาโรงเรียนสาย วรารุชได้บอกว่า ตนเองต้องช่วยมารดาจัดร้านขายของก่อน จึงทำให้ ตนเองมาโรงเรียนสาย

กรณีตัวอย่าง เรื่อง ขอโทษครับ..ผมผิดเอง

กำธรเป็นนักเรียนที่ต้องหารายได้พิเศษโดยการส่งหนังสือพิมพ์ตามบ้านในหมู่บ้านที่ตนเองอาศัยอยู่ทุกเช้า ในวันนี้มีการสอบปลายภาค ดังนั้นกำธรจึงรีบตื่นแต่เช้าเพื่อไปปฏิบัติหน้าที่เหมือนทุกวัน แต่ด้วยความรีบร้อนจึงเอาหนังสือพิมพ์ยัดใส่ในกล่องรับหนังสือพิมพ์ไม่เข้าที่จึงมีผลทำให้หนังสือพิมพ์ดังกล่าวตกลงมาที่พื้นและถูกน้ำที่ขังอยู่บนพื้นทำความเสียหายให้กับหนังสือพิมพ์ แต่กำธรไม่ทราบ เมื่อวันรุ่งขึ้นเจ้าของบ้านได้บอกแก่กำธร กำธรจึงขอโทษและให้หนังสือพิมพ์อีก 1 ฉบับที่แตกต่างกับหนังสือพิมพ์ที่บ้านนั้นรับอยู่

กรณีตัวอย่าง เรื่อง ทำไม...ต้องรับผิดชอบ

ปริศนา เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง ซึ่งได้รับคัดเลือกจากเพื่อน ๆ ให้เป็นหัวหน้ากลุ่มเนตรนารี ที่เข้าค่ายพักแรม ปริศนาจึงมีหน้าที่รับผิดชอบในการดูแลสมาชิกของกลุ่มทุกคนโดยก่อนการเข้าค่ายนั้น จะต้องมีการเตรียมเสบียงอาหารเพื่อใช้ในการประกอบอาหารระหว่างการเข้าค่ายพักแรม มีการประชุมแบ่งหน้าที่ให้สมาชิกนำอุปกรณ์การประกอบอาหารและอาหารแห้งมา แต่เมื่อถึงวันที่เข้าค่ายพักแรม ปรากฏว่าไม่มีสมาชิกคนใดนำภาชนะที่จะใช้ในการหุงข้าวมาเลย เมื่อทุกคนทบทวนการประชุมในครั้งนั้น พบว่า ปริศนาไม่ได้มอบหมายให้ใครนำภาชนะที่ใช้ในการหุงข้าวมา แต่ปริศนาบอกว่าไม่ใช่ความผิดของตน ทุกคนในกลุ่มต้องรับผิดชอบร่วมกัน

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ครั้งที่ 16

เรื่อง ความรอบคอบ

ด้าน มีการวางแผนในการทำงาน และทำงานตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้

กิจกรรม กิจกรรมกลุ่ม "จะอย่างไรดี"

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักมีการวางแผนในการทำงานได้
2. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการทำงานตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้ได้

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์

1. ลูกปิงปอง 2 ลูก
2. ตะกร้า 2 ใบ
3. ช้อน 16 คัน
4. นกหวีด 1 ตัว
5. กระดาษสี 2 สี ๆ ละ 8 แผ่น

สถานที่ ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า

วิธีการดำเนินกิจกรรม

ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม ดังนี้

1. ขั้นการมีส่วนร่วม

1.1 ผู้วิจัยสนทนากับนักเรียนว่า ในการปฏิบัติงานที่ประสบผลสำเร็จนั้นจะต้องมีขั้นตอนและองค์ประกอบใดบ้าง เพราะเหตุใด

1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน โดยการจับฉลากสี

1.3 ให้แต่ละทีมเข้าแถวและผู้วิจัยแจกช้อนให้คนละ 1 คัน และลูกปิงปองให้ทีละกลุ่มละ 1 ลูก และนำตะกร้าไว้ห่างจากคนสุดท้าย 3 เมตร

1.4 ให้สมาชิกแต่ละคนคาบด้ามช้อนไว้ที่ปากและให้สมาชิกคนที่อยู่หัวแถวนำลูกปิงปองไว้ที่ช้อนของตนเอง

1.5 เมื่อเสียงนกหวีดดังขึ้นให้สมาชิกที่อยู่หัวแถวลำเลียงลูกปิงปองจากช้อนของตนเองไปใส่ในช้อนของสมาชิกคนถัดไป ไม่ใช้มือหรืออวัยวะอื่นเข้าช่วย และไม่ให้ลูกปิงปองตกลงจากช้อนด้วย ถ้าสมาชิกคนใดทำลูกปิงปองตกลงให้นำลูกปิงปองนั้นไปใส่ในช้อนของสมาชิกที่อยู่หัวแถวซึ่งเป็นการเริ่มต้นใหม่จนลูกปิงปองนั้นมาอยู่ที่ช้อนของคนสุดท้ายแล้วนำลูกปิงปองไปใช้ที่ตะกร้า

1.6 ในการแข่งขันครั้งที่ 2 ให้แต่ละกลุ่มช่วยกันค้นคว้าหาวิธีการลำเลียงลูกปิงปองไปใส่ลงในตะกร้าโดยไม่ให้ลูกปิงปองตกลงและใช้เวลาน้อยที่สุด

1.7 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามจนเข้าใจ จากนั้นผู้วิจัยให้สัญญาณนกหวีดให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยใช้เวลาในการปฏิบัติกิจกรรม 15 นาที

2. ชั้นวิเคราะห์

ให้นักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ส่งตัวแทนออกมารายงานว่ากลุ่มของตนมีการทำงานในครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 อย่างไร โดยมีการอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

2.1 การทำงานในครั้งที่ 1 และ ครั้งที่ 2 มีผลงานที่แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร เพราะเหตุใด

2.2 ความรู้สึกในการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละครั้งเป็นอย่างไร

2.3 การวางแผนในการทำงานมีความสำคัญต่องานอย่างไร

2.4 การปฏิบัติงานตามแผนที่ได้วางไว้มีความสำคัญต่องานอย่างไร

2.5 นักเรียนสามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับจากการทำกิจกรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างไร

3. ชั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับการวางแผนในการทำงาน และทำงานตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้ และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการวางแผนในการทำงาน และทำงานตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้

3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรม และประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากการทำกิจกรรม

4. การประเมินผล

4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ครั้งที่ 17

เรื่อง	ความรอบคอบ
ด้าน	รวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดก่อนตัดสินใจ
กิจกรรม	กิจกรรมกลุ่ม "เที่ยวทั่วไทย จะไปที่ไหนดี "
วัตถุประสงค์	เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของการรวบรวมข้อมูลก่อนการตัดสินใจ
เวลา	50 นาที
อุปกรณ์	1. ข้อความโฆษณาจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจจำนวน 4 ชุด 2. ข้อความที่เป็นเงื่อนไขที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจเลือก 4 ชุด 3. กระดาษโปสเตอร์แข็ง 4 แผ่น 4. ปากกาเคมี 4 ด้าม
สถานที่	ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า
วิธีการดำเนินกิจกรรม	ผู้วิจัยทักทายกับนักเรียน และกล่าวถึงกิจกรรมที่ผ่านมา แล้วจึงเริ่มเข้าสู่กิจกรรมกลุ่ม ดังนี้ 1. ขั้นการมีส่วนร่วม 1.1 ผู้วิจัยสนทนา ชักถามนักเรียนเกี่ยวกับรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดก่อนตัดสินใจ 1.2 ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่มๆละ 4 คน 1.3 ผู้วิจัยชี้แจงกติกาการเล่น เกม โดยผู้วิจัยแจกข้อความโฆษณาจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจให้กลุ่มละ 1 ชุดและข้อความที่เป็นเงื่อนไขที่ใช้ในการประกอบการตัดสินใจเลือกกลุ่มละ 1 ชุด พร้อมทั้งกระดาษโปสเตอร์แข็งและปากกาเคมีกลุ่มละ 1 ชุด 1.4 ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันตัดสินใจเลือกจังหวัดที่ต้องการไปท่องเที่ยวโดยใช้ข้อความที่เป็นเงื่อนไขที่แจกให้เพื่อประกอบการตัดสินใจ พร้อมทั้งให้เหตุผล 1.5 ให้สมาชิกช่วยกันรวบรวมแนวความคิดของกลุ่มเขียนเสนอต่อกลุ่มใหญ่ และส่งตัวแทนนำเสนอด้วย 2. ขั้นวิเคราะห์ ผู้วิจัยให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มร่วมกันอภิปราย ในหัวข้อต่อไปนี้ 2.1 ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมนักเรียนรู้สึกอย่างไร 2.2 ทำไมนักเรียนจึงเลือกแหล่งท่องเที่ยวนั้น

2.3 การรวบรวมข้อมูลก่อนตัดสินใจมีประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านใด อย่างไร

2.4 การรวบรวมข้อมูลก่อนตัดสินใจนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน อย่างไรบ้าง

3. ขั้นสรุปและประยุกต์หลักการ

3.1 ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับ รวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดก่อนตัดสินใจ และสรุปเป็นแนวทางที่จะนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2 นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดก่อนตัดสินใจ

3.3 ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมเกี่ยวกับกิจกรรม และประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากการทำกิจกรรม

4. การประเมินผล

4.1 นักเรียนร่วมกันอภิปรายและบอกถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม

4.2 นักเรียนช่วยกันเสนอแนะและติชมร่วมกัน

4.3 สังเกตความสนใจ ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และการสรุปของนักเรียน

โปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ครั้งที่ 18

เรื่อง ปัจฉินิเทศ

กิจกรรม กิจกรรมกลุ่ม "จากใจ.....ถึงใจ"

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ นักเรียนบอกประโยชน์และข้อคิดที่ได้จากการฝึกพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

2. เพื่อให้ นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการมีคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน แล้วนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

เวลา 50 นาที

อุปกรณ์ 1. หัวใจสีแดงจำนวน 16 ดวง

2. ป้ายนิเทศ 1 ป้าย

3. ของที่ระลึกจำนวน 16 ชิ้น

สถานที่ ห้องแนะแนว โรงเรียนบ้านธารนพเก้า

ขั้นตอนการดำเนินการ

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนเรียนนั่งเป็นวงกลมหันหน้าเข้าหากัน

2. ผู้วิจัยแจกกระดาษรูปหัวใจสีแดงให้นักเรียนคนละ 1 ดวง

3. ให้นักเรียนเขียนถึงความประทับใจและสิ่งที่เป็นประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนในครั้งนีลงในกระดาษรูปหัวใจสีแดง

4. เมื่อนักเรียนเขียนเสร็จ ผู้วิจัยให้นักเรียนนำดวงใจของทุกคนมาติดบนป้ายนิเทศที่เตรียมไว้ และให้สมาชิกช่วยกันตกแต่งป้ายนิเทศให้สวยงาม

5. ให้นักเรียนทุกคนแสดงความรู้สึกในการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนในครั้งนี้

6. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงประโยชน์และข้อคิดที่ได้จากการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

7. ผู้วิจัยและนักเรียนช่วยกันสรุปผลของการฝึกคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

8. ผู้วิจัยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน เพื่อนำคะแนนที่ได้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

9. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม กล่าวขอบคุณนักเรียน แจกของที่ระลึกให้กับนักเรียนทุกคน และปิดการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการสรุปผลการเข้าร่วมโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะ
ความเป็นผู้นำของนักเรียน
2. สังเกตจากการสรุปประโยชน์และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ภาคผนวก ง

1. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
2. หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
3. หนังสือขอความร่วมมือ พัฒนาเครื่องมือวิจัย (Try Out)
4. หนังสือขอความร่วมมือ เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. รองศาสตราจารย์เวย์นี กรีทอง
ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ ดร. พาสนา จุลรัตน์
ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์มณฑิรา จารุเพ็ง
ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ



บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มศว โทร. 5731, 5618

ที่ ศร 0519.12/๔๑

วันที่ 12 มกราคม 2547

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาววาสนา พวยอ้วน นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นันทนา วงษ์อินทร์ และ อาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ รองศาสตราจารย์เวอร์นี กริทอง อาจารย์พาสนา จุลรัตน์ และ อาจารย์มณฑิรา จารุเพ็ง เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน และแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ข้าราชการในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบสอบถาม และโปรแกรม ให้ นางสาววาสนา พวยอ้วน และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

(รองศาสตราจารย์นภภรณ์ หะวานนท์)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 0519.12/๐8/๕



บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๓ มกราคม 2547

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านชะมมะนา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม และโปรแกรมฯ

เนื่องด้วย นางสาววาสนา พวยอ้วน นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นันทนา วงษ์อินทร์ และ อาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยขอใช้ห้องแนะแนว จัดโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 100 คน และเป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม 2547

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาววาสนา พวยอ้วน ได้เก็บข้อมูลในการทำปริญญานิพนธ์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภภรณ์ หะวานนท์)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ มือถือ 01-7704881

ที่ ศธ 0519.12/ ๐๘ / ๕



บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๒๓ มกราคม 2547

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านธารนพเก้า

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม และ โปรแกรมฯ

เนื่องด้วย นางสาววาสนา พวยอ้วน นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาและพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนบ้านธารนพเก้า จังหวัดสระแก้ว” โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นันทนา วงษ์อินทร์ และ อาจารย์ชวลิต รวยอาจิณ เป็นคณะกรรมการควบคุมการทำปริญญานิพนธ์ ในกรณีนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย โดยขอใช้ห้องแนะแนว จัดโปรแกรมฝึกการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 3 จำนวน 235 คน และตอบแบบสอบถาม คุณลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียน ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม 2547

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้ นางสาววาสนา พวยอ้วน ได้เก็บข้อมูล ในการทำปริญญานิพนธ์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์นภภรณ์ หะวานนท์)

รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 02-664-1000 ต่อ 5618, 5731

หมายเหตุ : ต้องการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ มือถือ 01-7704881

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	นางสาววาสนา พวยอ้วน
เกิดวันที่	29 สิงหาคม พ.ศ 2508
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 18 หมู่ 12 ตำบลสาริกา อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก 26000
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	อาจารย์ 2 ระดับ 6
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านธารนพเก้า ตำบลหนองหว้า อำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดสระแก้ว 27000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2547	กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
พ.ศ. 2531	กศ.บ. (บรรณารักษ์) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน
พ.ศ. 2527	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนนครนายกวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก